Woord vooraf

Ik wil van de gelegenheid gebruik maken om een dankwoord te richten tot enkele personen voor hun voortdurende hulp en hun niet aflatend enthousiasme bij het beantwoorden van mijn vragen. Het opstellen van een masterproef is een uitdagende, maar toch intensieve bezigheid geweest waarbij hun steun onmisbaar was.

Eerst en vooral wil ik mijn dank betuigen aan Prof. Dr. P. Traest omdat hij bereid was het promotorschap van deze masterproef op zich te nemen en me goed begeleid heeft doorheen het proces. Gedurende de opmaak van deze scriptie heb ik ook enkele personen gecontacteerd die me wat meer inzicht hebben gegeven in de problematiek m.n. Mevr. P. Sörensen en Mevr. Y. Grenson van Payoke. Mijn dank gaat dan ook uit naar beide personen voor de inlichtingen die ze me verschaft hebben op het vlak van de prostitutie- en mensenhandelproblematiek.

Tot slot dank ik mijn ouders, zus en vrienden die mij onvoorwaardelijk gesteund hebben doorheen dit leerproces.

Inhoudsopgave

Inleiding…… 5

Probleemstelling en onderzoeksvraag……..... 5

Korte inhoud van de masterproef……... 5

Deel 1: historische achtergrond van de wetgeving i.v.m. prostitutie…… 6

1.1 Prostitutie in de Klassieke Oudheid..... 6

1.2 Het Ancien Regime……..... 8

1.3 De strijd tussen verschillende stromingen…… 9

1.3.1 Het reglementarisme…… 9

1.3.2 Het abolitionisme……..... 11

1.3.3 Het prohibitionisme……..... 14

1.3.4 Het feminisme……. 15

1.3.5 Conclusie……... 18

1**.4 Van 1810 tot 1948**…… 19

1.4.1 Anno 1810…… 19

1.4.2 Het Belgisch Strafwetboek van 1867……..... 19

1.4.3 Anno 1914…… 22

1.4.4 Anno 1936…… 23

1.4.5 Anno 1948…… 24

1.5 Het Mensenhandelverdrag van de VN van 1950…… 36

1.6 De strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: Wet 28 november 2000…… 38

1.7 Huidige Belgische wetgeving…… 46

1.7.1 Recente wetsvoorstellen: een inhoudelijke uiteenzetting…… 46

1.7.2 Gemeentelijk optreden…… 49

1.7.2.1 Antwerpse gemeentelijke reglementering…… 58

Deel 2: vergelijking tussen Nederland en België…… 62

2.1 Nederland: Opheffing van bordeelverbod en legalisering…… 63

2.2 Nederland: gevolgen van de legalisering……. 64

2.2.1 Voor- en nadelen van de legalisering (in Nederland)……. 65

2.2.2 Impact van de legalisering op het illegale circuit……... 67

2.3 België en legalisering?..... 68

2.3.1 België en het VN-Verdrag…… 68

2.3.2 Gemeentelijke beleid…… 70

2.3.2.1 GAS: Gemeentelijke Administratieve Sancties……... 72

2.3.2.2 Politioneel optreden en politiecorruptie……... 73

2.4 België: Prostitutiebeleid……... 74

2.4.1 Prostitutiebeleid in Antwerpen…… 74

2.4.2 Prostitutiebeleid in Gent…….. 76

2.4.3 Prostitutiebeleid in Brussel…….. 80

2.5 Zelfregulering als alternatief……... 82

2.5.1 Wat is zelfregulering?……..... 82

Deel 3: invloed van de prostitutie op mensenhandel en druggebruik……... 86

3.1 Mensenhandel en prostitutie…… 86

3.1.1 Definitie mensenhandel……..... 95

3.1.2 Verschil tussen mensenhandel en mensensmokkel…….. 97

3.1.3 Wetgevend kader i.v.m. mensenhandel……... 99

3.1.3.1 Wet Vrouwenhandel 1914……. 99

3.1.3.2 Wet Vrouwenhandel 1936……. 102

3.1.3.3 Het Verdrag van New York ter bestrijding van de mensenhandel en van de uitbuiting van andermans prostitutie, 21 maart 1950……. 103

3.1.3.4 Wet 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel……..... 105

3.1.4 Mensenhandel en migrantenprostituees……... 116

3.1.5 Politiecorruptie en mensenhandel…… 117

3.1.5.1 Praktijkvoorbeeld: Antwerpen…….. 117

3.2 Drugs en prostitutie…….. 119

3.2.1 Correlatie tussen soort drug en bepaalde categorie van prostituee…….. 119

Deel 4: actuele thema's i.v.m prostitutie……..……. 123

4.1 Impact van de economische crisis op het prostitutiemilieu……. 123

4.2 Klanten van prostituees worden beboet?..... 124

Deel 5: Persoonlijke visie en algemene conclusie… 127

5.1 Persoonlijke visie…… 127

5.2 Algemene conclusie……. 134

Bibliografie…….. 138

Inleiding

Probleemstelling en onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag: legalisering van prostitutie? Moet België in de voetsporen van Nederland treden? Wat met de strafbaarstelling van klanten?

1. Mijn onderzoeksvraag is tweeledig. Het eerste deel heeft betrekking op de legalisering. Er wordt dikwijls gepromoot dat het uitwerken van een legaal kader een ideale oplossing zou zijn. Dat dit niet zonder problemen verloopt, is gebleken uit de vergelijkende studie met Nederland. Het feit dat België moeilijk tot legalisering kan overgaan, is te wijten aan de ratificatie van het VN-Mensenhandelverdrag van 1950. Door dit struikelblok blijven de prostituees vastzitten in een schermerzone, die hun situatie zeker niet ten goede komt. Vandaar dat er dus nood is aan een degelijke regelgeving. Als alternatief voor de legalisering wordt er vaak verwezen naar het systeem van zelfregulering. Het zou een soort van samenwerking mogelijk maken tussen alle betrokken actoren (prostituees en exploitanten) enerzijds en de gemeentelijke overheden en andere belanghebbenden anderzijds. Of dit systeem voordelen biedt, zal blijken uit de masterproef. Daarnaast wordt de strafbaarstelling van de klanten nader bekeken. Of dit systeem enige efficiëntie teweeg brengt en werkelijk noodzakelijk is, zal aangetoond worden in deel 4.

Korte inhoud van de masterproef

2. Om de huidige tendensen in de beleidsvoering en de omgang met het fenomeen prostitutie te begrijpen, is het aangewezen de historische achtergronden te onderzoeken. Zoals uit de masterproef zal blijken, hebben bepaalde stromingen uit het verleden hun sporen nagelaten in de Belgische regelgeving. *Deel 1* begint dan ook met een historische uiteenzetting van de Klassieke Oudheid tot en met de actuele aanpak op wetgevend en gemeentelijk niveau. In deze analyse wordt in het bijzonder aandacht besteed aan het VN-Mensenhandelverdrag van 1950 en de Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen van 2000 alsook aan een hele reeks wetsvoorstellen die de revue gepasseerd zijn.

3. In *deel 2* wordt er dieper ingegaan op de hamvraag of legalisering wel een afdoende oplossing biedt voor de prostitutieproblematiek. Daarbij wordt het Nederlandse voorbeeld besproken, meer bepaald hoe het Nederlandse beleid er uitziet na de opheffing van het bordeelverbod en welke gevolgen de legalisatie met zich meebrengt. Vervolgens wordt België gesitueerd in het licht van een eventuele legalisering en de moeilijkheid hiertoe door het zgn. VN-Mensenhandelverdrag. Daarnaast wordt ook de nadruk gelegd op de bevoegdheden van de gemeenten en een beschrijving

gegeven van het fungerende prostitutiebeleid in een aantal Belgische steden waaronder Antwerpen, Gent en Brussel. Tot slot wordt er in dit deel een afweging gemaakt met het alternatief van zelfregulering en wat zelfregulering eigenlijk inhoudt.

4. Aangezien mensenhandel en druggebruik niet weg te denken zijn uit het prostitutienetwerk leek het aangewezen om deze beide onderwerpen te behandelen. Dit gebeurt dan ook in *deel 3* waar allereerst een definitie van het begrip 'mensenhandel' wordt geformuleerd en het verschil tussen mensenhandel en mensensmokkel wordt aangehaald. Hierbij wordt de evolutie op wetgevend vlak besproken en in het bijzonder tussen de jaartallen 1914, 1936, 1995 en 2005, aangezien zij grote strafrechtelijke veranderingen in het leven roepen. Wat de drugsproblematiek betreft, wordt er gewezen op het feit dat er toch enige correlatie bestaat tussen soort drug en een welbepaalde prostitutiecategorie.

5. Zoals reeds eerder aangehaald, zijn het prostitutiegebeuren en de aanpak ervan onderhevig aan veranderingen. Deze wijzigingen uiten zich eveneens op het vlak van de strafbaarstelling van de klant. Dit laatste aspect wordt dan ook uitgelegd in *deel 4* a.d.h.v. het Zweedse model, dat sinds 1999 de klanten van prostituees bestraft. Daarnaast wordt kort even de impact van een economische crisis aangehaald en hoe de prostituees dit ervaren.

6. In *deel 5* tenslotte wordt een korte recapitulatie gegeven van bepaalde onderwerpen, die werden aangehaald en waarop telkens een persoonlijke visie volgt. Dit deel wordt dan afgesloten met een algemene conclusie op de onderzoeksvraag en probleemstelling.

Deel 1: historische achtergrond van de wetgeving i.v.m. prostitutie

1.1 Prostitutie in de Klassieke Oudheid

7. Heden ten dage wordt prostitutie omschreven als het verrichten van seksuele diensten tegen betaling. In deze omschrijving zit een verwijzing naar de de letterlijke betekenis van 'prostitutie' afkomstig van het Latijnse 'prostituere', wat betekent 'te koop aanbieden' Die definitie was ver zoek in de klassieke oudheid. Bij de Grieken en de Romeinen kon er van prostitutie gesproken worden zonder dat het vergoedingselement aanwezig was.

8. In de Oudheid waren er twee vormen van prostitutie te onderscheiden m.n. gastprostitutie en godsdienstprostitutie alias tempelprostitutie. Bij de eerste vorm dienden vrouwen en kinderen de seksuele wensen van een gast te behartigen. Dit gebeurde uiteraard zonder dat de gast ervoor

betaalde. Bij godsdienstprostitutie werden seksuele offers door vrouwen aan een godheid beschouwd als een heilige plicht. Het geld verdiend via deze vorm van prostitutie werd aangewend voor het onderhoud van de tempels[1].

9. In Griekenland bestond prostitutie uit rangen en standen. Onderaan stonden de vrouwen die de 'echte' prostituees waren, nl. de slavinnen. Bij de Romeinen werden overspel en andere verhoudingen bestraft. Desondanks zag de overheid het belang van prostitutie in. Prostitutie werd toegestaan, opdat overspel en andere verhoudingen werden tegengegaan. Ten tijde van de Romeinen werden de prostituees als puelles publicae i.e. publieke meisjes betitteld. De prostitutie bestond toen uit een georganiseerd geheel. De organisatie gebeurde a.d.h.v. een registratie bij de zedenpolitie[2]. Door die registratie kregen de publieke vrouwen een concessie in handen om zich te prostitueren.

10. De hedendaagse prostitutie heeft lange tijd sporen gedragen van de Romeinse tijd. Die sporen liggen in de sage rond het ontstaan van Rome. De gebroeders Romulus en Remus werden in een mand op de Tiber aangetroffen door een wolvin. De wolvin werd beschouwd als een prostituee, aangezien zij door haar vrije omgang met de herders het gebied verkreeg waar Alba Longa op was gebouwd. Zij gaf dit gebied dan aan de broers. Door deze sage werd de wolf zelfs lange tijd als teken van prostituees gehanteerd.

11. Net als bij de Romeinen lag de nadruk bij de Christenen in de 15^{e} eeuw op huwelijkse seks. Prostitutie werd beschouwd als een zonde. Daarenboven heerste er een enorme vrouwenhaat die haar oorsprong vond in het oude verhaal over Adam en Eva. Eva en haar dochters zouden worden als de invalspoorten van de duivel[3]. In de mate van de zondigheid bestond wel een zekere gradatie. Indien het ging om een uiting voor de seksuele lusten van de man werd prostitutie getolereerd. De seksualiteit van de vrouw daarentegen werd anders beoordeeld en werd wel als een zonde aanzien. Die verschillende beoordeling was niet alleen eigen aan die tijd.

12. Hoe contradictoir het ook moge klinken, waren het meestal de bisschoppen die optraden als bordeelhouder. Dit staat haaks op de zienswijze van prostitutie als een zonde. Het concilie van Konstanz, waar 50.000 geestelijken omringd waren door 1.500 prostituees illustreert dit[4].

---

[1] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 13.
[2] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 14.
[3] G. J. PEELEN, "Invalspoorten van de duivel", *de Volkskrant*, 31 januari 1997. Consulteerbaar op: www.volkskrant.nl/archief_gratis/article709063.ece/Invalspoorten_van_de_duivel [10/04/2010].
[4] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 15.

13. In de 15e-16e eeuw vond een grote verandering plaats. De bordelen werden gesloten, omdat de prostituees als schuldige werden aangewezen voor de verspreiding van syfilis. Dit zorgde ervoor dat de prostitutie zich voortaan in verborgen en verboden vorm voordeed. Uiteindelijk zag men in de 17e eeuw in dat de grote fout niet lag bij de prostituees en opende men opnieuw de bordelen.

1.2 Het Ancien Regime[5]

14. De Middeleeuwen was een periode die zich kenmerkte door enkele grote omwentelingen. Zo was er ondermeer de opkomst en de institutionalisering van de steden[6]. Die opkomst veroorzaakte ook een explosie in het prostitutiemilieu. Er zwierven oneerbare vrouwen rond in de straten van de steden. Deze situatie werd beschouwd als zeer storend, vandaar dat de zgn. vrouwenhuizen alias stadsbordelen werden opgericht om die vrouwen in onder te brengen. In die stadsbordelen werd eveneens arbeid verricht waaronder het spinnen. De toezichthouder op die bordelen was een stadsfunctionaris die 'hoerenkoning' of 'roi des ribauds' werd genoemd. Een duidelijke scheiding was dus merkbaar tussen de eerbare en oneerbare vrouwen. Bovendien werd die breuk nog verder verduidelijkt door de gele kleur die kenmerkend was voor de prostituees[7]. Tot het einde van de 15e eeuw speelde het prostitutietafereel zich niet alleen af binnen de bordelen, maar ook badhuizen of stoven werden benuttigd[8]. De gemengde badhuizen, die werden aangedaan door mensen die niet vermogend waren om zelf over een bad te beschikken, ontpopten zich al snel tot bordelen. In deze evolutie kwam al snel verandering door het uitbreken van de geslachtsziekte syfilis. 15. **15.** Deze ziekte betekende de ondergang van de badhuizen. Dit was het beginpunt van een strenger optreden tegen prostitutie door de overheid. Het grote gevolg van dit optreden was de verdoken, clandestiene vorm waarin prostitutie zich voortaan voordeed. De oorzaken van prostitutie in die tijd verschillen niet van de huidige redenen. Zo zijn armoede, werkloosheid en dwang nog steeds de grote boosdoeners die vrouwen tot prostitutie aanzetten. De nadruk ligt voornamelijk op het financiële aspect. De vrouwen die een beroep uitoefenden, verdienden zo weinig dat een

[5] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 11-36.

[6] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 11.

[7] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 11.

[8] X, "Het beroep…", Antwerpen, SOS Schipperskwartier, s.d.. Consulteerbaar op: www.sosschipperskwartier.be/beroep.htm .

nevenberoep als prostituee noodzakelijk was. Deze tendens was duidelijk zichtbaar bij de arbeidsters die zich verplaatsten van het platteland naar de steden. Zij kwamen dan ook onmiddellijk terecht in de handen van de pooiers.

16. De categorieën van prostituees die tijdens het Ancien Regime voorkwamen, waren niet zeer verschillend van nu. Het enige contrast was het aantal categorieën dat beperkter was. Over de zgn. callgirls etc. werd toen nog niet gesproken. De 3 grote groepen bestonden uit de courtisanes, de gewone prostituees in de bordelen en tenslotte de straatprostituees. Ook hier deed het fenomeen zich voor dat jonge meisjes die hun ouderlijke thuis verlieten, terecht kwamen in het prostitutiemilieu. Die meisjes trokken dan in een herberg en werkten daar. Het cliënteel was zeer gevarieerd van jongeren tot gehuwde mannen en militairen. Vreemd genoeg waren er ook geestelijken en vorsten. De jongeren zochten vooral hun toevlucht bij prostituees ten tijde van een economische crisis, omdat dan de meeste huwelijken werden uitgesteld[9].

1.3 De strijd tussen verschillende stromingen

1.3.1: Het reglementarisme

17. De periode van de 18e- 19e eeuw werd gekenmerkt door een reglementering. De meeste Europese landen ontwikkelden een strenge aanpak[10] tegen de prostitutie mede o.i.v. de verburgerlijking en de heersende moraal waarin kuisheid centraal stond. De reglementaristische visie bestond erin prostitutie te beschouwen als een noodzakelijk kwaad[11][12] dat enkel in toom kon worden gehouden door specifieke regels die betrekking hadden op registratie en precieze afbakening qua tijd en plaats van uitoefening van dergelijke activiteiten[13]. Prostitutie was noodzakelijk om de overvloedige passies in te dijken en het aantal seksuele misdrijven binnen de perken te houden. Vandaar dat een verbod op de prostitutie dus niet wenselijk was. Wel was er nood aan efficiënt controlebeleid om de openbare rust te garanderen en te voorkomen dat

[9] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 20.
[10] S. ALTINK, *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983, 123.
[11] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht,, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 197-198.
[12] V. VAN DEN VONDER en M. VAN EYNDE, "Het prostitutionele trio: prostituee, souteneur, klant", *RW* 1973-74, 628.
[13] E. HAPPE, K SPRUYT en I. SUY, "Prostitutie, goede zeden en overlast" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 214.

venerische ziekten zich zouden verspreiden[14]. Het reglementaristisch stelsel speelt vooral de hoofdrol ten tijde van de Franse Revolutie op het Europese continent. Zoals hiervoor reeds beschreven, bestonden er tijdens het Romeinse tijdperk ook reeds reglementen. Dit stelsel werd verder uitgebreid en omvatte een politionele en medische controle op de prostituees[15]. Vele prostituees wilden zich niet laten registreren en daarop stonden dan ook straffen. De reden waarom vrouwen zo sceptisch stonden tegenover de registratie was te wijten aan het stigmatiserend effect daarvan. Bovendien vormde de registratie ook een struikelblok voor de zgn. migrantenprostituees die hier meestal illegaal verbleven. Daarnaast zou een registratie het anonieme karakter van het beroep doen verdwijnen, wat met zich meebracht dat de prostituees belastingen zouden moeten betalen[16]. Het prostitutiegebeuren werd ondergebracht in bordelen afgesloten van het dagdagelijkse leven[17]. Dit maakte ook de controle gemakkelijker. Van zodra prostitutie zich voordeed buiten de bordelen was er sprake van illegaliteit. Het reglementaristisch stelsel werd gekenmerkt door doelstellingen zoals het bestrijden van proxenetisme, voorkomen van venerische ziekten en de omvang van prostitutie binnen de perken te houden (hygiëne). De bestrijding van proxenetisme bleef uit. Er was geen enkel spoor van bestraffing terug te vinden in de reglementen, zodat de proxeneten vrij spel kregen om een circuit van vrouwenhandel op te richten.

18. Het is sinds 1880 bekend geraakt dat Engelse meisjes, vooral minderjarige meisjes op het Europese continent werden verhandeld aan bordelen. Hoewel het ongeloofwaardig klinkt, waren bij dit proces belangrijke politieambtenaren betrokken. Dit zorgde dan ook voor de nodige reactie vanuit feministische hoek. Er kwamen internationale verenigingen tot stand die zich bekommerden om het welzijn van die meisjes en de handel trachtten te verhinderen. Deze verenigingen wezen op de gebreken van het reglementaristische stelsel dat onvoldoende optrad tegen de proxeneten. Al gauw bleek het reglementarisme nog meerdere nadelen te vertonen. De controles bleken niet doeltreffend te zijn om venerische ziekten te begrenzen en gaven ook geen realistisch beeld over de omvang van de prostituees. Vele prostituees doken namelijk de illegaliteit in en gingen elders hun activiteit uitoefenen.

---

[14] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht,, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 199.

[15] V. VAN DEN VONDER en M. VAN EYNDE, "Het prostitutionele trio: prostituee, souteneur, klant", *RW* 1973-74, 629.

[16] L. CLAEYS, *Een geïntegreerde samenwerking ter bestrijding van de mensenhandel op het niveau van het Belgisch Federaal beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 57.

[17] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 37-38.

19. In 1900 werd er een wetsvoorstel[18] betreffende de zedenpolitie ingediend door Jules Le Jeune die fel gekant was tegen het reglementarisme. Hij heeft geprobeerd om prostitutie strafbaar te stellen, maar dit is nooit werkelijkheid geworden. Wat wel resultaat heeft opgeleverd, is de prostitutie van minderjarigen die zich vaak voordeed ten tijde van het reglementarisme. Dit onderwerp heeft uiteindelijk aanleiding gegeven tot de wet op de kinderbescherming van 1912[19].

20. Het neo-reglementarisme houdt enkele veranderingen in t.o.v. het oude reglementarisme. Die wijzigingen komen tot uiting in het feit dat prostitutie nog steeds als een noodzakelijk kwaad wordt gezien, maar weliswaar in een verzachte, afgezwakte vorm. Bovendien wordt er in deze nieuwe vorm meer aandacht besteed aan de prostituees en aan de bestrijding van misbruiken. Payoke is één van de voorstanders van deze stroming met één groot verschilpunt dat zij de prostituee niet als slachtoffer beschouwt en niet langer spreekt over prostitutie als zijnde een 'kwaad'[20]. Wel erkent Payoke nog steeds het noodzakelijke karakter van prostitutie, aangezien prostitutie altijd deel zal blijven uitmaken van de samenleving. Daarenboven ijvert Payoke voor een uitbreiding van de reglementering tot op het niveau van de federale overheid[21].

1.3.2: Het abolitionisme

21. Deze stroming was een reactie op de hygiënisten van het reglementaristisch stelsel. Het pleitte voor de afschaffing (abolition)[22] van het reglementarisme[23]. De herkomst van de benaming 'abolitionisten' situeert zich in een gelijkaardige Engelse stroming die de strijd aanging tegen de Contangious Diseases Act. De drijvende kracht van die Engelse beweging was Josephine Butler[24][25].

---

[18] Wetsvoorstel (J. LE JEUNE) inzake de politie van de zeden, *Parl.St.* Senaat 1899-1900, nr. 25.

[19] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 39.

[20] V. GROSSI, "Maatschappelijke dienstverlening aan prostituees- Payoke Antwerpen" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 109.

[21] G. VAN EETVELD, *Stedelijk beleidsplan prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 32-33.

[22] F.A. STEMVERS, *Meisjes van plezier: de geschiedenis van de prostitutie in Nederland*, Weesp, Fibula-Van Dishoeck, 1985, 72.

[23] V. VAN DEN VONDER en M. VAN EYNDE, "Het prostitutionele trio: prostituee, souteneur, klant", *RW* 1973-74, 629.

[24] F.A. STEMVERS, *Meisjes van plezier: de geschiedenis van de prostitutie in Nederland*, Weesp, Fibula-Van Dishoeck, 1985, 73.

[25] S. ALTINK, *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983, 160.

22. Ook in Nederland werd het abolitionisme gekenmerkt door de opheffing van reglementering. Het was wel geen allesomvattende afschaffing. De regelgeving die betrekking had op de openbare orde en zedelijkheid bleef gehandhaafd. De abolitionistische beweging had meer aandacht voor het maatschappelijk werk. Dit was één van de innovatieve aspecten van de deze stroming. De eerste signalen daarvan zijn terug te vinden in de oprichting van het zgn.'Asyle voor boetvaardige gevallene vrouwen' in Steenbeek[27]. Het deed dienst als een soort van afkickcentrum voor prostituees. De meisjes konden er huishoudkunde en godsdienstonderricht volgen. De bedoeling van dit concept was de prostituees te rehabiliteren in de maatschappij als dienstbode. Zo konden ze hun oude leventje in de prostitutie achter zich laten.

23. De eerste abolitionistische vereniging droeg de naam Fédération Abolitioniste Internationale (F.A.I.)[28]. Zoals reeds dikwijls gebleken is, verandert de gedachtegang constant doorheen de jaren. Normen en waarden zijn geen constante gegevens. Ze worden ingevuld en gekleurd door de periode waarin ze gelden. Zo ook waren normen, waarden en zeden onderhevig aan een eigen invulling van de abolitionisten. Deze laatste hadden een andere visie dan hun reglementaristische voorgangers.

24. Bij de abolitionisten werd de klemtoon meer gelegd op persoonlijke vrijheid en individuele gelijkheid. De stelling dat de seksuele driften van de man dienden bevredigd te worden, gold niet langer. Dit werd ook bevestigd door Biot die meende dat seksuele behoeften niet van dezelfde aard waren als eten en drinken[29]. De seksuele behoeften verschillen in die mate dat de man deze verlangens best kan onderdrukken. Democratie, erkenning van de positieve waarde van seksualiteit, de ontdekking van de persoonlijke waarde van elke mens, de aandacht voor de mensenrechten, vrijer seksueel verkeer vormden een ideale voedingsbodem voor een nieuw stelsel[30].

25. Omdat gelijkheid centraal staat in deze stroming ijverden de abolitionisten ook voor gelijkheid van prostituees. Dit hield een gelijke rechten en een gelijke behandeling in zoals voor de overige

---

[26] F.A. STEMVERS, *Meisjes van plezier: de geschiedenis van de prostitutie in Nederland*, Weesp, Fibula-Van Dishoeck, 1985, 73.
[27] F.A. STEMVERS, *Meisjes van plezier: de geschiedenis van de prostitutie in Nederland*, Weesp, Fibula-Van Dishoeck, 1985, 73.
[28] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 17.
[29] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 17.
[30] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 17.

burgers het geval was. Politionele interventies dienden beperkt te worden. Men wou prostitutie bijgevolg meer aanpakken vanuit het opzicht van de maatschappij[31].

26. Uit een onderzoek daterend uit de periode tussen 1923 en 1927 bleek de uitbating van ontuchthuizen de nationale en internationale vrouwenhandel te beïnvloeden. Dit onderzoek gaf dan ook aanleiding tot een afschaffing van de reglementering en het opleggen van een verbod tot exploitatie. Hierdoor werd het abolitionisme bewerkstelligd[32].

27. Het abolitionistische parcours speelde zich af binnen internationale context m.n. de VN-Conventie van 1949. De abolitionistische perspectieven kregen vorm via deze Internationale Conventie. Hetgeen dode letter was binnen het reglementarisme vindt men wel in het abolitionistische stelsel. Zo was er nu wel aandacht voor de aanpak van het proxenetisme. Het pooierschap werd hierbij onder de loep genomen en niet enkel en alleen op strafrechtelijk vlak, maar eveneens zijn impact op de administratieve en sociale sector werd in kaart gebracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in de artikelen 1 en 2 van het VN-verdrag. Die artikelen houden de bestraffing in van al diegene die nog enig voordeel halen uit de exploitatie van prostitutie [33]. Dit systeem kon pas optimaal functioneren als de bordelen en de souteneurs aan een strengere controle werden onderworpen. Daarnaast had de VN-Conventie ook oog voor de discriminatie van prostituees die voortaan verboden werd[34]. Hoewel het VN-verdrag van 1949 pas in 1965 door België werd bekrachtigd, was er toch reeds een spoor van abolitionisme te bespeuren in België. De wet op de prostitutie van 21 augustus 1948[35] impliceerde een afschaffing van het reglementarisme en dus ook van artikel 96[3637] van de Gemeentewet van 30 maart 1836. De gemeenten verloren hierdoor grotendeels hun reglementerende bevoegdheid. In de wet van 1948 werd vooral de nadruk gelegd op het souteneurschap en alles wat daarmee te maken had o.a. de uitbating van ontuchthuizen, het aanzetten tot prostitutie, het ronselen van klanten etc. Daarnaast namen de publiciteitsmiddelen een belangrijke plaats in. Het gebruik maken van publiciteit in de context van prostitutie werd streng beteugeld. Toch zat de moeilijkheid in het leveren van het bewijs door de dubbelzinnige aard van de advertenties.

---

[31] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 17.
[32] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 18.
[33] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 19.
[34] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 19.
[35] L. CLAEYS, *Een geïntegreerde samenwerking ter bestrijding van de mensenhandel op het niveau van het Belgisch Federaal beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 56.
[36] Art. 96 Gemeentewet 30 maart 1836, *Bull. Off*. 1836, nr.136.
[37] Gewijzigd door artikel 19 van de wet van 30 december 1887 die het toezicht toevertrouwde aan het Schepencollege op personen en plaatsen bekend om hun ontucht zie ook M. HIRSCH, "La répression de la prostitution et de son exploitation en Belgique" in P. VAN DER VORST en P. MARY, (eds.), *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 77.

28. In de jaren ‘40 meer bepaald 1945 is er nog een andere wet in werking getreden nl. de Wet op de geslachtsziekten. Deze wet hield een bestraffing in van elke persoon die besmet was met een geslachtsziekte en die ook een risico vormde om anderen te besmetten. De gemeenten konden via hun orgaan daarnaast nog aanvullende verordeningen uitvaardigen die betrekking hadden op de openbare zedelijkheid en rust. De rol van de gemeenten was dus zeker niet te relativeren[38].

29. Het abolitionisme legde tevens de grondslag voor andere vormen van prostitutie. Het tafereel speelde zich niet langer af achter de gesloten deuren van de bordelen. Sindsdien mochten de prostituees zich tonen zowel achter het raam als op de straat[39].

30. Het neo-abolitionisme beschouwt de prostitutie als moreel verwerpelijk. Volgens deze stroming is een erkenning van prostitutie volkomen onmogelijk en is hun optreden gericht op preventie en resocialisatie[40]. De neo-abolitionisten zijn van mening dat geen enkele vrouw vrijwillig prostituee wordt en verwerpen dan ook het zelfbeschikkingsrecht[41].

1.3.3: het prohibitionisme

31. Het enige stelsel waarin prostitutie op zich strafbaar werd gesteld[42], is het prohibitionistische systeem. Dit systeem wou de prostitutie verbannen uit de samenleving[43]. Hierbij werd niet alleen de pooier strafbaar gesteld, maar ook de prostituee. Verder worden ook andere personen buiten de souteneurs aan bestraffing blootgesteld[44]. Dit stelsel komt vooral voor in landen waar een communistisch bewind heerst. Vandaar dat dit stelsel voor België vreemd is geweest. Het zorgt er eveneens voor dat prostitutie zich in clandestiene vorm gaat voordoen[45]. Bovendien wordt het stelsel gekenmerkt door een onrechtvaardig en inefficiënt karakter[46]. In tegenstelling tot het abolitionisme spendeerde het prohibitionisme geen aandacht aan de economische en sociale oorzaken van prostitutie en de seksuele vrijheid zoals in artikel 12 van de Universele Verklaring

[38] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 21.
[39] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 23.
[40] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 22.
[41] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 35.
[42] V. VAN DEN VONDER en M. VAN EYNDE, “Het prostitutionele trio: prostituee, souteneur, klant”, *RW* 1973-74, 629.
[43] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 30.
[44] L. CLAEYS, *Een geïntegreerde samenwerking ter bestrijding van de mensenhandel op het niveau van het Belgisch Federaal Beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 56.
[45] L. CLAEYS, *Een geïntegreerde samenwerking ter bestrijding van de mensenhandel op het niveau van het Belgisch Federaal beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 56.
[46] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 21.

van de Rechten van de Mens[47]. Artikel 12 van de Universele Verklaring beschermt eenieder tegen een inbreuk op hun recht op privacy en verhindert dat er een willekeurige inmenging in zijn persoonlijke aangelegenheden plaatsvindt[48]. Doordat het prohibitionistische regime een definitie van prostitutie nodig achtte, werd er een discriminatoir karakter t.a.v. prostituees in de hand gewerkt. De handhaving van deze definitie hield in dat enkel de prostituees zouden bestraft worden en dat de klanten vrijuit zouden gaan[49]. Bepaalde Europese landen hebben hun wetgeving in deze zin aangepast aan de prostitutieproblematiek. Zweden is o.a. één van die landen dat een wet ontwikkelde waarin zowel de exploitant als de prostituee vervolgd worden[50].

1.3.4: Het feminisme[51]

32. De feministische gedachtegang is dikwijls gefundeerd op de morele gelijkwaardigheid van vrouwen en mannen. Toch zijn er enkele verschilpunten aan te treffen binnen het feminisme ook wat betreft het verschijnsel 'prostitutie'. De feministen beweren vaak dat prostitutie de vrijheid van de vrouw aan banden legt, terwijl de prostituees zelf van oordeel zijn dat ze vergelijkbare verdiensten en macht over hun beroep hebben als vrouwen die niet actief zijn in de prostitutiesector[52]. Het feminisme wordt niet vertegenwoordigd door één groep, maar vertoont een gefragmenteerd karakter. Drie feministische groepen[53] verdedigen elk een eigen filosofie van het feminisme. Die verschillende filosofieën zijn zeer uiteenlopend en staan in scherp contrast met elkaar.

33. De eerste groep beschouwt prostitutie als een schending van de mensenrechten en een onderdrukking van de vrouw, zodat volgens hen vrijwillige prostitutie niet bestaat. Vandaar dat deze feministen de mening zijn toegedaan dat het niet kan bestaan als een recht[54]. In de 19e eeuw werd de nadruk gelegd op een puriteins gedrag als het op seksuele behoeften van de vrouw

[47] V. VAN DEN VONDER en M. VAN EYNDE, "Het prostitutionele trio: prostituee, souteneur, klant", *RW* 1973-74, 629.
[48] Artikel 12 Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948, *BS* 31 maart 1949, 2.488.
[49] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 34.
[50] L. CLAEYS, *Een geïntegreerde samenwerking ter bestrijding van de mensenhandel op het niveau van het Belgisch Federaal beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 55-56.
[51] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 178.
[52] C. STERK-ELIFSON en C. A. CAMPBELL, "The Netherlands" in N.J. DAVIS (ed.), *Prostitution: An international handbook on trends, problems and policies*, Westport (Conn.),Greenwood press, 1993, 204.
[53] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 178.
[54] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 178.

aankwam. Hoe onwetender en deugdzamer de vrouw was, hoe beter. Dit was nodig ter bescherming van de bezittingen, die binnen de eigen familie dienden te blijven.

34. De eerste feministische golf zag de prostitutie niet als een oorzaak van de verzieking van de maatschappij, maar eerder als een symptoom[55]. Ze verzette zich tegen de gedachtegang dat alleen het mannelijke geslacht recht had op een seksueel leven. Er moest gewerkt worden aan de seksuele betrekkingen binnen het huwelijk en het bezoek aan de prostituees diende afgeremd te worden. Daarenboven kreeg men voor het eerst te horen over de gruwelijke praktijken betreffende vrouwenhandel via bepaalde journalisten waaronder W.T. Stead in de Pall Mall Gazette[56].

35. De eerste reactie op deze puriteinse gedachtegang kwam vanuit Engelse hoek in 1869 namelijk LNA of Ladies National Association for the Repeal of the Contangious Diseases Acts (CD-Acts). De LNA was een associatie die de belangen van de eerste groep feministen behartigde. Het boegbeeld van de LNA was Josephine Butler[575859]. Butler ijverde voor de verdwijning van de zogenaamde CD-Acts, die erkenning en legitimatie van de prostitutie bewerkstelligden. Butler was zich bewust dat de grootste doelgroep van deze Acts vooral de vrouwen uit het arbeidersmilieu betrof. Dit laatste gaf dan ook aanleiding tot een samenwerking met de socialisten[60]. Ten tijde van Marx werd daarentegen geen aandacht besteed aan prostituees. Marx had enkel oog voor de fabrieksarbeider en beschouwde prostitutie niet als een vorm van arbeid. Toch bleek zijn opvatting contradictoir te zijn, aangezien hij de mening was toegedaan dat de gewone fabrieksarbeider eveneens zijn lichaam diende te verhuren aan zijn baas. Het tegenstrijdige karakter volgt dus uit zijn opvatting dat elke vorm van arbeid in loondienst prostitutie werd genoemd, behalve de seksuele arbeid zelf[61]. Deze vrouwen zagen de prostituee als het slachtoffer van de mannelijke lust en pleitte voor het aanleren van een fatsoenlijk beroep[62]. Hier lag de nadruk voornamelijk op de ongelijkheid die er heerste tussen mannen en vrouwen door het feit dat er geen aandacht werd besteed aan de kuisheid door de mannen. Het is ook in deze periode dat het fenomeen van de blanke slavinnen[63] opdook. Door de technologische ontwikkeling was er meer migratie mogelijk

[55] S. ALTINK, *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983, 159.
[56] S. ALTINK, *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983, 159.
[57] S. ALTINK, *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983, 160.
[58] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 205.
[59] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 33.
[60] S. ALTINK, *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983, 161.
[61] S. ALTINK, *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983, 162.
[62] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 179-180.
[63] *Pand.b*., V Prostitution, nr.25 (vertaling uit Pall Mall Gazette).

via stoomboten en treinen[64]. De blanke vrouwen konden zo in het buitenland werk vinden. Zij werden dan beschouwd als slachtoffers van mensenhandel aangezien zij zich onmogelijk vrijwillig met het prostitutiemilieu zouden inlaten. Bij blanke vrouwen heerste er namelijk de puriteinse gedachte van kuisheid en was prostitutie dus uit den boze. Enkel onder dwang zouden zij zich aan de verderfelijke praktijken overgeven[65].

36. De tweede groep beziet de vrouwen zelf niet als deviant, maar legt de nadruk op de discriminerende seksuele rol die de samenleving aan mannen en vrouwen toekent. Die rollen worden wel als deviant ervaren door deze feministen. De voorstanders van deze groep beschouwen de sekswereld als een belediging van het vrouwelijke ras[66].

37. De derde groep houdt er een gedachtegang op na die haaks staat op die van de eerste groep. Ze pleiten juist voor een seksuele vrijheid die de vrouw nooit eerder had. Deze feministen beschouwen het dus wel als een mensenrecht en vroegen om de erkenning van de prostitutie als een beroep[67]. Ze ijveren m.a.w. voor een betere en sterkere positie van de prostituees. Om het met de woorden van Gail PHETERSON te zeggen: "*Wat de hoeren nodig hebben is erkenning, geen verlossing of straf*"[68]. Het zal dan ook deze stroming zijn die de bovenhand zal halen in Nederland en tot uiting zal komen bij de opheffing van het bordeelverbod. Het is met de tweede feministische golf ten tijde van de jaren '70 dat de visie van een eigen sociaal statuut voor de prostitutie steeds meer navolging kreeg[69].Voorstander van deze derde groep is de stichting Payoke. Deze visie bestond al eerder tijdens de befaamde internationale hoerencongressen. Ook hier was het duidelijk dat de maatschappelijke aanvaarding van prostitutie als een erkend beroep zich opdrong. Het is de enige manier om de sekswerkers uit de illegale, criminele sfeer te halen[70]. Denk maar aan het hoerencongres dat georganiseerd werd waarop de prostituees zelf ook aanwezig waren. Ze

[64] T. VAN LOON, *Een moraalwetenschappelijke analyse van het Belgische prostitutiebeleid: 1830 -2007*, CEVI Working Paper, 2008. Consulteerbaar op: www.cevi-globalethics.ugent.be/index.php?id=14&type=file, 3 [20/03/2010].
[65] T. VAN LOON, *Een moraalwetenschappelijke analyse van het Belgische prostitutiebeleid: 1830 -2007*, CEVI Working Paper, 2008. Consulteerbaar op: www.cevi-globalethics.ugent.be/index.php?id=14&type=file, 3 [20/03/2010].
[66] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 178.
[67] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 179.
[68] K. FRANCQ, B. GAYSE, K. HEIRMAN, S. MEYFROOT en B. VAN BAEVEGHEM, "Prostitutiebeleid in Nederland" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 510.
[69] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 180.
[70] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 73.

weigerden zichzelf te beschouwen als slachtoffers van vrouwenrepressie[71]. Wel legden ze de nadruk op de slechte arbeidsomstandigheden, die ze poogden te verbeteren. Dit wees er dus op dat ze ijverden voor de erkenning van prostitutie als beroep. Zo eisten de Nederlandse prostituees dat ze de mogelijkheid kregen om zich zowel als zelfstandige te profileren evenals in loondienst. In 'loondienst' zou dan inhouden dat ze een arbeidsovereenkomst konden afsluiten, wat dan weer voordelen zou bieden zoals doorbetaling bij ziekte e.d. De keerzijde van de medaille zou dan wel de betaling van belastingsgeld zijn. Maar in de praktijk werden er dikwijls al belastingen geheven door de staat, die zichzelf daardoor het statuut van pooier toeigende. 38. **38.** Toch slaagden de prostituees er steeds in een achterpoortje te vinden op het betalen van belastingen. Ze gingen nl. zwijggeld betalen. Daarenboven werden de prostituees verplicht ongeveer de helft van hun verdienste af te staan aan de bordeeleigenaars[72]. Deze problematiek kon verholpen worden door de zgn. legalisering waardoor sekswerkers niet langer zwijggeld hoefden te betalen en het ganse prostitutiemilieu uit de criminele sfeer werd gelicht. De legalisering hield dan concreet een schrapping in van artikel 250 bis van het Nederlandse Wetboek van Strafrecht[73].

1.3.5 Conclusie:

39. Er werd dus getracht om aan de hand van een bepaalde beleidsvisie een doeltreffende aanpak van prostitutie te bewerkstelligen. Hieruit is gebleken dat geen enkel model op zich een afdoende oplossing biedt. De oplossing schuilt eerder in een combinatie van de verschillende modellen. Een combinatie in de zin van een verzachting van de scherpe kantjes van elke ideologie. De positieve aspecten van elke stroming versmelten tot één. Dit komt reeds deels tot uiting in het zgn. neo-reglementarisme en neo-abolitionisme. Zo leverde de wet van 1948, die de reglementering van prostitutie afschafte, heel wat problemen op. De slagkracht van de gemeenten verminderde waardoor ze enkel nog onder het mom van bescherming van de openbare overlast konden optreden. De abolitionistische visie daarentegen wordt ook gekenmerkt door heel wat nadelen. Doordat men de exploitatie van prostitutie strafbaar stelt, komt men zeker niet ten goede aan de

[71] S. ALTINK, *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983 221.
[72] S. ALTINK, *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983 222.
[73] S. ALTINK, *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983 222.

bescherming van de prostituees zelf. Daardoor blijft een erkenning en bijgevolg een betere rechtspositie van de vrouwen uit.

1.4 Van 1810 tot 1948

1.4.1 Anno 1810

40. Uit een analyse van de verschillende boeken blijkt dat de prostitutiewetgeving in België gekenmerkt werd door een hele reeks van wijzigingen. In de codex van 1810 werd het gewoonlijk aanhitsen, vergemakkelijken of begunstigen van de ontucht of het zedenbederf van vrouwelijke of mannelijke personen jonger dan 21 jaar strafbaar gesteld[74]

1.4.2 Het Belgisch Strafwetboek van 1867

41. Het Belgisch Strafwetboek, dat tot stand is gekomen in 1867 heeft een hele weg afgelegd. Zo bleef na de Belgische onafhankelijkheid in 1830 nog steeds de zgn. Codex 1810 van kracht, aangezien er geen afdoend alternatief voorhanden was. Toch drong een herziening van de codificatie zich op. De eerste stap tot herziening werd pas gezet in 1834 door Minister van Justitie Joseph Lebeau, maar draaide uit op een mislukking. Jacques-Joseph Haus, een Gentse professor in de rechten, zette het spoor van Lebeau verder door een nieuw ontwerp uit te werken nadat hij het ontwerp van Lebeau kritisch bestudeerd had. Het zou dan nog duren tot 1848 vooraleer er een extra-parlementaire commissie werd aangesteld om een Belgisch Strafwetboek te ontwerpen waarin professoren Haus en Nypels een onmiskenbare rol speelden. De verdienste van Haus was zo groot dat het Strafwetboek zelfs 'le code Haus' werd genoemd[75]. Het Belgisch Strafwetboek is dan uiteindelijk ingevoerd bij wet van 8 juni 1867[76]. Toch had het Strafwetboek van 1867 nog veel gelijkenissen met Codex 1810 en hield daarom geen echte vernieuwing in. Wat de inhoud van het Belgische strafrechtelijke kader betreft, stelt men vast dat gedurende het Ancien Regime het strafrecht gekenmerkt werd door onverantwoorde, strenge straffen. Begin 19e eeuw werd deze onaanvaardbare situatie verholpen door enkel immorele gedragingen strafbaar te stellen waar de maatschappij belang bij had. Want een strafrechtelijke vervolging kon soms meer kwaad dan goed doen, doordat het aanleiding gaf tot verspreiding van schandalen. Ook de wet van 1846[77] stelde tot

[74] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 77.
[75] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 20.
[76] Wet van 8 juni 1867 Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867, err. 5 oktober 1867, 3.133.
[77] Wet van 15 juni 1846 qui remplace les dispositions des articles 331,332, 333, 334 et 335 du Code pénal, *MB* 17 juni 1846.

doel een scheiding tussen criminaliteit en immoraliteit te realiseren. De achterliggende reden van de scheiding lag in de bescherming van de 'rust' van het gezin tegen seksueel getinte schandalen[78].

42. Toen in 1867 het Belgisch Strafwetboek gelanceerd werd, was er geen aandacht voor de inhoudelijke betekenis van 'prostitutie', 'ontucht' en 'bederf'. Ook bij de totstandkoming van Wetten van 1914 en 1936 m.b.t. de vrouwenhandel en de zgn. Prostitutiewet bleef een duidelijke wettelijke definitie van deze termen uit[7980]. In dit geval dienen de begrippen, die niet in de wet gedefinieerd worden in hun gewone, gebruikelijke betekenis te worden begrepen[818283]. Het is dan aan de feitenrechter om te besluiten of bepaalde feiten al dan niet ontucht of prostitutie uitmaken, rekening houdend met hun gebruikelijke betekenis[84].

43. In de Wet van 15 juni 1846 daarentegen werd een onderscheid gemaakt tussen de verboden handelingen gepleegd ten aanzien van oudere minderjarigen (14 t.e.m. 20 jaar) of ten aanzien van min-14-jarigen. De Wet van 15 juni 1846 stelde m.b.t. dergelijk gedrag van min-14-jarigen ook het eenmalig aanhitsen, vergemakkelijken of begunstigen strafbaar[85]. In 1867 verdween dan weer het onderscheid naargelang de leeftijd dat in 1846 werd gemaakt.

44. In het Belgische Strafwetboek van 1867 is er niet echt een spoor te vinden van een strafrechtelijke aanpak van deze materie. Art. 379 Sw.[86] legde de klemtoon op de bescherming van de openbare zeden door het vermijden van seksueel getinte schandalen[87]. 45. **45.** Maar dit hield niet in dat prostitutie en ontucht werden geapprecieerd en getolereerd. De strafrechtelijke beteugeling bleef wel beperkt tot situaties waarin het gekwalificeerde gedrag maatschappelijke schade zou aanrichten.

---

[78] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 24.
[79] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 219.
[80] V. VAN DEN VONDER en M. VAN EYNDE, "Het prostitutionele trio: prostituee, souteneur, klant", *RW* 1973-74, 626.
[81] Cass. 3 januari 1962, *Pas.* 1962, I, 514; Cass. 2 oktober 1973, *Pas.* 1974, I, 112; *Arr.Cass.* 1974, 115; *RW* 1973-74, 1050.
[82] M. HIRSCH, "Le rapport des travaux de la section aspects pénaux" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.), *La prostitution: quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 436.
[83] Cass. 8 september 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 1.082.
[84] V. VERCAMMEN-VAN DER VONDER, "Huis van ontucht of prostitutie", in A VANDEPLAS, P. ARNOU en S. VAN OVERBEKE (eds.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 1995, 4.
[85] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 77.
[86] Art. 379 Sw. Belgisch Strafwetboek van 1867.
[87] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 76.

46. In de periode van 1867 was een strafrechtelijk kader voor ontucht en prostitutie niet nodig. De reden hiervoor was te vinden in de zienswijze dat ontucht en prostitutie geen schending inhielden van de rechten van de personen die erbij betrokken waren. Ook bleek er geen gevaar te zijn voor de openbare orde zolang dit alles zich afspeelde achter gesloten deuren en niet zichtbaar was voor het publiek. Desondanks werd ontucht en prostitutie toch niet helemaal toegelaten. Het strafrechtelijke kader daterend uit de periode van 1867 was beperkt tot ontucht en bederf van minderjarigen. In 1867 werd dan ook enkel aandacht besteed aan het aanhitsen, ronselen of begunstigen van het gekwalificeerde gedrag van een minderjarige als gewoontemisdrijf en volstond één enkel feit niet om binnen het strafrechtelijke kader te vallen. Er waren wel pogingen ondernomen om de vereiste van gewoontemisdrijf te schrappen, maar deze bleven zonder enig resultaat. Zo pleitte Le Jeune in zijn wetsontwerp anno 1889 ook voor een afschaffing van het gewoonlijke karakter[88].

47. De toestemming van de minderjarige en het al dan niet gebruiken van dwang droegen niet bij tot een zwaardere strafbaarstelling.

Morele bestanddeel

48. Wat het morele bestanddeel betreft, gold de vereiste van bijzonder opzet ‘eens anders driften te voldoen’ zowel voor het aanhitsen, bevorderen of begunstigen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige als voor het ronselen, verleiden of vervreemden van een meerderjarige. Indien geen bijzonder opzet voorhanden was, dan was er ook geen sprake van deze misdrijven[89]. Kortom wanneer de dader uitsluitend de eigen seksualiteitsbeleving voor ogen hield, viel hij buiten de strafbaarstellingen. Anno 1867 werd bovendien geëist dat de dader kennis had van de leeftijd van het slachtoffer.

[88] Wetsontwerp (J. LE JEUNE), *Parl.St.* Kamer 1889-90, nr. 302.
[89] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 248.

1.4.3 Anno 1914

49. De Internationale Overeenkomst van 1910 m.b.t. vrouwenhandel hield slechts een beperkte bescherming in. Beperkt in de zin dat het enkel minderjarige en meerderjarige meisjes en vrouwen betrof en er niet gesproken werd over de mannelijke slachtoffers[90]. In het Belgische strafrecht werd er bij de minderjarigen geen onderscheid gemaakt inzake geslacht waardoor zowel mannelijke als vrouwelijke minderjarigen bescherming genoten. Maar met betrekking tot de meerderjarigen was er in 1914 enkel bescherming voorzien voor de vrouwen.

50. Anno 1914 werden artikel 380 bis[91] en 380 ter Sw ingevoegd door de Wet Vrouwenhandel van 1914. Daarin werd enerzijds het ronselen, verleiden of vervreemden van een meerderjarige vrouw tot ontucht[92] en anderzijds het dwingen van een meerderjarige vrouw om in ontuchthuis te verblijven of ontucht te plegen[93] strafbaar gesteld. Hierbij is wel vereist dat dit gebeurde door bedrog, geweld, bedreigingen, misbruik van gezag of enig ander dwangmiddel. Hoewel anno 1914 bij de parlementaire voorbereiding van de Wet van 1914 nogal een algemene term 'persoon' werd gebruikt, sloeg dit toch enkel op de bescherming van vrouwen[94].

51. Zoals reeds besproken, diende het ten tijde van 1867 om een gewoontemisdrijf te gaan. Sinds 1914 werd daarin verandering gebracht en werden artikel 379 al.1 en artikel 380 Sw. i.v.m. minderjarige slachtoffers gewijzigd ingevolge de Wet Vrouwenhandel van 1914[95]. De reden voor deze aanpassing was te wijten aan het veranderde beeld over de menselijke seksualiteitsbeleving. Voortaan werden de verboden handelingen bestaande uit het aanhitsen, bevorderen en begunstigen van een minderjarige tot het kwestieuze gedrag beschouwd als een ogenblikkelijk misdrijf en was een eenmalig feit voldoende.

[90] Art. 1 en 2 van de Internationale Overeenkomst Vrouwenhandel 1910.
[91] A. DIERICKX, "Back to the roots…Nood aan een terugkeer naar de fundamenten van het strafrecht" (noot onder Cass. 17 januari 2001), *T. Strafr*. 2001, 200.
[92] Art 380bis Sw. ingevoegd door art. 1 Wet Vrouwenhandel 1914.
[93] Art 380ter Sw. zoals ingevoegd ingevolge art. 1 Wet Vrouwenhandel 1914.
[94] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 219-225.
[95] Art. 1 Wet Vrouwenhandel 1914.

52. Met betrekking tot de verboden handelingen bestaande uit het ronselen, verleiden of vervreemden m.b.t. meerderjarige slachtoffers dient een onderscheid te worden gemaakt tussen 1914, 1936 en 1948. Daarenboven was de aanwezigheid van het element dwang in 1914 onmiskenbaar.

53. Wat betreft de toestemming van de minderjarige werd dezelfde visie gevolgd als tijdens de invoering van het Strafwetboek in 1867. Hier was het eveneens irrelevant of de minderjarige al dan niet kennis had van het doel van de dader[96]

54. Voor morele bestanddeel kan hier verwezen naar hetgeen toepasselijk was ten tijde van de invoering van het Strafwetboek. Ook hier gold de vereiste van het bijzonder opzet 'teneinde eens anders driften te voldoen'[97]. Anno 1914 bestond er onenigheid tussen Kamer en Senaat betreffende kennis van de leeftijd van het slachtoffer in hoofde van de dader. Toch haalde het standpunt van de Senaat de bovenhand m.n. dat het Openbaar Ministerie het bewijs diende te leveren dat de dader in kennis was van de minderjarigheid of dat de dader nalatig was geweest wat betreft de minderjarige leeftijd van het slachtoffer[98]. Het onderscheid m.b.t. de al dan niet nalatigheid van de dader kwam tot uiting in de strafbepalingen van het Strafwetboek. Indien de dader op de hoogte was van de minderjarigheid vond artikel 379 Sw. navolging. Wanneer de dader nalatig was geweest m.b.t. de minderjarige leeftijd van het slachtoffer, dan was artikel 380 Sw. toepasselijk. Maar wanneer het ging om een onoverkomelijke dwaling werd de onwetendheid van de dader niet strafbaar gesteld.

1.4.4 Anno 1936

55. Net zoals in 1914 omvatte het strafrechtelijk kader slechts de bescherming van vrouwen die het slachtoffer werden van het ronselen, verleiden of vervreemden met het oogpunt handelingen van ontucht of prostitutie in een ander land te plegen. Zowel in de periode van 1914[99] als 1936[100] was het irrelevant of de persoon die het gekwalificeerde gedrag stelde, gehuwd was of niet. Zelfs minderjarigen die gehuwd waren en bijgevolg ontvoogd, genoten strafrechtelijke bescherming[101].

---

[96] Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *Parl.St.* Kamer 1912-13, nr.91, 574.
[97] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 219-248.
[98] Verslag MAGNETTE bij het wetsontwerp houdende de strijd tegen de handel in blanke slavinnen, *Parl.St.* Senaat 1913-14, nr. 123, 3. Consulteerbaar op: www.senate.be/www/?MIval=/index_senate&MENUID=22103&LANG=nl .
[99] Verslag BRIFAUT bij het wetsontwerp tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *Parl.St.* Kamer 1913-14, nr. 268, 2 Consulteerbaar op: . http://www3.dekamer.be/digidoc/DPS/K3063/K30631169/K30631169.pdf .
[100] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 219-225.
[101] Cass. 14 oktober 1935, *Pas.* 1935, I, 365.

56. Bovendien rustten op de handelingen bestaande uit het ronselen, verleiden of vervreemden van meerderjarige slachtoffers steeds straffen ook al werd toestemming gegeven door de meerderjarige vrouw[102][103]. Een vrouw die naar het buitenland werd verhandeld, kwam in een kwetsbare positie terecht waardoor ze gemakkelijker konden worden misbruikt.

1.4.5 Anno 1948

57. Het is pas sinds anno 1948 dat er geen rekening meer werd gehouden met het geslacht en dat het kwestieuze gedrag van zowel mannen als vrouwen in aanmerking komt. In artikel 380 bis 1° Sw. is er geen sprake meer van het element dwang en evenmin van de beperking tot het vrouwelijke geslacht[104].

58. Om de veranderingen doorgevoerd in 1948 krachtens de Prostitutiewet beter te begrijpen, moet kort de situatie vóór 1948 worden aangekaart. Vóór de Prostitutiewet was er sprake van een administratieve reglementering o.b.v. artikel 96 Gemeentewet. Een inbreuk op een door de gemeenteraad uitgevaardigd reglement kon dan enkel worden beteugeld met politiestraffen. Bovendien beschikten de gemeenten over een soevereine beoordelingsvrijheid om uit te maken of het noodzakelijk was om prostitutie te reglementeren. Deze soevereiniteit was mogelijk o.g.v. de gemeentelijke autonomie[105]. In deze periode werd souteneurschap nog niet strafrechtelijk beteugeld. Souteneurs werden wel als landlopers beschouwd[106]. Op strafrechtelijk vlak gold het kader ten tijde van 1867 waarin enkel aandacht werd besteed aan de opwekking van minderjarigen tot ontucht[107]. Het was dan wachten tot de Prostitutiewet, die een strafbaarstelling m.b.t. het souteneurschap in het leven zou roepen.

59. In de Memorie van Toelichting van de Prostitutiewet kreeg prostitutie de betekenis van 'betaalde ontucht[108]' i.e. een persoon die regelmatig geslachtsgemeenschap had met de eerste de beste in ruil voor een financiële vergoeding[109]. Hieruit blijkt dat prostitutie uitgaat van winstbejag,

[102] Art. 380bis al. 2 Sw. dat werd ingevoegd door artikel 2 Wet Vrouwenhandel 1936.
[103] A. DIERICKX, "Back to the roots…Nood aan een terugkeer naar de fundamenten van het Strafrecht"(noot onder Cass. 17 januari 2001) *T. Strafr*. 2001, 200.
[104] Art. 380bis 1° Sw. (vervangen door de Prostitutiewet).
[105] Art. 108 Gw.
[106] Wet van 27 november 1891 tot beteugeling van de landloperij en de bedelarij, *BS* 3 december 1891, 3.533.
[107] V. VAN DEN VONDER en M. VAN EYNDE, "Het prostitutionele trio: prostituee, souteneur, klant", *RW* 1973-74, 631.
[108] Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie, *Parl.St.* Kamer BZ 1946, nr. 249, 16, voetnoot 1.
[109] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 219-220.

wat niet terug te vinden is bij het begrip 'ontucht'. Het begrip 'prostitutie' heeft bijgevolg de betekenis gekregen van een seksuele handeling bestaande uit fysiek contact tegen betaling met de klemtoon op de seksualiteitsbeleving van ontvanger van dergelijk gedrag. Deze invulling wordt tot op vandaag nog steeds gehanteerd.

60. Pas na 1948 vormde de betekenis van het begrip 'prostitutie' een discussiepunt in de rechtspraak. Niet alleen geslachtsgemeenschap in se, maar ook het verrichten van alle fysieke, seksuele handelingen i.e. een zeker seksueel contact tegen betaling werd gekwalificeerd als zijnde prostitutie[110]. Dit houdt dus in dat ingeval van een peepshow niet kan gesproken worden van prostitutie[111]. Het is zelfs niet vereist dat de vergoeding aan de prostituee zelf wordt betaald opdat er sprake van prostitutie zou zijn zoals bijvoorbeeld bij gedwongen prostitutie[112].

61. Verder werd in de rechtspraak geen aandacht besteed aan het eenmalige dan wel repetitieve karakter van het gekwalificeerde gedrag[113]. In 1867 werd alleen het gewoonlijk aanzetten tot prostitutie van minderjarigen teneinde de driften van een derde te voldoen, bestraft[114]. Ter illustratie verwijs ik naar de zaak van 10 oktober 2007 van de correctionele rechtbank te Gent[115]. Hier wordt een nadere toelichting gegeven over het feit dat handelingen die louter een voldoening van de eigen driften inhouden niet vallen onder de kwalificatie. Daartegenover staat dat wanneer men naast de eigen driften ook de driften van minderjarige voor ogen heeft, men eveneens zal vallen onder de wetsbepaling[i116][117].

62. In de Gemeentewet van 1836 stond dat het college van burgemeester en schepenen toezicht moest uitoefenen op personen die zich schuldig maakten aan ontucht. Het was nl. de taak van de gemeente om te waken over de veiligheid, moraliteit en openbare rust[118]. Het probleem deed zich toen voor bij de straatprostituees, die ontsnapten aan de politionele en medische controle. Zij waren de grote oorzaak van venerische ziekten en van criminaliteit en moreel verval. Ten tijde van de invoering van het Belgisch Strafwetboek werd er nog geen aandacht besteed aan de officiële

[110] Y. NUYTINCK en E. VAN ACKER, "Bederf van de jeugd en prostitutie van minderjarigen" in G. VERMEULEN (ed.), *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2001, 137.
[111] Rb. Charleroi 25 maart 1988, *JT* 1988, 412**.**
[112] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 220.
[113] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 221.
[114] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 76.
[115] Corr. Gent 10 oktober 2007, *T. Strafr*. 2008, 328.
[116] Corr. Gent 10 oktober 2007, *T. Strafr*. 2008, 328.
[117] Cass. 8 september 1992, *Arr. Cass*. 1991-92, 1082.
[118] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 197.

reglementering. Maar door de sterke stijging van venerische ziekten werd de nadruk gelegd op het belang van het overheidsoptreden [119].

63. Men mag wel niet vergeten dat prostitutie een buffer vormde tegen het aantal seksuele misdrijven. Prostitutie verbieden was dus niet aan de orde. Prostitutie diende wel gekanaliseerd en gecontroleerd te worden om zo de verspreiding van de geslachtsziekten te beperken. Art. 96 van de Gemeentewet werd in 1887 dus gewijzigd en legde de klemtoon op de bescherming van de volksgezondheid[120]. Om de controle optimaal door te voeren, werd getracht om de meeste prostituees in 'officiële' huizen onder te brengen. Ook werd er voorzien in de oprichting van een zedenpolitie die toezicht uitoefende op de naleving van de reglementering[121]. Het is vanaf de Prostitutiewet dat de manier waarop de meerderjarige betrokken is er niet meer toe doet. Ook werd er aangenomen in artikel 380bis 1°Sw. dat de toestemming van het slachtoffer niet langer relevant was voor de strafbaarstelling. Wat de strafbaarheid van het souteneurschap betreft, was het niet vereist dat hij geweld of een ander dwangmiddel gebruikte t.a.v. de prostituee[122]. Tevens werd het gewoonlijk exploiteren van eens anders ontucht of prostitutie bestraft ongeacht het slachtoffer had toegestemd of niet. Kortom vanaf 1948 bleef de aanwezigheid van de toestemming van de meerderjarige buiten beschouwing ingeval van de misdrijven omschreven in artikel 380bis Sw.

64. Vanaf 1948 werd er een indeling in de verboden handelingen aangebracht d.m.v. drie groepen. Een eerste groep had betrekking op het aanzetten tot ontucht of prostitutie. Een tweede groep betrof de commercialisering van eens anders ontucht of prostitutie en een derde groep verwees naar handelingen waarbij 'aanbod' en 'vraag' op elkaar werden afgestemd[123].

65. In 1948 werd tevens krachtens de Prostitutiewet het aanzetten tot het gekwalificeerde gedrag door woorden, gebaren, tekens of met een publiciteitsmiddel strafrechtelijk in toom gehouden. Wanneer het gaat om het aanzetten door woorden, gebaren of tekens wordt geëist dat dit gebeurde in een 'openbare plaats'. Onder een openbare plaats moet worden verstaan een plaats 'langs den openbare weg en in publieke lokalen[124]'. De rechtsleer verstaat onder een openbare plaats een

---

[119] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 198.
[120] T. VAN LOON, *Een moraalwetenschappelijke analyse van het Belgische prostitutiebeleid: 1830 -2007*, CEVI Working Paper, 2008. Consulteerbaar op: www.cevi-globalethics.ugent.be/index.php?id=14&type=file, 4 [20/03/2010].
[121] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 199.
[122] Art. 380bis al.1 en 5-7Sw. zoals vervangen ingevolge artikel 2 I Prostitutiewet.
[123] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 253.
[124] Memorie van toelichting bij het wetsvoorstel strekkende tot de afschaffing van de officiële reglementering der prostitutie, *Parl.St.* Kamer 1932-33, nr.95, 11.

plaats die openbaar of voor het publiek toegankelijk is[125]. Bij het gebruik van een publiciteitsmiddel daarentegen wordt er niet gesproken over 'openbaarheid'. Eveneens deed in de beide gevallen (woorden, gebaren, tekens en publiciteitsmiddel) de toestemming van het doelpubliek er niet toe.

66. De misdrijven zoals het houden van een ontucht- of prostitutiehuis, het dwingen tot een verblijf in een ontucht- of prostitutiehuis of tot het plegen van ontucht of prostitutie, het souteneurschap, het gewoonlijk exploiteren van eens anders ontucht of prostitutie evenals het aanzetten tot ontucht of prostitutie met woorden, gebaren, tekens of een publiciteitsmiddel vereisen slechts een algemeen opzet i.e. dat de feiten wetens en willens[126] gepleegd zijn door de dader. De vraag naar de inwilliging van de eigen seksualiteitsbeleving van de dader was dus irrelevant. Maar krachtens het Belgisch strafrecht werd niet alleen het aanbod maar tevens de vraag uitgaande van de prostituant tot ontucht of prostitutie strafrechtelijk beteugeld ook al is er met betrekking tot de strafbaarstelling van de prostituant nooit een veroordeling verschenen[127].

Het Actuele Strafrecht

67. Na de Prostitutiewet alias de Wet tot afschaffing van de reglementering van de prostitutie was er nood aan een hervorming. Die hervorming kwam tot uiting bij de afkondiging van 3 zedenwetten. Één van die 3 wetten betreft de Wet Seksreclame[128] van 27 maart 1995 die aanleiding gaf tot invoeging van een nieuw artikel 380 quinquies Sw. Wel valt op te merken dat artikel 380 quinquies en artikel 380 quater in het huidige Strafwetboek overeenkomen met artikel 380 ter respectievelijk artikel 380bis Sw.[129] Er gaat hierbij vooral aandacht uit naar de bescherming van minderjarigen in de context van seksreclame. Zo stelt artikel 380 quinquies (oud) elke daad van publiciteit voor een seksueel aanbod met het oog op winst strafbaar, telkens deze reclame zich richt tot minderjarigen of personen waarvan beweerd wordt dat ze minderjarig zijn. Wanneer gebruik wordt gemaakt van telecommunicatie voor seksreclame geldt eveneens een strafbaarstelling. Tot

[125] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 247.
[126] Ingeval van souteneurschap werd vooral beklemtoond dat de dader kennis had van het feit dat de inkomsten waarvan hij geheel of gedeeltelijk leefde hun oorsprong vonden in de prostitutie zie: L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, voetnoot 1133.
[127] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 251.
[128] Wet 27 maart 1995 tot invoeging in het Strafwetboek van een artikel 380 quinquies en tot opheffing van artikel 380 quater, 2e lid, van hetzelfde Wetboek, *BS* 25 april 1995, 10.822.
[129] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 38.

slot rust op de persoon die via reclame toont zich over te geven aan prostitutie of tot doel heeft de prostitutie van anderen te vergemakkelijken, in aanraking wilt komen met iemand die zich aan prostitutie overlevert of aanzet tot seksuele exploitatie van minderjarigen[130]. Hieruit kan besloten worden dat artikel 380 quinquies Sw. (oud) een verbod heeft ingevoerd op reclame via erotische telefoonlijnen en seksadvertenties. Ingeval minderjarigen toegang hebben tot het aanbod van deze diensten wordt er voorzien in een hogere strafmaat.[131] Aangezien deze erotische telefoonlijnen zeer gemakkelijk bereikbaar waren voor minderjarigen, diende de wetgever in te grijpen[132]. Dergelijke kanalen zouden immers de seksualiteitsbeleving van de minderjarige ernstig verstoren en een negatieve impact hebben op hun 'waardigheid en zedelijkheid'[133]. De wet van 27 maart 1995 had dus tot doel de wet van 21 augustus 1948 aan te passen op het vlak van de seksreclame zodat voortaan een reglementering hiervan mogelijk werd.

Korte artikelsgewijze bespreking van het actuele strafrecht

1. Opwekken, begunstigen of vergemakkelijken

Art. 379 al. 1 Sw. in 1995[134]:

68. Bepaalde verboden handelingen zoals het opwekken, begunstigen of vergemakkelijken, werden in dit artikel strafrechtelijk beteugeld. Anno 1995 heeft de wetgever de volgorde 'opwekken, vergemakkelijken of begunstigen' veranderd in dalende trend en resulteerde in 'opwekken, begunstigen of vergemakkelijken'. De zinsnede '*die een aanslag tegen de zeden pleegt'* waarmee artikel 379 al 1 Sw. begint, vormde geen constitutief bestanddeel van het misdrijf[135][136]. Daarom

[130] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 38.
[131] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 39.
[132] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 495.
[133] Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp strekkende tot invoeging in het strafwetboek van een artikel 380 quinquies en tot opheffing van artikel 380quater, tweede lid, van hetzelfde wetboek, *Parl.St.* Senaat 1994-95, nr.1246/1, 2.
[134] Art. 379 al. 1 Sw. zoals vervangen ingevolge art. 2 Wet Mensenhandel en kinderpornografie zie: L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, voetnoot 2346.
[135] Verslag CAHAY-ANDRÉ en VERHOEVEN, *Parl.St.* Senaat 1994-95, nr. 1142/3, 23-24.
[136] Y. NUYTINCK en E. VAN ACKER, "Bederf van de jeugd en prostitutie van minderjarigen" in G.VERMEULEN (ed.), *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2001, 139.

was het beter geweest deze woorden te schrappen uit artikel 379 Sw, aangezien ze toch in het algemeen beschouwd werden als overbodig.

Art. 379 al. 1 Sw. in 2000[137]:

69. Art. 379 al. 1 Sw anno 2000 is quasi identiek aan artikel 379 al. 1 Sw. ten tijde van 1995. Het enige verschil dat kan worden aangehaald, heeft betrekking op de strafmaat, die werd aangepast aan de wet[138] van 10 juli 1996 tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen[139].

2. Aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden

Art. 380bis§1 1° en §4 1° Sw. anno 1995[140]:

70. Voorheen was de opsomming van de strafbare handelingen beperkt tot het aanwerven, het meenemen en wegbrengen van een persoon met het oog op het plegen van ontucht of prostitutie. De Wet Mensenhandel en kinderpornografie heeft daar het 'bij zich houden' aan toegevoegd. Het 'bij zich houden' dient begrepen te worden in de zin van personen die onderdak verlenen aan diegene die het gekwalificeerde gedrag stelt. Toch dient een verschil te worden opgemerkt tussen de verschillende handelingen. 'Het bij zich houden' veronderstelt een voortdurend misdrijf, terwijl de drie andere handelingen ogenblikkelijk zijn[141]. Verder dient te worden opgemerkt dat de bepaling niet enkel van toepassing is op diegenen die de verboden handelingen stellen, maar ook op diegenen die beroep doen op tussenpersonen[142]. Wat de minderjarigen betreft, werd in 1995 enkel bescherming gegeven aan de minderjarigen onder de 16 jaar. Deze vergetelheid en de problemen die hieruit voortvloeiden worden geïllustreerd a.d.h.v. een arrest van het Hof van Cassatie van 17 januari 2001[143]. Hieruit bleek dat de Brusselse appelrechter de beklaagde had veroordeeld o.g.v. artikel 380bis §1 4° en §4 1° Sw., terwijl hij zich niet op deze bepaling mocht beroepen. De tenlastelegging vond namelijk geen steun in de constitutieve bestanddelen eigen aan

[137] Art. 379 al. 1 Sw. zoals gewijzigd ingevolge art. 13 1° Wet Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen.
[138] Wet 10 juli 1996 tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, *BS* 1 augustus 1996, 20.598.
[139] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel,* Antwerpen, Intersentia, 2002, 511 (voetnoot).
[140] Art. 380 bis §1 1° en §4 1° Sw. zoals vervangen ingevolge art. 3 Wet Mensenhandel en kinderpornografie.
[141] A. DE NAUW, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 110.
[142] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 219-513.
[143] Cass. 17 januari 2001, nr. AR P.00.1656.F.

het misdrijf, waardoor de uitspraak van de appelrechter niet wettig verantwoord was[144]. De rechter steunde op deze strafbepaling om zo de leemte veroorzaakt door de strafwetgever op te vullen. De vraag die hierbij werd gesteld, was of de rechter zich hier niet al teveel interpretatievrijheid had toegeëigend. Dit arrest van het Hof van Cassatie toonde nogmaals de tendens van vervlakking van het legaliteitsbeginsel. De appelrechter is in de fout gegaan door het toepassingsgebied te verruimen en zo een nieuw strafbaarstelling te ontwikkelen. Dit laatste maakt een inbreuk uit op het verbod van rechterlijke incriminatie wat vervat zit in het legaliteitsbeginsel[145]. Dergelijke verruiming staat haaks op het legaliteitsbeginsel, aangezien het verboden is gedragingen strafbaar te stellen die niet door of krachtens een wet voorzien zijn. Het is bijgevolg niet toegelaten uit respect voor de rechtsbescherming en rechtszekerheid dat de rechter gebruik gaat maken van een analogische interpretatie om zo de leemten in de wetgeving op te vullen[146].

Art. 380 §1 1° en §4 1° Sw. in 2000[147]:

71. Het artikel bevat dezelfde inhoud als in 1995 met dien verstande dat de verboden handelingen eveneens uitgebreid werden met het 'bij zich houden' en dat de strafbepaling ook toepasselijk was op diegenen die beroep deed op een tussenpersoon om de verboden handelingen te stellen. Wat evenwel verschillend is, is de uitbreiding van de bescherming tot alle minderjarigen. De schrapping van de woorden 'onder de 16 jaar' was een verdienste van de Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen[148].

3. Houden van een huis van ontucht of prostitutie

Art. 380bis§1 2° en §4 2° Sw. in 1995[149]:

72. Het houden van een ontucht- of prostitutiehuis bestaat reeds als misdrijf sinds de Prostitutiewet. De Wet Mensenhandel en kinderpornografie heeft wel een tweedeling ingevoerd waardoor er nu een bepaling voor meerderjarigen (art. 380bis §1 2°Sw.) en één voor minderjarigen (art. 380bis §4

[144] A. DIERICKX, "Back to the roots…Nood aan een terugkeer naar de fundamenten van het strafrecht" (noot onder Cass. 17 januari 2001), *T. Strafr*. 2001, 202.
[145] E. CLAEYS, "Repliek: Over legaliteit, rechterlijke interpretatie en leemtes in de strafwet", *T. Strafr*. 2001, 203.
[146] P. TRAEST, "Rechts(on)zekerheid in materieel en formeel strafrecht en strafrechtelijk legaliteitsbeginsel", *RW* 1993-94, 1190-1207.
[147] Art. 380 (oud art. 380bis) §1 1° en §4 1° Sw. zoals gewijzigd ingevolge art. 14 Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen zie: L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, voetnoot 2356.
[148] De woordgroep 'onder de zestien jaar' werd geschrapt ingevolge art. 14 2° Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen zie: L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, voetnoot 2360.
[149] Art. 380bis §1 2° en §4 2° Sw. zoals vervangen ingevolge art. 3 Wet Mensenhandel en kinderpornografie.

2° Sw.) is[150]. De term 'ontucht' dient ruimer te worden opgevat dan het begrip 'prostitutie'. Ontucht omvat alle daden van onzedelijkheid en immoraliteit die daarenboven niet noodzakelijk afhankelijk zijn van een vergoeding[151].

Art. 380 § 1 2° en §4 2° Sw. in 2000[152]:

73. Inhoudelijk is het artikel niet gewijzigd sinds 1995, maar wel dient opgemerkt te worden dat er sprake is van een 'opsluiting' als straf in artikel 380 §4 Sw. en niet meer van 'dwangarbeid'.

4. Verkopen, verhuren of ter beschikking stellen van een ruimte

Art. 380bis §1 3° en §4 3° Sw. in 1995[153]:

74. Het is sinds anno 1995 met de invoering van de Wet Mensenhandel en kinderpornografie dat het verkopen, verhuren of ter beschikking stellen van een ruimte gekwalificeerd werd als een afzonderlijk misdrijf. Om onder deze strafbepaling te vallen, diende wel een 'abnormaal profijt' als doel voorop gesteld te worden. De wetgever heeft zijn inspiratie voor deze strafbepaling gehaald uit de rechtspraak m.b.t. het misdrijf 'het gewoonlijk exploiteren van eens anders ontucht of prostitutie op enige andere manier'[154]. Door deze visie valt het zgn. 'hotelproxenetisme' i.e. verhuren van kamers aan prostituees tegen een abnormaal hoge prijs voortaan ook onder de strafbepaling. Het louter verhuren in se van een kamer aan prostituees daarentegen werd niet strafbaar gesteld[155].

De Belgische Strafwet stelt in artikel 380 §1, 2° en 3° Sw. o.a. het houden van het huis van ontucht en het verhuren[156] of verkopen van kamers met doel er abnormaal profijt uit te halen, strafbaar[157][158]. Hier zal het afhangen van de beoordeling door de feitenrechter of een huis al dan niet beschouwd wordt als een ontucht- of prostitutiehuis[159].Wanneer een vrouw houdster is van een huis waarin zij alleen zichzelf prostitueert of aan ontucht overlevert, dan valt dat niet onder de strafbepaling van artikel 380 §1, 2° Sw. [160][161]. Er moet dus duidelijk een teken zijn dat de verhuurder of verkoper enig voordeel wilt bekomen uit de ontucht of prostitutie[162]. Dit gebeurt

[150] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 219-514.
[151] Luik 23 april 1987, *Rev.dr pén*. 1987, 862.

wanneer er onredelijke huurprijzen[163] worden gevraagd of extreme voordelen[164] worden bekomen. Hier is er een groot verschil merkbaar met de Conventie van New York die het verhuren van een kamer strafbaar stelt ook al gebeurd dit niet tegen abnormaal profijt[165].

Art. 380 §1 3° en §4 3° Sw. in 2000[166]:

75. Deze bepaling is volledig analoog aan het artikel anno 1995. Eveneens kan worden opgemerkt dat dwangarbeid in §4 vervangen werd door de straf 'opsluiting'.

5. Op enigerlei manier exploiteren

Art. 380bis §1 4° en §4 4° Sw. in 1995[167]:

76. Voorheen was er enkel sprake van het 'gewoonlijk' exploiteren op enigerlei manier. Maar sedert de Wet Mensenhandel en kinderpornografie werd de 'gewoonte' geschrapt en dit in ruil voor een opheffing van het souteneurschap als misdrijf in se. Deze opheffing was te wijten aan de moeilijke bewijslevering m.b.t. het effectief en geregeld geld, verdiend door prostitutie op te strijken door een persoon[168]. Door deze wijziging werd er een onderscheid gemaakt tussen het 'exploiteren' en het 'samenleven', waarbij dit laatste niet langer strafbaar werd gesteld. Tevens

---

[152] Art. 380 (oud art. 380bis) §1 2° en §4 2° Sw. zoals gewijzigd ingevolge art. 14 Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen.
[153] Art. 380bis §1 3° en §4 3° Sw. zoals vervangen ingevolge art. 3 Wet Mensenhandel en kinderpornografie.
[154] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht,, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, voetnoot nr. 2370.
[155] G. DE CUYPER, *Politionele en justitiële strijd tegen mensenhandel*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 72.
[156] Antwerpen (12e k.) 8 maart 2006, *RW* 2008-09, afl.29, 1225.
[157] Cass. (2e k.) 13 april 1999, AR. P.98.0898.N, Frateur, *Arr.Cass.* 1999, 489.
[158] S. SROKA, *Prostitutie: roep om legalisering?*, Brussel, Rol en Samenleving vzw, maart 2003. Consulteerbaar op: www.rosadoc.be/pdf/juridische%20bijdrage/prostitutie.pdf [23/02/2010].
[159] Cass. 17 januari 1955, *Pas.* 1955, I, 505; *Arr.Cass.* 1955, 377.
[160] Cass. 4 september 1984, *Arr.Cass.* 1984-85, 1; *Pas.* 1985, I, 1.
[161] X, "Mensenhandel 2000. Rapport Mensenhandel 2000. Hoofdstuk 2: Situatie op het terrein: knelpunten en aanbevelingen", Antwerpen, SOS Schipperskwartier, s.d. Consulteerbaar op: www.sosschipperskwartier.be/beroep/mensenhandel.htm [30/04/2010].
[162] Cass. 5 mei 1958, *Pas.* 1958, I, 975; *Arr.Cass.* 1958, 692.
[163] Cass. 16 december 1974, *Pas.*, 1975, I, 418; *Arr.Cass.* 1975, 453: Cass., nr. 3845, 21 november 1984, *Arr.Cass.* 1984-85, 408; *Pas.* 1985, I, 365.
[164] Cass. 27 januari 1964, *Pas.* 1964, I, 561.
[165] L. VANDE VELDE, S. DE VRIEZE en S. DE PROOST, "Prostitutiebeleid in Antwerpen, Brussel en Charleroi" in G. VERMEULEN (eds.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 311.
[166] Art. 380 (oud art. 380bis) Sw.
[167] Art. 380 bis §1 4° en §4 4° Sw. zoals vervangen ingevolge art. 3 Wet Mensenhandel en kinderpornografie.
[168] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht,, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, voetnoot 2376.

dient te worden opgemerkt dat het hier gaat om een complementaire bepaling t.a.v. de andere misdrijven opgesomd in art. 380 Sw.[169][170].

Art. 380 §1 4° en §4 4° Sw in 2000[171]:

77. In 1995 had de strafbepaling enkel betrekking op meerderjarigen en min-zestienjarigen. Dit werd gewijzigd ingevolge de Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen[172], zodat alle minderjarigen voortaan bescherming genoten.

6. Verkrijgen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige door de overhandiging, het aanbod of de belofte van een materieel of financieel voordeel.

Art. 380 §4 5° Sw. (zoals gewijzigd en aangevuld door de Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen)[173]:

78. Deze bepaling hield een strafbaarstelling in voor diegene die door overhandiging, aanbod of de belofte van een materieel of financieel voordeel ontucht of prostitutie van een minderjarige verkreeg. Via deze strafbepaling werd het mogelijk om een jeugdprostituant (klant) van een minderjarige aan te pakken. Vóór de invoering van de Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen viel de prostituant van een zestienjarige of zeventienjarige nog buiten het strafrechtelijke kader, maar de Wet van 2000 bracht algauw verandering daarin[174]. Enkel materiële of financiële voordelen, zoals een geschenk, de belofte om een minderjarige werk te bezorgen, kwijtschelding van een schuld etc. kwamen in aanmerking en geen affectieve voordelen die aan elke seksuele relatie verbonden waren. Tot slot werd de nadruk gelegd op het feit dat toestemming van de minderjarige van geen belang om onder de strafbepaling te ressorteren[175].

---

[169] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 517.

[170] A. DIERICKX, "Back to the roots…Nood aan een terugkeer naar de fundamenten van het strafrecht" (noot onder Cass. 17 januari 2001), *T. Strafr*. 2001, 202.

[171] Art. 380 (oud art. 380bis) §1 4° en §4 4° Sw. zoals gewijzigd ingevolge art. 14 Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen.

[172] Ingevolge art. 14 2° Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen werden de woorden 'onder de zestien jaar' weggelaten zie: L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, voetnoot 2381.

[173] Art. 380 §4 5° Sw. zoals gewijzigd en aangevuld ingevolge art. 14 1° en 3° Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen.

[174] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 518.

[175] Memorie van toelichting bij wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St.* Kamer, 1998-99, nr. 49K1907/1, 22.

7. Bijwonen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige

Art. 380 § 6 Sw. zoals gewijzigd en aangevuld door de Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen[176]:

79. Deze strafbepaling stelt het bijwonen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige strafbaar. Deze bepaling kwam als geroepen, aangezien voorheen er op dit punt een leemte bestond in het strafrecht. Een leemte die nogal bizar leek, omdat het bezit van kinderpornografie wel deel uitmaakte van een strafbaarstelling sinds 1995. Er werd hier voorzien in een strengere straf in vergelijking met het bezit. Dit was te wijten aan het feit dat de dader ingeval van het bijwonen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige in de fysieke aanwezigheid van de minderjarige verkeerde[177]. De fysieke aanwezigheid maakt dus een cruciaal element uit om onder het toepassingsgebied van dit nieuwe misdrijf te vallen[178].

8. Reclame maken voor een aanbod van diensten van seksuele aard

Art. 380quinquies §1 al. 1[179] en §2[180] Sw. in 1995:

80. Paragraaf 1 heeft betrekking op seksreclame waarbij minderjarige op een bijzonde wijze betrokken zijn en paragraaf 2 gaat over het maken of doen maken van reclame voor een aanbod van seksuele diensten bij wijze van een telecommunicatiemiddel. Tussen beide paragrafen bestaat één enkel verschil. Het is zo dat de eerste paragraaf de seksreclame slechts strafrechtelijk beteugelt indien de minderjarigen op een bijzondere manier bij die reclame betrokken zijn. Bij de tweede paragraaf daarentegen geldt een algemeen verbod.

81. De verboden handelingen bestaande uit het ‘maken’ of ‘doen maken’ wijzen op het feit dat er een initiatiefn(e)m(st)er is. De strafbare handelingen m.b.t. het uitgeven, verdelen of verspreiden, slaan dan op de betrokkenheid van anderen om dergelijke handelingen te stellen.

[176] Art. 380 § 6 Sw. zoals ingevoegd krachtens art. 14 5° Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen**.**
[177] Memorie van toelichting bij wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St*. Kamer, 1998-99, nr. 49K1907/1, 8.
[178] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 520.
[179] Art. 380quinquies §1 al. 1 Sw. zoals ingevoegd krachtens art. 1 Wet Seksreclame.
[180] Art. 380quinquies §2 Sw. zoals ingevoegd krachtens art. 1 Wet Seksreclame.

Art. 380ter §1 al.1[181] en §2[182] Sw. in 2000:

82. Hier valt enkel te bemerken dat de artikelen 380quinquies §1 al. 1 en §2 Sw. in 2000 tengevolge artikel 16 Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen zijn hernummerd tot artikelen 380ter §1 al. 1 en §2 Sw.

9. Met een reclamemiddel tot ontucht of prostitutie aanzetten

Art. 380quinquies §3 al 1 Sw. in 1995:

83. Sinds de Prostitutiewet is er een bepaling ingevoerd die betrekking heeft op het hanteren van een publiciteitsmiddel om aan te zetten tot ontucht of prostitutie. Deze strafbepaling werd lichtjes gewijzigd tengevolge van de Wet Seksreclame en in deze vorm geïmplementeerd in een derde paragraaf van het nieuwe artikel 380 quinquies Sw. De verandering bestond uit twee terminologische aanpassingen namelijk 'se livrer' werd omgezet in 'zich overgeven aan' en de term ' publiciteitsmiddel' werd veranderd in 'reclamemiddel'[183].

Art. 380ter §3 al. 1 Sw. in 2000:

84. De enige opmerking die hier kan gemaakt worden, is de hernummering van het desbetreffende artikel krachtens de Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen. Een relevante verwijzing toepasselijk op deze context is het arrest van het hof van beroep te Brussel, dat de uitgevers van soortgelijke reclame als mededaders van dit misdrijf veroordeeld heeft[184].

10. Een reclamemiddel gebruiken waarin op seksuele exploitatie gezinspeeld wordt

Art. 380quater al. 2 tweede zin Sw. in 1993:

85. Deze specifieke bepaling werd ingevoerd krachtens art. 14 Wet Huwelijksbureaus. Deze wet is er gekomen om te verhelpen aan de problematiek van het sekstoerisme en de reclame die hiervoor gemaakt werd. Reisagentschappen wezen op de mogelijkheid tot sekstoerisme waardoor dit

[181] Art. 380ter (oud art. 380quinquies) §1 al. 1 Sw. zoals gewijzigd krachtens art. 16 Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen.
[182] Art. 380ter §2 Sw. zoals gewijzigd ingevolge art. 16 Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen.
[183] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, voetnoot 2408.
[184] Brussel (15e k.) 20 november 2000, *AJT* 2000-01, 454.

beschouwd werd als een 'verkoopsargument'[185]. Dergelijke reclame werd op zich afgekeurd ongeacht het feit of zij effectief tot seksuele exploitatie had geleid.

Art. 380quinquies §3 al. 2 Sw. in 1995[186]:

86. De Wet Seksreclame heeft een lichte aanpassing op het vlak van terminologie aangebracht. Er is niet langer sprake van een 'publiciteitsmiddel', maar wel van een 'reclamemiddel'. Daarnaast werd 'uitbuiting' vervangen door 'exploitatie', 'publiciteit' door 'reclame', 'volwassenen of kinderen' door 'meerderjarigen of minderjarigen' en ten slotte 'in het kader van ' door 'naar aanleiding van'. Bovendien heeft de Wet Seksreclame de nummering gewijzigd van de vroegere bepaling waardoor het voortaan artikel 380quinquies §3 al. 2 Sw. werd.

Art. 380ter §3 al.2 Sw. in 2000:

87. Het enige dat hier kan worden opgemerkt, is de hernummering krachtens de Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen van artikel artikel 380quinquies Sw. in artikel 380ter Sw.

1.5 Het Mensenhandelverdrag van de VN van 1950

88. Het betreft hier een overeenkomst[187] die gesloten is te Lake Succes gelegen in New York waarin bevestigd werd dat prostitutie onverzoenbaar was met de menselijke waardigheid. Of de vrouw in kwestie al dan niet had ingestemd met de prostitutie was van geen belang en leidde hoe dan ook tot bestraffing van de handelaar. Daarnaast werd iedere poging onderworpen aan een strafbaarstelling, aangezien het gekwalificeerd werd als een voorbereidende handeling. Wat de uitlevering betreft, kon die ook plaatsgrijpen tussen landen die het uitleveringsverdrag niet ondertekend hadden[188]. Daarnaast werd steeds voorrang verleend aan de wetgeving van een lidstaat boven deze overeenkomst, maar enkel en alleen wanneer deze wetgeving strenger was. Bovendien was er ook samenwerking vereist zowel op gerechtelijk als politioneel vlak. Sociale en economische diensten kregen de opdracht om prostitutie te verhinderen en moesten instaan voor de reclassering van de slachtoffers van prostitutie. Tevens werd er meer nadruk gelegd op het belang

[185] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, voetnoot 2416.
[186] Art. 380quinquies §3 al. 2 Sw. zoals ingevoegd krachtens art. 1 Wet Seksreclame.
[187] Overeenkomst 21 maart 1950 ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van eens anders prostitutie, *BS* 13 augustus 1965.
[188] S. SANTY, *Mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie : een evaluatie van het Belgisch Beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 45.

van het sensibiliseren van het volk i.v.m. de gevaren rond prostitutie en mensenhandel [189]. Een betere controle van de landsgrenzen werd eveneens onmisbaar geacht.

89. Indien er zich een geschil voordeed tussen lidstaten dat ze niet zelf konden oplossen, werd het geschil aanhangig gemaakt bij het Internationale Hof van Justitie gevestigd in Den Haag. Wat het grootste struikelblok vormde, was het verbod op de reglementering van prostitutie. Aan dit verbod wisten sommige landen waaronder België te ontsnappen door een gedoogbeleid te voeren t.a.v. prostitutie zelf[190].

90. Dit verdrag werd in de schoot van de Verenigde Naties goedgekeurd en had tot doel mensenhandel en exploitatie van eens anders prostitutie te bestrijden. Het pooierschap werd hierbij onder de loep genomen en niet enkel en alleen op strafrechtelijk vlak, maar tevens werd zijn impact op de administratieve en sociale sector in kaart gebracht. Ook werd er aandacht besteed aan de internationale dimensie van de problematiek rond het pooierschap. Dit verdrag heeft niet echt resultaat geboekt in de bestrijding van mensenhandel, omdat het door te weinig landen waaronder België werd geratificeerd[191].

91. Dit verdrag heeft 2 cruciale artikelen namelijk artikel 1 en 2 waaruit bleek dat een legalisering en reglementering onmogelijk waren. Vandaar dat het tijd werd om af te wijken van dit VN-verdrag en meer bepaald van artikelen 1 en 2. Dit gebeurde door de indiening van wetsvoorstellen daterend van 1999 en 2000 door respectievelijk dhr. Van Quickenborne en Kaçar[192] en Lozie[193]. Toch bleken deze wetsvoorstellen niet krachtig genoeg om een verandering teweeg te brengen. Er was m.a.w. nood aan een internationale ingreep die een oplossing moest bieden [194].

92. Aangezien Nederland ondertussen reeds een gedoogbeleid voerde, heeft het dit verdrag niet bekrachtigd. Nederland is bijgevolg wel tot legalisering kunnen overgaan, omdat het niet gebonden

---

[189] S. SANTY, *Mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie : een evaluatie van het Belgisch Beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 45.
[190] S. SANTY, *Mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie : een evaluatie van het Belgisch Beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 45.
[191] L. CLAEYS, *Een geïntegreerde samenwerking ter bestrijding van de mensenhandel op het niveau van het Belgisch Federaal beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 65.
[192] E. TOEBOSCH, *Het parlement anders bekeken*, Gent, Academia Press, 2006, 189.
[193] Wetsvoorstel (F. LOZIE) tot regeling van de prostitutie, *Parl.St.* Senaat 1999-2000, nr. 2-541/1.
[194] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 393.

was door dit verdrag. Vandaar dat de afschaffing van het bordeelverbod en de hiermee gepaard gaande legalisering in Nederland weinig hindernissen kende[195].

1.6 De strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: Wet 28 november 2000[196][197]

93. Deze wet is tot stand gekomen naar aanleiding van de tragedie ontstaan door de affaire Dutroux[198] anno 1996 toen verschillende kinderen vermist waren en vermoord werden[199][200]. Door deze situatie werd het overduidelijk dat het strafrechtelijke kader dringend gewijzigd moest worden met het oog op een betere bescherming van minderjarigen. Het is door deze wet dat hoofdstuk 6 'Bederf van de jeugd en prostitutie' van het Strafwetboek aangepast is. Niettegenstaande liet deze nieuwe wet van 2000 een nogal verdeelde indruk na, vermits bepaalde interessante aspecten niet werden besproken. Hierdoor vertoonde de nieuwe wet eerder een strenger karakter i.p.v. een verbetering.

94. Deze wet heeft een aanpassing tot stand gebracht van de artikelen 379 tot en met 382 bis Sw.[201] De eerste stap hiertoe werd gezet bij de indiening begin 1999 van een nogal corpulent wetsontwerp dat heel wat discussie uitlokte. Pas op 28 november 2000 was er sprake van de Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen[202]. Het liep wel nog aan tot 17 april 2001 vooraleer die wet in het Belgisch Staatsblad verscheen. Deze wet van 2000 was hoofdzakelijk gericht op de bescherming van het recht op eerbiediging van morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit van elk kind[203].

95. Het wetsontwerp stelde de verwezenlijking van 3 zaken tot doel nl. een modernisering van de strafwetgeving op dit vlak, de coherentie van de bepalingen van het Strafwetboek verbeteren en de

---

[195] K. FRANCQ, B. GAYSE, K. HEIRMAN, S. MEYFROOT en B. VAN BAEVEGHEM, "Prostitutiebeleid in Nederland" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 498.

[196] Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijk bescherming van minderjarigen, *BS* 17 maart 2001, 8.495.

[197] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 441-442.

[198] V. DEVISSCHER, *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 32.

[199] Verslag J. VANDEURZEN bij het wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St*. Kamer 1999-2000, nr. 50K0695/009, 3.

[200] G. VERMEULEN, "Woord vooraf" in G. VERMEULEN (ed.), *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2001, 3.

[201] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 40.

[202] Wet 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *BS* 17 maart 2001, 8.495.

[203] Artikel 22bis Gw.

strafrechtelijke bescherming van minderjarigen intensiveren[204][205]. Bij de eerste doelstelling 'modernisering' diende te worden opgemerkt dat het Strafwetboek in de eerste plaats dezelfde bescherming, zoals vervat in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind moest behartigen. Ook de huidige visie over minderjarigen nl. menselijke personen met rechten en plichten moest ook geïmplementeerd worden in het Strafwetboek, dat een weerspiegeling vormt van de fundamentele waarden in een samenleving. Voortaan werd de minderjarige dus beschouwd als een volwaardig menselijk persoon en niet meer als het voorwerp van de ouderlijke macht[206]. Wat het begrip 'minderjarige' betreft, werd er een specifiek artikel ingevoerd in boek I van het Strafwetboek meer bepaald artikel 100 ter Sw.[207][208] Dit artikel zorgde ervoor dat zowel in het Strafwetboek als in bijzondere wetten en regelgevingen onder minderjarige moet worden verstaan: 'elke persoon die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt'[209]. Daardoor hoefde niet langer rekening te worden gehouden met het persoonlijk statuut van een jongere met een vreemde nationaliteit om uit te maken of hij al dan niet minderjarig was[210]. Daarnaast was het noodzakelijk dat de inhoud van bepaalde strafbepalingen werd aangepast. Het tweede doel om te komen tot een betere coherentie hield een structurele aanpassing in van het Strafwetboek. Er werd zelfs in titel VIII een hoofdstuk ingelast in het Strafwetboek met als opschrift: aantasting van de persoon van minderjarigen en van onbekwamen en van de familie. Deze aanpassing hergroepeerde verschillende misdrijven, die verspreid waren over het Strafwetboek en waarvan de slachtoffers enkel minderjarigen kunnen zijn zoals artikel 401bis en 420bis. Die verhoging van de coherentie impliceerde tevens een wijziging van bepaalde strafmaten[211]. Toch heeft men die coherentie niet echt bereikt op het vlak van de leefijdsgrenzen[212]. De derde doelstelling tenslotte voorzag hoofdzakelijk in verzwarende omstandigheden omwille van de minderjarige leeftijd van het

[204] Verslag J. VANDEURZEN bij het wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St*. Kamer 1999-2000, nr. 50K0695/009, 3-4.
[205] C. DE ROY, *De wet op de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: nieuwe strafbaarstellingen en grotere territoriale gelding* in AdvocatenPraktijk. Strafrecht 4, Mechelen, Kluwer, 2002, 1.
[206] C. DE ROY, *De wet op de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: nieuwe strafbaarstellingen en grotere territoriale gelding* in AdvocatenPrakijk. Strafrecht 4, Mechelen, Kluwer, 2002, 2.
[207] G. VERMEULEN en L. ARNOU, "Nieuwe Belgische Strafwetgeving tegen mensenhandel, mensensmokkel en huisjesmelkerij. Context en verkenning van de wet van 10 augustus" in L. ARNOU, J. DELMULLE, A. DE NAUW *et al*., *Strafrecht en strafprocesrecht* in *Postuniversitaire cyclus Willy Delva 32*, Mechelen, Kluwer, 2006, 80.
[208] Y. NUYTINCK en E. VAN ACKER, "Bederf van de jeugd en prostitutie van minderjarigen" in G. VERMEULEN (ed.), *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2001, 133.
[209] V. DEVISSCHER, *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 33.
[210] G. VERMEULEN, *Strenger en ook beter? Over de fragmentarische aanscherping van de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen in de Wet van 28 november 2000* in Gandaius Actueel VII, Mechelen, Kluwer, 2002, 4.
[211] Verslag J. VANDEURZEN bij het wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St*. Kamer 1999-2000, nr. 50K0695/009, 4.
[212] Y. NUYTINCK en E. VAN ACKER, "Bederf van de jeugd en prostitutie van minderjarigen" in G. VERMEULEN (ed.), *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2001, 132.

slachtoffer en de leeftijdsgrenzen werden in bepaalde gevallen verhoogd. De leeftijdsgrenzen werden dan ook weldegelijk verhoogd van 16 tot 18 jaar[213][214]. De realisatie van deze drie doelstellingen vereiste een aanpassing van een hele reeks andere wetgevende teksten waaronder het Strafwetboek, het Wetboek van Strafvordering, de Vreemdelingenwet e.a. [215]

96. Kortom de nadruk lag vooral op de strafrechtelijke aanpak van het misbruik van de seksualiteit. Belangrijk daarbij was de juiste balans te vinden tussen de maatschappelijke evolutie op het vlak van de seksualiteit bij jongeren en de essentiële bescherming van slachtoffers van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting[216].

97. Inhoudelijk gezien heeft deze wet twee nieuwe strafbaarstellingen inzake ontucht en prostitutie geïntroduceerd. Ten eerste werd het verkrijgen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige door overhandiging, aanbod of belofte van een materieel of financieel voordeel strafbaar gesteld[217]. Daarnaast voorzag de wet ook in een bestraffing voor het bijwonen van de ontucht of prostitutie van een minderjarige[218]. De wet kon niet afzonderlijk gezien worden los van vroegere wetten zoals die van 27 maart en 13 april 1995 betreffende mensenhandel[219].

98. Aangezien het thema 'prostitutie' in deze masterproef centraal staat, worden vooral de wijzigingen i.v.m. bederf van de jeugd en prostitutie aangebracht door de Wet van 28 november 2000 nader bekeken. Belangrijk hierbij is het onderscheid tussen de termen 'prostitutie' en 'ontucht'.

99. Onder prostitutie dient te worden verstaan een handeling of gedraging die seksueel georiënteerd is en tegen betaling wordt verricht. Het veronderstelt een fysiek contact tussen de personen met dien verstande dat het niet noodzakelijk in geslachtsgemeenschap moet resulteren

[213] G. DE CUYPER, *Politionele en justitiële strijd tegen mensenhandel*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 73.
[214] G. VERMEULEN, *Strenger en ook beter? Over de fragmentarische aanscherping van de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen in de wet van 28 november 2000* in Gandaius actueel VII, Mechelen, Kluwer, 2002, 8.
[215] C. DE ROY, *De wet op de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: nieuwe strafbaarstellingen en grotere territoriale gelding* in Advocatenprakijk strafrecht 4, Mechelen, Kluwer, 2002, 3.
[216] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 442.
[217] Art. 380 §4, 5° Sw. ingevoegd door art. 14, 3° Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen.
[218] Art. 380§6 Sw. ingevoegd door art. 14, 5° Wet Strafrechtelijke bescherming minderjarigen.
[219] C. DE ROY, *De wet op de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: nieuwe strafbaarstellingen en grotere territoriale gelding* in AdvocatenPraktijk strafrecht 4, Mechelen, Kluwer, 2002, 1.

zoals het laten masturberen[220]. Prostitutie heeft vooral betrekking op het nastreven van winstbejag . Ontucht daarentegen is veel ruimer[221].

Alvorens er een artikelsgewijze commentaar volgt, dient te worden vermeld dat er 4 categorieën van betrokken personen kunnen worden onderscheiden[222]. Een eerste categorie heeft betrekking op handelaars m.n. de personen die minderjarigen aanwerven en eventueel vervoeren m.o.o. hun prostitutie. Een tweede groep bestaat uit seksuele uitbuiters van diensten. Ten derde moet er aandacht besteed worden aan de klant als betrokkene in de prostitutierelatie. De vierde categorie betreft de minderjarige prostituee zelf, die als enigste geen misdrijf pleegt. De andere drie categorieën daarentegen zijn onderhevig aan specifieke strafbaarstellingen[223].

100. Een eerste bemerking is het feit dat aan de basis van artikel 379 Sw. niks veranderd werd. Wel werd in lid 3 de leeftijd verhoogd van 10 jaar tot 14 jaar omwille van het recht op de meest absolute bescherming[224225226227]. Dit artikel omvat nog steeds het louter 'opwekken', 'begunstigen' of 'vergemakkelijken' als strafbare handelingen, die het materiële bestanddeel uitmaken van het misdrijf. Tevens doet het er niet toe of de dader zich bewust was van de minderjarigheid. De dader kan zich wel beroepen op een 'onoverwinnelijke' dwaling wanneer blijkt dat de minderjarige prostituee beschikte over een valse identiteitskaart, die een meerderjarige leeftijd liet uitschijnen. Indien de dader daarentegen enkel afgaat op het zogenaamde 'volwassen' uiterlijk van minderjarig slachtoffer, dan kan hij dit niet als argument in rekening brengen. Wat het morele bestanddeel betreft, moet voldaan zijn aan de vereiste 'teneinde andermans driften te voldoen'[228].

101. Op het vlak van de seksuele uitbuiting van minderjarige werd het oude artikel 380 bis Sw. hernummerd tot artikel 380 Sw.. De laatste drie paragrafen zijn in deze context relevant (art. 380

---

[220] I. DELBROUCK, "Bederf van de jeugd en prostitutie" in X, *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Kluwer, losbl., B 25/2.
[221] V. DEVISSCHER, *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 34.
[222] V. DEVISSCHER, *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 36.
[223] Y. NUYTINCK en E. VAN ACKER, "Bederf van de jeugd en prostitutie van minderjarigen" in G. VERMEULEN (ed.), *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2001, 142-143.
[224] Art. 379, lid 3 Sw.
[225] C., DE ROY, *De wet op de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: nieuwe strafbaarstellingen en grotere territoriale gelding* in AdvocatenPraktijk 4, Mechelen, Kluwer, 2002, 15.
[226] F. HUTSEBAUT, "De wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: een overzicht" in L. DUPONT, R. VERSTRAETEN en F. HUTSEBAUT (eds.), *Straf(proces)recht*, Brugge, Die Keure, 2001, 85.
[227] V. DEVISSCHER, *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 33.
[228] V. DEVISSCHER, *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 36.

§4, §5 en §6 Sw.), omdat de eerste drie betrekking hebben op de meerderjarige slachtoffers[229]. Bovendien werd in artikel 380 §4, 1° en 4° 'minderjarige onder de 16 jaar' weggelaten en ingevuld door 'minderjarige' om zo een leemte op te vullen. Hierdoor konden de minderjarige slachtoffers van 16 jaar, die voordien buiten beschouwing werden gelaten, worden opgevangen in het strafrecht[ii]. Zoals reeds aangehaald voorzag artikel 380 Sw. nog in twee nieuwe strafbaarstellingen, die betrekking hadden op de klant van de minderjarige prostituee enerzijds en het bijwonen van pedofiele handelingen anderzijds.

102. Bij de strafbaarstelling van de klant[230] (art. 380 §4, 5° en §6 Sw) van de minderjarige prostituee werd deels voorbij gegaan aan de abolitionistische visie, die hier in België heerst en louter de exploitatie van andermans prostitutie als strafbaar feit beschouwd. Bij toepassing van art. 380 §4, 5° Sw. bestaat er een vermoeden wat betreft de toestemming van de minderjarige. Dit betekent dat de klant dus voortaan strafbaar kan worden gesteld ook al heeft de minderjarige ingestemd. Daarnaast is het niet meer van belang dat de dader niet op de hoogte was van de minderjarige leeftijd, zodat de dader die onwetendheid niet meer kan inroepen, tenzij ingeval van een onoverwinnelijke dwaling. Gelet op de constitutieve bestanddelen dient het materiële element te bestaan uit voordelen (materiële of financiële[231]) waaronder geschenken, kwijtschelding van de schuld e.d., die bijdragen tot een onmiddellijke vermeerdering van het vermogen van de minderjarige. Dergelijke vermeerdering kan evenwel niet bekomen worden door louter affectieve voordelen zoals de belofte tot introductie in een bepaalde vriendenkring e.a., die eigen zijn aan elke relatie. De materiële voordelen zoals het geld en de goederen moeten niet noodzakelijk worden afgegeven, een belofte daartoe is voldoende[232]. Het morele element daarentegen heeft betrekking op het bijzondere opzet m.n. dat de dader giften en beloften doet juist met de bedoeling ontucht of prostitutie van de minderjarige te bekomen[233].

---

[229] V. DEVISSCHER, *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 37.

[230] De klanten worden geviseerd in art. 380 §4, 5° en §6 Sw: zie: V. DEVISSCHER, *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 37.

[231] V. DEVISSCHER, *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 41.

[232] V. DEVISSCHER, *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 42.

[233] C. DE ROY, *De wet op de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: nieuwe strafbaarstellingen en grotere territoriale gelding* in AdvocatenPraktijk. Strafrecht 4, Mechelen, Kluwer, 2002, 16.

103. De tweede nieuwe strafbaarstelling gaf aanleiding tot de invoering van een 6e paragraaf bij artikel 380 Sw. waardoor een nieuw misdrijf (en dus geen verzwarende omstandigheid[234]) in het leven werd geroepen. Deze strafbaarstelling steunt op het bijwonen van pedofiele handelingen. Het materiële element heeft betrekking op het bijwonen van de ontucht of prostitutie (peepshows een seksshows[235]) van minderjarigen. Het is aan de bodemrechter om te oordelen wat valt onder de termen'ontucht' en 'prostitutie'. Wat het morele element betreft, werd er oorspronkelijk verwezen naar de bewoordingen 'wetens en willens'. De invoering van deze 6e paragraaf was de ultieme oplossing om aan de dubbelzinnige toestand tegemoet te komen. Aangezien voordien het bezit van pedofiele videocassettes wel strafbaar werd gesteld o.g.v. artikel 383bis Sw. in tegenstelling tot de fysieke aanwezigheid bij pedofiele voorstellingen[236]. Uit de visie van de Raad van State kan men besluiten dat een algemeen opzet volstond m.a.w. wou men enkel de personen straffen die bewust naar een bepaalde plaats gaan met het oog op het bijwonen van ontucht en prostitutie omdat ze weten dat minderjarigen daar tot ontucht kunnen worden aangezet[237].

104. De wet van 2000 heeft een wijziging aangebracht aan artikel 380 quinquies Sw, dat hernummerd werd tot artikel 380 ter Sw.[238] Er is sindsdien een overeenstemming bereikt over het feit dat het aanbieden van seksuele diensten strafbaar wordt gesteld ongeacht de aanwezigheid van een direct of indirect winstoogmerk[239].

105. Bij artikel 380ter §2 Sw. dat voorziet in een strafbaarstelling voor het maken of doen maken van reclame, de uitgave, verdeling of verspreiding ervan voor een aanbod van seksuele diensten via een telecommunicatiemiddel, werd de vereiste van direct of indirect winstoogmerk ook weggelaten. In de praktijk wordt artikel 380 ter §2 Sw. nogal eens bekritiseerd wegens zijn overdreven moraliserend karakter waardoor zelfs meerderjarigen hun recht op informatie over het marktaanbod van teleseks wordt ontnomen. Bovendien wordt deze bepaling als overbodig beschouwd, aangezien er geen enkele schending van artikel 380 ter §2 Sw. aanleiding heeft gegeven tot vervolging.

---

[234] Y. NUYTINCK en E. VAN ACKER, "Bederf van de jeugd en prostitutie van minderjarigen" in G. VERMEULEN (ed.), *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2001, 135.
[235] V. DEVISSCHER, *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 34.
[236] G. VERMEULEN, *Strenger en ook beter? Over de fragmentarische aanscherping van de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen in de wet van 28 november 2000* in Gandaius actueel VII, Mechelen, Kluwer, 2002, 8.
[237] F. HUTSEBAUT, *De wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: een overzicht in Straf(proces)recht*, Brugge, Die Keure, 2001, 85-86.
[238] G. VERMEULEN, *Strenger en ook beter? Over de fragmentarische aanscherping van de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen in de wet van 28 november 2000* in Gandaius actueel VII, Mechelen, Kluwer, 2002, 10.
[239] Art. 380 ter §1 Sw.

106. Artikel 380 ter §3 Sw. bestraft eenieder die door enig reclamemiddel laat zien dat hij zich overgeeft aan prostitutie, de prostitutie van een ander vergemakkelijkt of in contact wenst te komen met iemand die zich aan ontucht overlevert. Ook hier rijzen twijfels over het behoud van deze bepaling, omdat er nog nooit vervolgd is geweest o.b.v. dit artikel[240].

107. Een relevant vonnis van de correctionele rechtbank van Leuven[241] heeft betrekking op deze materie. De rechtbank oordeelde dat artikel 10 EVRM van toepassing was op seksadvertenties in de krant. Dit artikel bepaalt nl. dat iedereen het recht heeft op vrijheid van meningsuiting. Uitzonderingen hierop zijn enkel toegelaten indien ze uitdrukkelijk voorzien zijn bij wet en bovendien noodzakelijk zijn in een democratie om de openbare orde en goede zeden te beschermen. Deze laatste twee aspecten nl. openbare orde en goede zeden zijn volgens de rechtbank niet in het gedrang gebracht, aangezien prostitutie op zich niet strafbaar is in België en het tevens niet is bewezen dat de seksadvertenties de openbare orde schaden. Bijgevolg oordeelt de rechtbank dat artikel 380ter §3, eerste lid Sw. de toetsing van artikel 10, 2e lid EVRM niet heeft doorstaan. Het hof van beroep te Brussel is een andere mening toegedaan en vindt een overheidsinmenging gepast. Het hof van beroep pleit dan ook voor de toepassing van artikel 380 quinquies, §3, 1e lid Sw. (huidige artikel 380 ter, §3, 1e lid Sw.)[242].

108. Daarnaast houdt de correctionele rechtbank er ook nog een eigenaardige visie op na wat de strafbaarstelling van krantenuitgevers betreft. De rechtbank oordeelt dat de wetgever geenszins de bedoeling had om de uitgever strafbaar te stellen. Zij benadrukt daarbij de letterlijke tekst van paragraaf 3, eerste lid nl. 'de prostitutie van anderen vergemakkelijkt' en verwijst naar het feit dat de wetgever enkel de verbindingspersoon daarmee bedoelt. Dit gezegd zijnde kan een uitgever volgens de rechtbank onmogelijk als contactpersoon worden beschouwd. Daarenboven tonen de bewoordingen 'zijn aanbod' en 'zijn vraag' duidelijk aan dat het weldegelijk om een tussenpersoon, een contactpersoon, moet gaan die zelf een eigen aanbod of eigen vraag formuleren. De uitgever wordt dan enkel aanzien als iemand die de vraag en het aanbod publiceerde en kan daarvoor niet strafrechtelijk vervolgd worden. Haaks daarop staat de visie van het hof van beroep

[240] G. VERMEULEN, *Strenger en ook beter? Over de fragmentarische aanscherping van de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen in de wet van 28 november 2000* in Gandaius actueel VII, Mechelen, Kluwer, 2002, 11.
[241] Corr. Leuven 7 september 1999, *AM* 2000, 150, noot.
[242] G. VERMEULEN, *Strenger en ook beter? Over de fragmentarische aanscherping van de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen in de wet van 28 november 2000* in Gandaius Actueel VII, Mechelen, Kluwer, 2002, 12-13.

te Brussel dat stelt dat uitgevers toch als mededaders kunnen gekwalificeerd worden, aangezien zonder hun medewerking het misdrijf niet tot stand zou gekomen zijn[243][244].

109. Vermeldenswaardig in deze context is de Wet tot verruiming van de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen[245]. Deze verruiming had voornamelijk tot doel het Strafwetboek te hervormen, zodat personen strenger bestraft zouden worden indien ze gebruik zouden maken van minderjarigen voor het stellen van strafbare daden. Dergelijke uitbreiding leek noodzakelijk, aangezien de strafrechtelijke bescherming anno 2000 hoofdzakelijk gericht was op zedendelicten. Dit wetsontwerp besteedde vooral aandacht aan de problematiek van de uitbuiting van minderjarigen en niet in het minst de bedelarij waarbij jonge kinderen werden ingezet. Er wordt zelfs beweerd dat er een mogelijk verband is tussen bedelarij en seksueel misbruik waarbij kinderen tegen betaling seksueel misbruikt zouden worden in bestelwagens of vrachtwagens[246]. Er moest verhinderd worden dat de volwassen personen enige vervolging konden ontlopen en evengoed de inkomsten konden opstrijken, binnengehaald door de minderjarigen.

110. Zoals reeds is aangehaald, dient rekening te worden gehouden met het legaliteitsbeginsel. Strafbepalingen dienen een duidelijke afgelijnde omschrijving van het misdrijf te krijgen. Dit leverde nogal wat problemen op ingeval van het inzetten van jonge kinderen bij het bedelen. Ouders halen snel het argument aan dat ze hun kinderen niet alleen kunnen laten, wanneer ze zelf gaan bedelen. Zo ontkomen de volwassenen dus aan een strafbaarstelling i.k.v. uitbuiting van minderjarigen[247].

111. Recentelijk heeft het Vlaams Parlement ingestemd met het Europees Verdrag inzake de bescherming van kinderen tegen seksueel misbruik[248] en seksuele uitbuiting. Die instemming

[243] Brussel (15e k.) 20 november 2000, *AJT* 2000-01, 454.
[244] G. VERMEULEN, *Strenger en ook beter? Over de fragmentarische aanscherping van de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen in de wet van 28 november 2000* in Gandaius Actueel VII, Mechelen, Kluwer, 2002, 13.
[245] Wet van 10 augustus 2005 tot verruiming van de strafrechtelijke bescherming van de minderjarige, *BS* 2 september 2005, 38.462.
[246] Verslag WILLEMS bij het wetsontwerp tot verruiming van de strafrechtelijke bescherming van de minderjarigen, *Parl.St.* Senaat 2004-05, nr. 3-1137/3.
[247] Verslag Willems bij het wetsontwerp tot verruiming van de strafrechtelijke bescherming van de minderjarigen, *Parl.St.* Senaat 2004-05, nr. 3-1137/3.
[248] Artikel 18 Europees Verdrag.

kwam tot uiting in het Decreet van 12 februari 2010[249]. Het verdrag stelt het inzetten van kinderen in de pornografie[250] en prostitutie[251] strafbaar als zijnde een misdrijf[252].

1.7 Huidige Belgische wetgeving

1.7.1 Recente wetsvoorstellen: een inhoudelijke uiteenzetting

112. Het beeld van de prostituee als slachtoffer van mensenhandel gaat niet langer meer op. Heel wat vrouwen kiezen vrijwillig voor de prostitutie. Het zijn dan ook deze prostituees die de nood aan erkenning van het beroep en aan sociale bescherming opwerpen[253]. Hun oproep kreeg vorm in een reeks van wetsvoorstellen die eveneens een reglementering van het statuut van de vrijwillige prostituees inhield. Erkenning van het beroep zou kunnen betekenen dat prostitutiefenomeen niet langer illegaal is. Hierbij moet wel een onderscheid worden gemaakt tussen diegene die zelfstandig werken zoals thuiswerkers en zij die nog steeds afhankelijk zijn van een 'werkgever'[254]. In de prostitutiesector lijkt het meer aangewezen om als zelfstandige te werken aangezien de afhankelijkheid van een zgn. 'werkgever' te gevaarlijk is en zou kunnen uitmonden in uitbuiting en misbruik. Het probleem is wel dat een zelfstandige prostituee zelf een voorziening zal moeten aanleggen voor haar pensioen en arbeidsongeschiktheid[255]. Toch geniet het statuut van zelfstandige sekswerker de voorkeur, aangezien een arbeidsovereenkomst gekenmerkt wordt door feitelijke en juridische ondergeschiktheid t.a.v. de werkgever. Omdat de exploitatie nog steeds strafbaar is, staat deze gedachte van een arbeidsovereenkomst hier haaks op. Bovendien wordt het beschouwd als strijdig met de menselijke waardigheid[256]. Opdat sprake kan zijn van een arbeidsovereenkomst voor prostituees moet zowel het voorwerp als de oorzaak conform de openbare orde en goede

[249] Decreet van 12 februari 2010 houdende instemming met het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, opgemaakt in Lanzarote op 25 oktober 2007, *BS* 4 maart 2010, 13.801.

[250] Artikel 20 Europees Verdrag inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik , 25 oktober 2007 Consulteerbaar op: www.juriwel.be/WebFiles/documenten/jongeren/verdrag%20_Raadvaneuropa_25.10.2007_seksueleuitbuiting%20van%20kinderen.pdf. [20/04/2010].

[251] Artikel 19 Europees Verdrag inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik.

[252] C. VAN GEEL, *Vlaanderen stemt in met 'Europees Verdrag over de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik*. Consulteerbaar op: www.legalworld.be/legalworld/content.aspx?id=25632&LangType=2067. [20/04/2010].

[253]. Wetsvoorstel (L. VANDENHOVE en S. NIMMEGEERS) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St*. Senaat BZ 2003, nr. 3-228/1.

[254] Wetsvoorstel (L. VANDENHOVE en S. NIMMEGEERS) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St*. Senaat BZ 2003, nr. 3-228/1.

[255] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 130.

[256] S. SROKA, *Prostitutie: recent wetsvoorstel*, Brussel, Rol en Samenleving vzw, juli 2003. Consulteerbaar op: www.rosadoc.be/pdf/juridische%20bijdrage/prostitutiebis.pdf, 2 [23/02/2010].

zeden zijn, wat nog steeds niet het geval is[257]. Als zelfstandige valt men onder een aparte regeling wat betreft de sociale zekerheid en dient men een verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering af te sluiten voor grote risico's. Dit veroorzaakt dan weer een problematische situatie, aangezien de prostitutiesector zeer risicovol is.

113. Een oplossing voor het gevaar tot misbruik en uitbuiting zou een arbeidsovereenkomst zijn. Meer bepaald moet er een type-arbeidsovereenkomst worden uitgewerkt die dan de rechten en plichten vervat zowel op arbeidsrechtelijk als op sociaalrechtelijk vlak[258]. Maar alvorens dit mogelijk is, moet er een legalisering worden doorgevoerd. Nu is een arbeidsovereenkomst niet mogelijk, doordat de exploitatie nog steeds strafbaar wordt gesteld. Iemand in dienst nemen om zich te prostitueren, levert nog steeds een nietige arbeidsovereenkomst op. De nietigheid is te verantwoorden door de strijdigheid met de openbare orde en goede zeden[259]. Wat reeds wel toelaatbaar wordt geacht, is een arbeidsovereenkomst die wordt afgesloten onder het statuut van dienster. Er is dus eerst nood aan een aanpassing van het Strafwetboek. Uit dit wetsvoorstel blijkt dus een legalisering van het souteneurschap een ideale oplossing.

114. Andere politieke strekkingen waaronder de CD&V leken het daar niet eens mee te zijn. De CD&V(Senator Erika Thijs) verdedigt eerder het standpunt dat de prostitutie principieel strafbaar dient te zijn. Op deze zienswijze aanvaardt ze wel een afwijking die bestaat in een vergunning die door de gemeente of de politie wordt verleend. De vergunning moet het mogelijk maken om een betere en permanente controle door te voeren m.b.t. de prostitutieproblematiek. Die vergunning kent slechts een tijdelijk, maar wel hernieuwbaar karakter. Bij de aanvraagprocedure is het van belang dat de gemeente advies gaat inwinnen bij de arbeidsauditeur. Dit advies zal dan informatie inhouden wat betreft het gerechtelijk verleden van de prostituee. Ook zal het advies aan het licht brengen of de prostituee fungeert als schijnzelfstandige[260] en nog steeds werkt onder leiding van een souteneur[261]. Prostitutie als 'beroep' wordt niet verboden door het Strafwetboek in tegenstelling tot het souteneurschap. Een tewerkstelling in loondienst onder de benaming van

[257] S. SROKA, *Prostitutie: recent wetsvoorstel*, Brussel, Rol en Samenleving vzw, juli 2003. Consulteerbaar op: www.rosadoc.be/pdf/juridische%20bijdrage/prostitutiebis.pdf, 2 [23/02/2010].
[258] Wetsvoorstel (L. VANDENHOVE en S. NIMMEGEERS) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St*. Senaat BZ 2003, nr. 3-228/1.
[259] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 131.
[260] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie:Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 139.
[261] S. SROKA, *Prostitutie: recent wetsvoorstel*, Brussel, Rol en Samenleving vzw, juli 2003. Consulteerbaar op: www.rosadoc.be/pdf/juridische%20bijdrage/prostitutiebis.pdf [23/02/2010].

prostituee wordt hierdoor onmogelijk. Een alternatief is de tewerkstelling als prostituee, maar dan wel onder de benaming van 'dienster'.

115. Een ander wetsvoorstel ingediend door Ludwig Vandenhove en Staf Nimmegeers beoogt de reglementering van de prostitutie[262]. De voornaamste reden van het feit dat prostitutie nog steeds vastzit in een schemerzone ligt in de ambigue houding van de overheid[263]. Het is juist die houding die allerlei extreme toestanden zoals mensenhandel en prostitutie door minderjarigen toelaat. Door gebrek aan een degelijke wetgeving op het vlak van prostitutie kunnen vele criminele neveneffecten die verband houden met prostitutie zoals mensenhandel, witwaspraktijken en prostitutie door minderjarigen zich manifesteren. Prostitutie verbieden is geen optie, aangezien uit het verleden blijkt dat dit een verschuiving naar de verborgen vorm teweeg brengt. Ook het strafbaar stellen van het betalen voor de prostitutie die beschouwd wordt als seksuele dienstverlening biedt geen oplossing[264]. Uit dit wetsvoorstel volgt dat het nodig is een goed uitgewerkte wettelijke bepaling voor prostitutie in het leven te roepen. Voorheen was er vooral een rol toebedeeld aan steden en gemeenten die dichter bij het fenomeen stonden. Naast de belangrijke inbreng van steden en gemeenten dient ook de aandacht te worden gevestigd op de rol van de gemeenschappen, gewesten en de federale overheid. In dit voorstel wordt er een systeem van vergunningen voorgelegd. Die vergunningen kunnen worden verleend aan exploitanten van prostitutie. Aan deze vergunningen zijn wel enkele voorwaarden verbonden zoals een attest van goed gedrag en zeden[265]. Andere voorwaarden houden verband met hygiëne, minimumnormen van de kamers, regelmatige controle van de gezondheid en met de plaatsen waar prostitutie al dan niet kan plaatsvinden. De gemeenten en steden zijn het meest geschikt om dergelijke vergunningen toe te kennen, omdat zij ook in de beste positie verkeren om toezicht daarop uit te oefenen. Elke gemeente heeft nog enige bewegingsvrijheid door de mogelijkheid om strengere voorwaarden op te leggen bij het verlenen van vergunningen. Deze voorwaarden moeten worden opgenomen in een politiereglement. Dit laat toe dat de gemeenten dan kunnen overgaan tot administratieve sancties

[262] Wetsvoorstel (L. VANDENHOVE en S. NIMMEGEERS) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St*. Senaat BZ 2003, nr. 3-228/1.
[263] Wetsvoorstel (L. VANDENHOVE) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St*. Kamer 2007-08, nr. 52K0222/001, 3.
[264] Wetsvoorstel (A-M LIZIN en N. DE T'SERCLAES) tot invoeging van art 380 ter in het Strafwetboek over het betalen voor seksuele dienstverlening , *Parl.St*. Senaat 2000-01, nr. 2-856/1.
[265] Wetsvoorstel (L. VANDENHOVE) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St*. Kamer 2007-08, nr. 52K0222/001, 7.

ingeval van inbreuk op de voorwaarden van de vergunning naast de gewone schorsing of intrekking van de vergunning[266].

116. Een aanpassing van de strafrechtelijke bepalingen (art. 380 en 380 bis Sw.) alleen volstaat niet[267]. De legalisering houdt tevens een aanpassing in van de wet van 6 mei 1965 meer bepaald artikel 1 en 2. Deze Belgische wet van 1965 heeft de Overeenkomst ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van eens anders prostitutie en het Slotprotocol, ondertekend op 21 maart 1950 te New York, goedgekeurd[268269].

117. De erkenning van prostitutie als beroep en de wettelijke aanpassingen houden wel in dat er verplichtingen zullen rusten zowel op de prostituee als op de werkgever. Die verplichtingen hebben o.a. betrekking op het betalen van belastingen e.d.

118. Zoals reeds hiervoor vermeld, was er dringend nood om af te wijken van het VN-Mensenhandelverdrag van 1950. Alleen op die manier kon er eventueel tot een legalisering en reglementering van de prostitutiesector worden overgegaan. Dit werd immers verhinderd door artikelen 1 en 2 van het VN-verdrag.

1.7.2 Gemeentelijk optreden

119. In het begin van de 19e eeuw uit een eerste beweging onder leiding van Josephine Butler haar ongenoegen over de officiële reglementering m.b.t. prostitutie. Hoewel wat België betreft Le Jeune in 1900 reeds pleitte voor een afschaffing van de reglementering duurt het nog tot WO II vooraleer het onderwerp van de afschaffing door Isabelle Blume-Grégoire[270] opnieuw een agendapunt vormde[271]. Sinds begin september 1948 was de afschaffing van de officiële reglementering een feit door de publicatie van de Prostitutiewet in het Belgisch Staatsblad[272]. De reden voor deze nieuwe Prostitutiewet was te vinden in het feit dat de officiële reglementering niet efficiënt bleek te zijn voor de aanpak van de problematiek. Het gevaar voor geslachtsziekten werd er immers niet door afgeremd. Bovendien voerden niet alle gemeenten zo een reglementair beleid op het vlak van

[266] Wetsvoorstel (L. VANDENHOVE en S. NIMMEGEERS) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St*. Senaat BZ 2003, nr. 3-228/1.
[267] Wetsvoorstel (L. VANDENHOVE) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St*. Kamer 2007-08, nr. 52K0222/001, 9.
[268] Wetsvoorstel (L. VANDENHOVE en S. NIMMEGEERS) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St*. Senaat BZ 2003, nr. 3-228/1.
[269] S. SROKA, *Prostitutie: roep om legalisering?*, Brussel, Rol en Samenleving vzw, maart 2003. Consulteerbaar op: www.rosadoc.be/pdf/juridische%20bijdrage/prostitutie.pdf, 1 [23/02/2010].
[270] Wetsvoorstel tot afschaffing van de officiële reglementering van prostitutie, *Parl.St.* Kamer BZ 1946, nr.249.
[271] Wetsvoorstel, *Parl.St.* Senaat 1899-1900, nr.25.
[272] Wet 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie, *BS* 13 september 1948.

prostitutie. De gemeenten die wel reglementen uitwerkten, konden onmogelijk alle prostituees identificeren. Er is nl. een groot aandeel onder de vrouwen dat zich prostitueert in de clandestiene vorm[273]. Tevens deed een gebrek zich voor in het medisch toezicht. De medische controle kon onvoldoende paal en perk stellen aan de verspreiding van venerische ziekten, omdat een prostituee ondertussen reeds iemand kon besmetten vooraleer ze op consultatie was geweest[274]. Bovendien konden indicaties van geslachtsziekten verborgen worden gehouden door medicatie[275]. De medische controles verloren ook alle efficiëntie doordat vele prostituees zich regelmatig verplaatsten[276]. De opvatting dat alleen prostituees schuld hadden aan de verspreiding van die venerische ziekten was dus volkomen verkeerd.

120. Daarnaast werd er ook kritiek geleverd op het hypocriete karakter van de officiële reglementering, aangezien door dit de systeem de overheid zelf nauw met de organisatie van de prostitutie verbonden leek[277].

121. De officiële reglementering vertoonde ook nog een dubbel discriminatoir karakter. Het viseerde eerst en vooral enkel vrouwen en meer bepaald vrouwen uit het arbeidersmilieu. Enkel de meest zichtbare vorm van prostitutie zoals straatprostitutie werd onder de loep genomen en beteugeld. Andere vormen in het prostitutiemilieu werden niet bestraft waardoor discriminatie werd bewerkstelligd. Bovendien vertoonde dat regime een verschillende moraal voor mannen en vrouwen[278]. Een prostituee werd met de vinger gewezen, terwijl de man die de prostituee opzocht vrijuit ging. Daarnaast werd er ook nauwelijks aandacht besteed aan de exploitanten van prostitutie.

122. Door artikel 1 de wet van 21 augustus 1948 ter bestrijding van mensenhandel en souteneurschap en tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie[279] werden de stedelijke en gemeentelijke reglementen waardoor toezicht op de prostitutiesector mogelijk was (artikel 96 van de Gemeentewet), opgeheven[280][281]. Artikel 96 van de Gemeentewet van 1836[282]

[273] *Hand.* Kamer 1946-47, 15 juli 1947, 31.
[274] Verslag SPAAK, *Parl.St.* Senaat 1947-48, nr.386, 6.
[275] Verslag SPAAK, *Parl.St.* Senaat 1947-48, nr.386, 6.
[276] Verslag DEXTERS, *Parl.St.* Kamer 1946-47, nr.421, 3
[277] *Hand.* Kamer 1946-47, 15 juli 1947,29.
[278] *Hand.* Senaat 1947-48, 15 juli 1948, 1710.
[279] Wet van 21 augustus 1948 ter bestrijding van mensenhandel en souteneurschap en tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie, *BS* 13 september 1948.
[280] Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie, *Parl.St.* Kamer, BZ 1946, nr.249, 16.
[281] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 71.

hield de bevoegdheid in voor het college van Burgemeester en Schepenen om toezicht uit te oefenen op de handhaving van de openbare gezondheid, zedelijkheid en orde[283]. De steden konden m.a.w. de prostitutiesector op hun grondgebied controleren via reglementen. Dit artikel 96 werd nog verder aangepast met het oog op de bescherming van de volksgezondheid. Na de wijziging van artikel 96 door artikel 19 van de wet van 30 december 1887[284][285] konden de gemeenten nu reglementen uitvaardigen om de openbare gezondheid, rust en zedelijkheid te garanderen[286]. De reglementering van de prostitutiesector hield in dat de publieke vrouwen zich moesten laten registreren en een werkboekje[287] kregen De abolitionistische visie[288] kreeg de bovenhand waardoor dit het einde betekende van artikel 96 van de Gemeentewet en dus ook van de officiële reglementering [289]. De wet van 1948 verdedigde de visie dat het om een vrije activiteit en een individueel initiatief van de prostituee gaat[290]. De gemeenten konden dan enkel nog krachtens artikel 1, lid 2 van deze nieuwe wet, verordend optreden door politiereglementen op te stellen ter bescherming van de openbare zedelijkheid en rust[291]. De wet van 21 augustus 1948 heeft ook een belangrijke rol gespeeld wat betreft het Kieswetboek. Artikel 13[292] van de wet had betrekking op de uitsluitingen en schorsingen van kiezers in de gemeente. Er werd zelfs een bijkomende paragraaf toegevoegd aan artikel 21 Kieswetboek waarin stond: 'De vrouwen die ingeschreven zijn op de controlelijsten der geprostitueerden, in huizen van ontucht verblijven'[293]. Het was iets innovatief, aangezien voorheen de vrouwen geen kiesrecht hadden en dit probleem bijgevolg niet aan de orde was. Artikel 7, §11 ontzegde vrouwen die zich aan ontucht overgaven het stemrecht

---

[282] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 32.

[283] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 197.

[284] M. HIRSCH, "La répression de la prostitution et de son exploitation en Belgique" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.) *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 77.

[285] V. VAN DEN VONDER en M.VAN EYNDE, "Het prostitutionele trio: prostituee, souteneur, klant", *RW* 1973-74, 630.

[286] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, voetnoot 809.

[287] X, "Het beroep…", Antwerpen, SOS Schipperskwartier, s.d.. Cinsulteerbaar op: www.sosschipperskwartier.be/beroep.htm . [30/04/2010].

[288] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 35.

[289] E. HAPPE, K. SPRUYT en I. SUY, "Prostitutie, goede zeden en overlast" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 215.

[290] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 70.

[291] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 71-71

[292] Wet van 15 april 1920 op het opmaken van de kiezerslijsten voor de gemeente en waarin sommige bepalingen van de wet van 12 september 1895 worden gewijzigd, *BS* 18 april 1920.

[293] E. TOEBOSCH, *Het parlement anders bekeken*, Gent, Academia Press, 2006, 185.

voor de gemeenteraadsverkiezingen. Door de komst van de wet van 1948 werd deze discriminatoire praktijk opgedoekt en deze paragraaf ingetrokken[294]. De wet van 21 augustus 1948 hield niet enkel de afschaffing van de officiële reglementering m.b.t. prostitutie in, maar ook het souteneurschap werd voor het eerst strafbaar gesteld[295]. Sinds 1948 werd de strijd tegen het proxenetisme dus ernstig genomen Dit verklaart dan ook waarom de term 'souteneur' in de wet gedefinieerd werd[296]. Er werd een abolitionistisch beleid gevoerd dat bestond uit het recht om zich te prostitueren. Wel werd het sinds 1948 verboden inkomsten te putten uit de prostitutie[297]. In 1950 werd er een evaluatie gemaakt i.v.m. de wet van 1948 in een rapport geschreven door een commissaris van de gerechtelijke politie. Door deze wet was er slechts nog een minimale controle op het zgn. venerische gevaar, wat dan ook uiterst problematisch was. Verder besloot de rapporteur dat er maar zeer weinig vrouwen veroordeeld werden wegens het aanzetten tot ontucht en niemand veroordeeld was voor de exploitatie van prostitutie. Dit was te wijten aan de moeilijke bewijslevering, aangezien de betrokken personen waaronder de klant, prostituee en eventueel de souteneur geen enkel belang hadden bij het afleggen van belastende verklaringen. Bovendien kon de politie maar in beperkte mate optreden tegen strafbare feiten. De wet van 1948 bood dus onvoldoende middelen om dergelijke wantoestanden efficiënt aan te pakken waardoor de verdachten de mogelijkheid hadden om strafrechtelijke vervolging uit de weg te gaan. Een ander nadeel aan deze wet is dat vóór 1948 prostituees nog steeds geregistreerd werden in de zgn. 'lijst der publieke vrouwen', zodat men zich toch een beeld kon vormen van het aantal vrouwen die waren in de prostitutiesector. Zo werden er vóór 1948 minstens 366 publieke vrouwen geteld, terwijl in het rapport van 1950 geen melding werd gemaakt van het aantal[298].

123. De Nieuwe Gemeentewet van 24 juni 1988[299] speelt hierin een onmiskenbare rol. Deze wet heeft een hele reeks bevoegdheden voor de gemeenten mogelijk gemaakt en uitgebreid. Zo kan de gemeenteraad reglementen en politieverordeningen uitvaardigen en dit voor zover ze niet strijdig zijn met wetten, decreten, ordonnanties, reglementen en besluiten van een overheid die boven hen

[294] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 70.
[295] Artikel 2 Wet van 21 augustus 1948 ter bestrijding van mensenhandel en souteneurschap en tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie, *BS* 13 september 1948.
[296] V. VAN DEN VONDER en M. VAN EYNDE, "Het prostitutionele trio: prostituee, souteneur, klant", *RW* 1973-74, 634.
[297] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 36.
[298] C. FIJNAUT, *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie in Antwerpen*: *de reactie van de overheid*, Leuven, Acco, 1994, 18-19.
[299] Nieuwe Gemeentewet van 24 juni 1988, *BS* 3 september 1988, 12.482

staat zoals bijvoorbeeld de Staat, Gewesten, Gemeenschappen e.a.[300] De raad beschikt over de mogelijkheid om straffen te voorzien ingeval van inbreuk op zijn reglementen en verordeningen. Die straffen mogen evenwel niet hoger zijn dan de politiestraffen. Indien een strafrechtelijke geldboete hoger is dan wordt ze verlaagd tot het maximum van de politiegeldboeten[301].

124. De wetgever heeft via artikel 121 Nieuwe Gemeentewet de bevoegdheid gegeven om verordeningen uit te werken om de overlastproblematiek die gepaard gaat met prostitutie aan te pakken[302]. De misdrijven omschreven in deze reglementen worden beteugeld door middel van politiestraffen[303].

125. De Nieuwe Gemeentewet vulde de bevoegdheid om verordeningen uit te vaardigen in via artikel 135 §2 en artikel 121. Art 135 §2 zorgde ervoor dat de gemeente in staat was verordend op te treden ter bescherming van de openbare veiligheid en rust[304].

126. Uit artikel 121 van de Nieuwe Gemeentewet volgt de bevoegdheid voor de gemeenteraden dat ze verordeningen mogen uitvaardigen die een aanvulling zijn op de wet van 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie[305306307]. Wel moet die aanvulling tot doel hebben de openbare zedelijkheid en openbare rust te garanderen[308309]. Hierbij dient wel de hiërarchie der rechtsnormen gerespecteerd te worden en mogen de verordeningen dus in geen geval een regelgevend karakter hebben[310]. Kortom de verordende bevoegdheid van de gemeente mag enkel betrekking hebben op openbare zedelijkheid en openbare orde.

127. Art. 134 quater van de Nieuwe Gemeentewet houdt de bevoegdheid in voor de burgemeester om te beslissen tot de sluiting van een voor het publiek toegankelijke instelling op voorwaarde dat

---

[300] Art. 119 Nieuwe Gemeentewet van 24 juni 1988.
[301] Art. 119 bis §1 Nieuwe Gemeentewet van 24 juni 1988.
[302] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 37.
[303] Art. 121 Nieuwe Gemeentewet van 24 juni 1988.
[304] S. VAN GARSSE, "De administratieve politiebevoegdheid van de burgemeester", *TBP* 2001, 142.
[305] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 37.
[306] RvS 6 juli 2001, nr. 97.515.
[307] RvS (6e k.) 24 oktober 2006, nr. 164.031, *APM* 2006 (samenvatting), afl. 9, 194; *Rev.dr.commun.* 2008 (samenvatting CASTIAU, V., LOMBAERT, B.), afl. 1, 41.
[308] Cass. 28 februari 1995, AR P. 94.488.N, Procureur des Konings te Gent/ Johannesen.
[309] Cass .9 januari 1996, AR.P.95.0893.N.
[310] E. HAPPE, K. SPRUYT en I. SUY, "Prostitutie, goede zeden en overlast" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, Gert Vermeulen, 215.

de openbare orde rond de inrichting wordt verstoord door gedragingen in die instelling[311][312] Artikel 134 quater is nogal ongelukkig geformuleerd waardoor een letterlijke interpretatie tot misverstanden zou kunnen leiden[313]. De burgemeester mag zich beroepen op deze bepaling wanneer hij kan aantonen dat de gedragingen wanorde veroorzaken buiten en in de omgeving van inrichting zonder dat ordeverstoring buiten een voortzetting is van hetgeen binnen gebeurt. De gedragingen moeten geen illegale activiteiten zoals een misdrijf of een inbreuk uitmaken. Perfect legale gedragingen komen ook in aanmerking zolang ze maar een ordeverstorend resultaat rond de inrichting veroorzaken[314].

128. Reeds jarenlang voeren verschillende Europese landen, waaronder België en Nederland een gedoogbeleid weliswaar officieus. Het feit dat prostitutie werd toegestaan, blijkt onder meer uit de zgn. vitrinetaks[315] verschuldigd door de exploitanten van de Antwerpse rendez-vous-huizen.[316][317] Sedert 1991 bestaat er een belastingsreglement dat toelaat dat er belastingen worden geheven op de zgn. rendez-vous-huizen. Wat onder een rendez-vous-huis dient te worden verstaan, wordt uiteen gezet in artikel 1: 'Elke onderneming waar de gelegendheid geboden wordt een kamer, een appartement, of salon te huren voor een kort verblijf vanaf minder dan één uur, zowel tijdens de dag als de nacht, met het doel een intieme ontmoeting tussen verschillende personen mogelijk te maken voor andere doeleinden dan de overnachting die het voorwerp uitmaken van de exploitatie van de gangbare erkende hotels'[318][319]. Dit roept dan allerlei vragen op i.v.m. de strijdigheid van dergelijke belastingen met het Strafwetboek en meer bepaald artikel 380 bis Sw. Door het heffen van deze belastingen krijgen de gemeentelijke overheden het verwijt 'pooier' te zijn. Het enige verweer dat wordt aangehaald, is het zogezegde ontradingseffect van deze taksen.

---

[311] RvS 1 februari 2000, nr. 85.022.
[312] S. VAN GARSSE, "De administratieve politiebevoegdheid van de burgemeester", *TBP* 2001, 146.
[313] M. BOES, "De Wet Gemeentelijke administratieve sancties", *T.Gem.* 2000, 143.
[314] Verslag D. VANPOUCKE, *Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 49K2031/004, 4.
[315] C. FIJNAUT, *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie in Antwerpen: de reactie van de overheid*, Leuven, Acco, 1994, 39.
[316] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 69.
[317] K. MARTENS, "Stedelijk prostitutiebeleid: een grenzeloos beleidsdomein" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 140.
[318] Commissie voor Binnenlandse Aangelegenheden, Stadsvernieuwing en Huisvesting Vergadering van 14/11/1996 Interpellatie van de heer Filip Dewinter aan de heer Leo Peeters, Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Stedelijk Beleid en Huisvesting, over de wettelijkheid en de opportuniteit van gemeentelijke belastingreglementen op rendez-voushuizen en barpersoneel. Consulteerbaar op: www.vlaamsparlement.be/Proteus5/showVIVerslag.action?id=256840 [02/05/2010].
[319] C. FIJNAUT, *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie: de reactie van de overheid*, Leuven, Acco,1994, 39.

129. Sinds de wet van 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering konden de gemeenteraden enkel nog indirect optreden tegen het prostitutiemilieu. Dit indirect optreden bestond uit de mogelijkheid om bouwverordeningen en onteigeningen uit te vaardigen.

130. De Gemeentewet van 24 juni 1988 zorgt ervoor dat de gemeente toch enigszins kan optreden op enkele neveneffecten die de prostitutie veroorzaakt. Maar deze verordeningen mogen niet van die aard zijn dat ze de prostitutie regelen. De aanpak van prostitutie bestaat uit twee facetten, enerzijds via reglementen en verordeningen, anderzijds via bouwverordeningen. De eerste regeling houdt o.a. in dat men prostitutie gaat weren in de nabije omgeving van scholen zoals het geval is in de Atheneumbuurt. De straatprostitutie die vooral een uitbreiding kende in de Antwerpse Atheneumbuurt werd eind de jaren '60 vooral als hinderlijk en problematisch beschouwd door de buurtbewoners, omdat ze bijdroeg tot een verloedering en verkrotting van de buurt. Aangezien de bewijslevering zeer moeilijk was, bleek de administratieve aanhouding in de jaren '70 het enige juridische middel[320] te zijn waarover de opsporingsdienst beschikte[321]. Deze aanpak bestaat zowel uit de toepassing van bestaande als nieuwe verordeningen[322]. Naast de reglementen en verordeningen kan men de prostitutie in bepaalde buurten verminderen door toepassing te maken van bouwtechnische en stedenbouwkundige aspecten[323]. In die context zou het nuttig zijn dat er een BPA, Bijzonder Plan van Aanleg[324], komt specifiek voor de prostitutiebuurten [325].

131. In recente wetsvoorstellen ijverde men dan om een systeem van vergunningen in te voeren. Dit vergunningsstelsel moet dan georganiseerd worden door de gemeenten. Dit perspectief werd vertegenwoordigd door CD&V-senator Erika Thijs. Zij vond het niet wenselijk dat prostitutie zou gelegaliseerd worden, omdat prostitutie nog steeds beschouwd wordt als in strijd zijnde met de openbare orde en de goede zeden. Deze strafbaarstelling kan buiten spel worden gezet door het bekomen van een vergunning verleend door een gemeente.

---

[320] Politiedecreten van 14 december 1789 en van 16-24 augustus 1790.

[321] C. FIJNAUT, *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie in Antwerpen: de reactie van de overheid*, Leuven, Acco, 1994, 21.

[322] K. MARTENS, "Stedelijk prostitutiebeleid: een grenzeloos beleidsdomein" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 141.

[323] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie:Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 38.

[324] G. VERMEULEN, "Publiek-private samenwerking in de prostitutiesector. Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen ter voorkoming van mensenhandel en van overlast inzake prostitutie?" in M. COOLS e.a. (eds.), *Overlast en de maatschappelijke aanpak ervan* in *Update in de criminologie nr.4*, Mechelen, Kluwer, 2008, 146.

[325] K. MARTENS, "Stedelijk prostitutiebeleid: een grenzeloos beleidsdomein" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 141.

132. Dit maakt het mogelijk dat de gemeenten nu soeverein kunnen oordelen over de mate waarin ze prostitutie zullen toelaten. De invoering van vergunningen zorgt voor een betere controle zowel over de fysische als de mentale geschiktheid van de prostituee. Deze controle kan nog versterkt worden door de vergunningen een tijdelijk karakter te geven. Eens de termijn van 3 maanden verstreken is, kan de vergunning vernieuwd worden indien aan de nodige voorwaarden voldaan is[326]. Bij het verlenen van een vergunning moet de gemeente steeds een beroep doen op de arbeidsauditeur. De tussenkomst van dit gespecialiseerde parket is relevant om na te gaan of de prostituee reeds een gerechtelijk verleden heeft en tevens of ze zich niet bevindt in een toestand van schijnzelfstandigheid i.e. nog steeds werkt onder het gezag van de souteneur[327][328].

133. Wat nu vooral opvalt, is het zogenaamde gedoogbeleid dat in vele gemeenten de kop opsteekt. In sommige gemeenten is er zelfs sprake van een soort van reguleringssysteem waarbij de meisjes als diensters worden beschouwd en zo onder de horecawetgeving vallen. Spijtig genoeg hebben deze reglementen enkel betrekking op de zichtbare prostitutie. Wat dan weer een verschuivingeffect teweeg brengt naar de verborgen vorm die gekenmerkt wordt door meer geweld.[329] Ook hier is het duidelijk dat de problematiek rond prostitutie zich nog steeds in een schemerzone bevindt, waar ook het voormelde systeem geen kantklare oplossing biedt.

134. Het pooierschap wordt nog steeds strafbaar gesteld in België, toch zijn er bepaalde vormen van proxenetisme die niet voldoen aan het beeld van het klassieke pooierschap, maar zeker en vast aanwezig zijn. Denk maar aan de rol van de staat. Onrechtstreeks kan de staat ook beschouwd worden als zijnde een proxeneet door het heffen van o.a. belastingen op rendez-vous huizen zoals

[326] S. SROKA, *Prostitutie: recent wetsvoorstel*, Brussel, Rol en Samenleving vzw, juli 2003. Consulteerbaar op: www.rosadoc.be/pdf/juridische%20bijdrage/prostitutiebis.pdf [23/02/2010].
[327] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan ¨Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. Licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03 129.
[328] S. SROKA, *Prostitutie: recent wetsvoorstel*, Brussel, Rol en Samenleving vzw, juli 2003. Consulteerbaar op: www.rosadoc.be/pdf/juridische%20bijdrage/prostitutiebis.pdf [23/02/2010].
[329] S. SROKA, *Prostitutie: roep om legalisering?*, Brussel, Rol en Samenleving vzw, maart 2003. Consulteerbaar op: www.rosadoc.be/pdf/juridische%20bijdrage/prostitutie.pdf [23/02/2010].

in Antwerpen het geval is[330]. Ook de belastingsplicht van het barpersoneel levert de overheid grote sommen op. Het inkomen baseert zich op een concrete en objectieve realiteit zonder rekening te houden met het morele aspect van de activiteit. Prostitutie valt binnen het toepassingsgebied van de belastingen wanneer de belastingsambtenaar vaststelt dat het een lucratieve bezigheid is in de zin van artikel 20 Wetboek Inkomstenbelasting. Dit houdt in dat een voortdurende en gewoonlijke bezigheid niet volgt uit een normale beheer van het privé-vermogen en dus een professioneel karakter vertoont[331].Vandaar dat er ook werd gepleit voor een afschaffing van deze taksen doordat zij juist bijdragen tot de dubbelzinnige houding van staat tegenover de prostitutieproblematiek[332].

[330] N. CARPENTIER en E.VAN HOVE, "Hoofdstuk 8: Het prostitutiebeleid" *in Prostitutie in Antwerpen. Een onderzoek in opdracht van Payoke*, Antwerpen, UIA, 1997, 4.
[331] P. LAMBEAU, "Le rapport des travaux de la section aspects administratifs" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.), *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 445-446.
[332] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 69.

1.7.2.1: Antwerpse gemeentelijke reglementering[333]

135. Er zijn reeds enkele maatregelen genomen in het verleden door het Antwerpse stadsbestuur zoals het gemeentelijke politiereglement van 5 juli 1982[334]. Dit reglement werd in het leven geroepen ter bescherming van de openbare zedelijkheid en rust ten aanzien van de prostitutie. Dit reglement omvatte de artikelen 58 t.e.m. 62.

136. Artikel 58 hield het verbod in dat rustte op zij die ontucht pleegden of zich aan prostitutie overgaven, er de schijn van opwekten,hiertoe aanspoorden of het toonden aan voorbijgangers. Ramen en deuren van lokalen moesten bijgevolg ondoorzichtig zijn wanneer dergelijke activiteiten daarin plaatsgrepen.

137. Artikel 59 bevatte de verbodsbepaling die gold voor de personen die op de openbare weg door woorden, tekens en gebaren aanzetten tot ontucht en prostitutie, eventueel vanuit een private plaats .

138. Op grond van artikel 60 is elke vorm van aanstootgevende publiciteit die zichtbaar is van op de openbare weg om een prostitutie- of ontuchthuis kenbaar te maken, verboden.

139. Artikel 61 legde het verbod op om in de onmiddellijke omgeving van scholen, gebouwen van eredienst en van typische woonbuurten of hiervoor bestemde gebieden, zelfs op bedekte wijze, huizen of kamers of welke instelling ook ter beschikking te houden voor het plegen van ontucht of het zich overgeven aan prostitutie.

140. Art 62 hield een verbod in op het verhuren of onderverhuren van een huis of een gedeelte ervan aan één of meerdere personen die een inbreuk pleegden op de hiervóór beschreven bepalingen van dit hoofdstuk. De (onder)verhuurder zal bestraft worden met straffen vastgelegd in titel II indien hij niet kan bewijzen 30 dagen nadat hij verwittigd werd door de burgemeester dat hij alle middelen, die hem ter beschikking staan, heeft aangewend om het huurcontract te beëindigen[335].

[333] S. LUST, "Tippelen kan, maar niet overal", *Juristenkrant* 2002, afl. 54, 14.
[334] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 72.
[335] RvS 17 december 2009, nr. 199.002.

141. Niettegenstaande dit politiereglement nog steeds in werking is, werden er toch enkele aanpassingen aangebracht. Naar aanleiding van het plan 'integrale aanpak' werden artikelen 62.1 en 62.2 in hoofdstuk IV van de code van het gemeentelijk politiereglement opgenomen[336]. De Antwerpse gemeenteraad heeft dan ook besloten op 19 juni 2000 om hoofdstuk IV van de code van gemeentelijke politiereglementen uit te breiden met de artikelen 62.1 en 62.2[337][338].

142. V.Z.W. Payoke heeft zelf ook een eigen beleidsplan uitgewerkt waarin de belangen van de prostituees centraal staan. Vooral omdat de internationale criminele organisaties steeds meer impact krijgen in de Havenstad werd de opmaak van zo een beleidsplan hoogdringend geacht. Het Payoke beleidsplan is te beschouwen als een fazenplan als voorloper op een echt Antwerps prostitutiebeleid[339]. Het hoofddoel dat Payoke voorop stelde, was prostitutie als beroep te profileren onder de benaming van seksuele dienstverlening. Deze feministische visie wordt verantwoord door het feit dat Payoke prostitutie beschouwt als een seksservice tegen betaling, een dienstverleningsmoment, waarbij absolute vrijwilligheid heerst. Deze gedachtegang vindt een nauw verband met de neo-reglementaristische denkwijze. Het neo-reglementarisme omschrijft prostitutie als een noodzakelijk kwaad[340][341]. Toch wijkt Payoke daarvan enigszins af omdat zij de prostituee niet kwalificeert als een slachtoffer en prostitutie niet als een noodzakelijk kwaad bekijkt. Het noodzakelijke karakter van prostitutie wordt door haar wel bevestigd in zeker zin, aangezien prostitutie altijd heeft bestaan en zal blijven bestaan[342]. Payoke stelt dan ook dat de reglementering niet beperkt blijft tot het gemeentelijke niveau, maar dat een interactie van de federale overheid nodig is[343].

---

[336] L. VANDE VELDE, S. DE VRIEZE en S. DE PROOST, "Prostitutiebeleid in Antwerpen, Brussel en Charleroi" in G. VERMEULEN (eds.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 319.

[337] RvS 17 december 2009, nr. 199.002.

[338] X, "Persmededeling i.v.m. Raad van State. Beroep bij de Raad van State tegen het concentratiereglement", Antwerpen, SOS Schipperskwartier, s.d.. Consulteerbaar op: www.sosschipperskwartier.be/beleid/raadvanstate_concentratiereglement.htm [30/04/2010].

[339] V. GROSSI, "Maatschappelijke dienstverlening aan prostituees- Payoke Antwerpen" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 108.

[340] L. CLAEYS, *Een geïntegreerde samenwerking ter bestrijding van de mensenhandel op het niveau van het Belgisch Federaal Beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 57.

[341] V. VAN DEN VONDER en M. VAN EYNDE, "Het prostitutionele trio: prostituee, souteneur, klant", *RW* 1973-74, 628.

[342] V. GROSSI, "Maatschappelijke dienstverlening aan prostituees- Payoke Antwerpen" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 109.

[343] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-2003, 33.

143. In het kader van de bevoegdheid van de gemeenten in de context van prostitutie wordt de tippelzone in Antwerpen besproken en de manier waarop het Antwerpse college van burgemeester en schepenen de prostitutieproblematiek heeft aangepakt. Op 19 juni 2000[344] heeft de stad Antwerpen gretig gebruik gemaakt van haar verordende bevoegdheid en meer specifiek van artikel 121 van de Nieuwe Gemeentewet. Sindsdien is er sprake van het zogenaamde Controlereglement en heeft de gemeenteraad van Antwerpen hoofdstuk IV van de code uitgebreid met 2 artikelen nl. 62.1 en 62.2. De uitbreiding heeft betrekking op 2 zaken. Enerzijds voert ze een concentratiezone in gelegen in het Schipperskwartier waar de verbodsbepalingen van artikelen 58 en 59 niet van toepassing zijn. Anderzijds beschikt het college van burgemeester en schepenen nu over de bevoegdheid om over te gaan tot een sluiting ingeval van overtredingen. Deze administratieve sluiting verhindert de kans op een strafrechtelijke vervolging niet[345]. Sindsdien bestaat de zgn. tippelzone nog maar uit 3 straten meer bepaald uit de Schippersstraat, Vingerlingstraat en de Verversrui[346]. Enkel in die straten wordt de prostitutie nog gedoogd. Alle panden buiten die zone waar nog enige prostitutieactiviteit te bespeuren was, werden gesloten[347]. Voorbeeld hiervan was de sluiting op 6 juni 2001 van 15 raamprostitutiepanden, die zich bevonden buiten het concentratiegebied. Logisch dat dit heel wat protest uitlokte bij de uitbaters van bordelen en de prostituees zelf. Zij stelden dan ook een vordering in tot schorsing van de beslissing van het Antwerpse college van burgemeester en schepenen bij de Raad Van State. Deze vordering werd op 6 juli 2001 door de Raad van State afgewezen wegens gebrek aan ernstige middelen.

144. Tegelijkertijd nam ook de burgerlijke rechter in kortgeding kennis van deze zaak.. Ook hier draaide het resultaat negatief uit en werd de vordering afgewezen. Ze zijn dan nog in beroep gegaan, maar ook hier was het tevergeefs. Het hof van beroep oordeelde dat de vrijheid van handel en nijverheid zoals vervat in het Decreet d'Allarde niet geschonden werd door de verordening. Dit recht houdt niet in dat de handelaar erdoor onaantastbaar wordt. De gemeente heeft het recht om beperkingen op te leggen op grond van de Nieuwe Gemeentewet.

145. In de zaak van 6 juli 2001 voor de Raad Van State werd de beslissing van de Antwerpse gemeenteraad aangevochten omtrent de aanvulling van de code van de politiereglementen met artikelen 62.1 en 62.2.

[344] RvS 29 april 2003, nr. 118.852.
[345] RvS 17 december 2009, nr. 199.002.
[346] RvS 29 april 2003, nr. 118.852.
[347] RvS 18 december 2003, nr. 126.563.

146. Artikelen 58 tot en met 62 van hoofdstuk 4 van de Code van de Antwerpse politiereglementen houden het verbod in om ontucht te plegen, zich aan prostitutie over te geven, er de schijn van op te wekken of ertoe aan te sporen, dit aan de voorbijgangers tonen of in de onmiddellijke omgeving van scholen, gebouwen van de eredienst,… [348][349][350]. Art. 62.1 houdt in dat de verboden van toepassing zijn wanneer ze zich voordoen op of aan de openbare weg en zones van de stad die buiten het concentratiegebied gelegen zijn[351][352][353].

147. Uit analyse van enkele arresten van de Raad Van State blijkt de bevoegdheid van de gemeente als volgt eruit te zien. Wat de artikelen 58 tot en met 62 van Hoofdstuk IV van de Code van de gemeentelijke politiereglementen van de Stad Antwerpen betreft, geldt het verbod dat personen die zich prostitueren dit aan voorbijgangers tonen.

148. In artikel 59 van Hoofdstuk IV van de Code wordt het verboden om personen op de openbare weg door woorden, tekens en gebaren aanzetten tot ontucht en prostitutie, eventueel vanuit een private plaats[354iii].Dit artikel 59 moet beschouwd worden als een aanvulling op artikel 380 quater[355] van het Strafwetboek[356][357]. Indien er een inbreuk op dit verbod wordt vastgesteld, mag de gemeente overgaan tot een tijdelijke of eventueel definitieve sluiting. Op 17 mei 2005 voert de Antwerpse gemeenteraad een nieuwe code die beter beantwoord aan de wijzigende maatschappelijke toestand. De artikelen 285 tot en met 290 behandelen nu de verbodsbepalingen die reeds aan bod kwamen in artikelen 58 tot en met 62.

[348] RvS 6 juli 2001, nr. 97.535.
[349] RvS 29 april 2003, nr. 118.852.
[350] RvS 18 december 2001, nr. 101.937.
[351] RvS 6 juli 2001, nr. 97.515.
[352] RvS 17 december 2009, nr. 199.002.
[353] RvS 29 april 2003, nr. 118.852.
[354] Cass. 28 februari 1995, AR P.94.488.N, Procureur des Konings te Gent/ Johannesen.
[354] RvS 29 april 2003, nr. 118.852.
[354] RvS 18 december 2001, nr. 101.937.
[355] Artikel 380 quater (thans artikel 380 bis Sw.) werd door wet van 1948 ingevoegd [355]. Omdat ook deze wet van 1948 geen aandacht besteed heeft aan de invulling van het begrip 'ontucht' wordt dit overgelaten aan de soevereine beoordelingsbevoegdheid van de feitenrechter of daden al dan niet ontucht uitmaken daarbij de gebruikelijke omschrijving van dit woord indachtig.
[356] RvS 17 december 2009, nr. 199.002.
[357] C. FIJNAUT, *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie in Antwerpen*: *de reactie van de overheid*, Leuven, Acco, 1994, 24.

Deel 2: vergelijking tussen Nederland en België

149. Hoewel prostitutie perfect legaal is in Nederland, wilt dit niet zeggen dat het ook als legaal aanvaard wordt door de maatschappij. De Nederlandse prostituees hebben weliswaar een betere sociale positie dan in de landen waar prostitutie illegaal is. Nederland erkent het bestaan van prostitutie en heeft gekozen voor verschillende vormen van reglementering. In België daarentegen is de rol van de staat veel kleiner en ligt de klemtoon op de bestraffing van de pooier. In Nederland werd in 1911 in het Wetboek van Strafrecht een artikel 250 bis toegevoegd. Dit artikel hield in dat de exploitatie van prostitutie verboden werd. Aangezien er toen een gedoogbeleid werd gevoerd, was het niet echt mogelijk om de naleving van dit artikel af te dwingen. Het heeft dan ook geleid tot een verval van artikel 250 bis uit het Wetboek van Strafrecht.[358]

150. Niet enkel het strafrecht is onmiskenbaar op het vlak van de prostitutie, maar ook de relevante rol van het sociaal recht mag niet vergeten worden. Het sociaal recht staat ten dienste van de werknemers, omdat zij meer bescherming behoeven. In deze context klinkt de doelstelling van de sociale wetgeving eerder contradictoir. Vermits de sociale inspectiediensten tevens instaan voor de controle[359]. Hierdoor is er niet enkel sprake van bescherming maar ook van bestraffing. De sociale inspectiediensten moeten in afspraak met de parketten de naleving van de sociale wetgeving in deze sector controleren. De illegaliteit komt voornamelijk voor in bepaalde subsectoren zoals straatprostitutie, escort-services en privé-prostitutie[360]. De personen die in deze subsectoren worden tewerk gesteld, zijn aan geen enkel sociaal zekerheidsstelsel onderhevig. In andere subsectoren, zoals raamprostitutie worden ze dikwijls als werknemer ingeschreven en dus aangegeven bij de RSZ[361].

---

[358] T. VAN DER HELM, "Nieuwe regelgeving ten aanzien van prostitutiebedrijven en de gevolgen voor de gezondheidszorg voor de prostituees in Amsterdam. Een verslag van het project vertrouwensvrouw (migranten)prostitutie" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 93.

[359] Prof. Dr. Brice De Ruyver aangesteld als deskundige door de Parlementaire Onderzoekscommissie schreef in zijn fenomeenanalyse Prostitutie en Vrouwenhandel in Gent dat de interventie van Sociale inspectiediensten een handig instrument kan opleveren kan opleveren tegen de uitbuiting van vrouwen in bars en tegen de problematiek van vrouwenhandel. Er kunnen omvangrijke achterstallige sommen worden gevorderd van diegene die een inbreuk plegen op de bepalingen van de sociale zekerheid. Dit vormt een doeltreffend middel, aangezien de overtreders worden geraakt door hen de reden van de winst te ontnemen. (zie voetnoot Gert Vermeulen, Betaalseksrecht, 404).

[360] D. VERBEKE, "Bescherming en bestraffing: de tweeslachtigheid van het sociaal recht" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 99.

[361] D. VERBEKE, "Bescherming en bestraffing: de tweeslachtigheid van het sociaal recht" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 99-100.

2.1 Nederland: opheffing van bordeelverbod en legalisering

151. Doorheen de eeuwen heeft de samenleving omtrent het fenomeen prostitutie altijd uiteenlopende meningen gekend. Die diversiteit kwam tot uiting in de verschillende politieke ideologieën die elk een standpunt innamen wat betreft de houding van de overheid ten aanzien van prostitutie[362]. Toen het bordeelverbod[363] in 1911 werd ingevoerd, had de overheid de problematiek van de vrouwenhandel als invalshoek gebruikt. Toch was er slechts zelden sprake van vervolging en heerste er eerder een gedoogbeleid[364]. In het begin van de jaren 80 kwam er verandering in het beleid. Het strafrechtelijk verbod dat rustte op de exploitatie van prostitutie bleek uiteindelijk in de praktijk eerder een gedoogbeleid te zijn. Bovendien verhinderde het bordeelverbod de overheid in haar optreden tegen de randverschijnselen van prostitutie[365]. Men opteerde dan ook voor de opheffing van het bordeelverbod. Deze opheffing zou ervoor zorgen dat de vrouw nu de vrijheid had om te kiezen voor prostitutie als beroep. De primaire doelstelling van deze opheffing bestond erin om de mensenhandel en de onvrijwillige prostitutie efficiënter te bestrijden.

152. Op 1 oktober 2000 werd de opheffing van het bordeelverbod dan ook een feit[366][367]. De hieraan verbonden wetswijziging van 2000 maakte de exploitatie van een bordeel voortaan mogelijk zonder dat men bestraft werd[iv]. De situatie waarin een exploitant een prostituee tot prostitutie aanzette, bleef wel strafbaar[368]. Deze wetswijziging werd beschouwd als een manier om adequater te kunnen optreden tegen het fenomeen mensenhandel. De kern van de wetswijziging bestond erin dat bepaalde vormen van exploitatie van prostitutie (zoals meerderjarige prostituees die vrijwillig werken) niet langer strafrechtelijk werden beteugeld. Door deze grote wijziging op strafrechtelijk vlak werd prostitutie opeens 'een bedrijfstak zoals alle andere'. Daarnaast konden de gemeenten nu ook consequenter optreden in tegenstelling tot vroeger onder het absolute bordeelverbod van artikel 250 bis Wetboek van Strafrecht. Men gaat prostitutie aanpakken op lokaal niveau door

[362] K. FRANCQ, B. GAYSE, K. HEIRMAN, S. MEYFROOT en B. VAN BAEVEGHEM, "Prostitutiebeleid in Nederland" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 509.

[363] N. CARPENTIER en E. VAN HOVE, "Hoofdstuk 8: Het prostitutiebeleid" in *Prostitutie in Antwerpen. Een onderzoek in opdracht van Payoke*, Antwerpen, UIA, 1997, 2.

[364] L. CLAEYS, Een *geïntegreerde samenwerking ter bestrijding van de mensenhandel op het niveau van het Belgisch Federaal beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 58.

[365] K. FRANCQ, B. GAYSE, K. HEIRMAN, S. MEYFROOT en B. VAN BAEVEGHEM, "Prostitutiebeleid in Nederland" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 509.

[366] R. KOOL, "Vrijheid, blijheid? Over het dilemma van de strafbare seksualiteit" in C. BIJLEVELD, A. DAALDER en E. LEUW (eds.) in *Seksuele delinquenten* in *Tijdschrift voor Criminologie*, nr. 45 – 4, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2003. www.criminologie.nl/tvc/thema_zeden.pdf , 338. [15/04/2010].

[367] Wetsvoorstel (L. VANDENHOVE en S. NIMMEGEERS) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St.* Senaat BZ 2003, nr. 3-228/1.

[368] Art. 273 f, 1, 9° Nederlands Wetboek van Strafrecht.

middel van een vergunningsbeleid. De invoering van een vergunningsstelsel leidde ertoe dat criminaliteitsfenomenen als mensenhandel en illegaliteit vermeden konden worden.[369]

153. In Amsterdam wordt er sinds 1 januari 1996 een gedoogbeleid gevoerd. Er zal niet langer opgetreden worden tegen een overtreding van het bordeelverbod zolang de bordeelhouder zich houdt aan enkele voorwaarden (inrichting van het bedrijf,…). Bijgevolg ontvangt de bordeelhouder een geschiktheidverklaring. Daarnaast krijgt hij ook een gedoogbeschikking waarin nog andere voorwaarden zijn opgenomen. De naleving van de voorwaarden in de gedoogbeschikking wordt gecontroleerd door de politie. Een overtreding zal dan leiden tot een bestuurlijke sanctie bv. sluiting van het bedrijf[370].

154. Kortom met het schrappen van het bordeelverbod uit het Wetboek van Strafrecht wil men de exploitatie van vrijwillige vormen van prostitutie niet langer strafrechtelijk beteugelen. Men gaat de prostitutie aanpakken op lokaal niveau door middel van een vergunningsbeleid.

2.2 Nederland: gevolgen van de legalisering

155. In oktober 2000 is er een legalisering (opheffing van bordeelverbod) doorgevoerd in Nederland. Door deze opheffing gold er niet langer een verbod op de exploitatie van bordelen en konden meerderjarige vrouwen die hiervoor vrijwillig hadden gekozen voortaan ongestoord werken. Het aanzetten tot prostitutie bleef daarentegen wel strafbaar[371]. De gedachte achter de legalisering houdt in dat prostitutie als normale bedrijfstak wordt benaderd. Dit zorgt voor een erkenning en aanvaarding van prostitutie[372]. Die legalisering leverde niet het verwachte succes op en bracht echter een verschuiving met zich mee van illegale maar zichtbare prostitutievormen naar

[369] R. VORRINK, "Justitiële aanpak gerelateerde criminaliteit" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 47.
[370] R. VORRINK, "Justitiële aanpak gerelateerde criminaliteit" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 47.

[371] J. BULCKE, *Zelfregulering als alternatief voor de legalisering van prostitutie?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2006-07, 22.
[372] M. V. VENEKAMP-BREUER, Relatieve beleidsvrijheid van de partners van het driehoeksoverleg in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 61-62.

verborgen prostitutie. De keerzijde van deze opheffing was het ontstaan van een scheiding tussen legale en illegale prostitutie[373].

156. De wetgever had geen specifiek kader uitgewerkt zodat de gemeenten het zelf naar eigen goeddunken konden invullen. Het was dan ook geen verrassing dat dergelijk systeem tot problemen zou leiden. De Nederlandse gemeenten beschikten over een grote autonomie waardoor ze zelf zaken konden regelen in Algemene Politie Verordeningen. De legale prostitutie was gebaseerd op een systeem van gemeentelijke vergunningen waaraan allerlei eisen verbonden waren[374].

157. De legalisering op zich is niet voldoende. De manier waarop legalisering wordt geïmplementeerd, is even belangrijk voor de slaagkansen.

2.2.1 Voor- en nadelen van de legalisering (in Nederland)

158. De legalisering had verschillende doelstellingen voor ogen waaronder de beheersing en regulering van exploitatie van prostitutie, een betere bestrijding van exploitatie van onvrijwillige prostitutie, de bescherming van minderjarigen tegen seksueel misbruik evenals de bescherming van de positie van prostituee[375][376].

159. De legalisering zorgde voor een verbetering van de positie van Nederlandse prostituees en realiseerde op die manier één van de primaire doelstellingen, die de wetswijziging voor ogen had. Toch is de legalisering er niet echt in geslaagd het aantal prostituees zonder verblijfsvergunning te reduceren. Door de afwezigheid in Nederland van een tewerkstellingsvergunning[377] voor de prostitutie is de prostitutiemigratie bestaande uit sekswerkers van buiten de Europese Unie hoofdzakelijk een illegaal fenomeen. Hieruit blijkt dat door de legalisering de toestand van vrouwen buiten de EU is geëscaleerd. De werkgevers gaan hen niet meer aanwerven omwille van

---

[373] S. KRAUS, Verboden en dus vogelvrij. Prostitutie-migratie. Hoofdstuk 5 uit "Vrouwen in het migratiebeleid", E-Quality, 2003. Consulteerbaar op: www.e-quality.nl/assets/e-quality/publicaties/2003/Migratiebeleid/H05.pdf , 50 [23/04/2010].

[374] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 99.

[375] Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel Opheffing algemeen bordeelverbod, *TK* 1996-97, 25 437.

[376] J. BULCKE, *Zelfregulering als alternatief voor de legalisering van prostitutie?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2006-07, 20-21.

[377] S. KRAUS, *Verboden en dus vogelvrij. Prostitutie-migratie*. Hoofdstuk 5 uit "Vrouwen in het migratiebeleid", E-Quality, 2003. Consulteerbaar op: www.e-quality.nl/assets/e-quality/publicaties/2003/Migratiebeleid/H05.pdf , 49 [23/04/2010].

de sluiting van hun bordeel of de boetes die ze riskeren op te lopen indien ze dergelijke vrouwen tewerk stellen[378][379].

160. Eén van de voordelen is dat criminele organisaties minder de gelegenheid zullen krijgen om vrouwen in de prostitutie te lokken onder dwang en hen bijgevolg uit te buiten. Daarnaast is de prostitutiesector beter bereikbaar voor voorlichting, medische controles en maatschappelijke hulpverlening. De legalisering zal ook de breuklijn verminderen tussen prostitutie en de rest van de samenleving. Dit laatste is wel bedenkelijk, vermits de meerderheid van de bevolking toch een negatieve kijk op prostitutie blijft behouden. Desondanks is er een grote vraag naar prostitutie en is het noodzakelijk de positie van de prostituee te versterken[380]. Tevens veranderden er ook een aantal zaken op arbeidsrechtelijk vlak. Vooreerst was er sprake van een arbeidsreglement. Dit maakte een einde aan de absurde eisen zoals de betaling van een boete indien de prostituee te laat kwam[381]. Een nadeel van de legalisering is dat prostituees slechts een korte periode in de branche willen werken en bijgevolg niet zullen kiezen voor een registratie op lange termijn. Vandaar dat het aantal illegale prostituees ook hoger ligt dan de legale prostituees[382]. De legalisering en het verlenen van vergunningen voor bordelen vereist een netwerk van controle en administratie. Dit geldt vooral voor de sekswerkers die wat geld willen bijverdienen en die het legale kader rond de prostitutiesector hoeven[383]. Een ander nadeel is het beperkte werkingsveld van de legalisering. Het verleent enkel een vergunningen aan bordelen die zelfstandigen in dienst nemen. De achterliggende gedachte was dat zelfstandigen vrijer waren. Deze redenering bleek in de praktijk maar schijn te zijn. Bovendien heeft de legalisering enkel betrekking op het werken met prostituees uit de EU-lidstaten. Voor seksuele handelingen verricht door derdelanders kan geen tewerkstellingsvergunning worden verleend. Men vergat daarbij het feit dat het merendeel van de prostituees weldegelijk afkomstig was uit de derde wereld. De vraag naar zulke prostituees is zeer groot, omdat ze goedkoop zijn in tegenstelling tot de Europese meisjes[384]. Door die afwezigheid

---

[378] S. KRAUS, *Verboden en dus vogelvrij. Prostitutie-migratie*. Hoofdstuk 5 uit "Vrouwen in het migratiebeleid", E-Quality, 2003. Consulteerbaar op: www.e-quality.nl/assets/e-quality/publicaties/2003/Migratiebeleid/H05.pdf , 50 [23/04/2010].

[379] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 99.

[380] E. DECALUWE, *Legalisering van prostitutie in Nederland: volgt België?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 175.

[381] S. ALTINK, *Opheffing bordeelverbod, een onderneming voor prostituees*, Amsterdam, De Rode Draad, 2000, 15. Consulteerbaar op: http://rodedraad.nl/publicaties/brochures/2000-opheffing-bordeelverbod.html [10/04/2010].

[382] E. DECALUWE *Legalisering van prostitutie in Nederland: volgt België?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 175.

[383] E. DECALUWE, *Legalisering van prostitutie in Nederland: volgt België?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 176.

[384] J. DE WIT, "Prostitutie is een knelpuntberoep", *Gazet van Antwerpen*, 13 januari 2008. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/prostitutie-is-een-knelpuntberoep-2.aspx [19/04/2010].

van een legaal kader voor derdelanders bleef een strafrechtelijke aanpak van de illegale activiteit in de prostitutiesector uit. De politie concentreerde zich teveel op de gereglementeerde bordelen, zodat ze het illegale circuit uit het oog verloren. Dit zal dan ook nefaste gevolgen hebben voor de problematiek mensenhandel.

161. Daarenboven was het voor de gemeenten vrij gemakkelijk om een nulbeleid[385] (ook al was dit niet toegelaten) te voeren door de invoering van het vergunningsbeleid[386]. Die verkapte nul-optie ten aanzien van legale bordelen houdt in dat vele gemeenten de vrijheid hebben om aan die nieuwe ondernemingen geen vergunning te verlenen. De gemeenten verscholen zich achter de overlastbestrijding of de prostitutie-onvriendelijke gemeentelijke bestemmingsplannen[387]. Doordat het zwaartepunt van het prostitutiebeleid zich situeert op het lokale niveau, m.n. de gemeenten, heeft de implementatie van die wetswijziging wel wat problemen opgeleverd. De regulering van legale prostitutie lag bij de lokale overheid. Deze decentralisatie van het prostitutiebeleid verliep niet geheel vlekkeloos. De invoering van de wet en de daarmee gepaard gaande handhaving gebeurden niet gelijktijdig en zelfs ongelijkmatig. Door dit tijdsverloop tussen de verschillende gemeenten was er een verplaatsing merkbaar van de strafbare vormen van exploitatie van prostitutie naar gemeenten die minder streng optraden[388].

2.2.2 Impact van de legalisering op het illegale circuit

162. De legalisering heeft geleid tot twee soorten verschuivingseffecten, die opduiken in de prostitutiesfeer. Primo verplaatst de prostitutie zich van gemeenten met een strenge aanpak naar locaties waar een milder beleid wordt gevoerd. Secundo vindt er een transfer plaats van de gereguleerde prostitutiesector in de clandestiniteit, dat de controle bemoeilijkt[389].

163. Een grote meerderheid onder de gemeenten(87 %) meent geen signalen te hebben ontvangen over enige verplaatsingseffecten of negatieve gevolgen van de opheffing van het bordeelverbod.

---

[385] S. ALTINK en S. BOKELMAN, *Rechten van prostituees*, Amsterdam, De Rode Draad, 2006, 106. Consulteerbaar op: www.rodedraad.nl/fileadmin/user_upload/Rechten_van_prostituees.pdf [10/04/2010].
[386] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.). *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 18.
[387] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.). *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 19.
[388] **A**. L. DAALDER, *Het bordeelverbod opgeheven. Prostitutie in 2000-2001*, Den Haag, Ministerie van Justitie WODC, 2002, 2-3.
[389] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 99.

Toch is er een verplaatsing merkbaar in het kader van de niet-legale prostitutie. Deze welbepaalde vorm verplaatst zich naar het platteland en kleinere gemeenten. De reden hiervoor is dat er daar een minder strak handhavingsmechanisme heerst temeer door een gebrek aan ambtelijke capaciteit[390]. Een andere bemerking is de toename van prostituees uit Oost-Europa die onder de EER vallen en daardoor legaal kunnen werken als prostituee. Daarnaast kan worden vastgesteld dat het internet de laatste jaren dikwijls wordt gebruikt door seksuele dienstverleners. Het is de ultieme bron voor prostituees die niet in het legale, vergunde circuit willen of kunnen werken[391].

164. Kortom door het gebrek aan een goed gestructureerd kader en door het beperkte toepassingsgebied van de legalisering wordt de illegaliteit aangewakkerd. De derdelanders worden vergeten op het vlak van de tewerkstellingsvergunning. Bovendien heeft men bij de legalisering geen aandacht besteed aan de strafrechtelijke aanpak van het illegale circuit.

2.3 België en legalisering?

165. Prostitutie zelf wordt niet bestraft in België in tegenstelling tot de exploitatie ervan. Maar toch wordt het niet zo nauw genomen bij dit laatste, aangezien er slechts wordt opgetreden wanneer vormen van overlast of criminaliteit zich voordoen. In België bestaat de prostitutieaanpak uit 3 onderdelen bestaande uit een gedoogbeleid, de gemeentelijke reglementen en de strafrechtelijke verboden. In sommige gemeenten (bv. Gent) neemt het gedoogbeleid zelfs de vorm aan van een reguleringssysteem waarbij de meisjes onder de horecawetgeving[392] vallen door hun inschrijving als dienster. Toch is de reglementering geen kantklare oplossing, omdat zij zich enkel toelegt op de zichtbare prostitutie.

2.3.1 België en VN-verdrag

166. Het VN-Mensenhandelverdrag van 1950 werd wel door België geratificeerd in tegenstelling tot Nederland. Deze ratificatie vormde een obstakel voor de legalisering van de prostitutie[393]. Indien België een legalisering van de prostitutie zou doorvoeren, dient men op internationaal

[390] A. L. DAALDER, *Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2007, 81.
[391] A. L. DAALDER, *Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2007, 82.
[392] P. DE COCK, E. WARD en G. BOURDOUX, *Politie, mensenhandel en prostitutie*, Brussel, Politeia, 2006, 33.
[393] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.). *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 19.

niveau opnieuw te onderhandelen.[394] De link tussen prostitutie en mensenhandel komt ook aan bod in het zgn. Mensenhandelverdrag van de VN van 1950. Dit verdrag vereist dat elke vorm van exploitatie van prostitutie strafbaar wordt gesteld, zelfs ingeval van een vrije wilskeuze in hoofde van de prostitue(e). Mocht België in de voetsporen treden van Nederland en het bordeelverbod willen opheffen, dan zal zij hiervoor eerst deze Overeenkomst van 21 maart 1950 moeten opzeggen of er minstens een beperking aan moeten stellen[395][396][397].

167. Het VN-verdrag behelst een abolitionistische visie m.b.t. de prostitutie. Elke vorm van prostitutie moest strafbaar worden gesteld zelfs in geval van vrije en geïnformeerde wil. Deze zienswijze heeft tot gevolg dat werken als prostituee niet strafbaar[398] is in tegenstelling tot alle aspecten die ermee verband houden zoals reclame maken en de exploitatie van prostitutie. Dit leidt tot paradoxale toestanden die men wilt beëindigen door te pleiten voor een aanpassing of eventuele opzegging van het VN-verdrag[399]. Het is overduidelijk dat de publieke opinie stilaan aan het afwijken is van de visie in het VN-Mensenhandelverdrag van 1950. De activiteiten in de prostitutiesector worden meer en meer beschouwd als een normale economische activiteit. Het bewijs daarvan werd geleverd door de uitspraak van het Europese Hof van Justitie in het arrest Jany van 20 november 2001[400][401] dat stelde dat een zelfstandige prostituee onder de noemer 'economische activiteiten' kan worden gerekend[402][403]. Het Hof beschouwde prostitutie als zijnde

[394] M. TIBBAUT, *Mensenhandel in België: theorie en praktijk*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 76.
[395] Overeenkomst 21 maart 1950 ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van eens anders prostitutie, *BS* 13 augustus 1965.
[396] G. VERMEULEN. en F. DHONT, "Bescherming van minderjarigen via het strafrecht. Verdiensten en beperkingen van de Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen", *T. Straf.* 2002, 128.
[397] KONING BOUDEWIJNSTICHTING, 'Samenvatting van de aanbevelingen'. Consulteerbaar op: www.kbs-frb.be/uploadedFiles/KBS-FRB/Files/NL/PUB_1637_SYNON_Mensenhandel.pdf , 93 [15/03/2010].
[398] V. VERCAMMEN-VAN DER VONDER, "Huis van ontucht of prostitutie" in A. VANDEPLAS, P. ARNOU en S. VAN OVERBEKE (eds.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 1995, 2.
[399] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.). *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 20.
[400] K. FRANCQ, B. GAYSE, K. HEIRMAN, S. MEYFROOT en B. VAN BAEVEGHEM, "Prostitutiebeleid in Nederland" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 498.
[401] HvJ 20 november 2001, *Jur.* 2001, I, 8615.
[402] B. KETELS en G. VERMEULEN, "Tijd voor positieve actie op het vlak van seksuele dienstverlening door meerderjarigen", *Juristenkrant* 2008, afl. 178, 15.
[403] B. KETELS en G. VERMEULEN, "O tempora! O mores! Over het verhuren van panden voor prostitutie en de openbare orde en goede zeden", *T. Strafr.* 2008, 455.

een dienstverlening tegen betaling zonder dat materiële goederen worden geproduceerd of overgedragen[404].

168. In de verschillende steden wordt er gewerkt met een systeem van registratie van prostituees. Het registreren is in de regel vrijwillig. Indien de sekswerkster zich niet vrijwillig registreert, zal ze achteraf toch worden opgenomen in een dossier dat voor elke bar wordt opgesteld. Hoewel het strijdig is met artikel 6[405406] van het Verdrag van 1950 wordt er toch vaak gebruik gemaakt in de steden en houden ze geen rekening met die bepaling van het VN-verdrag[407].

2.3.2 Gemeentelijk beleid

169. De gemeentelijke tussenkomst in het prostitutiemilieu vond zijn oorsprong in de verstoring van de openbare rust die zich voordeed in de prostitutiegebieden. Vooral omdat de prostitutie dikwijls het aanknopingspunt vormde voor diverse criminele delicten.

170. Uit historische feiten blijkt dat er nood was aan gemeentelijk optreden. In de 16e eeuw (1679) werd er een algemeen verbod op de prostitutie uitgevaardigd door de stad Antwerpen. Dit verbod had tot doel de zonden uit te bannen en een betere levensstijl te bevorderen, maar het tegendeel was waar. Het verbod wakkerde juist de clandestiene prostitutie aan.[408]

171. Vanaf 1790 namen de gemeenten het heft in eigen handen. De controle over de prostitutie ging dan deel uitmaken van de gemeentelijke bevoegdheid[409]. De oorspronkelijke grondslag voor de reglementering van prostitutie is te vinden bij Restif de la Bretonne. Deze Franse auteur voerde 3 pijlers in waarop het reglementarisme diende te steunen nl. een totaal afgesloten prostitutioneel milieu, de hiërarchische opbouw en het administratief toezicht. Deze laatste pijler toont dus de

---

[404] K. FRANCQ, B. GAYSE, K. HEIRMAN, S. MEYFROOT en B. VAN BAEVEGHEM, "Prostitutiebeleid in Nederland" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 501.

[405] P. GILLIAUX, "La réglementation administrative de la prostitution en Belgique" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.), *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 280.

[406] M. HIRSCH, "La répression de la prostitution et de son exploitation en Belgique" in P. VAN DER VORST, en P. MARY (eds.) *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 76

[407] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 393.

[408] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 23.

[409] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 37.

toenemende tussenkomst van de gemeenten aan. De bedoeling van een gesloten milieu bestond erin een netwerk van gelicentieerde prostitutiehuizen of de zgn. gedooghuizen op te richten. Het is tot en met 1948 dat de prostitutiesector expliciet werd gereglementeerd[410]. Vanaf 1948 komt er een einde aan met de wet van 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering. Na verloop van tijd wordt het duidelijk dat de reglementaristische visie de clandestiene vorm van prostitutie in de hand werkte.

172. Zoals hierboven reeds besproken werd, heeft Payoke ook een eigen visie en beleidsplan gecreëerd wat betreft het domein van de prostitutie. Ze behartigt vooral de belangen van de prostituees. Vandaar dat ze ijvert voor een schrapping van prostitutie uit het strafrecht. Een aansluiting bij het arbeidsrecht lijkt meer opportuun. Een wettelijk uitwerken waarin zowel de uitbater van prostitutiehuizen als de prostituee aan bod komen, biedt de ideale oplossing. Dit alles kan enkel mogelijk gemaakt worden via een legalisatie waardoor beide partijen wettelijke rechten en plichten ten opzichte van elkaar verkrijgen[411].

173. De gemeentelijke oplossingen bestonden vooral in een geografische afbakening van de prostitutiesfeer en voornamelijk de raam-, bordeel- en straatprostitutie. Doordat de exploitatie van prostitutie in al zijn aspecten nog steeds strafbaar wordt gesteld in het Belgische Strafwetboek kan onmogelijk een vergunningsbeleid worden gevoerd om de geografische concentratie te funderen. Antwerpen werkt daarom met een systeem bestaande uit geschiktheidverklaringen zowel voor de raamprostitutiepanden als de aanvragers[412][413]. Toch is dit systeem niet efficiënt om de geografische inperking te ondersteunen. De geschiktheidverklaring heeft enkel betrekking op het pand, maar niet op de regio waar het pand gelegen is[414]. Indien de exploitatie van prostitutie niet langer strafbaar wordt gesteld, zou een Bijzonder Plan van Aanleg een uitstekend instrument vormen voor de naleving van het concentratiegebied en onrechtstreeks voor de beperking van het aantal panden.

---

[410] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 37.

[411] V. GROSSI, "Maatschappelijke dienstverlening aan prostituees- Payoke Antwerpen" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 109.

[412] Reglement geschiktheidsverklaring raamprostitutiepand van 19 juni 2000 gewijzigd in 12 september 2005 en opgeheven 24 april 2006.

[413] College van burgemeester en schepenen, zitting van vrijdag 5 februari 2010. Consulteerbaar op: http://notulus.antwerpen.be/rs-bin/RightSite.exe/getcontent/C2010001490.pdf?DMW_OBJECTID=090f45ab805086eb&DMW_FORMAT=pdf&fext=.pdf [30/04/2010].

[414] G. VERMEULEN, "Publiek-private samenwerking in de prostitutiesector. Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen ter voorkoming van mensenhandel en van overlast inzake prostitutie?" in M. COOLS e.a. (eds.), *Overlast en de maatschappelijke aanpak ervan* in *Update in de criminologie nr.4*, Mechelen, Kluwer, 2008, 146.

174. Ondertussen kan een gemeentelijk prostitutiebeleid wel haar toevlucht zoeken in de zgn. krottaksen evenals de wetgeving inzake huisjesmelkers[415] die sinds 2005 gewijzigd is (reeds aangevuld door de Wet van 9 februari 2006). Toch bieden beiden geen mogelijkheid om een beleid te voeren gericht op geografische afbakening.

2.4.2.1 GAS: Gemeentelijke Administratieve Sancties

175. De hamvraag hierbij is hoever een stad of gemeente kan gaan in het voeren een prostitutiebeleid en welke opties ze heeft bij de uitwerking ervan.

176. De bevoegdheid van een gemeente om gemeentelijke administratieve sancties op te leggen, vindt haar grondslag in art 119 bis van de Nieuwe Gemeentewet. Dit artikel 119 bis is door de wet van 13 mei 1999[416] ingevoerd in de Nieuwe Gemeentewet. De invoering van dit artikel maakt het mogelijk dat gemeenten nu optreden ingeval van overtreding van hun reglementen en verordeningen. De lokale administratieve politie onderging aangrijpende wijzigingen door de Wet van 13 mei 1999 tot invoering van gemeentelijke administratieve sancties. Het ontstaan van deze wet was te wijten aan de afwezigheid van strafrechtelijk optreden bij inbreuken op politiereglementen waardoor vele processen-verbaal werden geseponeerd wegens gebrek aan tijd. Er was dus nood aan een wet die de afdwingbaarheid van de gemeentelijke reglementen mogelijk maakte[417]. Dit probleem is opgelost door de bevoegdheid krachtens art. 119bis Nieuwe Gemeentewet over te hevelen naar de politie zelf die nu administratieve sancties kunnen opleggen. De administratieve sancties bestaan uit een geldboete, een schorsing of intrekking van een vergunning en een tijdelijke of definitieve sluiting van een pand[418]. Van al deze administratieve levert de sluiting van een etablissement of de intrekking van de geschiktheidverklaring het meeste resultaat op. De geldboetes missen hun doel doordat zulke boetes gemakkelijk kunnen betaald worden door de uitbaters. De exploitant maakt geen enkel probleem van 250 euro meer of minder [v]

[415] Wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, *BS* 2 september 2005, 38.454.
[416] Wet van 13 mei 1999 tot invoering van gemeentelijke administratieve sancties, *BS* 10 juni 1999, 21.629.
[417] S. VAN GARSSE, "De administratieve politiebevoegdheid van de burgemeester", *TBP* 2001, 143.
[418] Art. 119bis §2 Nieuwe Gemeentewet.

……. 2.4.2.2 Politioneel optreden, politiecorruptie en de justitiële reactie

177. In het begin van de jaren ’90 bleek ongeveer tweederde van de zaken uit te draaien op een sepot. Dit was volgens het Openbaar Ministerie te wijten aan het feit dat het slechts processen-verbaal betrof die louter inlichtingen verschaften en bijgevolg geen aanwijzingen bevatte naar een verdachte toe. Eind de jaren ’80-begin jaren ’90 is er maar één prostitutievorm nl. de straatprostitutie, die niet eindigt in een sepot. Tevens valt te bemerken dat het Parket hierbij zeer onvoorspelbaar te werk gaat. Het ene jaar zoals in 1991 gaat het Parket niet vaak tot vervolging over waardoor er veel geseponeerd wordt. Andere jaren bv. 1988 en 1992 wordt dubbel zo veel vervolgd en berecht. De reden voor dit wispelturige beleid blijft onbekend[419]. Doordat het Openbaar Ministerie een dergelijk beleid van sepots voert, komen ook maar weinige zaken terecht bij de correctionele rechtbank. Dit doet tevens allerlei vragen rijzen omtrent de efficiënte van een strafrechtelijke aanpak van de prostitutieproblematiek. Gedurende een periode van 5 jaar (1988-1993) hebben er slechts 24 rechtszaken de correctionele rechtbank bereikt[420]. Na een analyse van deze zaken blijkt dat de correctionele rechtbank over het algemeen de feiten niet al te zwaar opvat. Dit blijkt uit de aard van de opgelegd straffen. Zo wordt de ontzetting uit bepaalde rechten haast automatisch opgelegd evenals de geldboetes. De geldboetes raken de veroordeelden nauwelijks, aangezien de verworven inkomsten veel hoger zijn dan hetgeen ze moeten betalen als boete. Daarnaast zijn er nog de uitgesproken gevangenisstraffen, die slechts voor 6 maanden of met uitstel worden opgelegd en daardoor eerder symbolisch zijn. Het milde karakter van de gevangenisstraffen vloeit voort uit het feit dat rekening wordt gehouden met het feit dat ze hun leven willen verbeteren of de afwezigheid van een strafrechtelijk verleden. Het is wel opmerkelijk dat wanneer er sprake is van geweld op vrouwen, handel in verboden verdovende middelen of internationale vrouwenhandel de correctionele rechtbank niet genadig reageert.

[419] C. FIJNAUT, *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie in Antwerpen: de reactie van de overheid*, Leuven, Acco, 1994, 58.
[420] C. FIJNAUT, *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie in Antwerpen: de reactie van de overheid*, Leuven, Acco, 1994, 72-75.

2.4 België: prostitutiebeleid

2.4.1 Prostitutiebeleid in Antwerpen

178. Krachtens de Gemeentewet van 1836 werd er een Antwerps reglement uitgevaardigd in 1852. Dit reglement heeft veel van haar bepalingen onttrokken aan het Brusselse reglement van 1844. Toch werd het reglement gekenmerkt door enige variabiliteit[421]. Het Antwerpse reglement omvatte 7 artikelen m.o.o de handhaving van de openbare orde. Zo dienden de prostituees een vaste verblijfplaats te hebben en mochten ze geen voorbijgangers lastig vallen. Bepaalde plaatsen, waarronder de Groenplaats, de dokken, etc. waren zelfs verboden terrein voor hen[422] .

179. De aanpak van zichtbare prostitutie was een groot probleem. Toch was er dringend nood aan een oplossing doordat er de laatste jaren een sterke stijging was van de randproblemen rond prostitutie zoals mensenhandel, wapenhandel, drugshandel en druggebruik[423].

180. In 1991 werd er een werkgroep genaamd STOEP opgericht die streefde naar een optimale werking en acceptatie van prostitutie. Er werden toen een aantal voorstellen geformuleerd waaronder de beperking van de tippelzone in de atheneumbuurt en een gedoogzone gelegen in het Schipperskwartier. De uitwerking van deze voorstellen in een bepaald beleidsplan werd in 1997 overgelaten aan een andere werkgroep nl. BOP (Beleidsontwikkeling Prostitutie)[424].

181. Een doeltreffend prostitutiebeleid tot stand brengen, is zeker geen evidente zaak geweest. Dit beleidsdomein ging gepaard met heel wat tegenstellingen en vragen. Uiteindelijk is de stad Antwerpen van het STOEP-beleid (Stedelijk Overleg Emancipatie Prostitutie[425]) overgestapt naar BOP. Het STOEP-beleid kreeg toepassing in de periode van 1991 tot 1996. In 1998 werd er uiteindelijk gevolg gegeven aan de nood aan een Prostitutie Beleidsplan. Dit beleidsplan was het resultaat van een samenwerking tussen de Beleidsontwikkelingsgroep Prostitutie (BOP), een

---

[421] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 38.

[422] G. VAN EETVELD, *Stedelijk beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 58.

[423] L. VANDE VELDE, S. DE VRIEZE en S. DE PROOST, "Prostitutiebeleid in Antwerpen, Brussel en Charleroi" in G. VERMEULEN (eds.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 319.

[424] L. VANDE VELDE, S. DE VRIEZE en S. DE PROOST, "Prostitutiebeleid in Antwerpen, Brussel en Charleroi" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 320.

[425] C. FIJNAUT, *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie in Antwerpen*: *de reactie van de overheid*, Leuven, Acco, 1994, 38.

onderzoeksbureau en de consulente prostitutiebeleid[426]. Het opzet van het beleidsplan bestond erin de raamprostitutie in het Schipperskwartier in harmonie brengen met het woon- en leefgebied. Om een gunstige situatie voor alle partijen te creëren in het Schipperskwartier werd er een driesporenbeleid uitgewerkt. Dit beleid bestond uit drie sporen die respectievelijk betrekking hadden op prostitutie als bedrijfstak, het beheer van de wijk en ten slotte op de herontwikkeling van de wijk. De laatste 2 sporen van het zgn. beleid hadden tot doel de leefbaarheid van de buurt te garanderen. De aanpak van vele beleidspunten waaronder de vrouwenhandel en de illegaliteit kwam zowel van de Vlaamse als federale overheid. Ook werd er meer aandacht besteed aan de verbetering van de positie van de legale prostituee.

182. In Antwerpen is er sinds 2000 een wijziging opgetreden. De Antwerpse gemeenteraad heeft een beleidsplan uitgewerkt voor de prostitutieproblematiek. Het is sinds de 2e helft van 1997 dat het college van burgemeester en schepenen overgaat tot een projectmatige aanpak[427]. Voor de uitwerking heeft ze beroep gedaan op het adviesbureau Seinpost, dat werd ingeschakeld op 14 mei 1998 om een beleidsplan voor prostitutie op te stellen[428]. Dit adviesbureau bood de gemeenteraad de mogelijkheid te kiezen uit 7 modellen. Dit behoorde tot het eerste spoor van het driesporenbeleid dat Antwerpen voerde. Er moest nl. een concentratiegebied in het Schipperskwartier uitgestippeld worden. Uit verschillende modellen werd dan het model gekozen dat het meest beantwoordde aan de vereisten, zoals de verkeerssituatie, beperking van de overlast etc. [429].Overlast in de prostitutiesector heeft voornamelijk betrekking op raam- en straatprostitutie en wordt zowel door de klanten als de prostituees in de hand gewerkt. De klanten hebben schuld aan het carrousel-rijden, het wildplassen, de geluidshinder etc.. De prostituees zelf daarentegen veroorzaken overlast door het zgn. raamtikken of het lastigvallen van voorbijgaande klanten. Bovendien mag men de verloedering van de buurt te wijten aan de verkrotte panden niet uit het oog verliezen[430]. De gemeenteraad koos uiteindelijk voor het V-model . Het V-model bestaat uit een aaneengesloten gebied van 3 straten. Tegenstanders van het zogenaamde beleidsplan prostitutie verkondigden dat het door dergelijke maatregelen de verborgen vorm van prostitutie zal

[426] K. MARTENS, "Stedelijk prostitutiebeleid: een grenzeloos beleidsdomein" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 138.
[427] RvS 17 december 2009, nr. 199.002.
[428] RvS 17 december 2009, nr. 199.002.
[429] K. MARTENS, "Stedelijk prostitutiebeleid: een grenzeloos beleidsdomein" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 140.
[430] G. VERMEULEN, "Publiek-private samenwerking in de prostitutiesector. Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen ter voorkoming van mensenhandel en van overlast inzake prostitutie?" in M. COOLS e.a. (eds.), *Overlast en de maatschappelijke aanpak ervan* in *Update in de criminologie nr.4*, Mechelen, Kluwer, 2008, 145.

aanwakkeren. Ze waren ook de mening toegedaan dat de overlast eerder te wijten is aan het feit dat dancings, zoals Red and Blue en café d'Anvers gelegen zijn in de buurt van het Schipperskwartier. Toch wezen de omstandigheden erop dat een beleidsplan hoogdringend was doordat er tegelijk een toename van prostitutie was en er steeds meer mensen kwamen wonen. Daarnaast diende er ook ingegrepen te worden omdat de prostitutiesector ook situaties van overlast en criminaliteit veroorzaakte die onverenigbaar waren met de woonfunctie[431]. Vormen van criminaliteit zijn niet in het minst de vrouwen- en mensenhandel, wapen- , auto- en drugshandel. Door de bouw van sociale woningen gesitueerd in die buurt zijn vele prostituees daar weggegaan.

183. Het evaluatierapport van Seinpost van januari 2004 bewijst dat V-model zeker beschouwd mag worden als een degelijke en doeltreffende oplossing voor de overlast veroorzaakt door het prostitutiemilieu[432].

2.4.2 Prostitutiebeleid in Gent

184. In de stad Gent worden er vooral bars aangetroffen in het beruchte Glazenstraatje. Van straatprostitutie zoals in de stad Antwerpen is er hier dus geen sprake.

185. Het beleid heeft reeds een hele historie doorgemaakt. Door de aanbevelingen van de Parlementaire Onderzoekscommissie Mensenhandel is er een nieuwe start gekomen met de oprichting van de Meproschcel. Uit de rapporten van deze commissie volgde een vermoeden dat de Gentse politie zich schuldig maakte aan normvervaging en corruptie ten aanzien van prostitutie. Dit bleek uit de relatie tussen de politie en de exploitanten, die in zekere zin hun vrije gang konden gaan op voorwaarde dat ze wat informatie gaven aan de politieambtenaren[433]. De aanbevelingen van de onderzoekscommissie kregen gehoor en resulteerden in de oprichting van de Meprosch-cel in de schoot van de Lokale Recherchedienst of beter gezegd de toenmalige Opsporingspolitie. De Meprosch-cel staat voor mensenhandel, prostitutie en schijnhuwelijken. Het prostitutiebeleid omvat drie doelstellingen waaronder continuïteit, het uitvoeren van een effectieve en onpartijdige controle op de ganse sector en ten slotte de hulpverlening en opvang van slachtoffers van

[431] RvS 17 december 2009, nr. 199.002.
[432] RvS 17 december 2009, nr. 199.002.
[433] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 362.

mensenhandel[434]. De doelstelling m.b.t. continuïteit verwijst naar een lange-termijn-beleid en een kwalitatieve actievoering in de bestrijding van mensenhandel.[435]

186. Lange-termijn-beleid en kwalitatieve actievoering waren prioritair voor die nieuwe politiecel[436]. Sedert 2001 fungeert er een eigen cel Mensenhandel en Risicofactoren (MERI) bij de Gentse Sociale Inspectie die nauw samenwerkt met de Meprosch-cel[437][438].

187. Ook hier is er sprake van een gedoogbeleid zoals in Antwerpen. Bij de uitwerking van dit gedoogbeleid werd gebruik gemaakt van sociale wetgeving, oude politieverordening[439] daterend van 1948 en de wetgeving op de slijterijen. Dit geheel was noodzakelijk om te komen tot een administratieve controle op de prostitutiesector. Toch duikt ook hier weer de beperking in de gemeentelijke bevoegdheid op. Het gemeentelijk optreden is enkel gerechtvaardigd indien er inbreuk wordt gepleegd op de verplichtingen die rusten op de barexploitanten of ingeval van overlast. Wat overlast betreft, kan er ook nog nadruk worden gelegd op het zgn. Convenant inzake de overlastbeperking. Dit Convenant kan beschouwd worden als een samenwerkingsakkoord tussen de politie en de barexploitanten waarbij deze laatste zich ertoe verbonden een gedragscode toepasselijk op de diensters in acht te nemen[440]. De overlast heeft vooral betrekking op de typerende houding van de prostituees en lawaaihinder te wijten aan de klanten. Gebruikmakend van hun bevoegdheid krachtens de Nieuwe Gemeentewet werd er tevens een Gordijntjesreglement[441][442][443] uitgevaardigd in 1993. Dit reglement legde bepaalde eisen op wat

[434] F. CARLIER, "De cel Meprosch van de Gentse stadspolitie: een instrument voor een geïntegreerde aanpak van prostitutie en mensenhandel als prioritair aandachtspunt van het lokaal veiligheidsbeleid" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 13-14.

[435] F. CARLIER, "De cel Meprosch van de Gentse stadspolitie: een instrument voor een geïntegreerde aanpak van prostitutie en mensenhandel als prioritair aandachtspunt van het lokaal veiligheidsbeleid" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 13-14.

[436] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 362.

[437] VAST COMITE VAN TOEZICHT OP DE POLITIE, s.d., 'Jaarverslag 2001-Deel III'.Consulteerbaar op: www.comitep.be/2001/nl/2001Deel_3NL.htm#_Toc15092903 [12/03/2010].

[438] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 368.

[439] P., DE COCK, E., WARD en G., BOURDOUX, *Politie, mensenhandel en prostitutie*, Brussel, Politeia, 2006, 35.

[440] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 370.

[441] Aanvullende verordening op de uitoefening van de prostitutie, goedgekeurd door de gemeenteraad op 17 mei 1993.

[442] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 72.

betreft de ramen en deuren van prostitutiehuizen die afgesloten of op zijn minst afgeschermd dienden te worden indien zij minder dan 8 m van de straatkant verwijderd waren[444]. Vandaag is het Gordijntjesreglement dode letter. Wat de sociale wetgeving betreft wordt er gesproken van een fictie om de prostituees onder de hoedanigheid van werkneemster in te schrijven in het personeelsregister. De fictie is te verantwoorden door de gedachte dat de vrouwelijke diensters in bars enkel tot doel hebben klanten aan te zetten tot drankverbruik [445][446]. Het grote voordeel van deze fictie is de sociale verzekering[447] waarop de prostituees in zulke hoedanigheid recht hebben. Bovendien biedt deze fictie ook meer controlemogelijkheden[448]. Het oude politiereglement van 1948[449] met betrekking tot het vrouwelijke dienstpersoneel houdt de verplichting in voor de uitbaters om binnen de 48 uur de in- of uitdiensttreding van vrouwelijk personeel aan te geven[450][451][452].

188. De manier waarop de Meprosch-cel tewerk gaat, is terug te vinden in de richtlijnen van de omzendbrief COL 12/99[453] die betrekking heeft op het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel en kinderpornografie. De richtlijnen in deze circulaire worden tevens gerespecteerd door het Parket wanneer het belast wordt met de vervolging en opsporing in de prostitutiesfeer evenals bij de tewerkstelling van vreemdelingen[454] Factoren waarmee het Parket rekening houdt, zijn o.a. de jonge leeftijd van de slachtoffers, de menselijke waardigheid, geweld, aanwezigheid van criminele organisatie, etc.. Het Parket zal steeds streven naar een bijzondere

---

[443] G. VERMEULEN, "Publiek-private samenwerking in de prostitutiesector. Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen ter voorkoming van mensenhandel en van overlast inzake prostitutie?" in M. COOLS e.a. (eds.), *Overlast en de maatschappelijke aanpak ervan* in *Update in de criminologie nr.4*, Mechelen, Kluwer, 2008, 147.

[444] Art. 2 Gordijntjesreglement.

[445] M. TIBBAUT, *Mensenhandel in België: theorie en praktijk*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 58.

[446] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 363.

[447] CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN RACISMEBESTRIJDING, jaarverslag 1999 (www.antiracisme.be).

[448] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 364.

[449] Gemeentelijk reglement van 16 februari 1948 op het vrouwelijk dienstpersoneel.

[450] Art. 1 van het politiereglement uit 1948.

[451] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 364.

[452] P. DE COCK, E. WARD en G. BOURDOUX, *Politie, mensenhandel en prostitutie*, Brussel, Politeia, 2006, 35.

[453] COL12/99 Ministeriële richtlijn houdende het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel en kinderpornografie, 31 mei 1999 (inwerkingtreding 1 september 1999).

[454] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 368.

verbeurdverklaring[455]. Wanneer het enkel en alleen om een arbeidsrechtelijke inbreuk gaat, zal het Arbeidsauditoraat tot vervolging overgaan.

189. Bij de uitwerking van een eigen prostitutiebeleid geldt een transparante en een anti-corrupte politiecultuur als onmiskenbare basisvoorwaarde. Het Gentse politiekorps moet een houding aannemen die gekenmerkt wordt door integriteit, onpartijdigheid en onkreukbaarheid. De anti-corrupte houding komt tot uiting in een informele, sociale controle door de collega's onderling[456]. Deze controle houdt in dat corruptie afgekeurd en gemeld wordt. Kortom het laat niet langer toe dat er een relatie van samenspanning met het prostitutiemilieu ontstaat. Verregaande normvervaging of omkoping zijn voortaan uit den boze. Hun voorbeeldfunctie, hun ondersteuning bestendigen en bekrachtigen de anti-corruptie mentaliteit.

190. Daarnaast wordt ook beroep gedaan op de wetgeving betreffende de drankslijterijen. Het gaat hier meer bepaald om de het KB van 3 april 1953[457] en de Wet van 30 december 1998[458]. In deze wetgeving zijn strenge vereisten opgesomd zoals vergunnings- en belastingsplicht, oppervlakte en uitrusting van de lokalen en eisen ten aanzien van de persoon van de exploitant[459]. Deze laatste moet immers beschikken over een handelsregisternummer of B.T.W.-nummer. Wat het handelsregister betreft krijgt de exploitant slechts toegang daartoe indien hij in het bezit is van een attest basiskennis bedrijfsbeheer. Deze vereiste vormt een noodzakelijke rem op het voortdurend wisselen van de exploitanten onderling. Nochtans is dit systeem reeds achterhaald door het feit dat de uitbaters dikwijls beroep doen op een stroman om hieraan te ontkomen. Tevens rust er op de uitbaters krachtens een oud politiereglement van 1955[460] de verplichting om hun zaak persoonlijk te gaan aangeven bij de stedelijke politie alvorens hun zaak te openen[vi].

191. Het Gentse prostitutiebeleid bestond uit een aanpak die prostitutie benaderde vanuit een andere invalshoek. Bij die aanpak waren de sociale wetgeving, regelgeving toepasselijk op

[455] Art. 382bis Sw.
[456] F. CARLIER, "De cel Meprosch van de Gentse stadspolitie: een instrument voor een geïntegreerde aanpak van prostitutie en mensenhandel als prioritair aandachtspunt van het lokaal veiligheidsbeleid" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 13.
[457] KB 3 april 1953 tot samenordening van de wetsbepalingen inzake de slijterijen van gegiste dranken, *BS* 4 april 1953, 2.106.
[458] Wet van 28 december 1983 betreffende het verstrekken van sterke dranken en betreffende het vergunningsrecht, *BS* 30 december 1983, 16.462.
[459] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 364.
[460] Art. 211 van het politiereglement van 19 december 1955.

drankslijterijen en een oud politiereglement met betrekking tot het vrouwelijk dienstpersoneel relevant[461].

192. Na analyse van het Gentse prostitutiebeleid kunnen enkele voordelen van dit specifieke beleid worden aangehaald. Niet alleen de inschrijving van de meisjes als diensters in het personeelsregister, maar ook de gelijkschakeling van bars met drankslijterijen waren voordelig. Aan dit statuut van dienster was een inschrijvings- en meldingsplicht bij de politie verbonden[462][463] Dit maakt op zijn beurt een samenwerking met de Sociale inspectiediensten mogelijk waardoor het probleem van mensenhandel in toom wordt gehouden[464]. Dergelijke kwalificatie als werkneemster bood de prostituees een grote bescherming op sociaalrechtelijk vlak. De gelijkschakeling van bars met drankslijterijen biedt dan weer wat waarborgen wat betreft de uitbating van de zaak. Toch is er een keerzijde van de medaille aan te merken. Heel deze gemeentelijke reglementering neemt nl. het strafrechtelijke karakter m.b.t. het houden van ontucht- of prostitutiehuizen niet weg[465]

2.4.3 Prostitutiebeleid in Brussel

193. In de 19e eeuw (1838) werd er een raad voor de openbare gezondheid in het leven geroepen te Brussel. De gedachtegang van die raad heeft dan uiteindelijk geleid tot een Brussels reglement van 18 april 1944. Dit Brussels reglement vormde de basis voor een eigen beleid van andere Belgische steden[466].

194. De houding van overheid kende verschillen naargelang tijd en plaats. Zo kwam de overheid gedurende de 18e eeuw met een beleidsplan boven. De bewoners van bepaalde Brusselse woongebieden o.a. de Bloemenstraat en de Nieuwstraat ondernamen actie tegen de overlast die teweeg werd gebracht door de prostituees. De bewoners dienden klacht in bij de politie en wensten dat de prostitutie binnen de perken werd gehouden. Zelfs een reiziger kwam tot de vaststelling dat de Brusselse prostitutie buitenproportioneel was. Er was geen duidelijke territoriale afbakening te bespeuren. De prostituees waren zelfs overdag zichtbaar in tegenstelling tot andere steden zoals

[461] VAST COMITE VAN TOEZICHT OP DE POLITIE, s.d., 'Jaarverslag 2001-Deel III'.Consulteerbaar op: www.comitep.be/2001/nl/2001Deel_3NL.htm#_Toc15092903 [12/03/2010].
[462] VAST COMITE VAN TOEZICHT OP DE POLITIE, s.d., 'Jaarverslag 2001-Deel III'.Consulteerbaar op: www.comitep.be/2001/nl/2001Deel_3NL.htm#_Toc15092903 [12/03/2010].
[463] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 139.
[464] VAST COMITE VAN TOEZICHT OP DE POLITIE, s.d., 'Jaarverslag 2001-Deel III'.Consulteerbaar op: www.comitep.be/2001/nl/2001Deel_3NL.htm#_Toc15092903 [12/03/2010].
[465] Art. 380 §1, 2° Sw.
[466] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 37.

195. Amsterdam en Parijs waar er een strengere territoriale en temporele beperking was. De eerste signalen van een beleidsplan vonden hun oorsprong bij Rétif De La Bretonne. Volgens hem lag de oplossing in een concentratiebeleid waarbij de publieke vrouwen werden opgesloten in het zogenaamde Parthenion alias 'ideale bordeel'. Op die manier werden de prostituees uit de buurt gehouden van de deftige dames zodat deze laatste niet werden blootgesteld aan de verleiding van het prostitutiemilieu[467].

196. Problematiek bij Brussel ligt vooral in het bestaan van 6 politiezones. Dit vormt een hekelpunt ook op het vlak van het prostitutiemilieu. Aangezien de ene zone voorstander is om de exploitatie en de daaraan gekoppelde georganiseerde criminaliteit aan te pakken, terwijl de andere zone zich eerder focust op de prostituees zelf. Dit leidt tot een verschuivingeffect onder de sekswerkers. Ter illustratie kan verwezen worden naar Albert-II-laan, die gelegen is op het grondgebied van 3 gemeenten en valt binnen twee politiezones[468]. Dit geeft problemen op het vlak van de verschillende beleidsvoering. Brussel-Stad is voorstander van de verjaging van prostituees en druist hiermee in tegen het beleid van Sint-Joost dat erop gericht is om de mensenhandelaars aan te pakken. Om dit beleid te kunnen voeren, rekent Sint-Joost op de medewerking van de prostituees. Hier is het dus duidelijk dat een verschillende beleidsvoering nadelige gevolgen kan opleveren en allerminst efficiënt is in de aanpak van prostitutie. Ze verplaatsen zich dan letterlijk naar de zone waar ze 'veilig' zijn en niet zullen worden opgepakt. Een bepaalde zone kan eenvoudigweg door een park of straat in twee gedeeld worden. Ook kan een grote laan tot twee politiezones behoren. Dit geeft uiteraard aanleiding tot absurde taferelen. Vandaar dus het voorstel om de 6 politiezones te fusioneren tot één zone voor Brussel[469]. Dit voorstel kwam uit Vlaamse hoek. De Franstalige zijde daarentegen was tegenstander van dit voorstel. Zij zagen dit eerder als een omweg om zo uiteindelijk toch te komen tot uitwerking van het communautaire plan om het Brussels Gewest af te schaffen. De Vlaamse politieke partijen vonden het dan weer dat de fusie zou leiden tot een kostenbesparing, aangezien de dienstverlening nu in 6-voud fungeerde. De problematiek van de taalgrenzen mag wel niet uit het oog worden verloren. Als er één politiezone voor Brussel zou

[467] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 24.
[468] J. DE WIT, "Prostitutie is een knelpuntberoep", *Gazet van Antwerpen*, 13 januari 2008. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/prostitutie-is-een-knelpuntberoep-2.aspx [19/04/2010].
[469] J. DE WIT, "Het veiligheidsprobleem in Brussel", *Gazet van Antwerpen*, 5 februari 2010. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/het-veiligheidsprobleem-in-brussel.aspx [19/04/2010].

komen, dient men dit toch in rekening te brengen. Het wetsvoorstel tot fusie ingediend door Renaat Landuyt en Ludwig Vandenhove werd dan ook van tafel geveegd door Franstalige zijde[470].

2.5 Zelfregulering als alternatief

2.5.1. Wat is zelfregulering?

197. Hetgeen België en Nederland gemeen hebben, is een hele evolutie van allerlei wetsvoorstellen om de prostitutie te normaliseren. Veel van die wetsvoorstellen resulteerden vaak in een verwerping. De wetgeving vertoont veel hiaten en inconsequenties. Waarom zou het terrein van de prostitutie nog verder afgebakend worden door de wet? Misschien is zelfregulering wel de oplossing. Hoewel legalisering laat uitschijnen dat het niks dan voordelen biedt, is het tegendeel niet minder waar. Het systeem is zeker niet waterdicht. België heeft dus het voordeel dat het kan leren uit de fouten van de legalisering zoals ze in Nederland heerst. Maar zou zelfregulering misschien geen beter al dan niet tijdelijk alternatief zijn in afwachting van een legalisering? Zelfregulering houdt in dat de actoren van de prostitutie zelf de regels gaan opstellen. Prostitutie heeft namelijk nood aan een realistische aanpak zonder een moreel standpunt in te nemen. Deze aanpak kan bekomen worden via zelfregulering door de betrokken actoren. Doordat prostitutie nog steeds niet gelegaliseerd is, blijft de prostituee in een marginale positie zitten. Die positie gaat gepaard met mensonwaardige omstandigheden te wijten aan de afwezigheid van sociale bescherming [471].

198. Het Nederlandse beleid zomaar overnemen, is zeker geen aanrader. Het moet met de grootste voorzichtigheid worden aangepakt temeer omdat de legalisering wel eens het illegale circuit zou kunnen bevorderen. Het is dan aan België om aan die nadelen te verhelpen. Belangrijk bij de opbouw van zo een beleid is het overleg met de betrokken actoren.

[470] J. DE WIT, "Het veiligheidsprobleem in Brussel", *Gazet van Antwerpen*, 5 februari 2010. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/het-veiligheidsprobleem-in-brussel.aspx [19/04/2010].
[471] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 116-117.

199. Vooreerst dient gewezen te worden op de gehanteerde techniek van de zogenaamde 'scheiding der markten'[472][473][474]. Het betreft hier markten in illegale circuits zoals drugs en kinderarbeid. Deze methode wordt ook wenselijk geacht voor de prostitutiesector. Een precieze manier om de echte uitbuiters van gedwongen seksuele dienstverlening aan te pakken, bestaat juist in een scheiding tussen de malafide en bonafide seksuele markt. Het bonafide gedeelte van de dienstenmarkt is gesteund op geïnformeerd consensualisme en rechtsbescherming van de sekswerkers[475]. Op die manier kan de het vervolgingsbeleid afgestemd worden op de meer problematische vormen binnen elke sector. Maar om zo een scheiding te realiseren, moeten er beleidsmatige aanpassingen gebeuren. Er zijn 2 mogelijkheden om dit te verwezenlijken. Enerzijds een legalisering doorvoeren van de niet-dwingende exploitatie van ontucht en prostitutie, anderzijds een regulering en daaraan gekoppeld een gedoogbeleid ervan[476].

200. Vooraleer de voordelen van het systeem van zelfregulering aan te halen, dient eerst de overheidsregulering[477] in kaart te worden gebracht. Ook vandaag is er in België nog steeds sprake van een regulerend optreden van overheidswege door bv. de verschillende gemeenten. Zij treden hierbij op d.m.v. reglementen en verordeningen onder het mom van. openbare orde, rust en veiligheid. Dergelijk gemeentelijk optreden zorgt dikwijls voor bijkomende strafbaarstellingen naast de strafbepalingen vervat in het Strafwetboek en mist zeker niet zijn doeltreffendheid. Aangezien een inbreuk op de verbodbepalingen opgenomen in het Strafwetboek meestal niet aanleiding geeft tot vervolging[478]. Maar ook deze regulering op gemeentelijk niveau is niet onfeilbaar. Ze vertoont een ambigu karakter, omdat ze niet voorziet in concrete normen. Het zijn louter normen die zich situeren in een ruim kader die de actoren binnen de prostitutiesector (sekswerkers, exploitanten,...) onmogelijk rechtszekerheid bieden. De naleving van zulke normen biedt deze actoren nog geen garantie dat ze vrij zullen zijn van enige vervolging. Bijkomend nadeel schuilt erin dat de gemeenten deze normen ook arbitrair toepassen. Conclusie is dus dat wanneer

[472] G. VERMEULEN, "Publiek-private samenwerking in de prostitutiesector. Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen ter voorkoming van mensenhandel en van overlast inzake prostitutie?" in M. COOLS e.a. (eds.), *Overlast en de maatschappelijke aanpak ervan* in *Update in de criminologie nr.4*, Mechelen, Kluwer, 2008, 154.
[473] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 20.
[474] J. DE WIT, "Prostitutie is een knelpuntberoep", *Gazet van Antwerpen*, 13 januari 2008. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/prostitutie-is-een-knelpuntberoep-2.aspx [19/04/2010].
[475] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 17.
[476] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 17.
[477] G. VERMEULEN, "Publiek-private samenwerking in de prostitutiesector. Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen ter voorkoming van mensenhandel en van overlast inzake prostitutie?" in M. COOLS e.a. (eds.), *Overlast en de maatschappelijke aanpak ervan* in *Update in de criminologie* nr.4, Mechelen, Kluwer, 2008, 155.
[478] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 21.

bonafide personen uit de prostitutiesfeer deze gemeentelijke normen naleven, ze nog steeds garantie hebben dat ze niet vervolgd zullen worden. Daarom moet er een alternatieve weg worden bewandeld nl. die van de zelfregulering, die zou zorgen voor meer stabiliteit. Zelfregulering[479] zou erin bestaan zelf eigen kwaliteitsnormen uit te werken en dan ook zelf in te staan voor de handhaving ervan. Op die manier kan men de dubbelzinnige houding van de overheid buiten spel zetten. Om de zelfregulering te illustreren a.d.h.v. een praktijkvoorbeeld is het nuttig het in Antwerpen overeengekomen 'Protocol betreffende de huurprijzen bij raamprostitutie'[480] aan te halen. Dit protocol is tot stand gekomen door informeel overleg tussen de betrokken sectoractoren nl. uitbaters en prostituees. Dit protocol had een tweevoudig doel voor ogen. Ten eerste de totstandbrenging van een redelijke plafondprijs en ten tweede de ontwikkeling van een maatstaf voor het abnormale profijt[481] in de context van verhuur, verkoop en ter beschikkingstelling van kamers of andere ruimtes met het oogmerk er daden van prostitutie te stellen. Deze aanpak impliceert een gedoogbeleid dat de vervolging beperkt tot de malafide actoren in de seksuele dienstenverstrekking. Dit is dus een voorbeeld van een samenwerkingsprotocol dat het bewijs levert dat dergelijke protocollen zeker effect hebben[482]. De kwaliteitsnormen[483] die door de betrokken actoren uit het prostitutienetwerk zelf uitgewerkt worden, hebben voornamelijk betrekking op de verbetering van de arbeidsomstandigheden en arbeidsvoorwaarden. Zo werd er vereist dat de sekswerkers in een veilige en propere omgeving hun activiteiten konden uitoefenen. Daarnaast dienden de seksuele dienstverstrekkers recht te krijgen op verlof, beschermde seks, terugbetaalde medische controle en de nodige verzekeringen. Er moest ook een beperking komen op het onmenselijk aantal werkuren. Wat de exploitant betreft, werd een blanco strafblad als vereiste voorop gesteld en een goede medewerking ingeval van controle door politie en inspectiediensten[484]. Hoewel het controlemechanisme zich in de eerste plaats op het niveau van de seksuele dienstensector bevindt, wordt toch een zekere transparantie verwacht t.o.v. de controle door de overheid. De reden van dit mechanisme van zelfregulering zou eraan moeten bijdragen dat de politie zich niet langer concentreert op de bonafide uitbaters, maar integendeel het malafide

[479] KONING BOUDEWIJNSTICHTING, 'Samenvatting van de aanbevelingen'. Consulteerbaar op: www.kbs-frb.be/uploadedFiles/KBS-FRB/Files/NL/PUB_1637_SYNON_Mensenhandel.pdf , 93 [15/03/2010].

[480] G. VERMEULEN, "Publiek-private samenwerking in de prostitutiesector. Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen ter voorkoming van mensenhandel en van overlast inzake prostitutie?" in M. COOLS e.a. (eds.), *Overlast en de maatschappelijke aanpak ervan* in *Update in de criminologie nr.4*, Mechelen, Kluwer, 2008, 157.

[481] Art. 380, §1, 3° Sw. (ingevoerd door Mensenhandelwet van 13 april 1995).

[482] KONING BOUDEWIJNSTICHTING, 'Samenvatting van de aanbevelingen'. Consulteerbaar op: www.kbs-frb.be/uploadedFiles/KBS-FRB/Files/NL/PUB_1637_SYNON_Mensenhandel.pdf , 93 [15/03/2010].

[483] G. VERMEULEN, "Publiek-private samenwerking in de prostitutiesector. Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen ter voorkoming van mensenhandel en van overlast inzake prostitutie?" in M. COOLS e.a. (eds.), *Overlast en de maatschappelijke aanpak ervan* in *Update in de criminologie nr.4*, Mechelen, Kluwer, 2008, 158.

[484] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 23.

marktsegment dat zich o.a. bezighoudt met mensenhandelpraktijken. Het biedt zelfs op zekere hoogte meer voordelen dan een legaliseringprocedure. Voordelen van de zelfregulering zijn o.a. meer flexibiliteit en minder bureaucratie [485]in vergelijking met de overheidsregulering. De regels kunnen via zelfregulering makkelijker worden aangepast en beter worden afgestemd op het handelen van de betrokken actoren. Anderzijds wordt zelfregulering ook gekenmerkt door enkele nadelen. Het is echter moeilijk om hier echte 'straffen', zoals die krachtens de wet zijn ingevoerd, te gaan toepassen. Het voornaamste kenmerk van zelfregulering is de gelijkwaardigheid tussen de partijen. Dit mag niet al te letterlijk worden genomen, aangezien in de praktijk de ene groep toch altijd een beetje meer macht heeft dan de andere. Die wanverhouding wordt dikwijls in de hand gewerkt door rijkdom, mondigheid of organisatie. Bovendien gebeurt het regelmatig dat de kwaliteitslabels enkel bedrijven treffen die reeds voorstander waren van een eerlijke werking[486]. Doordat het hier gaat om een gedoogbeleid anders dan een legalisering is er geen probleem met illegalen, aangezien er geen sprake kan zijn van geldige contracten door de strijdigheid met de goede zeden[487].

201. Hieruit kan men concluderen dat door zelfregulering via kwaliteitslabels de sector niet langer geteisterd wordt door de zogenaamde rechtstreekse link met mensenhandel met als gevolg dat het vrij blijft van enige strafrechtelijke vervolging[488]. Ook biedt het zelfreguleringssysteem enig voordeel voor de klanten van sekswerkers, omdat zij via de kwaliteitslabels zekerheid hebben dat de seksuele dienstverleners geen slachtoffers van mensenhandel zijn. Op die manier ontsnappen de consumenten aan een eventuele vervolging indien zij bewust kiezen voor een gecertificeerd dienst net zoals dat het geval is bij een keurslager die eveneens met een kwaliteitslabel werkt[489][490].

[485] J. BULCKE, *Zelfregulering als alternatief voor de legalisering van prostitutie?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2006-07, 50.
[486] J. BULCKE, *Zelfregulering als alternatief voor de legalisering van prostitutie?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2006-07, 51.
[487] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 24.
[488] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 24.
[489] G. VERMEULEN, "Publiek-private samenwerking in de prostitutiesector. Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen ter voorkoming van mensenhandel en van overlast inzake prostitutie?" in M. COOLS e.a. (eds.), *Overlast en de maatschappelijke aanpak ervan* in *Update in de criminologie nr.4*, Mechelen, Kluwer, 2008, 160.
[490] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 25.

Deel 3: invloed van de prostitutie op mensenhandel en druggebruik

3.1 Mensenhandel en prostitutie

202. De wet verbiedt niet dat een man en een vrouw zich op zelfstandige basis prostitueren. Wat wel verboden is, is mensenhandel en proxenetisme (souteneurschap). De link tussen prostitutie en mensenhandel komt ook aan bod in het zgn. Mensenhandelverdrag van de VN van 1950. Dit verdrag vereist dat elke vorm van exploitatie van prostitutie strafbaar wordt gesteld, zelfs ingeval van een vrije wilskeuze in hoofde van de prostitue(e). Mocht België in de voetsporen treden van Nederland en het bordeelverbod willen opheffen, dan zal zij hiervoor eerst deze Overeenkomst van 21 maart 1950 moeten opzeggen of er toch een beperking aan moeten stellen[491][492].

203. Een degelijke definitie van het begrip 'mensenhandel' formuleren, was geen gemakkelijke opdracht. Een eerste poging werd ondernomen in de Wet van 13 april 1995[493]. In de context van mensenhandel zijn er nog andere relevante wetten aan te halen o.a. de Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen[494].

204. In 2005 werd er opnieuw een wijziging voorgesteld van de toen geldende regelgeving betreffende mensenhandel. Het wetsontwerp[495] daterend van 14 januari 2005 hield een aanpassing van de Belgische regelgeving in zodat men meer op hetzelfde niveau kwam als dat van de EU en de VN[496]. Die overeenstemming met het instrumentarium van de VN en de EU heeft voornamelijk betrekking op de strafdrempels. Vroeger werd mensenhandel en mensensmokkel strafbaar gesteld in hetzelfde artikel nl. het oude artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980[497]. Door de invoering van de nieuwe mensenhandelwet van 2005 vonden mensenhandel en –smokkel niet langer een grondslag in dezelfde wetsbepaling. Mensenhandel zou voortaan bestraft worden o.g.v.

---

[491] Overeenkomst 21 maart 1950 ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van eens anders prostitutie, *BS* 13 augustus 1965.

[492] G. VERMEULEN en F. DHONT, "Bescherming van minderjarigen via het strafrecht. Verdiensten en beperkingen van de Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen", *T.Straf.* 2002, 124-136.

[493] Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel, *BS* 25 april 1995, 10.823.

[494] Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 31 december 1980, 14.584.

[495] Wetsontwerp (REGERING) tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, *Parl.St.* Kamer 2004-2005, 51K1560/001, 3.

[496] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-2005, 30.

[497] Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 31 december 1980, 14.584.

artikel 433 quinquies Sw.[498][499] en mensensmokkel o.g.v. het nieuwe artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980[500]. Hier wordt de mensenhandel niet langer gezien in zijn beperkte context van vreemdelingen zoals tot dan het geval was in artikel 77bis van de wet van 15 december 1980. Door implementatie in het Strafwetboek van artikel 433 quinquies wordt de klemtoon niet langer gelegd op vreemdelingen, maar wordt de lijn doorgetrokken tot nationale mensenhandel[501][502]. Ter illustratie van artikel 433 quinquies Sw. kan verwezen worden naar de rechtszaak van de correctionele rechtbank te Luik. In deze zaak oordeelde de rechter dat artikel 433 quinquies niet tot doel heeft diegene die werft om uit te buiten, te straffen (want dit gebeurt o.g.v. artikel 380 Sw.), maar wel de werkelijke uitbuiter[503]. Het nadeel dat verbonden is aan de invoering van art 433 quinquies Sw. is de verdwijning van het essentiële bestraffingselement van mensenhandel nl. de dwang. Dit dwangelement, dat expliciet aanwezig is in internationale regelgeving op het niveau van de VN en de Raad van Europa werd genegeerd door de Mensenhandelwet van 2005. Dit is zeer bedenkelijk en contradictoir, vermits de reden om mensenhandel te bestrijden, schuilt in de aanwezigheid van dwang en misbruik van de kwetsbare positie[504]. Onder 'mensenhandel' wordt sinds de nieuwe Wet van 2005 in België zowel seksuele en economische uitbuiting als handel in organen begrepen[505]. Deze 3 sectoren zijn identiek aan diegene die door de Verenigde Naties worden voorop gesteld. Maar daar eindigt het niet. In de Belgische wetgeving worden nog twee extra sectoren bijgevoegd nl. die van de uitbuiting van bedelarij en het ronselen of vervoeren van personen tegen hun wil om misdrijven of wanbedrijven te plegen[506][507]. Deze twee extra sectoren lijken eigenlijk niet echt thuis te horen in het thema 'mensenhandel' en worden geacht overbodig te

[498] Mensenhandel wordt een specifiek misdrijf in het Strafwetboek: Strafwetboek, Boek II, Titel VIII, Hoofdstuk IIIter - Mensenhandel Wijziging: wet van 10 augustus 2005 (*BS* 2.IX.2005) Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=wetgeving_detail&id=53&select_page=12 [20/04/2010].

[499] Correctionele rechtbank Luik (8e k.) 11 februari 2009. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=601&select_page=68 [27/04/2010].

[500] CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN VOOR RACISMEBESTRIJDING, 'Jaarverslag 2007. Mensenhandel en Mensensmokkel'. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=artikel_detail&artikel=42 , 107 [19/04/2010].

[501] Wetsontwerp (REGERING) tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, *Parl.St.* Kamer 2004-2005, 51-1560/001, 3.

[502] G. VERMEULEN, "Matroesjka's: tien jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het vernieuwde mensenhandelbeleid?", *Panopticon* 2005, 2, 6.

[503] Correctionele rechtbank Luik (8ste k.) 11 februari 2009, Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=601&select_page=68 [27/04/2010].

[504] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 16.

[505] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 31.

[506] G. VERMEULEN, "Matroesjka's: tien jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het vernieuwde mensenhandelbeleid?", *Panopticon* 2005, 2, 6.

[507] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 101.

zijn[508][509]. Wat de sector van georganiseerde criminaliteit betreft, is het onduidelijk waarom de reeds bestaande regels inzake mededaderschap[510] niet zouden voldoen[511]. De uitbreiding tot de sector van georganiseerde criminaliteit lijkt niet echt ingegeven vanuit de bekommernis om mensen en hun waardigheid te beschermen. Dit is het zoveelste bewijs dat men via de mensenhandelbestrijding zoveel mogelijk criminaliteitsfenomenen tracht aan te pakken[512]. Verder is het opmerkelijk dat het kernelement 'dwang' achterwege wordt gelaten. Voortaan was er sprake van mensenhandel zonder dat dwang vereist was. 'dwang' en 'onvrijheid' waren niet langer substantiële bestanddelen in de mensenhandeldefinitie, maar maakten wel verzwarende omstandigheden uit. Dit valt juist te betreuren, omdat het daardoor afwijkt van hetgeen door de internationale rechtsinstrumenten wordt voorgedragen. Het is redelijk contradictoir, aangezien juist België na de parlementaire commissie mensenhandel pleitte voor het wezenskenmerk 'gedwongen of onvrije uitbuiting' als verantwoording voor de strijd tegen mensenhandel. Als tegenargument haalt de Memorie aan dat de internationale definities slechts een minimumnorm uitmaken en dat het België toegelaten is om verder te gaan. Het wetsontwerp voorzag zelfs in een strafbaarstelling voor de exploitatie van bedelarij[513]. Dit leidde tot de voorziening van een nieuw hoofdstuk in het Strafwetboek genaamd 'exploitatie van bedelarij'. Volgens het ontwerp had die afzonderlijke strafbaarstelling niet tot doel het misdrijf 'bedelarij'. Toch is het belangrijk zich af te vragen of die dubbele strafbaarstelling niet eerder wordt ingegeven door motieven die verband houden met de 'morele' openbare orde[514][515]. Op die manier wilt men proberen om bedelarij in de straten. Het kan niet de bedoeling zijn om het mensenhandelbeleid te gebruiken om de overlastproblematiek harder aan te pakken[516]. Bovendien is geen enkel internationaal instrument dat deze separate strafbaarstelling op het vlak van exploitatie van bedelarij promoot. Deze separate strafbaarstelling

[508] KONING BOUDEWIJNSTICHTING, 'Samenvatting van de aanbevelingen'. Consulteerbaar op: www.kbs-frb.be/uploadedFiles/KBS-FRB/Files/NL/PUB_1637_SYNON_Mensenhandel.pdf , 91 [15/03/2010].
[509] J. DE WIT, "Professor Vermeulen bekritiseert nieuwe wet op mensenhandel, *Gazet van Antwerpen*, 2 juni 2005. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/professor-vermeulen-bekritiseert-nieuwe-wet-op-mensenhandel.aspx. [19/04/2010].
[510] Met name artikel 66,lid 3 Sw. moeten diegenen die door giften, beloften, bedreigingen, misbruik van gezag of van macht, misdadige kuiperijen arglistigheden, de misdaad of het wanbedrijf rechtstreeks hebben uitgelokt immers als daden van de misdaad of het wanbedrijf worden bestraft.
[511] G. VERMEULEN en L. ARNOU, "Nieuwe Belgische Strafwetgeving tegen mensenhandel, mensensmokkel en huisjesmelkerij. Context en verkenning van de wet van 10 augustus" in L. ARNOU, J. DELMULLE, A. DE NAUW *et al*., *Strafrecht en strafprocesrecht* in *Postuniversitaire cyclus Willy Delva 32*, Mechelen, Kluwer, 2006, 72.
[512] G. VERMEULEN, "Matroesjka's: tien jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het vernieuwde mensenhandelbeleid?", *Panopticon* 2005, 2, 7.
[513] Art. 433ter Sw.
[514] G. VERMEULEN: "Matroesjka's: tien jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het nieuwe mensenhandelbeleid?", *Panopticon* 2005, 2, 6.
[515] G. Vermeulen, "Matroesjka's : tien jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het vernieuwde mensenhandelbeleid?", *Panopticon* 2005, 2, 6.
[516] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. Licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 101.

lijkt trouwens overbodig, aangezien het dit probleem kan worden beteugeld via economische uitbuiting en voor België dus via nieuw voorgestelde artikel 433 quinquies §1, 3° Sw.). Door die aanpassing voorgesteld in het wetsontwerp heeft artikel 77 bis nu voortaan enkel uitsluitend betrekking op mensensmokkel, wat dan weer het onderscheid tussen mensensmokkel en mensenhandel ten goede komt[517]. Daarnaast werd er in de nieuwe wet van 2005 aandacht besteed aan het concept 'huisjesmelkerij'[518]. Het kreeg het statuut van autonoom misdrijf. Deze verandering heeft tot gevolg gehad dat de betrokken paragrafen in artikel 77 bis i.v.m. huisjesmelkerij[519] werden verplaatst in het Strafwetboek, waar een nieuw hoofdstuk 'de verkoop, verhuur of terbeschikkingstelling van onroerende goederen met de bedoeling abnormaal profijt te realiseren' aan werd gewijd[520]. Sindsdien werd er bescherming voorzien zowel voor Belgische als Europese slachtoffers van de huisjesmelkers en werden de boetes verhoogd.

205. Belangrijk hierbij is het besef dat het stereotype beeld van de jaren '90 van de gedwongen prostitutie zoals te zien is in 'Matroesjka's' nu niet langer overheersend is[521]. Het zijn niet meer louter onwetende vrouwen die in de prostitutie worden gedwongen en slachtoffer zijn van geweld en vernederingen. Van mensenhandel is sprake in 3 sectoren zoals door de VN voorgeschreven m.n. uitbuiting in de seksuele dienstensector en economische sfeer enerzijds en organenhandel anderzijds. De economische uitbuiting is niet zo een aandachtstrekker, aangezien de vreemdelingen meestal bewust gekozen hebben om in zo een slechte omstandigheden te werken. Ondanks het feit dat het om slechte arbeidsomstandigheden gaat, zijn deze toch nog altijd beter dan deze in hun land van herkomst[522]. Dergelijke visie geldt niet voor de seksuele uitbuiting, omdat dit gevoeliger ligt. Een groot probleem is het gebrek aan besef dat een harder migratiebeleid leidt tot toename van mensenhandel en mensensmokkel. Toch komt de overheid niet echt voor uit dat ze kiest voor dit strikte migratiebeleid omwille van de vrees voor een daling van de eigen levensstandaard. De overheid stelt dus het eigen en Europese belang voorop, maar zegt dit niet uitdrukkelijk. Het zou dus verkeerd zijn de bestrijding van mensenhandel en –smokkel te verantwoorden vanuit humanitaire motieven, terwijl eerder aandacht wordt besteed aan het eigenbelang. Verder verschilt

[517] Wetsontwerp tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, *Parl.St.* Kamer 2004-05, 51K1560/001, 9.
[518] De wet van 10 augustus 2005 werd aangevuld door de Wet van 9 februari 2006 inzake huisjesmelkerij; Wet tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de versterking van de strijd tegen de praktijken van huisjesmelkers, *BS* 28 februari 2006 (tweede uitg.)).
[519] G. VERMEULEN, "Matroesjka's: tien jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het vernieuwde mensenhandelbeleid?", *Panopticon* 2005, 2, 8.
[520] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 31.
[521] Wetsvoorstel (N. LANJRI) resolutie over de strijd tegen de mensenhandel, *Parl.St.* Senaat 2008-09, nr.4-1155/1.
[522] G. VERMEULEN, "Matroesjka's: tien jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het vernieuwde mensenhandelbeleid?", *Panopticon*, 2005, 2, 1.

het uitgangspunt voor de bestrijding van mensensmokkel en mensenhandel. Wat mensensmokkel betreft ligt de nadruk op de bescherming van het grondgebied en de eigen economische belangen en niet op de menselijke waardigheid. Bij mensensmokkel is er sprake van een dienstenovereenkomst die bestaat in het helpen bij illegale migratie over grenzen heen en in ruil daarvoor te betalen. Er kan niet ontkend worden dat het voornamelijk profijtgericht is, maar verder dan dat kan er niet een mensenrechtelijke schending worden vastgesteld. Bij mensenhandel daarentegen staat de bescherming van personen tegen dwang en geweld centraal. Toch is mensenhandel meestal onlosmakelijk verbonden met mensensmokkel, omdat er dikwijls gebruik wordt gemaakt van de diensten aangeboden door de mensensmokkelaars. Vaak hebben de kandidaat-migranten niet voldoende financiële middelen en gaan ze een lening aan bij de smokkelaar. Er is dus sprake van een illegale migratie 'op krediet'. Daar dit alles zich afspeelt in het illegale circuit kan de migrant geen beroep doen op consumentenbescherming[523]. De grens tussen mensenhandel en mensensmokkel is zo dun dat wanneer de smokkelaar bedrog pleegt waardoor de werkelijke vrije wil en de geïnformeerde keuze van de migrant volledig zoek zijn het als mensenhandel wordt gekwalificeerd.

206. Één van de grote probleempunten is gelegen in het feit dat de dwangcomponent ontbreekt en de aandacht vooral uitgaat naar het uitbuitingselement. Dit kan dan een ideologische verwatering veroorzaken waarbij mensenhandel wordt ingewisseld voor het uitbuitingsconcept[524].

207. In Nederland situeerde het begrip 'mensenhandel' zich in oude artikel 250a Sr. . Dit oude artikel werd vervangen door artikel 273 a Sr. door de wet van 1 januari 2005. Dit nieuwe artikel verruimde het strafrechtelijke toepassingsgebied zodat naast seksuele uitbuiting[525] nu ook sociaal-economische uitbuiting en orgaanhandel in acht werd genomen. Op die manier werd de Nederlandse regelgeving compatibel aan de internationale definities op het niveau van de VN en de EU[526]. Artikel 250 a Sr. is van groot belang geweest om een goed begrip te krijgen van artikel 270 a Sr. . De totstandkoming van art 250 a Sr. is te wijten aan 2 belangrijke ontwikkelingen. Een eerste ontwikkeling is dat dwang langzaam een bestanddeel van mensenhandel werd. Verder maakte artikel 250 a Sr. ook geen onderscheid meer tussen handel (= de aanwerving ten behoeve

[523] G. VERMEULEN, "Matroesjka's: tien jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het vernieuwde mensenhandelbeleid?", *Panopticon*, 2005, 2, 3.
[524] Wetsvoorstel (N. LANJRI) resolutie over de strijd tegen de mensenhandel, *Parl.St.* Senaat 2008-09, nr.4-1155/1.
[525] Brussel (12e k.) 30 januari 2009. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=587&select_page=68 [27/04/2010].
[526] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland BelgIê bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 100.

van de exploitatie) en exploitatie. De wijziging in 2002 van artikel 250 a Sr. heeft ervoor gezorgd dat het toepassingsgebied werd uitgebreid tot de hele seksindustrie en niet langer beperkt bleef tot de prostitutie[527]. De invoering van artikel 270 a Sr. beoogde dan weer een uitbreiding tot alle vormen van uitbuiting en niet enkel de seksuele uitbuiting[528]. De situatie in Nederland ziet er als volgt uit: we kunnen stellen dat de positie van de migrantenprostituees gelijkenissen vertoont met hun 19e eeuwse Europese voorgangsters. Vandaar dat sommigen ook in deze context spreken van een vorm van neokoloniale uitbuiting. Er is dus nood aan een beleid dat moet zorgen voor een verbetering van de situatie van deze kwetsbare groep onder de prostituees. Ten eerste ligt de nadruk op voorlichting van de vrouwen in hun land van herkomst. Daarnaast moet ook voldoende aandacht worden besteed aan enerzijds opvang, opleiding en veiligheid en anderzijds de mogelijkheid om terug te keren voor de slachtoffers van mensenhandel.

208. Beleidsdebatten die betrekking hebben op prostitutie enerzijds en op mensenhandel anderzijds geraken dikwijls te vaak vermengd met elkaar. Daardoor wordt een gevaarlijke situatie gecreëerd die niet alleen de gedwongen prostitutie onder de noemer van mensenhandel wilt bestrijden, maar tevens de vrije keuze voor seksuele dienstverlening aan banden legt. Het is door dit uitgebreide karakter van het mensenhandelbeleid dat de seksuele dienstensector niet over een efficiënte aanpak beschikt wat betreft de werkelijke uitbuiters [529].

209. In Gent valt het aantal slachtoffers van mensenhandel dat in de prostitutiesector terecht komt nog goed mee. Het enige dat kan worden bemerkt, zijn de zgn. vzw-cafés meestal Turkse die vaak Oost-Europese meisjes aanbrengen bij klanten[530][531]. Deze vzw's stellen het bevorderen van de

[527] L. OTTEN en H.M.G. PEETERS, *Mensenhandel, de strafrechtelijke grens van exploitatie van prostitutie*, Utrecht, Wetenschapswinkel Rechten, 2006, 24.
[528] L. OTTEN en H.M.G. PEETERS, *Mensenhandel, de strafrechtelijke grens van exploitatie van prostitutie*, Utrecht, Wetenschapswinkel Rechten, 2006, 25-27.

integratie tot statutair doel[532]. Maar de realiteit toont ons dat dit allerminst het geval is en het vooral een draaischijf vormt voor de prostitutie. Deze Turkse vzw's trekken nl. illegaal vreemdelingen aan die geen aanspraak kunnen maken op een regelmatige tewerkstelling[533].

210. De strafrechtelijke aanpak van mensenhandel vindt zijn basis in de wetten Vrouwenhandel van 1914 en 1936. Dit kader werd ontoereikend bevonden om de problematiek van de mensenhandel te bestrijden. De Wet Vrouwenhandel van 1914 was trouwens verouderd. De visie op de internationale mensenhandel heeft een kentering ondergaan. De export van de blanke slavinnen werd ingeruild voor de import van mensen die dan worden uitgebuit in allerlei sectoren[534]. Door de Prostitutiewet van 1948 werd de nadruk meer gelegd op een meer algemene bestraffing van het aanzetten tot of exploiteren van ontucht en prostitutie[535]. Vandaar dat er dus nood was aan een aanpassing die er kwam vanwege Johan Vande Lanotte. Hij diende een wetsvoorstel in waarbij de bestrijding van mensenhandel centraal stond[536]. Dit wetsvoorstel vormde het slotstuk van een hele onderzoeksprocedure die gevoerd werd door de onderzoekscommissie.

Het dateert van begin de 19e eeuw toen er een handel bestond in zgn. blanke vrouwen [537].

211. Er zijn twee vormen van handel te onderscheiden nl. de binnenlandse en buitenlandse handel. Bij de eerste vorm gaat het om een meisje/vrouw die in hetzelfde land waar ze zich bevindt, wordt overgeleverd aan het verderfelijke leven als prostituee.

212. Bij buitenlandse handel wordt het meisje/vrouw door misleiding en bedrog overgebracht naar een ander land. Logischerwijze is de laatste vorm de meest kritische vorm. Temeer omdat de

---

[529] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.). *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 16.

[530] J. BAELDE, M. BONTE en S. VAN RUMST, "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 369.

[531] M. TIBBAUT, *Mensenhandel in België: theorie en praktijk*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 58.

[532] M. TIBBAUT, *Mensenhandel in België: theorie en praktijk*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 58.

[533] M. TIBBAUT, *Mensenhandel in België: theorie en praktijk*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 59.

[534] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 497.

[535] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 497.

[536] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 497.

[537] M. BLEKENDAAL, "Kellnerinnen gezocht. Loon F6,-. Te bevragen bij Van O. De handel in blanke slavinnen", *Historisch Nieuwsblad*, 2007, nr.7. Consulteerbaar op: hnieuwsblad.nl/00/hn/nl/154_162/artikel/6966/De_handel_in_blanke_slavinnen.html [20/03/2010].

meisjes daar meer aan hun lot worden overgelaten. Ze hebben meestal geen kennis van de taal en weggerukt uit hun vertrouwde familiale omgeving. Ook beschikken deze meisjes onvoldoende over de rechten waarover ze eventueel beschikken in het andere land.

213. Daarom richten de handelaars zich meestal op vrouwen die zich reeds bevonden in een geïsoleerde situatie zoals bv. alleenstaande vrouwen. Dit vergemakkelijkt de handel ten zeerste[538]. De manier waarop men de meisjes lokt, kan variëren van een advertentie tot een huwelijk. De advertenties omvatten een vacature als gouvernante of expliciet als meisje van plezier. Het huwelijk wordt als het ware misbruikt om de meisjes te kunnen verhandelen[539].

214. De grootste concentratie is aanwezig in Zuid-Oost-Azië met als hoofdrolspeler Thaïland. Daar wordt het aantal prostituees op 2 miljoen geschat (cijfers dateren uit de periode van 1994). De oorzaak van de ontwikkeling van de seksindustrie in die regio's is te vinden in het militaire regime. De Amerikaanse soldaten zorgde voor de uitbouw van zgn. R&R-areas , rest and recreation die bestonden uit hotels, bars, bordelen,... [540]. De seksbusiness heeft zich dan ook ontpopt vanuit die etablissementen. In de jaren '90 werden de reisbureaus de agerende tussenschakels in de seksindustrie. Samen met de hotels ter plaatse hebben ze hun steentje bijgedragen tot de groei van het sekstoerisme. Ondertussen is er reeds reactie geweest op dit soort praktijken waardoor het een meer discrete vorm aannam. In die landen van Zuid-Oost-Azië konden de toeristen ongeremd hun gang gaan. Toch is er een kentering gekomen sinds de reactie van sommige bewegingen. Vandaar dat ze nu meer de meisjes laten overkomen naar Europese landen in plaats van naar daar te gaan.

215. Vrouwenhandel kan zeker niet beschouwd worden als een nieuw fenomeen gezien zijn nauwe band met het prostitutiemilieu. De meisjes die actief zijn in het sekstoerisme vormen de koopwaar bij uitstek waaruit de vrouwenhandel bestaat. Denk maar aan de zgn. Filippijnse karakterdanseressen die ook vaak werden verkocht om te werken als huisslaven in Italië, Brussel,… Er werd hen voorgelogen dat ze een 'deftige' job[541] zouden krijgen en onder dwang werd hun paspoort afgenomen[542]. Dit maakte de meisjes zeer kwetsbaar en afhankelijk. Alsof dat nog niet volstond, werden ze via een schijnhuwelijk de prostitutie ingeduwd.

---

538 M. BLEKENDAAL, "Kellnerinnen gezocht. Loon F6,-. Te bevragen bij Van O. De handel in blanke slavinnen", *Historisch Nieuwsblad*, 2007, nr.7. Consulteerbaar op: hnieuwsblad.nl/00/hn/nl/154_162/artikel/6966/De_handel_in_blanke_slavinnen.html [20/03/2010].

539 W.L.A. COLLARD, *De 'handel in blanke slavinnen'*, 2009, [EBook #29371]. Consulteerbaar op: http://www.gutenberg.org/files/29371/29371-h/29371-h.htm [15/03/2010].

540 G. DE CRAENE, "Vrouwenhandel", *Vrede* 1994, 29.

541 Corr. Brussel (54ste k.) 9 mei 2007. Er werd tegen dit vonnis hoger beroep ingesteld.

542 Corr. Gent (19e kamer) 13 oktober 1999, *Rechtspraak Mensenhandel* 2002, 262.

216. Zelfs Brusselse welgestelden en de diplomatieke ambtenaren maakten gebruik van deze aanbiedingen van de Filippijnse huispersoneel[543].

218. Zoals reeds hierboven is, is prostitutie inderdaad het oudste beroep ter wereld. Er was reeds sprake van ten tijde van de Romeinen die vrouwen plaatsten in bordelen die ze ronselden in de veroverde gebieden zoals bv. Perzië[544].

219. Vrouwenhandel en georganiseerde prostitutie maken deel uit van hetzelfde doordachte netwerk. Beiden verlopen volgens professionele transportmethoden[545]. Vrouwenhandel is de bakermat van het criminele circuit. Alles wat maar met criminele praktijken te maken kan hebben, houdt tevens verband met vrouwenhandel en prostitutie zoals bv. witwaspraktijken[546], illegale wapenhandel, drugs etc. . Het geld dat verkregen uit de prostitutiesector wordt geïnvesteerd in nieuwe bars , bordelen en andere economische activiteiten[547]. Vreemd genoeg bestaan er zelfs beursgenoteerde bordelen zoals die van de familie Schutz in Duitsland[548]. De georganiseerde prostitutie staat bekend voor dezelfde kenmerken van mensenhandel. De vrouwen worden tevens gedwongen door middel van geweld om zoveel mogelijk geld te verdienen voor de pooiers. Dit is dus een vorm van economische uitbuiting waarbij de vrouwen onvoldoende overhouden om ervan te leven. De normen van tewerkstelling zijn beneden alle peil, omdat de meisjes geen zeggenschap hebben over de arbeidsplaats en –condities[549]. Wat de Europese situatie betreft, is het vooral de handel vanuit Oost-Europa die de bovenhand heeft. Ongeveer 300.000 Oost-Europese meisjes komen in West-Europese prostitutie terecht. Zoals hierboven reeds besproken is, wordt ook hier de oorlogssituatie als oorzaak aangehaald. De oorlog in Kosovo bijvoorbeeld zorgde ervoor dat de criminele handelaars gebruik kunnen maken van de radeloosheid en kwetsbaarheid van de getroffen meisjes. Enkel de pooiers als schuldige aanduiden, zou redelijk kortzichtig zijn. Zoals reeds vermeld, is het een groots netwerk waarin niet enkel pooiers ageren maar ook hoteleigenaars en andere opdrachtgevers. Ze investeren hun geld opdat het zou renderen zonder rekening te houden met het welzijn van de sekswerkers. Dit is het moreel verval van het kapitalisme dat zelfs

[543] G. DE CRAENE, "Vrouwenhandel", *Vrede* 1994, 30.
[544] G. DE CRAENE, "Vrouwenhandel", *Vrede* 1994, 30.
[545] Corr. Antwerpen (8e k. C.) 14 april 1999, *Rechtspraak Mensenhandel* 2002, 163.
[546] Corr. Brussel (54e k.) 28 juni 2000, 02, 336. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=573 , 336 [27/04/2010].
[547] M. J. VANMOL, "Moderne slavernij: vrouwenhandel en georganiseerde prostitutie", *Vrede* 2000, 30.
[548] M. J. VANMOL, "Moderne slavernij: vrouwenhandel en georganiseerde prostitutie", *Vrede* 2000, 30.
[549] M. J. VANMOL, "Moderne slavernij: vrouwenhandel en georganiseerde prostitutie", *Vrede* 2000, 30.

het menselijk lichaam als koopwaar aanziet en blind is voor de criminele en mensonwaardige praktijken[550].

3.1.1. Definitie mensenhandel

220. Het wetgevend circuit is in een stroomversnelling gekomen mede door wijlen Koning Boudewijn. Door de inzet van Koning Boudewijn werd er aan de alarmbel getrokken en werd de ernst ingezien om iets te doen aan de problematiek van vrouwenhandel[551].

221. In de Wet van 13 april 1995 wordt niet expliciet uiteengezet wat onder mensenhandel van vreemdelingen moet worden verstaan[552]. Het begrip ‘ mensenhandel’ beperkt zich niet tot de netwerken van vrouwenhandel, maar houdt tevens een uitgebreid gamma van situaties in o.a. het uitbuiten van al dan niet verblijfsgerechtigden en buitenlandse werknemers.

222. Mensenhandel slaat vooral op uitbuiting van personen of arbeid van personen in verschillende economische sectoren, waarin de seksindustrie een risicosector vormt[553][554]. De prostitutiesector speelt zich nog steeds af in verborgen vorm, maar uiterlijke kenmerken zoals neonverlichting en vrouwen achter ramen duiden nog steeds op het bestaan van prostitutiehuizen. Dit is het ideale oord om slachtoffers van mensenhandel in onder te brengen[555].

223. De internationale omschrijving van mensenhandel is eerder verdeeld. Om tot een algeheel beeld te komen, worden hier een aantal internationale Verdragen betreffende de handel met het oog op seksuele exploitatie besproken.

---

[550] M. J. VANMOL, “Moderne slavernij: vrouwenhandel en georganiseerde prostitutie”, *Vrede* 2000, 30.
[551] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 78.
[552] M. TIBBAUT, *Mensenhandel in België: theorie en praktijk*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 29.
[553] B. DE RUYVER, W. VAN EECKHOUTTE, K. VAN IMPE, P. DE SOMERE en M. DELCOUR, *Mensenhandel doorgelicht: de Filippijnen als casestudy, Antwerpen*, Maklu, 1999, 20.
[554] M. TIBBAUT, *Mensenhandel in België: theorie en praktijk*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 11-12.
[555] M. GUILLEMIN, A. LUYCKX en G. BOURDOUX, “De strijd tegen de mensenhandel de reclame voor diensten van seksuele aard en de bescherming van de minderjarigen in het domein van de seksualiteit”, *Vigiles* 1995, afl. 3, 19-27.

224. De Schikking betreffende de vrouwenhandel (B.S. 7 juli 1905) omschrijft vrouwenhandel als het verwerven van vrouwen door de ontuchthandel in den vreemde[556].

225. Bij de bespreking van de definitie mogen ook de oorzaken van migratie niet ontbreken. De oorzaken van mensenhandel kunnen worden ingedeeld in 2 categorieën: de push- en pullfactoren.

226. Pushfactoren omvatten eigenlijk alle omstandigheden die ertoe leiden dat het slachtoffer het land van origine verlaat. Pushfactoren zijn o.a. de slechte economische situatie, armoede, werkloosheid, gebrek aan onderwijs ect. .

227. Het vooruitzicht op werk, betere verdiensten en sociale zekerheid zijn toekomstverwachtingen die eveneens aanzetten tot immigreren. Andere pushfactoren hebben betrekking op het sociale en culturele aspect. Mensen van het platteland worden aangetrokken door het stadsleven.

228. Oorlogen, interne conflicten en andere schendingen van de mensenrechten evenals ecologische degradatie waaronder aardbevingen, overstromingen en vulkaanuitbarstingen zetten mensen ertoe aan om te immigreren.

229. De bestraffing van mensenhandel berust voornamelijk in het aspect van dwang of onvrijheid. Dit wordt door de nieuwe mensenhandelwet van augustus 2005 niet aangehaald[557]. In art 433 quinquies Sw[558] van de nieuwe mensenhandelwet wordt er niet gesproken over dwang, bedreiging, geweld, misleiding, fraude, misbruik van kwetsbaarheid enz.[559] . Het is juist in die aspecten dat de verantwoording voor bestrijding van mensenhandel zit[560].

Onder het begrip mensenhandel wordt begrepen: het brengen van mensen in de prostitutie door geweld, misleiding of misbruik van overwicht. Ook het over de grens brengen van mensen met als

[556] B. DE RUYVER, W. VAN EECKHOUTTE, K. VAN IMPE, P. DE SOMERE en M. DELCOUR, *Mensenhandel doorgelicht: de Filippijnen als casestudy, Antwerpen*, Maklu, 1999, 20.

doel die personen in een ander land in de prostitutie te brengen en het tot prostitutie brengen van een minderjarige[561].

3.1.2 Verschil tussen mensenhandel en mensensmokkel

230. Hoewel de begrippen vaak door elkaar gebruikt worden, is het toch belangrijk erop te wijzen dat ze essentieel verschillend zijn.

231. Mensensmokkel' bestaat eerder in het helpen bij een illegale binnenkomst en verblijf. Het is daarentegen niet primair gericht op het uitbuiten van personen[562]. De link tussen prostitutie en mensenhandel komt ook aan bod in het zgn. Mensenhandelverdrag van de VN van 1950. Dit verdrag werd geratificeerd door België. Dit verdrag vereist dat elke vorm van exploitatie van prostitutie strafbaar wordt gesteld, zelfs ingeval van een vrije wilskeuze in hoofde van de prostituee[563].

232. Mensensmokkel impliceert de overschrijding van grenzen en heeft een intrisieke internationale dimensie. Bij 'mensenhandel' is het niet noodzakelijk dat grensoverschrijding als constitutief element wordt weerhouden. Het strafbare feit staat in beginsel los van de vraag of het slachtoffer al dan niet legaal een land binnenkomt en/of verblijft. Bij mensensmokkel spreekt men eerder van klanten dan slachtoffers[564]. Als men dit in het achterhoofd houdt, is het logisch dat het element van dwang afwezig is bij mensensmokkel[565]. Het misdrijf mensensmokkel heeft vooral negatieve consequenties voor de (inter)nationale openbare orde.

---

[557] Wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, *BS* 2 september 2005, 38.454.
[558] Bergen (3e k.) 5 oktober 2005, *JLMB* 2007, afl. 40, 1687.
[559] G. VERMEULEN, "Matroesjka's: tien jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het nieuwe mensenhandelbeleid?", *Panopticon* 2005, 2, 7.
[560] G. VERMEULEN, "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.). *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 16.
[561] R. VORRINK, "Justitiële aanpak gerelateerde criminaliteit" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 47.
[562] L. OTTEN en H.M.G. PEETERS, *Mensenhandel, de strafrechtelijke grens van exploitatie van prostitutie*, Utrecht, Wetenschapswinkel Rechten, 2006, 3.
[563] Antwerpen (10e k.) 7 maart 2000. Consulteerbaar op: http://www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=569 [27/04/2010].
[564] J. DE WIT, "Professor Vermeulen bekritiseert nieuwe wet op mensenhandel", *Gazet van Antwerpen*, 2 juni 2005. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/professor-vermeulen-bekritiseert-nieuwe-wet-op-mensenhandel.aspx [19/04/2010].
[565] J. DE WIT, "Professor Vermeulen bekritiseert nieuwe wet op mensenhandel", *Gazet van Antwerpen*, 2 juni 2005. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/professor-vermeulen-bekritiseert-nieuwe-wet-op-mensenhandel.aspx [19/04/2010].

233. Bij mensenhandel gaat het wel om slachtoffers. Het onderscheid tussenbeide bestaat in het feit of er keuzevrijheid was in hoofde van de persoon.

234. De grens is moeilijk te trekken wanneer vreemdelingen worden misleid omtrent de voorwaarden waaronder ze in het land kunnen verblijven. Vaak worden de vrouwen voorgehouden dat ze als schoonmaakster[566] of hostess aan het werk kunnen, terwijl de betrokkenen vermoeden dat ze in de prostitutie zullen terecht komen.

235. De vrouwen ondervinden allerlei vormen van fysiek en psychologisch geweld. Maar dwang kan ook een meer subtiele vorm aannemen dan bv een blauw oog. Een verborgen vorm van dwang bestaat bv. in een paspoort met valse gegevens.

236. De betrokkene kan niet uit de situatie stappen en aangifte doen, omdat er een uitwijzing zal volgen. Daarenboven wordt er dikwijls gedreigd de familieleden in het land van herkomst op de hoogte te brengen van de activiteit als prostituee met risico op uitstoting.

[566] Corr. Brussel (54ste k.) 9 mei 2007. Consulteerbaar op: http://www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=611&select_page=68 [27/04/2010].

3.1.3 Wetgevend kader i.v.m. mensenhandel

237. In het Nederlandse Strafwetboek werd Art 250 a Sr vervangen op 1 januari 2005 door art. 273 a Sr. Het laatstgenoemde artikel omvat een breder toepassingsgebied en is dus niet meer beperkt tot de seksuele uitbuiting van personen. 3.1.3 Wetgevend kader i.v.m. mensenhandel

3.1.3.1 Wet Vrouwenhandel 1914

238. Het is rond de overgang van de 19e naar de 20ste eeuw dat het fenomeen van 'de handel in blanke slavinnen' zich voordoet. Deze handel werd beschouwd als een verlengstuk van het labyrint van het moderne Babylon. Zo luidde de titel van het krantenartikel in de zgn. Pall Mall Gazette van 6 juli 1885: 'De maagdenverering van het moderne Babylon, een kind van dertien gekocht voor 5 pond sterling'[567]. dat de handel in meisjes aan het licht bracht. Zonder hoop op enige bevrijding voor een meisje dat deze fatale weg bewandelt en aanzien wordt als een spel. De vrouwenhandelaar jaagt op de meisjes, die hij vervolgens te koop aanbiedt op het grote, centrale marktplein in Londen en van waaruit de meisjes naar alle uithoeken van de wereld worden gebracht wachtende tot de dag van hun dood[568]. De eerste internationale Conferentie die in 1899 in Londen plaatsvond, was doorslaggevend voor een aanpassing van het Belgisch seksuele strafrecht. Deze internationale Conferentie heeft gezorgd voor de totstandkoming van twee internationale overeenkomsten. Het is de tweede internationale overeenkomst[vii] [569]van Parijs van 4 mei 1910 m.o.o. beteugeling van de vrouwenhandel die een voorbeeld zal vormen voor onze Belgische strafwetgeving. Deze tweede overeenkomst werd ook wel de internationale conventie ter uitbanning van de handel in blanke slavinnen genoemd[570][571]. In artikel 1 van de Internationale Overeenkomst van Parijs staat kort samengevat dat zelfs met de toestemming voor ontuchthandel van een minderjarig meisje het ronselen, verleiden of vervreemden strafbaar wordt gesteld[572].

---

[567] S. ALTINK, *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983, 160.
[568] *Pand. b*., V° Prostitution, nr.25.
[569] M. HIRSCH, "La répression de la prostitution et de son exploitation en Belgique" in P. VAN DER VORST, en P. MARY(eds.), *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 75.
[570] Internationale conventie ter uitbanning van de handel in blanke slavinnen van 4 mei 1910, *BS* 20 augustus 1914.
[571] S. SANTY, *Mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie : een evaluatie van het Belgisch Beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 44.
[572] Art. 1 Wet 6 mei 1965 houdende goedkeuring van de Overeenkomst ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van eens anders prostitutie, en het Slotprotocol, ondertekend op 21 maart 1950, te New York, *BS* 13 augustus 1965.

239. Ook als de verschillende handelingen die het materiële bestanddeel uitmaken van het misdrijf zich voordeden in verschillende landen[573]. Wat artikel 2 van deze overeenkomst betreft, wordt de klemtoon gelegd op de bescherming van de meerderjarige vrouw die door bedrog, geweld of enig ander dwangmiddel voor ontuchthandel werd meegenomen, ontvoerd of aangeworven. Zelfs wanneer die onderscheiden handelingen werden begaan in verschillende landen [574].

240. Deze overeenkomst had tot doel de ondertekende lidstaten te verplichten hun eigen wetgeving aan te passen conform de eerste 3 artikelen van deze overeenkomst zodat de handelaars strafbaar konden worden gesteld. Een vermeldenswaardig minpunt is de afwezigheid in de conventie van een adequaat optreden ingeval vrouwen tegen hun wil in worden vastgehouden in een bordeel. Dit laatste blijft nog steeds een interne aangelegenheid van de lidstaten[575].

241. Uiteindelijk zal er in België dan ook een hervorming plaatsgrijpen wanneer Minister van Justitie Carton De Wiart in 1912 een wetsontwerp indient met betrekking tot dit onderwerp.[576] Dit wetsontwerp had niet enkel tot doel onschuldige kinderen te beschermen tegen de pogingen om hen in onzedelijke milieus te brengen, maar tevens de belangen van de meerderjarige vrouw te behartigen. Meerderjarige vrouwen of meisjes bleven niet langer in de kou staan en genoten ook van strafrechtelijke bescherming wanneer ze door bedrog , geweld of enig ander dwangmiddel slachtoffer werden van vrouwenhandel[577]. Het wetsontwerp van 1912 vond gehoor en resulteerde in de Wet Vrouwenhandel van 1914.

---

[573] Artikel 1, Internationale Overeenkomst Vrouwenhandel 1910.
[574] Artikel 2, Internationale Overeenkomst Vrouwenhandel 1910.
[575] S. SANTY, *Mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie : een evaluatie van het Belgisch Beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 44
[576] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 201.
[577] Wetsontwerp tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *Parl.St.* Kamer, 1912-13, nr.91.

242. De prioriteit van deze wet was vnl. de bestrijding van de mensenhandel. Toch werd dit doel een beetje op de achtergrond geschoven en ging de aandacht vooral naar de prostitutie en de exploitatie ervan[578]. Het was bijgevolg noodzakelijk om de Belgische Strafwetgeving aan te passen. Deze aanpassing werd dan ook doorgevoerd m.b.t. artikelen 379 tot 382 Sw[579]. .Door de inwerkingtreding van deze wet waren er drie zaken veranderd nl. de strafbare handelingen zoals het aanhitsen, vergemakkelijken of begunstigen van een minderjarige diende gewoonlijk te gebeuren. Vervolgens werd het gekwalificeerde gedrag uitgebreid met prostitutie. Ten derde werd er een nieuw onderscheid inzake het morele bestanddeel gemaakt tussen een dader die wel wist dat hij zich inliet met een minderjarige en de nalatige dader die dit niet wist[580581]. Voor het eerst werd er ook aandacht besteed aan de meerderjarige vrouw. Het element dwang stond hierbij centraal. Indien een meerderjarige vrouw met dwang werd geronseld, verleid of vervreemd, werd dit voortaan strafbaar gesteld in artikel 380 bis Sw.[582583]. Eveneens werd het met dwang ophouden van een meerderjarig meisje in een huis van ontucht bestraft sinds de invoering van artikel 380ter Sw. Deze nieuwe strafbaarstelling vond niet haar oorsprong in de tekst van de Internationale Overeenkomst van Parijs van 1910. De reden hiervoor was het feit dat de handelingen in deze nieuwe strafbaarstelling niet internationaal georiënteerd waren[584].

243. Het houden van huizen en het ophouden van vrouwen in die huizen deed zich voor in nationale context. Daarenboven bestond er nog geen strafbepaling i.v.m. het houden van een ontuchthuis omdat in 1914 nog steeds de officiële reglementering gold.

---

[578] Verslag LANDUYT bij het wetsvoorstel tot bestrijding van de mensenhandel, *Parl.St.* 1993-94, nr. 1381/6, 2.

[579] Wetsontwerp tot goedkeuring van de Internationale Overeenkomst gesloten te Geneve op 11 october 1933, ter bestrijding van den handel in meerderjarige vrouwen, en tot aanvulling van artikel 380bis van het Strafwetboek alsmede van artikel 2 der wet van 26 mei 1914 tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *Parl.St.* Kamer 1934-35, nr. 139.

[580] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 202.

[581] Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *Parl.St.* Kamer, 1912-13, nr.91.

[582] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 202

[583] Wetsontwerp, *Parl.St.* Kamer 1934-35, nr. 139.

[584] Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *Parl.St.* Kamer 1912-13, nr.91, 574.

3.1.3.2 Wet Vrouwenhandel 1936

242. In 1933 werd er een derde Internationale Overeenkomst betreffende de bestrijding van vrouwenhandel afgesloten in Genève[585]. Volgens de Volkenbond was de tijd rijp voor een aanpassing, omdat de Internationale Overeenkomst van 1910 niet efficiënt genoeg bleek te zijn voor de bestrijding van mensenhandel. Het onderwerp had nu voornamelijk betrekking op meerderjarige vrouwen.

243. Doordat de Internationale Overeenkomst Vrouwenhandel van 1910 enkele struikelblokken ondervonden had, diende voortaan elke vorm van vrouwenhandel bestraft te worden. Het onderscheid naargelang de leeftijd en al dan niet de toestemming van het slachtoffer werd buiten beschouwing gelaten. Problemen zoals minderjarige meisjes die zich uitgaven voor toestemmende, meerderjarige vrouwen door hun identiteitskaart te vervalsen[586] en het problematische aspect om het element dwang te bewijzen ingeval van handel in meerderjarige vrouwen[587][588]. Toch leek men de stelling van de Volkenbond niet te volgen, omdat op die manier ook de nationale vrouwenhandel werd verboden. Dit laatste kon niet, aangezien in 1936 nog steeds een officiële reglementering van kracht was waarbij prostitutiehuizen werden toegelaten[589]. Toch was er nood aan enige verandering. Vandaar dat er wel een akkoord werd bereikt omtrent de bestraffing van de internationale handel van meerderjarige vrouwen die hun toestemming hadden gegeven[590]. Het betrof hier de handel van een meerderjarige vrouw of meisje die in een ander land daden van ontucht diende te plegen. De nadruk lag hier op het woord ‘ander’.

244. Doordat de vrouwen zich in een ander land bevonden waar ze niet vertrouwd waren met de taal, de gebruiken en geen sociale contacten hadden, kwamen ze in een zeer kwetsbare positie terecht[591]. Dit gaf aanleiding tot een gevaarlijke situatie van afhankelijkheid van hun souteneur.

[585] Internationale conventie inzake de bestrijding van de handel in meerderjarige vrouwen van 11 oktober 1993, *BS* 30 juni 1936.
[586] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 203
[587] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 203.
[588] Wetsontwerp, *Parl.St.* Kamer, 1934-35, nr. 139, 3.
[589] Wetsontwerp, *Parl.St.* Kamer, 1934-35, nr. 139, 3.
[590] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 204.
[591] L. STEVENS, *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel***,** Antwerpen, Intersentia, 2002, 204.

Het aannemen van de Internationale Overeenkomst Vrouwenhandel van 1936 vereiste wel een aanpassing van het Belgische Strafwetboek. De basis voor die aanpassing werd gevormd door een wetsontwerp dat werd ingediend in 1935 door Minister van Justitie Eugène Soudan[592].

245. Het was noodzakelijk dat er een nieuw misdrijf werd opgenomen in het Strafwetboek dat aandacht besteedde aan de internationale handel van zelfs toestemmende meerderjarige vrouwen met het oog op prostitutie in een ander land. Er werd minder nadruk gelegd op het element dwang. Er kon nu ook worden opgetreden zelfs ingeval er geen sprake was van enig dwangmiddel[593]. Het wetsontwerp werd goed ontvangen en heeft dan uiteindelijk geleid tot de Wet Vrouwenhandel van 1936[594].

3.1.3.3 Het Verdrag van New York ter bestrijding van de mensenhandel en van de uitbuiting van andermans prostitutie, 21 maart 1950

244. Dit Verdrag is door België goedgekeurd bij wet van 6 mei 1965[595]. Artikel 1 van dit Verdrag bestraft elke persoon die, teneinde eens anders driften te voldoen[596]: de visie die de Conventie voor ogen hield, werd omschreven in de Preambule. Prostitutie werd gezien als onverenigbaar met de menselijke waardigheid en waarde en zou een gevaar opleveren voor het welzijn van het individu, de familie en de gemeenschap[597]. Verder moet er rekening worden gehouden met het feit dat de Conventie enkel de term 'prostitutie' vermeld en er geen sprake is van de term 'ontucht'.

'1° een ander persoon, zelfs met zijn toestemming aanwerft, meeneemt of wegbrengt met het oog op het plegen van prostitutie.'

'2° de prostitutie exploiteert van een ander persoon, zelfs met zijn toestemming.'

[592] Wetsontwerp, *Parl.St.* Kamer 1934-35, nr.139, 2.
[593] Verslag CARTON DE WIART, *Parl.St.* Kamer 1935-36, nr.203, 2.
[594] Wet 25 mei 1936 tot goedkeuring van de Internationale Overeenkomst, gesloten te Genève op 11 oktober 1933, ter bestrijding van den handel in meerderjarige vrouwen, en tot aanvulling van artikel 380bis van het Strafwetboek, alsmede van artikel 2 der wet van 26 mei 1914 tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *BS* 29-30 juni 1936.
[595] P. GILLIAUX, "La réglementation administrative de la prostitution en Belgique" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.), *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 274.
[596] Wetsvoorstel (V. DUA) tot regeling van de prostitutie, *Parl.St.* Senaat 1997-98, 1-958/1.
[597] M. HIRSCH, "La répression de la prostitution et de son exploitation en Belgique" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.), .*La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 77.

245. In artikel 2 van deze Overeenkomst wordt het houden, leiden of financieren van een prostitutiehuis strafbaar gesteld[598] evenals het in huur geven van een gebouw geheel of gedeeltelijk met het oog op de prostitutie van anderen[599].

246. Krachtens artikelen 3 en 4 verbinden de Partijen zich ertoe, in de mate dat de nationale wetgeving het toelaat, om de poging of voorbereidende handelingen met de bedoeling strafbare feiten te plegen of deel te nemen aan dergelijke strafbare feiten te onderdrukken[600].

247. Met betrekking tot de daden van deelneming worden deze beschouwd als afzonderlijke strafbare feiten in alle gevallen die het noodzakelijk achten om een situatie van straffeloosheid uit te sluiten.

248. Ten tijde van de 19e eeuw was het de gewoonte dat de prostituees onderworpen werden aan een systeem van registratie. De vrouwen werden dan opgenomen in ander register dan het gewone bevolkingsregister. Sinds 1950 werd dit systeem verboden door de Conventie van New York. Artikel 6 van de Conventie schrijft voor: 'Elke partij bij dit verdrag moet de nodige maatregelen nemen om elke wet, elk reglement en elke bestuurlijke bepaling in te trekken of af te schaffen waarbij personen die zich bezighouden met of vermoedelijk bezig zijn met prostitutie zich moeten inschrijven in speciale registers, in het bezit zijn van speciale papieren of voldoen aan toezichts- of meldingsvoorwaarden'[601][602].

249. Deze Conventie behartigde dus een zuiver abolitionistisch belang waarbij er geen ruimte was voor tolerantie t.a.v. om het even welke prostitutievorm. Ze zette zich dan ook af tegen een reglementaristisch beleid.

250. Deze zienswijze biedt niks anders dan nadelen voor personen die zich vrijwillig prostitueren. Om aan deze situatie te verhelpen, werd er anno 1997-1998 een wetsvoorstel door Mevr. Dua ingediend. Zij ijverde voor een afwijking van artikelen 1 en 2 van deze Overeenkomst indien dit ten goede kwam aan de leefomstandigheden en de bescherming van de prostituee. Een herziening

[598] Wetsvoorstel (V. DUA) tot regeling van de prostitutie, *Parl.St.* Senaat 1997-98, 1-958/1.
[599] M. HIRSCH, "La répression de la prostitution et de son exploitation en Belgique" in P. VAN DER VORST, en P. MARY (eds.), *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 76
[600] M. HIRSCH, "La répression de la prostitution et de son exploitation en Belgique" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.), *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 76
[601] M. HIRSCH, "La répression de la prostitution et de son exploitation en Belgique" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.), *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 76-77.
[602] P. GILLIAUX, "La réglementation administrative de la prostitution en Belgique" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.), *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant 1992, 274.

van de Conventie van New York zou zich dan wel opdringen om de Overeenkomst aan te passen aan het wetsvoorstel van Mevr. Dua[603].

3.1.3.4 Wet 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de kinderpornografie

251. Na een onderzoeksperiode van 3 jaar gevoerd door de Parlementaire Onderzoekscommissie kwam deze wet[604] tot stand[605]. Deze wet voorzag in een strengere bestraffing. Door de totstandkoming van de wet van 1995 was het noodzakelijk dat er een aantal veranderingen werden doorgevoerd. In deze wet is geen definitie terug te vinden van het begrip 'mensenhandel', maar zijn wel wijzigingen en nieuwe bepalingen opgenomen in de bestaande wetgeving[606]. In artikel 11 van deze wet wordt voor het eerst bepaald welke praktijken kunnen gekwalificeerd worden als zijnde mensenhandel.

252. Een eerste verandering deed zich voor op het vlak van de Vreemdelingenwetgeving. De Vreemdelingenwet van 15 december 1980 werd aangevuld met artikel 77 bis waarin werd gesteld[607]:

253. 'personen die ertoe bijdragen dat een vreemdeling het koninkrijk binnenkomt (, er via doorreist[608609]) of er verblijft, en daarbij gebruik maken van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige andere vorm van dwang, of misbruik maken van de kwetsbare positie[610611612] waarin de vreemdeling verkeert ten gevolge van een onwettige of precaire administratieve toestand[613], (of tengevolge van zijn staat van minderjarigheid[614]) of ten gevolge van zwangerschap, ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid, zich schuldig maken aan

mensenhandel en worden gestraft met een geldboete en een gevangenisstraf.[615]'. De aandacht dient hierbij gevestigd te worden op het feit dat het niet enkel meer betrekking heeft op de seksuele exploitatie, maar ook economische uitbuiting e.d.[616617]. Toch neemt dit niet weg dat de prostitutiesector nog steeds een belangrijke spil is in deze problematiek. Het gebeurt dikwijls dat vrouwen naar België worden verhandeld met het oog op een beroep als danseres, terwijl ze in feite

[603] Wetsvoorstel (V. DUA) tot regeling van de prostitutie, *Parl.St.* Senaat 1997-98, 1-958/1.

dienen te fungeren als sekswerker in het prostitutiemilieu [618][619]. Ook deze vrouwen vallen dan onder het toepassingsgebied van artikel 77 bis van de Vreemdelingenwet.

254. Vermeldenswaardig is tevens artikel 77bis §1 bis. Dit artikel is toegevoegd door de wet[620] van 2 januari 2001 betreffende de budgettaire maatregelen. De bedoeling van deze toevoeging bestond in de vervolging van huisjesmelkerij. Art 77bis §1 bis[621][622] van de Vreemdelingenwet[623] stelt strafbaar de persoon die rechtstreeks of via een tussenpersoon misbruik maakt van de bijzonder kwetsbare positie van een vreemdeling ten gevolge van zijn onwettige of precaire administratieve toestand door de verkoop, verhuur of ter beschikkingstelling van kamers of enige andere ruimte met als doel er abnormaal profijt uit te halen. Het artikel 77 bis §1bis vormt geen schending van artikelen 12 en 14 van de Grondwet en dus geen schending van het wettigheidbeginsel in strafzaken.

255. Het zijn deze grondwetsartikelen die ervoor zorgen dat er geen enkel gedrag strafbaar wordt gesteld en ook geen enkele straf zal worden uitgesproken dan o.g.v. de regels goedgekeurd door

---

[604] Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en de kinderpornografie, *BS* 25 april 1995, 10.823

[605] E. TOEBOSCH, *Het parlement anders bekeken*, Gent, Academia Press, 2006, 187.

[606] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 27.

[607] Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 31 december 1980, 14.584.

[608] Toevoeging door art. 50 van de wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *BS* 17 maart 2001. 8.495.

[609] Cass. (2e k.) 19 oktober 2004, AR P.04.1045.N, S.M. e.a. / PAG-ASA e.a., *Arr.Cass.* 2004, afl. 10, 1633.

[610] Corr. Turnhout (13e k.) 21 januari 2008, CGKR jaarverslag Mensenhandel 2007. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/?action=publicatie_detail&id=25&thema=5 , 94-95 [27/04/2010].

[611] Cass. (2e k.) 22 juni 1999, AR P.99.0611.N, Morodi, *Arr.Cass.* 1999, 925.

[612] Cass. (2e k.) 17 december 2003, AR P.03.1450.F, K.D., S.U., *Arr. Cass.* 2003, afl. 12, 2313.

[613] Corr. Gent 20 juni 2005; nr. 2005/2279, *Huur* 2006, afl.2, 86.

[614] Toevoeging door art. 50 van de wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *BS* 17 maart 2001. 8.495.

[615] Art. 77 bis Vreemdelingenwet van 15 december 1980.

[616] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 28.

[617] Wetsvoorstel (J. VANDE LANOTTE) tot bestrijding van de mensenhandel, *Parl.St.* Kamer 1993-94, nr. 1381/1, 18.

[618] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 39.

[619] Antwerpen (14e k.) 19 maart 2009. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=551 , 5 [27/04/2010].

[620] Wet van 2 januari 2001 betreffende diverse budgettaire maatregelen, *BS* 3 januari 2001, 81.

[621] ingevoegd bij art. 69, 1 Wet van. 2 januari 2001 (*BS* 3 januari 2001 (tweede uitg.), *err.*, *BS* 13 januari 2001 (tweede uitg.)), met ingang van 3 januari 2001 (art. 82), gewijzigd bij art. 2 Wet. 26 juni 2000 (*BS* 29 juli 2000), met ingang van 1 januari 2002 (art. 9) en bij art. 190 W. 2 augustus 2002 (*BS* 29 augustus 2002 (tweede uitg.)), met ingang van 29 augustus 2002 (art. 207). De programmawet van 2 augustus 2002 brengt eveneens een aanpassing aan artikel 77bis §1 bis door de vervolging uit te breiden tot personen die volledige panden verkopen of ter beschikking stellen.

[622] Artikel 77bis§ 1 bis werd door de Wet van 10 augustus 2005 overgebracht naar art 433 decies Sw.

[623] Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, et verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 31 december 1980, 14.584.

een democratisch verkozen beraadslagende vergadering. Het is dus noodzakelijk dat de wetgever in duidelijke en nauwkeurige bewoordingen aangeeft welke gedragingen aanleiding geven tot strafrechtelijke aansprakelijkheid[624]. Hoewel de beoordelingsvrijheid van de rechter niet al te groot mag zijn, belet dit legaliteitsbeginsel inzake strafzaken niet dat de wetgever de rechter toch enige beoordelingsbevoegdheid mag verlenen[625]. Het is naar aanleiding van een rechtszaak voor de correctionele rechtbank te Luik dat er problemen ontstonden rond de het begrip 'abnormaal profijt', aangezien de wetgever de invulling van dit begrip toekent aan de beoordeling van de rechter. De rechtbank zal dan een prejudiciële vraag stellen aan het Arbitragehof i.v.m. het begrip 'abnormaal profijt en of dit begrip al dan niet het legaliteitsbeginsel schendt. Het Arbitragehof is van mening dat de wetgever met het begrip 'abnormaal profijt' voornamelijk een 'abnormale huurprijs' bedoelde en zeker niet nettowinst of belastbare winst. Het begrip 'profijt' reikt dus verder dan de fiscale winst en dient verder ingevuld door de rechter. Op basis hiervan besloot het Arbitragehof dat elke eigenaar van een onroerend goed duidelijk kan uitmaken a.d.h.v. de bewoordingen uit artikel 77bis §1 bis Vreemdelingenwet en artikel 380 §1, 3° Strafwetboek in samenloop met de rechterlijke interpretatie welke handelingen zijn strafrechtelijke aansprakelijkheid tot gevolg hebben. Het Arbitragehof is bijgevolg van oordeel dat artikelen 12 en 14 van de Grondwet hierdoor niet geschonden worden[626][627].

256. Artikel 77 bis §2 houdt een strafbepaling in die van toepassing is indien het misdrijf, zoals in artikel 77bis §1 bis Vreemdelingenwet omschreven, zich gewoonlijk voordoet. In dit geval maakt

[624] Het Arbitragehof verwijst naar rechtspraak van het Europees Hof Voor de Rechten van de Mens over artikel 7 EVRM, dat het legaliteitsbeginsel inzake strafzaken bevestigt waaronder het arrest Kokkinakis tegen Griekenland (25 mei 1993).
[625] M. VANDEVELDE, "Strafbepalingen over huisjesmelkerij voldoende duidelijk voor Abitragehof", *Juristenkrant* 2006, afl. 121, 12.
[626] Arbitragehof 11 mei 2005, nr. 92/2005, *BS* 24 juni 2005 (tweede uitgave) (uittreksel), 29.013.
[627] M. VANDEVELDE, "Strafbepalingen over huisjesmelkerij voldoende duidelijk voor Abitragehof", *Juristenkrant* 2006, afl. 121, 12.

het niet een gewoontemisdrijf uit, maar wordt het beschouwd als een verzwarende omstandigheid[628].

257. Artikel 77 bis §3 voorziet in een verzwarende omstandigheid wanneer het gaat om een daad van deelneming aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van ene vereniging, afgezien van het feit of de schuldige nu al dan niet het leidend figuur was[629].

258. Het tweede punt dat een wijziging onderging, was het Strafwetboek en meer bepaald de artikelen 379 en 380bis Sw.

259. In artikel 379 Sw was het niet langer relevant of de dader al dan niet de staat van minderjarigheid van het slachtoffer kende en werd dus geschrapt[630]. Daarnaast werd tevens de leeftijdsgrens van 14 jaar geschrapt. Dit nam niet weg dat de strafmaat nog steeds afhankelijk bleef van de leeftijd van het minderjarige slachtoffer[631].

260. Het tweede artikel nl. 380bis vergde ook enige aanpassing die vereist werd door artikel 3 van de Wet van 13 april 1995[632]. In de gewijzigde versie werd er een onderscheid gemaakt tussen prostitutie van meerderjarigen[633], de gedwongen prostitutie[634] en de prostitutie van minderjarigen[635].

261. Het artikel 380bis Sw. ten tijde van de wet van 13 april 1995 werd gewijzigd door de wet van 28 november 2000 en ging voortaan door voor artikel 380 Sw[636][637][638].

---

[628] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 29.
[629] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 29.
[630] Art. 2 Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en de kinderpornografie, *BS* 25 april 1995, 10.823.
[631] M. GUILLEMIN, A. LUYCKX en G. BOURDOUX, "De strijd tegen de mensenhandel, de reclame voor diensten van seksuele aard en de bescherming van de minderjarigen in het domein van de seksualiteit", *Vigiles* 1995, afl. 3, 19-27.
[632] Art. 3 van de Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en de kinderpornografie, *BS* 25 april 1995, 10.823.
[633] Art. 380 bis § 1 en 2 Sw.
[634] Art. 380 bis § 3 Sw.
[635] Art. 380 bis § 4 en 5 Sw.
[636] Oorspronkelijk artikel 380 bis vervangen bij artikel. 3 Wet van 13 april 1995 (*BS* 25 april 1995, err., *BS* 17 juni 1995, err., *BS* 6 juli 1995)en vernummerd tot artikel 380 bij artikel 14 Wet 28 november 2000 (*BS*.17 maart 2001 (tweede uitg.).
[637] Cass. (vakantiekamer) 24 juli 2001, AR P.01.0791.F, (M.); *Arr.Cass.* 2001, afl. 7, 1337.
[638] G. VERMEULEN en L. ARNOU, "Nieuwe Belgische Strafwetgeving tegen mensenhandel, mensensmokkel en huisjesmelkerij. Context en verkenning van de wet van 10 augustus" in L. ARNOU, J. DELMULLE, A. DE NAUW *et al*., *Strafrecht en strafprocesrecht* in *Postuniversitaire cyclus Willy Delva 32*, Mechelen, Kluwer, 2006, 60.

262. Tevens wordt geen melding meer gemaakt van het begrip souteneur[639], zodat de persoon die samenleeft met een prostituee niet langer zou bestraft worden voor zover hij niet optreedt als haar souteneur. Dit neemt niet weg dat er nog steeds een strafbaarstelling bestond voor diegene die zich schuldig maakte aan de exploitatie van iemand anders zijn ontucht of prostitutie[640].

Artikel 380 ter Sw. werd ook opgeheven door de Wet van 13 april 1995[641].

263. Naast deze wijzigingen en opheffingen werden er ook een aantal nieuwe artikelen toegevoegd waaronder artikel 382bis Sw..

264. Artikel 5 van de Wet van 1995 verleent de rechter de mogelijkheid om de inrichting, waar de misdrijven werden gepleegd te sluiten voor een termijn van een maand tot 3 jaar[642643].

265. Daarnaast voert artikel 6 een artikel 382bis Sw. dat de ontzetting uit bepaalde rechten voorziet zoals bv. de ontzetting van het recht om een bepaald beroep uit te oefenen ingeval een persoon feiten gepleegd heeft zoals opgesomd in de artikelen 372 tot 377, 379 tot 380 ter, 381 en 383 tot 387 en bovendien gepleegd op een minderjarige of met zijn deelneming[644]. Artikel 6 voorziet ook in een bijzondere verbeurdverklaring[645], zelfs ingeval het zaken betreft die niet aan de veroordeelde in eigendom toebehoren[646].

---

[639] Antwerpen 2 juni 2004, *NJW* 2004, afl. 93, 1387, noot J. DEENE.
[640] Art. 380bis, §1, 4e lid Sw. (nu artikel 380 Sw).
[641] Art. 14, 1° van de Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en de kinderpornografie, *BS* 25 april 1995, 10.823.
[642] Art. 382, § 3 Sw.
[643] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, .29.
[644] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 40.
[645] Art. 43 Sw.
[646] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 29.

266. Artikelen 9 en 10 voorzien in de gelegenheid een vordering tot staking in te stellen bij de rechtbank van eerste aanleg wanneer activiteiten in inrichtingen een inbreuk op de sociale wetgeving uitmaken en waar tevens een redelijk vermoeden bestaat dat er misdrijven inzake mensenhandel gepleegd worden. Op deze twee bepalingen kwam nogal kritiek vanwege de Raad van State, aangezien zij de mening was toegedaan dat dit zou leiden tot overlapping met de rechtbank van koophandel en reeds bestaande bepalingen[647].

267. Het is dus overduidelijk dat de wet van 13 april 1995 in een strafverzwaring voorzag. Dit blijkt onder andere uit het feit dat wanneer het slachtoffer minderjarig was er hogere straffen werden opgelegd[648]. De strafverzwaring kwam tot uiting in een stijging van de boetes en het optrekken van de gevangenisstraffen. Vooral de hogere boetes vormen een efficiënt bestraffingsmiddel ten aanzien van de handelaars juist omdat het opzet van mensenhandel gelegen is in het bekomen van een geldelijk voordeel.

268. Artikel 8 zorgt voor de invoeging van artikel 10ter in de Voorafgaande Titel van Strafvordering en heeft betrekking op de extraterritoriale vervolging. Dit artikel creëert de mogelijkheid om strafbare feiten die in het buitenland gepleegd zijn in België te vervolgen. Wel dient het gepleegde feit ook strafbaar te zijn volgens de wet van de staat waar het werd gepleegd. Hetgeen hier ontbreekt is de strafmaat van het land waar het gepleegde feit zich heeft voorgedaan.[649]

269. Artikel 12 stelt een multidisciplinaire aanpak voorop. Doordat het terrein van de mensenhandel nogal breed is, vereist het de tussenkomst van alle betrokken ministeries. Het zijn dan ook de ministeries die moeten bijdragen aan het opstellen van het verslag dat elk jaar aan het Parlement moet worden overhandigd[650].

270. In ons Strafwetboek was geen bepaling aanwezig waarin mensenhandel strafrechtelijk werd beteugeld. De Wet van 26 mei 1914 bracht daar verandering door de invoering van een nieuw

---

[647] M. TIBBAUT, *Mensenhandel in België: theorie en praktijk*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 38.
[648] A. JAGERS, De *strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 29.
[649] M. TIBBAUT, *Mensenhandel in België: theorie en praktijk*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 38.
[650] M. TIBBAUT, *Mensenhandel in België: theorie en praktijk*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 39.

artikel 380 bis: al wie, ten einde eens anders driften te voldoen, door bedrog of door geweld, bedreiging, misbruik van gezag of door welk ander dwangmiddel, een meerderjarige vrouw of een meerderjarig meisje tot het plegen van ontucht heeft verronseld, verleid of vervreemd, kwam voor strafbaarstelling in aanmerking[651][652]

271. Het misdrijf mensenhandel gaat ook gepaard met een schending van de fundamentele rechten van de mens. In deze context kan allereerst de Universele Verklaring van 10 december 1948 voor de Rechten van de Mens worden aangehaald. In concreto gaat het om de schending van de artikelen 3, 4 en 5. Artikel 3 bepaalt dat elk individu recht heeft op leven, vrijheid en veiligheid van zijn persoon. Artikel 4 haalt aan dat slavernij en slavenhandel onder alle vormen verboden zijn. Tenslotte houdt artikel 5 het verbod in om iemand aan folteringen of wreedaardige, onmenselijke of vernederende straffen en behandelingen te onderwerpen. De rol van het Internationaal Verdrag van 19 december 1966 inzake Burgerrechten en Politieke Rechten is ook onmiskenbaar. Dit Verdrag verbiedt dezelfde handelingen in respectievelijk de artikelen 9,8 en 7. Het zgn. Handvest van de Grondrechten van de EU is eveneens relevant.

[651] VERMEULEN, G. en ARNOU, L.,"Nieuwe Belgische Strafwetgeving tegen mensenhandel, mensensmokkel en huisjesmelkerij. Context en verkenning van de wet van 10 augustus" in L. ARNOU, J. DELMULLE, A. DE NAUW *et al., Strafrecht en strafprocesrecht* in *Postuniversitaire cyclus Willy Delva 32*, Mechelen, Kluwer, 2006**,**

652 Antwerpen (10e k.) 7 maart 2000. Consulteerbaar op: http://www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=569 [27/04/2010].

Nederlands recht

272. Art 250 a Sr werd op 1 januari 2005 vervangen door art 273a Sr. De laatste bepaling heeft een bredere omschrijving die niet langer beperkt is tot de seksuele uitbuiting van personen. Ondertussen is artikel 273 a Sr veranderd in artikel 273 f op 1 september 2006[653].

273. Het toepassingsgebied is uitgebreid tot andere vormen van uitbuiting waaronder de sociale en economische uitbuiting. Daarnaast staat ook de organenhandel in de kijker.

274. Die vervanging door artikel 273a Sr is er gekomen onder invloed van de internationale regelgeving. Op internationaal vlak hanteerde men een ruimere definitie van mensenhandel dan in het Nederlandse artikel 250 a Sr (oud). De internationale definitie had ook oog voor andere vormen van uitbuiting zoals sociaal-economische uitbuiting. Onder dit laatste vallen uitbuiting van prostitutie van anderen en andere vormen van seksuele uitbuiting, gedwongen of verplichte arbeid of dienstverlening en slavernij of hiermee gelijkgestelde praktijken.[654]

275. Het nieuwe artikel 273 a Sr is een letterlijke kopie van artikel 3 van het Protocol van New York van 15 november 2000 of het zogenaamde VN-Protocol[655].

276. Bij het VN-Verdrag tegen de transnationale, georganiseerde criminaliteit, dat dateert van 15 november 2000 werden twee protocollen[656] bijgevoegd. Het ene protocol dient ter bestrijding van mensensmokkel, het andere heeft betrekking op de bestrijding van mensenhandel. Op het EU-niveau worden mensensmokkel en mensenhandel opgenomen in twee afzonderlijke kaderbesluiten respectievelijk van 28 november 2002 en 19 juli 2002. Zowel het VN-mensenhandelprotocol als het EU-kaderbesluit van 19 juli 2002 definiëren mensenhandel als zijnde: 'Een persoon die wordt aangeworven, vervoerd, overgebracht, gehuisvest, opgenomen of onder 'iemand anders' controle gebracht m.o.o. op de uitbuiting van diens arbeid of diensten, op diens seksuele exploitatie of (in VN-definitie) op het wegnemen of transplanteren van diens organen of weefsels'. Hierbij is het noodzakelijk dat wat meerderjarigen betreft gebruik wordt gemaakt van geweld, bedreiging, misleiding, misbruik van kwetsbare positie of enige andere vorm van dwang. Minderjarigen

[653] A. L. DAALDER, *Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2007, 40.
[654] L. OTTEN en H.M.G. PEETERS, *Mensenhandel, de strafrechtelijke grens van exploitatie van prostitutie*, Utrecht, Wetenschapswinkel Rechten, 2006, 81-82.
[655] L. CLAEYS, *Een geïntegreerde samenwerking ter bestrijding van de mensenhandel op het niveau van het Belgisch Federaal beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 65.
[656] Wetsontwerp (REGERING) tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, *Parl.St.* Kamer 2004-05, 51K1560/001, 3.

daarentegen kunnen zelfs het slachtoffer van mensenhandel zijn zonder dat er sprake is van enige vorm van dwang.

277. Het misdrijf 'mensenhandel' bestaat uit verscheidene materiële elementen nl. enerzijds het bewegingselement dat slaat op het aanwerven, het vervoeren, e.d. en anderzijds het dwangelement of de onvrijheid. Daarnaast dient er ook een gans bijzonder opzet aanwezig te zijn dat betrekking heeft op uitbuiting of misbruik in de economische of seksuele sfeer of het weghalen van organen of weefsels[657]. Uit een vergelijking met de Belgische wetgeving kunnen enkele interessante verschilpunten worden aangestipt.

278. België wou namelijk het mensenhandelprobleem op Europees niveau aankaarten en diende daarom in 1996 een voorstel in tot gemeenschappelijk optreden van de EU-lidstaten dat in februari 1997 werd aangenomen. Wat de Belgische wet van 1995 en de nieuwste mensenhandeldefinities van de VN en de EU gemeen hebben was de koppeling aan het dwangelement of de onvrijheid.

279. Het grote probleem met de Belgische wet van 1995 was vooral gelegen in het gans bijzonder opzet dat in artikel 380, §1, 1° en §2 en §3 Sw. beperkt bleef tot de seksuele exploitatie en geen oog had voor de economische uitbuiting of de organenhandel. Het neutrale karakter van artikel 77 bis van de Vreemdelingenwet biedt ook niet echt een oplossing. Dit artikel stelt geen eisen aan het type van exploitatie waardoor het ook geen specifiek oogmerk beoogt. Met andere woorden zal deze bepaling enkel voorzien in een bestraffing wanneer mensensmokkel ontaardt in mensenhandel door de aanwezigheid van dwang of onvrijheid. Hieruit blijkt het onderscheid tussen mensensmokkel en mensenhandel nog steeds niet gerealiseerd is[658].

280. Het was dus noodzakelijk om de Belgische wetgeving in overeenstemming te brengen met het internationale en Europese gemeenrecht inzake mensenhandel. Dit gebeurde dan ook met het wetsontwerp van 14 januari 2005[659] dat opperde voor een aanpassing van artikel 77bis Vreemdelingenwet zodat deze bepaling uitsluitend nog betrekking had op mensensmokkel. Zie verder aanpassing in artikel 433 quinquies Sw. .

[657] G. VERMEULEN, "Matroesjka's: tien jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het vernieuwde mensenhandelbeleid?", *Panopticon* 2005, 2, 4-5.
[658] G. VERMEULEN, "Matroesjka's: tien jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het vernieuwde mensenhandelbeleid?", *Panopticon* 2005, 2, 5.
[659] Wetsontwerp (REGERING) tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, *Parl.St.* Kamer 2004-05, 51K1560/001.

281. Als pluspunt kan gewezen worden op de verruiming van de mogelijke doeleinden, die nu zowel de seksuele en arbeidsexploitatie als de orgaan- en weefselhandel omvatten.

282. Het VN-protocol maakt een onderscheid tussen handel in prostitutie en exploitatie van prostitutie. Een ander verschilpunt met het oude artikel 250 a Sr is dat men nu meer gebruik maakt van een groter aantal middelen en omstandigheden.

283. De hamvraag die moet gesteld worden, luidt als volgt: ' Is er bij exploitatie van prostitutie sprake van mensenhandel?'. Het is nuttig en ook noodzakelijk de dat de prostituees zelf inzicht verwerven in het mensenhandelartikel en in het aspect 'dwang' teneinde hun relatie met de exploitanten te begrijpen. In 1999 is er een voorstel tot wetswijziging goedgekeurd dat ertoe leidde dat er een wetswijziging van kracht werd in 2000. Het toenmalige nieuwe artikel 250 a Sr stelde alle vormen van uitbuiting in de context van prostitutie strafbaar g. In art. 250 a Sr werden de woorden ' met een derde' vervangen door ' met of voor een derde'.[660]

284. In het oude artikel 250 a Sr. bestond er onduidelijkheid over het begrip 'dwang'. In bepaalde gevallen was er duidelijk sprake van dwang nl. wanneer de exploitant de prostituees mishandeld, opsloot of chanteerde[661]. In andere gevallen was de grens dan weer zeer vaag. Geval per geval zal er gekeken worden of er dwang aanwezig is. De rol van uitbuiting is zeer groot bij het onderzoek naar dwang. Die rol zal nog groter worden bij de inwerkingtreding van art. 273a Sr. Daarnaast is er een verwijzing naar het arbeidsrecht. Het arbeidsrecht is belangrijk om te weten wanneer de uitbating omslaat in uitbuiting. Aangezien de rechtspraak geen echte concrete bepaling heeft van een redelijke verdeling van verdiensten, redelijke arbeidstijden etc. vervult het arbeidsrecht hier een aanvullende rol[662].

285. Uitbuiting behoort eveneens tot mensenhandel en wordt strafbaars gesteld in art 273 f Sr. Mensenhandel is aan de orde wanneer iemand een ander door dwang, geweld of een andere

[660] A. L. DAALDER, *Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2007, 39.
[661] L. OTTEN en H.M.G. PEETERS, *Mensenhandel, de strafrechtelijke grens van exploitatie van prostitutie*, Utrecht, Wetenschapswinkel Rechten, 2006, 99.
[662] L. OTTEN en H.M.G. PEETERS, *Mensenhandel, de strafrechtelijke grens van exploitatie van prostitutie*, Utrecht, Wetenschapswinkel Rechten, 2006, 100.

feitelijkheid of door dreiging met geweld of een andere feitelijkheid ertoe brengt zich beschikbaar te stellen voor seksuele diensten met of voor een derde[663]. Hetgeen de zaak enorm bemoeilijkt is het feit dat prostituees zowel met exploitanten als met pooiers ('vriendjes') in contact komen. Het is dus perfect mogelijk dat een exploitant ter goeder trouw is maar dikwijls onwetend de regels naleeft, terwijl de prostituee onder dwang werkt voor een pooier[664]. De ideale gelegenheid voor pooiers om dit te realiseren is de raamprostitutie en de escortservice. De pooiers[665] kunnen op die manier de prostituees controleren zonder de exploitant dit weet. Dit laatste is ook uit onderzoek gebleken [666].

287. De laatste jaren lijkt er tevens een toename te zijn in huurprijzen van kamers en andere faciliteiten wat op zijn beurt de uitbuiting bewerkstelligt. Opdat de verhuring van kamers met het oog op prostitutie strafbaar zou zijn onder artikel 380 §1, 3° Sw. dient het te gebeuren om 'abnormaal profijt' te verwezenlijken. Er rust geen wettelijke verplichting op de feitenrechter om de netto-winst bekomen door de verhuurder in aanmerking te nemen[667]. Zowel artikel 380 §1, 3° Sw als enige andere bepaling sluiten de verbeurdverklaring van het gebouw uit ingeval van verhuring met het oog op prostitutie om er een abnormaal profijt uit te halen[668]. Denk maar aan de vastgoedbezitters die ook gekwalificeerd kunnen worden als zijnde pooiers[669]. De eigenaars van prostitutiehuizen verhuren zgn. carrés i.e. zeer kleine kamers met slechts beperkte voorzieningen tegen onredelijke huurprijzen[670][671][672][673]. Toch zijn de prostituees en exploitanten zich meer bewust geworden van het fenomeen uitbuiting[674]. Zelfs in de jaren '70 deed het fenomeen zich voor dat wanneer een huis gelegen in de oude stadskern werd gekocht door een pooier of een persoon vertrouwd met het prostitutiemilieu. Het verhuren of onderverhuren aan prostituees zorgde voor

[663] A. L. DAALDER, *Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2007, 78.
[664] A. L. DAALDER, *Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2007, 78.
[665] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 71.
[666] A. L. DAALDER, *Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2007, 79.
[667] Cass. 13 april 1999, AR P.98.0898.N.
[668] Cass. 27 mei 2009, AR P.2009.0240.F.
[669] Cass.11 september 1979, *Pas.* 1980, I, 27; *RW* 1979-80, 1247.
[670] Antwerpen (12e k.) 8 maart 2006, *RW* 2008-09, afl. 29, 1225.
[671] Cass. 16 december 1974, *Pas.* 1975, I, 418; *Arr. Cass.* 1975, 453; Cass. 21 november 1984, nr. 3845, *Arr.Cass.* 1984-85, 408; *Pas.* 1985, I, 365.
[672] Antwerpen (8e k.) 6 oktober 1999, *Rechtspraak Mensenhandel* 2002, 256.
[673] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR, C. en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 69.
[674] A. L. DAALDER, *Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2007, 81-82.

geweldige inkomsten. De prijzen in de jaren ’70 varieerden tussen de 1.500 en 2000 fr. per werkshift. Bij gebreke van een doeltreffend optreden tegen deze woekerprijzen ging het stadsbestuur eind jaren ’70 over tot de uitvaardiging van een gemeentelijk politiereglement in aanvulling op de Wet van 21 augustus 1948. Dit reglement bestond uit de artikelen 58 t.e.m. 62. Reeds in de periode vóór het verschijnen van de artikelen van Chris De Stoop in Knack kreeg de Antwerpse politie oog voor de ernst van vrouwenhandel in de context van prostitutie. Het duurde dan nog tot de publicatie van de vaststellingen van De Stoop in Knack anno april 1990 vooraleer een justitieel optreden merkbaar was in de zin van een strafrechtelijk onderzoek tegen de betrokken handelaren[675].

288. Het is door een wetsvoorstel uitgaande van dhr. Johan Vande Lanotte dat er actie kwam op het domein van de internationale vrouwenhandel. Het wetsvoorstel hield de oprichting van een Parlementaire onderzoekscommissie[676] in om een beter inzicht in de problematiek van vrouwenhandel te krijgen. Aangezien het toenemende internationale karakter van de prostituees en de hieraan verbonden internationale vrouwenhandel konden de lokale overheden de problematiek niet langer zelf onder controle houden. De tussenkomst van hogere overheden zoals Minister van Justitite, Minister van Buitenlandse Zaken e.a. . werd bijgevolg noodzakelijk. Een volgend wetsvoorstel werd ingediend op 19 april 1994 door kamerleden van de onderzoekscommissie om te voorzien in zware bestraffing van diegene die grote sommen geld verdient door vrouwen, mannen en kinderen met bedrieglijk oogpunt binnen te halen in België[677].

3.1.4. Mensenhandel en migrantenprostituees

289. Telkens er gedebatteerd wordt over de bestrijding van mensenhandel in de context van de seksuele dienstverlening duikt de hamvraag op of een legalisering van de prostitutiemigratie doeltreffend en dus noodzakelijk zou zijn. Er is gebleken dat een verbod de migratiestroom van vrouwen buiten de EU niet tegenhoudt, maar integendeel deze vrouwen in een zwakke, afhankelijke positie brengt. Het wettig maken van deze vorm van migratie zou de prostituees beschermen tegen het gevaar van mensenhandel en uitbuiting. Daarenboven zouden deze vrouwen

[675] C. FIJNAUT, *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie in Antwerpen*: *de redactie van de overheid*, Leuven, Acco, 1994, 17.
[676] Voorstel (J. VANDE LANOTTE) tot oprichting van parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar een structureel beleid gericht tegen de internationale vrouwenhandel, *Parl.St.* Kamer 1991-92, nr. 673/1, 3.
[677] L. DE MECHELEER, C. POUSSEUR en K. DE VOLDER, *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 71.

voortaan geen schijnhuwelijk meer moeten aangaan om op die manier een verblijfsvergunning te kunnen bemachtigen. De illegale prostitutie volledig uitbannen is een utopie die zelfs door de legalisering niet kon gerealiseerd worden[678]. Ook zal de legalisering niet kunnen verhinderen dat migranten nog steeds hun toevlucht zoeken tot de prostitutie om geld te verdienen, aangezien het enige alternatief bestaat uit jobs zoals zwart werk als poetsvrouw. Andere jobs leveren teveel risico op betrapping op waardoor ze dan uit Nederland kunnen worden uigezet[679]. Naast de inlandse vrouwenhandel is er ook sprake van een intercontinentale markt[680]

290. Lange tijd ging men ervan uit dat vrouwen in raam- en bordeelprostitutie meestal onder dwang in de prostitutie werden gelokt. Dit beeld bestaat vandaag niet meer. Ook buitenlandse en illegale prostituees zijn zich bewust en blijken met voorkennis over hun eventuele tewerkstelling naar hier te komen[681]. Asielprocedures worden vaak misbruikt door mensenhandelaars. Op die manier worden illegale vrouwen binnengesmokkeld.

291. Prostitutie en mensenhandel zijn twee fenomenen die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Er werd de opdracht gegeven aan de dienst voor het Strafrechtelijk Beleid om een richtlijn uit te werken over het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake mensenhandel en pornografie. Na een reeks vergaderingen kwam men tot de conclusie dat de bestrijding van mensenhandel nood had aan een multidisciplinaire aanpak. Naast het gerecht en de politiediensten was de rol van de administratieve en financiële diensten, migratiediensten e.a. onmiskenbaar. Men kwam ook tot de conclusie dat de definitie van mensenhandel in de wet van 13 april 1995 niet meer voldoende was voor de Circulaire. Er werd dan ook geopteerd voor een verruimde definiëring[682].

3.1.5 Politiecorruptie en mensenhandel

3.1.5.1 Praktijkvoorbeeld: Antwerpen

Naar aanleiding van het boek van de heer Ch. De Stoop kwam de praktijk van politiecorruptie aan het licht. Het was dus eind 1991 dat de Antwerpse burgemeester klopjachten liet houden op illegale

---

[678] A. JAGERS, *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en BelgIë: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 99-100.

[679] S. KRAUS, Verboden en dus vogelvrij. Prostitutie-migratie. Hoofdstuk 5 uit "Vrouwen in het migratiebeleid", E-Quality, 2003. Consulteerbaar op: www.e-quality.nl/assets/e-quality/publicaties/2003/Migratiebeleid/H05.pdf , 57. [23/04/2010].

[680] G. DE CRAENE, "Vrouwenhandel", *Vrede* 1994, 29.

[681] Corr. Antwerpen (vakantiekamer) 4 augustus 2000. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=516 [27/04/2010].

[682] D. REYNDERS, "Het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. Morival en K. VAN IMPE (eds.), Van *opjaagbeleid tot gedoogbeleid. De aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 40.

prostituees waarbij bepaalde agenten bij de meisjes 'een gratis beurt' kwamen eisen. Daarnaast is het ook relevant om te verwijzen naar de zgn. Bende van de Miljardair waar een politieman op een illegale manier voor de verblijfspapieren van de prostituees van 'de bende' zorgde. De politieman had gemakkelijk toegang aangezien hij lid was van de lokale vreemdelingendienst. Een ander geval toont aan dat vele Antwerpse agenten dikwijls 2 a 3 keer naar Thailand afreizen of huwen met een Thaise of Filippijnse vrouw. Zo is er zelfs een politieman die zijn eigen vrouw binnen de prostitutie bracht. Daarnaast zou hij fungeren als een soort van vrouwenhandelaar aan wie bescherming werd verleend door het stadsbestuur en de gemeentepolitie. Het komt dus vaak voor dat de agenten een relatie aangaan met dergelijke meisjes. Tevens bestonden nauwe banden tussen de uitbaters van clubs en een aantal leden van de gemeentelijk politie, zodat de uitbaters op voorhand wisten wanneer er een razzia zou worden gehouden.

vormen van politiecorruptie kunnen worden onderscheiden. De eerste bestaat vooral uit illegale activiteiten uitgevoerd door politieambtenaren zoals een politieman die als portier aan een seksclub staat. Secundo slaat politiecorruptie op een onbehoorlijk of misdadig optreden dat kan bestaan uit het wederrechtelijk wegnemen van geld en/of goederen bij een huiszoeking of fouillering. De laatste vorm heeft betrekking op het geval waarbij een politieman tijdens de uitoefening van zijn functie door al dan niet criminele derden vergoed wordt voor het leveren van wettelijk prestaties met een illegaal doel Op deze laatste vorm zijn de artikelen 246 tot en met 253 Sw. met betrekking tot omkoping van openbare ambtenaren toepasselijk[683].

[683] C. FIJNAUT, *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie in Antwerpen:de reactie van de overheid*, Leuven, Acco, 1994, 115.

3.2 Drugs en prostitutie

3.2.1 Correlatie tussen drugs en een bepaalde prostitutiesector

292. Uit het aantal dossiers m.b.t. prostitutie is gebleken dat ongeveer meer dan de helft te maken had met drugs. Wat betreft het soort druggebruik kan vooral verwezen worden naar cocaïne en heroïne. Uit de steekproef die werd gehouden, bleek dus dat een groot aantal vrouwelijke druggebruikers hun toevlucht zoeken in de prostitutie om hun druggebruik te kunnen bekostigen[684].

293. Na analyse is gebleken dat druggebruik door prostituees varieert met de geschiedenis, de geografie en de mate van professionalisme. Hoe professioneler de prostituee zich gedraagt, hoe minder haar druggebruik[685].

294. Druggebruik vormt een heersende problematiek in het prostitutiemilieu. Er bestaat ook op dit vlak geen echte constante. Zo wordt het gebruik van harddrugs voor een bepaalde groep van prostituees (straatprostituees[686]) gerelateerd aan de intrede in de prostitutie. Bij heroïne[687] speelt dan weer het economische aspect m.n. werken om hun druggebruik te kunnen financieren. Ook barbituraten en alcohol zijn kenmerkend in de wereld van de prostitutie.

295. Enkele praktijkvoorbeelden werden besproken in het magazine Knack[688]. Mona, een ex-straatprostituee, vertelt hoe ze verslaafd raakte aan de heroïne, een courante drug in de straatprostitutie[689]. Meestal zijn het vrouwen die een zwaar leven hebben geleden en de heroïne

---

[684] B. DE RUYVER, C. COLMAN en L. VANDAM, "Drugs en criminaliteit: bestaat het ene zonder het andere?" ,*Orde dag* 2008, afl.. 44, 11.
[685] X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., s.n., 1996, 117.
[686] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 127.
[687] X, "HIV- besmette Gina heeft vijf kinderen bij vier vaders", *Het Laatste Nieuws*, 5 februari 2009. Consulteerbaar op: www.hln.be/hln/nl/957/Belgie/article/detail/672022/2009/02/05/HIV-verslaafde-Gina-heeft-vijf-kinderen-bij-vier-vaders.dhtml [10/04/2010].
[688] Beroep: seks op leven en dood, 29 april 2009, Knack.
[689] VAST COMITE VAN TOEZICHT OP DE POLITIE, s.d., 'Jaarverslag 2001-Deel III'.Consulteerbaar op: www.comitep.be/2001/nl/2001Deel_3NL.htm#_Toc15092903 , 30 [12/03/2010].

gebruiken om de pijn te verzachten. Hun drijfveer om zich te prostitueren, is dan ook de financiering van hun druggebruik. De stad Antwerpen probeert de straatprostitutie die zich manifesteert in de atheneumbuurt dus terug te dringen door het te beteugelen[690]. Zowel de klant als de prostituee riskeert beboet te worden, maar de boetes missen elke doeltreffendheid. De prostituees zijn meestal niet in staat om die te betalen en belanden dan ook in de gevangenis. Daar begint de ellende pas. De vrouwen die heroïneverslaafd zijn, hebben voortdurend een shot nodig. Volgens de heer D. Grootjans, veiligheidsschepen van Antwerpen, daarentegen zijn de boetes juist wel efficiënt[691]. De boetes worden opgestuurd naar de hoerenlopers zodat hun echtgenote er ook weet van krijgt. Dit heeft dan tot gevolg dat de klanten van straatprostitutie de boetes zeer snel meestal de dag nadien komen betalen. Door dit systeem van boetes in te voeren is het aantal heroïnehoertjes in de Antwerpse Atheneumbuurt afgenomen.

296. Prostitutie is nog steeds een belangrijk financieringsmiddel voor druggebruik. Niet alleen vrouwen financieren op deze manier hun verslaving, ook bij mannen komt het voor[692]. De levenswijze van de prostituees levert een risicofactor voor druggebruik. In Amsterdam ging ongeveer de helft van de prostituees eerst in de prostitutie en raakten achteraf verslaafd. De andere helft raakte eerst verslaafd en kwam daarna terecht in de prostitutie om hun verslaving te onderhouden. Hieruit kunnen we besluiten dat de niet-verslaafde prostituees toch een groot risico lopen na hun in trede in het prostitutiemilieu verslaafd te worden.

[690] D. HERMANS, "47 klanten van straatprostituees op heterdaad betrapt in Antwerpen. Boetes voor hoerenlopers missen effect niet", *Het Nieuwsblad*, 27 juli 2006. Consulteerbaar op: www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=GG6VI7CS [19/04/2010].
[691] D. HERMANS, "47 klanten van straatprostituees op heterdaad betrapt in Antwerpen. Boetes voor hoerenlopers missen effect niet", *Het Nieuwsblad*, 27 juli 2006. Consulteerbaar op: www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=GG6VI7CS [19/04/2010].
[692] P.A. ROORDA, G. HAVERKAMP, E.A. NOORLANDER en E. UFFEN, *Drugs achter de draaideur: informatie voor politie en justitie over verslaving en verslaafden*, Haarlem, De Toorts, 1989, 42.

297. De vrouwen kiezen voor de prostitutie kiest om hun verslaving te bekostigen[693], omdat ze het criminele pad resoluut afwijzen.Voor diegene die zich reeds prostitueerden voor hun verslaving is er niet echt een probleem. Hun gebruik is kwantitatief onder controle.

298. Het grote probleem doet zich wel voor bij de beginnende gebruikster die thuis de deur is gewezen of is weggelopen, waardoor ze genoodzaakt is om haar lichaam te gaan verkopen. Hier ondervindt men een snelle aftakeling. Ze komen terecht in een vicieuze cirkel en in een milieu dat bestaat uit niet anders dan verslaafde mensen. Dikwijls leren de meisjes een verslaafd vriendje kennen die het meisje van drugs voorziet.

299. Vrouwen maken ongeveer een vierde deel uit van de heroïneverslaafden[694]. Na verloop van tijd blijkt echter dat de vrouwen hun verslaving niet meer kunnen financieren op een normale manier. Dit leidt hen dan tot in de prostitutiewereld. Een andere financieringsbron bestaat uit delicten zoals winkeldiefstal[695]. De politie komt vaak in aanraking met de meest kleine criminaliteit bv. een prostituee die haar klant besteelt

300. Heroïneprostitutie bij vrouwen duikt voornamelijk op in de grote steden. Vandaar dat de gemeente en daarmee samenhangend de politie in hun beleid rekening moeten houden met dit fenomeen[696]. Prostitutie bestaat natuurlijk ook op kleine plaatsen, maar daar vormt het geen gevaar voor overlast[697]. De doelgroep van de controle bestaat vooral uit minderjarigen beneden de achttien jaar die actief zijn in de prostitutie. In de straat-en raamprostitutie is die controle gemakkelijk te onderhouden. Doordat in sommige gemeenten een gedoogbeleid gevoerd werd, zoals in Den Haag en Rotterdam staken enkele nadelen de kop op. Het grote nadeel van de gedoogzones is namelijk de overlast voor de buurtbewoners. Het druggebruik laat zijn sporen letterlijk na in de vorm van naalden en spuiten. De exploitanten moedigen vooral het gebruik van cocaïne en amfetamine aan met het oog op verhoogde prestaties van de prostituees dat hogere inkomsten voor hen oplevert.

---

693 G., VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 52.

694 P.A. ROORDA, G. HAVERKAMP, E.A. NOORLANDER en E. UFFEN, *Drugs achter de draaideur: informatie voor politie en justitie over verslaving en verslaafden,* Haarlem, De Toorts, 1989, 79.

695 P.A. ROORDA, G. HAVERKAMP, E.A. NOORLANDER en E. UFFEN, *Drugs achter de draaideur: informatie voor politie en justitie over verslaving en verslaafden,* Haarlem, De Toorts, 1989, 79.

696 D. HERMANS, "47 klanten van straatprostituees op heterdaad betrapt in Antwerpen. Boetes voor hoerenlopers missen effect niet", *Het Nieuwsblad*, 27 juli 2006. Consulteerbaar op: www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=GG6VI7CS [19/04/2010].

697 P.A. ROORDA, G. HAVERKAMP, E.A. NOORLANDER en E. UFFEN, *Drugs achter de draaideur: informatie voor politie en justitie over verslaving en verslaafden,* Haarlem, De Toorts, 1989, 80.

301. Wat heroïne betreft staat de zaak er anders voor. Enkel als de souteneurs zelf gebruiken, zullen ze het ook laten gebruiken door hun prostituees. Sommige prostituees zoeken hun toevlucht in heroïne om hun werk nog aan te kunnen[698].

302. De grootste problematiek in de relatie drugs- prostitutie schuilt in AIDS. Het condoomgebruik is daarom ook toegenomen in de prostitutiesector temeer omdat het de beste bescherming biedt tegen AIDS. Het tegengaan van besmetting door AIDS vormt dan ook het onderwerp bij uitstek van de beleidmakers[699]. Naar aanleiding van het boek van de heer Ch. De Stoop kwam de praktijk van politiecorruptie aan het licht. Het was dus eind 1991 dat de Antwerpse burgemeester klopjachten liet houden op illegale prostituees waarbij bepaalde agenten bij de meisjes 'een gratis beurt' kwamen eisen. Daarnaast is het ook relevant om te verwijzen naar de zgn. Bende van de Miljardair waar een politieman op een illegale manier voor de verblijfspapieren van de prostituees van 'de bende' zorgde. De politieman had gemakkelijk toegang aangezien hij lid was van de lokale vreemdelingendienst. Een ander geval toont aan dat vele Antwerpse agenten dikwijls 2 a 3 keer naar Thailand afreizen of huwen met een Thaise of Filippijnse vrouw. Zo is er zelfs een politieman die zijn eigen vrouw binnen de prostitutie bracht. Daarnaast zou hij fungeren als een soort van vrouwenhandelaar aan wie bescherming werd verleend door het stadsbestuur en de gemeentepolitie. Het komt dus vaak voor dat de agenten een relatie aangaan met dergelijke meisjes. Tevens bestonden nauwe banden tussen de uitbaters van clubs en een aantal leden van de gemeentelijk politie, zodat de uitbaters op voorhand wisten wanneer er een razzia zou worden gehouden.

vormen van politiecorruptie kunnen worden onderscheiden. De eerste bestaat vooral uit illegale activiteiten uitgevoerd door politieambtenaren zoals een politieman die als portier aan een seksclub staat. Secundo slaat politiecorruptie op een onbehoorlijk of misdadig optreden dat kan bestaan uit het wederrechtelijk wegnemen van geld en/of goederen bij een huiszoeking of fouillering. De laatste vorm heeft betrekking op het geval waarbij een politieman tijdens de uitoefening van zijn functie door al dan niet criminele derden vergoed wordt voor het leveren van wettelijk prestaties met een illegaal doel Op deze laatste vorm zijn de artikelen 246 tot en met 253 Sw. met betrekking tot omkoping van openbare ambtenaren toepasselijk[700].

---

[698] P.A. ROORDA, G. HAVERKAMP, E.A. NOORLANDER en E. UFFEN, *Drugs achter de draaideur: informatie voor politie en justitie over verslaving en verslaafden*, Haarlem, De Toorts, 1989, 81.
[699] P.A. ROORDA, G. HAVERKAMP, E.A. NOORLANDER en E. UFFEN, *Drugs achter de draaideur: informatie voor politie en justitie over verslaving en verslaafden*, Haarlem, De Toorts, 1989, 82.
[700] C. FIJNAUT, *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie in Antwerpen:de reactie van de overheid*, Leuven, Acco, 1994, 115.

Deel 4: actuele thema's i.v.m. prostitutie

4.1 Impact van de economische crisis op het prostitutiemilieu

303. De economische factor is onmiskenbaar, maar welke invloed die juist heeft, is niet altijd duidelijk. De meeste zouden verwachten dat armoede gepaard gaat met negatieve gevolgen voor de prostitutiesector. Dit laatste is allerminst waar. Armoede kan de prostitutie zowel bevorderen als afremmen. De vraag naar het economische aspect is dus zeer relevant. Zeker nu we heden ten dage in een economische crisis verkeren. De economische crisis zorgt voor een hoge werkloosheid dat zeker de laaggeschoolde meisjes treft. Om te overleven blijkt er slechts maar één uitweg te zijn en dat is de prostitutiesector[701]. Gelet op de economische en sociale situatie vormt de prostitutiesector de enigste uitweg ingeval van armoede en financiële moeilijkheden. Toch gaat het dikwijls om een bepaald stereotype vrouw nl. de laaggeschoolde en vaak alleenstaande moeder die moet overleven met een laag loon en dus afhankelijk is van de sociale zekerheid.

304. Ook structurele aspecten zoals tekort aan arbeidsplaatsen kunnen aanleiding geven tot een grotere toevlucht in de prostitutiesector. Daar deze vrouwen over onvoldoende vaardigheden beschikken, is het ook onmogelijk voor hen om in het legale circuit een baan te vinden. Ze moeten dan ook genoegen nemen de slechtst betaalde jobs. In fel contrast daarmee staat de prostitutiewereld waarin deze vrouwen zeer snel veel geld kunnen verdienen. Wanneer een vrouw daarenboven nog eens een geïsoleerd leventje leidt afgescheiden van de rest van hun familie of kennissen heeft die reeds werkzaam zijn als prostituee, dan zal de stap in dit circuit nog sneller gezet worden[702].

[701] M. DE BACKER, A. DE WITTE en G. UYTTENHOVE, "(Legale) uitbating van prostitutie" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 61.

[702] G. VAN EETVELD, *Stedelijk Beleidsplan Prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 52.

4.2 Klanten van prostituees worden bestraft?

305. Recent is er een actueel probleem opgedoken in het kader van prostitutie nl.: 'Dienen klanten van prostituees bestraft te worden?'[703]. In België is er een gelijkaardige trend van de boetes die klanten van prostituees riskeren op te lopen. Deze boetes rusten wel op een gemeentelijke grondslag en ontlenen hun oorsprong aan de GAS (Gemeentelijke Administratieve Sancties).

306. Ook in Nederland dreigen klanten van prostituees zonder vergunning bestraft te worden[704]. Sinds 2006 is het dus mogelijk dat klanten beboet worden en zelfs een straatverbod worden opgelegd. Volgens politicus Hugo Coveliers is dit de druppel. De pv's rusten enkel op vermoedens. Ze weten niet met zekerheid of de persoon in kwestie werkelijk op zoek is naar een prostituee. Zo zou het wel eens kunnen gebeuren dat er een onschuldig persoon ten onrechte een boete in de bus ontvangt. Bovendien worden de namen van de prostituees niet vermeld, zodat de rechten van verdediging daardoor ook nog eens worden geschonden. Iedereen die in beroep is gegaan, werd trouwens vrijgesproken door de politierechter. Dus uiteindelijk is het een nuloperatie en mist het elk effect.

307. Sedert een aantal jaren is het Zweedse beleid inzake gelijkheid tussen mannen en vrouwen zowel op professioneel als op sociaal gebied sterk uitgebouwd. Deze gedachtegang werkte door op verschillende facetten waarbij prostitutie uiteraard niet werd vergeten. De Zweedse wet van 1999 moet dan ook bekeken worden vanuit de achterliggende ideologie nl. gelijke kansen voor mannen en vrouwen[705]. Aangezien Zweden dit beleid voerde, kon onmogelijk gepleit worden voor een legalisering van de prostitutie. Een legalisering werd door de verschillende politieke strekkingen beschouwd als in strijd zijnde met het gelijke kansenbeleid. De visie dat prostitutie een beroep is als een ander strookte niet met het Zweedse ideaal.

308. In dit wetsvoorstel wordt er gepleit om de 'koper', die de vrouw aanziet als een handelsgoed strafbaar te stellen. Het zou immers onredelijk zijn de prostituee te bestraffen die hier juist het slachtoffer is. Artikel 380*ter* van het Strafwetboek, opgeheven bij de wet van 13 april 1995, wordt hersteld in de volgende lezing*:' Eenieder die betaald heeft voor seksuele betrekkingen wordt*

[703] Beroep: seks op leven en dood, 29 april 2009, Knack.
[704] X, "Nederlandse klanten van hoeren zonder vergunning strafbaar", *Het Laatste Nieuws*, 9 december 2008. Consulteerbaar op: www.hln.be/hln/nl/960/Buitenland/article/detail/540405/2008/12/09/Nederlandse-klanten-van-hoeren-zonder-vergunning-strafbaar.dhtml . [10/04/2010].
[705] Verslag THIJS en DE T SERCLAES, *Parl.St.* Senaat 1999-2000, nr. 2-152/1.

gestraft voor het betalen voor seksuele dienstverlening met geldboete of met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden' [706][707].

309. In Zweden[708] zijn alle klanten van prostituees strafbaar sedert 1999 door de inwerkingtreding van de nieuwe wet genaamd de 'Vrouwenvrede' die een nieuw perspectief op de aanpak van prostitutie lanceert[709][710]. De Zweedse wet van 1999 voorzag in een boete die kon worden opgelegd aan de hoerenloper, maar deze laatste kon ook een gevangenisstraf oplopen van 6 maanden. Nadien werd er gepleit om deze periode van 6 maanden te verhogen tot 1 jaar[711]. Maar de praktijk toont aan dat dit systeem niet optimaal functioneert. Het is trouwens onmogelijk voor de klant om te weten of hij een prostituee bezoekt die slachtoffer is van mensenhandel. Er zijn slechts weinig zaken die voor de rechtbank verschijnen (ongeveer 100 per jaar), aangezien het zeer moeilijk is om bewijs te leveren[712]. De straatprostitutie is erdoor verminderd, maar alles speelt zich nu meer ondergronds af. Het wordt nu georganiseerd via het internet, restaurants, discotheken en taxichauffeurs. Dit bevordert de controle zeker en vast niet en maakt het beroep er niet gemakkelijker op. Het trekt gevaarlijke klanten aan en zorgt ervoor dat eerlijke klanten worden gechanteerd.

310. Het systeem waarvoor Mevr. Freya Piryns pleit, is dan toch beter. Het stelt enkel de bestraffing voor van de klanten van prostituees die het slachtoffer van gewelddadige mensenhandel zijn. Klanten die wetens en willens betaalseks hebben met een prostituee die zwaar wordt uitgebuit of mishandeld, moeten worden bestraft. Het systeem biedt dan wederzijds voordeel zowel voor de klant als de bordeeluitbater. Bonafide bordeeluitbaters zullen er wel bij varen, omdat ze op die manier onderscheiden worden van de mensenhandelaars en de echte criminelen. De klant zal dan

[706] Wetsvoorstel (A-M LIZIN en N. DE'T SERCLAES) tot invoeging van art 380ter in het Strafwetboek over het betalen voor seksuele dienstverlening, *Parl.St.* Senaat 2000-01, nr. 2-856/1.
[707] E. TOEBOSCH, *Het parlement anders bekeken*, Gent, Academia Press, 2006, 189.
[708] J. DE WIT, "Klanten prostituees worden niet strafbaar", *Gazet van Antwerpen*, 20 november 2008. Consulteerbaar op: www.gva.be/nieuws/binnenland/klanten-prostituees-worden-niet-strafbaar.aspx [19/04/2010].
[709] Wetsvoorstel (A-M LIZIN en N. DE'T SERCLAES) tot invoeging van art 380ter in het Strafwetboek over het betalen voor seksuele dienstverlening, *Parl.St.* Senaat 2000-01, nr. 2-856/1.
[710] S. SROKA, *Prostitutie: roep om legalisering?*, Brussel, Rol en Samenleving vzw, maart 2003. Consulteerbaar op: www.rosadoc.be/pdf/juridische%20bijdrage/prostitutie.pdf [23/02/2010].
[711] X, "Zweedse politicus eist jaar cel voor hoerenlopers", *Het Laatste Nieuws*, 8 april 2008. Consulteerbaar op: www.hln.be/hln/nl/959/Bizar/article/detail/234570/2008/04/08/Zweedse-politicus-eist-jaar-cel-voor-hoerenlopers.dhtml [10/04/2010].
[712] J. DE WIT, "Klanten prostituees worden niet strafbaar", *Gazet van Antwerpen*, 20 november 2008. Consulteerbaar op: www.gva.be/nieuws/binnenland/klanten-prostituees-worden-niet-strafbaar.aspx [19/04/2010].

straffeloos een bordeel met kwaliteitslabel kunnen binnenstappen[713]. Het levert dan ook een economisch belang op voor de bordeelhouder om zo een label te halen[714].

311. In 2007 werd er een wetsvoorstel ingediend door Freya Piryns en Isabelle Durant om klanten strafbaar te stellen die zich wenden tot prostituees, die het slachtoffer zijn van mensenhandel[715]. Ze ijverden voor de invoering van een celstraf van 1 jaar of een boete van 5500 euro[716]. Algauw zag Durant in dat dit wetsvoorstel toch niet zo ideaal was, gezien de weinige rechtszaken tegen klanten die eigenlijk stranden wegens het moeilijke bewijs. Daarnaast kon men onmogelijk uitmaken wie klant was van een prostituee die in de greep was van een mensenhandelaar doordat er geen klantenlijsten werden bijgehouden. Bovendien bood het Zweedse model dat sinds 1999 alle klanten strafbaar stelt niet echte garanties op verbetering. Integendeel een groot deel van de prostitutie ging zich hierdoor manifesteren in de verborgen onderwereld. Vandaar dat minister van Justitie Jo Vandeurzen ook het voorstel heeft afgewezen net zoals de meeste senaatfracties. Jo Vandeurzen had namelijk al een circulaire i.v.m. het mensenhandelbeleid uitgewerkt waarvan de senaat eerst het resultaat wou afwachten[717].

[713] G. VERMEULEN, "Publiek-private samenwerking in de prostitutiesector. Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen ter voorkoming van mensenhandel en van overlast inzake prostitutie?" in M. COOLS e.a. (eds.), *Overlast en de maatschappelijke aanpak ervan* in *Update in de criminologie nr.4*, Mechelen, Kluwer, 2008, 160.

[714] J. DE WIT, "Prostitutie is een knelpuntberoep", *Gazet van Antwerpen*, 13 januari 2008. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/prostitutie-is-een-knelpuntberoep-2.aspx [19/04/2010].

[715] Wetsvoorstel (I. DURANT) tot invoeging van een artikel 380*quater* in het Strafwetboek met betrekking tot het gebruiken van diensten van seksuele aard geleverd door een slachtoffer van, *Parl.St.* Senaat 2007-08, nr. 4-257/1.

[716] J. DE WIT, "Klanten prostituees worden niet strafbaar", *Gazet van Antwerpen*, 20 november 2008. Consulteerbaar op: www.gva.be/nieuws/binnenland/klanten-prostituees-worden-niet-strafbaar.aspx [19/04/2010].

[717] J. DE WIT, "Klanten prostituees worden niet strafbaar", *Gazet van Antwerpen*, 20 november 2008. Consulteerbaar op: www.gva.be/nieuws/binnenland/klanten-prostituees-worden-niet-strafbaar.aspx [19/04/2010].

Deel 5: Persoonlijke visie en algemene conclusie

5.1. Persoonlijke visie

312. Na een analyse van dit thema ben ik te weten gekomen dat de hedendaagse prostitutie sporen draagt van het Romeinse tijdperk. Bij de Romeinen werd prostitutie beschouwd als zijnde een zonde en dit beeld werd doorgetrokken tot bij de Christenen in de 15e eeuw. Toch bestonden er op deze zonde uitzonderingen zoals de tolerantie t.a.v. de man die zich tot een prostituee wendde ter bevrediging van zijn seksuele lusten. Er was hier dus sprake van een discriminatoir karakter. Een andere contradictie kwam tot uiting bij het optreden van de bisschoppen als bordeelhouder, terwijl zij juist enkel voor huwelijkse seks predikten. Zo had de opkomst van de steden ook een grote impact op het prostitutiemilieu en werden er stadsbordelen opgericht om de oneerbare vrouwen uit de straten weg te houden. Het uitbreken van geslachtsziekten bracht hierin verandering en resulteerde in een strengere aanpak van overheidswege. Het overheidsoptreden ontwikkelde zich verder tijdens de periode van het reglementarisme m.n. 18-19e eeuw. De denkpiste die hier bewandeld werd, was nl. dat prostitutie noodzakelijk was om de overvloedige passies in te dijken. Hier werd een verbod op de prostitutie niet als wenselijk beschouwd, maar eerder geopteerd v oor een efficiënt controlebeleid. Zoals ik reeds heb aangehaald, heeft het Romeinse tijdperk sporen nagelaten. Die sporen waren in deze stroming terug te vinden in de reglementen, die reeds bestonden ten tijde van de Romeinen. Nadat ik deze stroming heb bestudeerd, ben ik tot de conclusie gekomen dat dit allesbehalve enig resultaat heeft opgeleverd. Het reglementarisme stelde een mooi doel voor ogen, maar uit de realiteit is gebleken dat dit niet verwezenlijkt is. De registratie, kenmerkend voor het reglementarisme , veroorzaakte een stigmatiserend effect en deed afbreuk aan de anonimiteit, die vele prostituees wensten te behouden om aan de belastingen te ontsnappen. Maar zoals reeds hierboven beschreven heft de overheid hoe dan ook belastingen en krijgt hierdoor het statuut van proxeneet, wel niet in de klassieke betekenis van het woord. Bovendien misten de controles alle doeltreffendheid om tegemoet te komen aan de venerische ziekten en waren zij geen realistische weergave van het aantal prostituees. Maar de grootste tekortkoming van het reglementarisme was het falen in de bestrijding van het proxenetisme. Vandaar dat ik niet opteer voor dergelijke systeem, omdat uit de praktijk is gebleken dat het niet een efficiënte aanpak van prostitutie oplevert. Het neo-reglementarisme daarentegen heeft wel al meer oog voor de bestrijding van misbruiken en de prostituee. De reactie op het reglementarisme is dan gekomen vanuit abolitionische invalshoek alias een maatschappelijke invalshoek. Deze stroming pleitte voor de afschaffing van de reglementering zijnde geen allesomvattende afschaffing. De klemtoon lag hierbij op de persoonlijke vrijheid en individuele gelijkheid, waarbij

de bevrediging van de man niet langer voorrang genoot. De voornaamste reden voor de opheffing van de reglementering was te vinden in de uitbating van ontuchthuizen die een invloed had op de nationale en internationale vrouwenhandel. In tegenstelling tot het reglementarisme was hier wel sprake van een aanpak van proxenetisme. Dit kwam tot uiting in artikel 1 en 2 van het VN-verdrag dat een abolitionistische ideologie behelste. Ondanks het feit dat het abolitionisme een goede aanpak voorstelt, gefundeerd op gelijkheid en vrijheid, is een erkenning van prostitutie uit den boze.

313. Naar mijn mening is het abolitionisme nogal een tegenstrijdige stroming. Enerzijds behartigt zij gelijkheid en een behandeling gelijk aan die voor overige burgers, anderzijds is zij volledig gekant tegen een erkenning van het beroep als prostituee. Dit komt nog tot uiting door de bestrijding van proxenetisme vervat in artikel 1 en 2 VN-verdrag. De ratificatie van dit Verdrag door België zal nl. het struikelblok vormen en de reden aangeven waarom België niet en Nederland wel tot legalisering kon overgaan. Een nogal wat radicale stroming vindt men terug in het prohibitionisme, dat zowel de pooier als de prostituee zelf strafbaar stelt. Dit stelsel had de bedoeling volledig uit te bannen, wat mij nogal een utopische gedachte lijkt. Aangezien ik eerder van mening ben dat prostitutie als iets noodzakelijk dient beschouwd te worden. Noodzakelijk in die zin dat het altijd al bestaan heeft en zal blijven bestaan. Bovendien lijkt me prostitutie eveneens noodzakelijk om de omvang van de seksuele misdrijven in te perken. Ter illustratie van het prohibitionisme kan verwezen worden naar de Zweedse wetgeving op het vlak van prostitutie. Als laatste stroming dient het feminisme vermeld te worden. Wegens het gefragmenteerde karakter kunnen 3 groepen worden onderscheiden. Toch bestond er onderling een groot contrast tussen deze groepen. De ene groep beschouwde prostitutie niet als een recht, terwijl de andere het juist wel als een mensenrecht aanzag. Het is deze laatste groep die dan ook ijverde voor seksuele vrijheid en erkenning van prostitutie als beroep. Enkel door erkenning zou prostitutie uit het illegale, criminele milieu kunnen worden gelicht. Kortom als ik zou moeten kiezen tussen deze stromingen ben ik eerder geneigd te gaan voor het feminisme en meer bepaald voor de groep die prostitutie beschouwde als een seksuele vrijheid. Meermaals is uit deze masterproef gebleken dat er nood is aan een erkenning van de prostituees en geen bestraffing. Dat prostitutie altijd heeft bestaan en is deel geworden van de samenleving ook al staat de maatschappij er terughoudend tegenover. Het verbieden zou tot meer problemen leiden dat iets op te lossen. De doelstellingen van het abolitionisme waren wel goed gekozen nl. persoonlijke vrijheid en gelijkheid, maar spijtig genoeg hield dit stelsel een contradictie in door de bestrijding van proxenetisme. Deze aanpak van het pooierschap belet de erkenning die wel noodzakelijk is om prostitutie uit de clandestiniteit te halen.

Wel kan ik begrijpen dat een verbod op de bordelen en meer algemeen op de exploitatie nodig was, aangezien de uitbating juist de vrouwenhandel ten goede kwam. Eerder heb ik reeds gesproken over het VN-verdrag van 1950 in de context van het abolitionisme. In dit Verdrag stond de visie centraal dat prostitutie onverzoenbaar was met de menselijke waardigheid. De handelaar werd in elk geval strafbaar gesteld ongeacht de toestemming van de vrouw in kwestie. Zelfs een poging werd sindsdien strafrechtelijk aangepakt. Desondanks kende het Verdrag niet het beoogde succes, aangezien het door te weinig landen werd geratificeerd. Bovendien vormde dit Verdrag en meer bepaald de artikelen 1en 2 een grote hindernis in de legalisering en reglementering, die zich opdrong om een erkenning van de prostitutie mogelijk te maken. Vooral in België, die het VN-Verdrag had bekrachtigd, leverde het moeilijkheden op waardoor een internationale ingreep nodig was.

314. Ook het strafrechtelijke kader i.v.m. bescherming van minderjarigen is aan enkele veranderingen onderhevig geweest met als voornaamste de Wet van 28 november 2000 inzake de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen. Deze wet werd gerealiseerd naar aanleiding van de tragedie rond de affaire Dutroux anno 1996. Door deze wet werd hoofdstuk 6 ‘Bederf van de jeugd en prostitutie’ van het Strafwetboek gewijzigd. Toch is er eerder sprake van een strengere aanpak dan van een verbetering. Kenmerkend voor deze nieuwe wet was het optrekken van de leeftijdgrenzen en ook een specifieke bepaling voor het begrip ‘minderjarige’ in artikel 100 ter Sw.. Deze bepaling zorgde voor duidelijkheid en kwalificeerde een minderjarige als elke persoon die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt. Daarnaast werd de minderjarige beschouwd als een volwaardig menselijk persoon en niet en niet meer als het voorwerp van de ouderlijke macht. Inhoudelijk introduceerde deze wet twee nieuwe strafbaarstellingen, die betrekking hadden op de klant van de minderjarige prostituee enerzijds en het bijwonen van pedofiele handelingen anderzijds. Wat de strafbaarstelling van de klant betreft, werd voorbijgegaan aan de abolitionistische visie, die in België louter de exploitatie van andermans prostitutie als strafbaar feit beschouwde. De tweede nieuwe strafbaarstelling gaf aanleiding tot de invoering van een 6^{e} paragraaf bij artikel 380 Sw., waardoor een nieuw misdrijf in het leven werd geroepen. Deze nieuwe strafbaarstelling was de ultieme oplossing om aan de dubbelzinnige toestand tegemoet te komen. Aangezien voordien het bezit van pedofiele videocassettes wel strafbaar was o.g.v. artikel 383bis Sw. in tegenstelling tot de fysieke aanwezigheid bij pedofiele voorstellingen. Daarnaast werd er getwijfeld aan het verdere bestaan van bepaalde artikels waaronder artikelen 380ter §2 en **315.** §3 Sw. inzake seksreclame via een telecommunicatiemiddel of enig ander reclamemiddel, aangezien inbreuken op deze bepalingen nooit aanleiding hebben gegeven tot vervolging. Met

betrekking tot dit laatste onderwerp kan verwezen worden naar een relevant vonnis van de correctionele rechtbank te Leuven die zich baseerde op artikel 10 EVRM (vrijheid van meningsuiting) bij haar besluitvorming. Uitzonderingen op artikel 10 EVRM zijn enkel toegelaten indien ze uitdrukkelijk voorzien zijn bij de wet en noodzakelijk zijn in een democratie om de openbare orde en goede zeden te beschermen. Haaks hierop stond het oordeel van het hof van beroep te Brussel die de mening was toegedaan dat een overheidsinmenging wel gepast was. Daarnaast bestond er ook een verdeelde mening omtrent de strafbaarstelling van de uitgever. Volgens de correctionele rechtbank was het geenszins de bedoeling van de wetgever om de uitgever strafbaar te stellen. Het hof van beroep daarentegen was van oordeel dat de uitgevers toch als mededaders kunnen worden gekwalificeerd. Mijn inziens heeft deze wet toch enige verbetering aangebracht, aangezien er enkele hiaten werden opgevuld op het vlak van de leeftijdsgrenzen, waardoor bepaalde minderjarigen voortaan ook werden opgevangen in het vangnet van de strafrechtelijke bescherming. Tevens vind ik het ook een verbetering dat er een bepaling is ingevoerd voor het begrip ‘minderjarige’, waardoor men niet meer moet gaan uitzoeken of men nu weldegelijk met een minderjarige te maken heeft of niet. Één van de nieuwe strafbaarstellingen heeft betrekking op de strafbaarstelling van de klant van een minderjarige prostituee. Hoewel in België gewerkt wordt met een systeem, dat gefundeerd is op een abolitionistische gedachtegang, sta ik toch wel zeer positief t.o.v. deze nieuwe strafbaarstelling. Rekening houdende met het feit dat het hier toch gaat om een zeer kwetsbare groep nl. minderjarigen. Zij zijn gemakkelijker te manipuleren en te beïnvloeden vandaar dat ik voorstander ben van deze strengere aanpak die hier aan de orde is. Naar mijn mening zijn minderjarigen makkelijker te overhalen en zouden ze sneller ingaan op een aanbod of belofte van materiële of financiële aard. Ook de tweede nieuwe strafbaarstelling vind ik een zeer goede aanpassing, aangezien nu de contradictoire situatie wordt verholpen en zowel het bezit van pedofiele videocassettes als het bijwonen van pedofiele voorstellingen strafrechtelijk wordt beteugeld. Het leek me nogal onwaarschijnlijk dat de toeschouwers van pedofiele voorstellingen zomaar vrijuit konden gaan. Bovendien was de invoering van dergelijke wet m.b.t. de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen noodzakelijk, gezien de invloed van de maatschappelijke evolutie op het vlak van seksualiteit bij jongeren. De wetgever heeft in deze wet toch geprobeerd om rekening te houden met het seksuele zelfbeschikkingsrecht van minderjarigen, met dien verstande dat het wel noodzakelijk was om de prostitutie van minderjarigen aan banden te leggen. Vandaar dat een strenger karakter werd gegeven aan de strafbaarstelling van klanten en andere uitbuiters.

316. Na een studie van enkele wetsvoorstellen kom ik tot de conclusie dat er een zeer groot contrast aanwezig is in de heersende visies. Sommige politieke strekkingen, waaronder SP.A-Spirit (zoals Staf Nimmegeers en Ludwig Vandenhove), pleitten voor een reglementering van de prostitutie om zo een erkenning als beroep mogelijk te maken. Anderen, waaronder CD&V, ijverden dan weer voor de strafbaarstelling van prostitutie met daarop een toegestane afwijking in de vorm van vergunningen verleend aan prostituees. Wat de eerste visie (Staf Nimmegeers en Ludwig Vandenhove) betreft, zou een type-arbeidsovereenkomst moeten worden uitgewerkt om misbruik en uitbuiting tegen te gaan. Deze uitwerking kan slechts plaatsgrijpen nadat een legalisering is doorgevoerd. Tot dan blijft elke arbeidsovereenkomst gesloten met het oog op prostitutie nietig, omdat het voorwerp en de oorzaak strijdig zijn met de openbare orde en de goede zeden. De reden waarom België niet kan overgaan tot legalisering is gelegen in een wet (artikel 1 en 2 van de Wet van 6 mei 1965) die dit alles onmogelijk maakt. Een aantal jaren later herneemt dhr. Ludwig Vandenhove opnieuw zijn eerder ingediende wetsvoorstel weliswaar in aangepaste vorm. Daarin wordt de ambigue houding van de overheid opnieuw aangehaald. Het is juist die houding die allerlei extreme toestanden zoals mensenhandel en prostitutie door minderjarigen toelaat. Er is dus nood aan een goed uitgewerkte wettelijke bepaling m.b.t. prostitutie. De tweede visie verdedigt eerder het standpunt van een principiële strafbaarstelling van prostitutie. Wel kan er eventueel worden afgeweken door een tijdelijke vergunning aan de prostituee te verlenen. Het beroep van prostituee wordt niet verboden, maar in relatie tot de souteneur valt het onder de verbodsbepaling in het Strafwetboek. Een voorlopige oplossing ligt vervat in tewerkstelling als dienster. Met dit laatste heb ik wel enkele bedenkingen. Het betreft hier toch wel een schijnbare situatie, aangezien de diensters in dergelijke bars wel fungeren als prostituees en er dus sprake is van exploitatie. Er is dan wel sprake van een geldige arbeidsovereenkomst (geldig voorwerp en geldige oorzaak), hoewel dit in de praktijk toch strijdig is met de openbare orde en goede zeden. Een werkelijke arbeidsovereenkomst, die expliciet wordt gesloten met het oog op prostitutie kan niet door de beugel, maar een arbeidsovereenkomst als dienster wel. Naar mijn inziens leidt dit toch tot een dubbelzinnige toestand.

317. Wat het gemeentelijk optreden betreft, dient een hele evolutie in rekening te worden gebracht. Het is een voortdurende knipperlichtrelatie tussen reglementering en afschaffing van de reglementering. Geen van beiden biedt eigenlijk een concrete oplossing. De reglementering bleek niet het gevaar voor geslachtsziekten in te perken en daarenboven hanteerden niet alle gemeenten een reglementair beleid. Dit leidde dan tot arbitraire toestanden die geen houvast boden. Door de reglementering konden onmogelijk alle prostituees geïdentificeerd worden, aangezien het

merendeel hun toevlucht namen tot de clandestiniteit. Daarnaast konden de medische controles ook geen paal en perk stellen aan de verspreiding van het venerische gevaar, aangezien vele prostituees zich regelmatig verplaatsten. Verder werd er nauwelijks aandacht besteed aan de heersende problematiek rond exploitanten in de prostitutie. Tot slot mocht de hypocrisie van overheidswege niet vergeten worden, aangezien zij door dit systeem toch nauw betrokken was bij de organisatie van prostitutie. Hierin kwam algauw verandering in door de Wet van 21 augustus 1948 ter bestrijding van mensenhandel en souteneurschap en tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie. Deze abolitionistische wet schafte artikel 96 van de Gemeentewet van 1836 af en voerde dus een beperking door m.b.t. het uitvaardigen van reglementen. Deze wet had daarentegen wel oog voor het souteneurschap en werd dan ook sindsdien voor het eerst strafbaar gesteld en zelfs gedefinieerd in de wet. Uit een evaluatie van deze wet is gebleken dat het zeker niet de ultieme oplossing biedt. In de praktijk was het zelfs zo dat nog niemand veroordeeld was voor de exploitatie van prostitutie. Dit was vooral te wijten aan de moeilijke bewijsvoering en aan de zeer beperkte mogelijkheden voor de politie om op te treden tegen dergelijke strafbare feiten. Mijn inziens was de voornaamste doelstelling van deze wet totaal zoek. Deze wet had juist tot doel de exploitatie beter aan te pakken en te bestraffen, maar de praktijk toonde duidelijk aan dat dit allesbehalve het geval was. Men kan zich dan ook vragen stellen bij deze wet tot afschaffing van officiële reglementering. Naar mijn mening lijkt die afschaffing toch niet het gewenste resultaat op te leveren en brengt het meer nadelen dan voordelen op. De politie, die beperkt werd in haar optreden waardoor vele exploitanten vrijuit konden gaan. Hoewel een reglementering ook niet de ideale oplossing bood, lijkt het me toch meer aangewezen dan een afschaffing. In deze context speelde de Nieuwe Gemeentewet een onmiskenbare rol. Deze wet zorgde ervoor dat de gemeenten een hele reeks bevoegdheden kregen en andere bevoegdheden werden uitgebreid. Zo maakte artikel 121 Nieuwe Gemeentewet maakte het mogelijk om verordeningen uit te vaardigen om zo de overlast veroorzaakt door prostitutie te beperken. Inbreuken op dergelijke reglementen werden bestraft d.m.v. politiestraffen. Toch mag men niet vergeten dat deze verordeningen geen regelgevend karakter mogen hebben. Daarnaast beschikt de burgemeester voortaan over de bevoegdheid over te gaan tot een sluiting van een voor het publiek toegankelijke instelling indien de orde rond de inrichting verstoord werd. Deze bevoegdheid is opgenomen in artikel 134 quater, maar is nogal ongelukkig geformuleerd. Kortom sinds de wet van 1948 konden de gemeenten nog slechts indirect optreden via reglementen en verordeningen weliswaar in beperkte vorm evenals via bouwverordeningen.

318. Na vergelijking van de beleidsvoering in de verschillende steden waaronder Antwerpen, Gent en Brussel kan ik besluiten dat Antwerpen een geografische afbakening beoogt van de prostitutiesfeer en werkt met een systeem van geschiktheidverklaringen zowel voor de raamprostitutiepanden als de aanvragers. Toch valt te betreuren dat dit systeem niet efficiënt is om de geografische inperking van het prostitutiegebied te ondersteunen, aangezien een geschiktheidverklaring enkel betrekking heeft op het pand en niet op de regio. Vandaar dat er dus nood is aan een legalisering opdat er gebruik kan worden gemaakt van een degelijk instrument zoals een Bijzonder Plan van Aanleg om de naleving van het concentratiegebied te handhaven. In afwachting van een eventuele legalisatie zoekt het gemeentelijk prostitutiebeleid haar toevlucht in de zgn. krottaksen evenals de wetgeving inzake huisjesmelkers, hoewel beiden eveneens geen afdoende oplossing bieden voor de geografische afbakening.

319. Het Gentse prostitutiebeleid is onderhevig geweest aan veranderingen door de oprichting van de Meprosch-cel. Deze cel heeft dan ook haar stempel gedrukt op het heersende prostitutiebeleid. Net als in Antwerpen wordt de prostitutie in Gent gedoogd. Het gedogen gebeurt op basis van sociale wetgeving, een oude politieverordening van 1948 en de wetgeving op de slijterijen. Dit geheel was noodzakelijk om te komen tot een administratieve controle op de prostitutiesector. Inzake overlast kan dan verwezen worden naar het zgn. Convenant inzak de overlastbeperking. Het was een soort van samenwerkingsakkoord tussen de politie en de barexploitanten, waarbij deze laatste zich ertoe verbonden een gedragscode toepasselijk op de diensters in acht te nemen. Wat de sociale wetgeving betreft wordt er een fictie in het leven geroepen. De fictie bestaat erin de prostituees onder de hoedanigheid van werkneemster in te schrijven in het personeelsregister. Over deze fictie heb ik hiervoor reeds gesproken. Het grote voordeel van deze fictie is wel dat de prostituees hierdoor recht hebben op een sociale verzekering. Daarnaast wordt ook een beroep gedaan op de wetgeving betreffende de drankslijterijen, die strenge vereisten opleggen zoals vergunningsplicht, oppervlakte en uitrusting van de lokalen etc. Bovendien moet de exploitant beschikken over een handelsregisternummer of B.T.W.-nummer. Dit systeem biedt weliswaar vele voordelen voor de prostituees. Hun inschrijving als dienster in het personeelsregister zorgt voor een grote sociaalrechtelijke bescherming. Anderzijds is er meer controle op de uitbating van een zaak door de gelijkschakeling van bars met drankslijterijen. Toch neemt deze reglementering het strafrechtelijk karakter m.b.t. het houden van ontucht- of prostitutiehuizen niet weg.

320. Het Brusselse beleid daarentegen heeft de basis gevormd voor een eigen beleid van de andere Belgische steden. Waar bij Brussel vooral het schoentje knelt, is de aanwezigheid van zes politiezones, die allemaal een ander doel voor ogen hebben. De ene zone is voorstander om de

exploitatie en de daaraan gekoppelde georganiseerde criminaliteit aan te pakken, terwijl de andere zone zich eerder focust op de prostituees zelf. Dit leidt dan ook tot een verschuivingeffect onder de sekswerkers. De noodzaak om de zes politiezones te hervormen tot één dringt zich dan ook op.

321. Nadat ik deze 3 modellen bekeken heb, ben ik toch aanhanger van het Gentse beleid. Dit biedt de sekswerkers toch al enige sociaalrechtelijk bescherming. Door hun inschrijving als dienster worden ze beschouwd als werkneemster wat al een beetje aanleunt bij de doelstellingen van een eventuele legalisering. Ook de strenge vereisten die worden opgelegd aan de uitbaters van een bar zijn een stap in de goede richting, hoewel dergelijke figuren er wel altijd in zullen slagen dergelijke verplichtingen te omzeilen desnoods via tussenpersonen. Het Antwerpse systeem van geschiktheidverklaringen legt eveneens vereisten op aan de exploitant. Toch is het systeem niet waterdicht aangezien het geen geschikt instrument is om de naleving van de geografische afbakening te handhaven. Bovendien heeft dit systeem vooral betrekking op de panden en de exploitanten. Het prostitutiebeleid van Brussel mist elke doeltreffendheid doordat de sekswerkers voortdurend zich heen en weer verplaatsen. Zoals reeds gebleken is, is een verschuivingeffect allesbehalve hetgeen men wilt bereiken met een beleidsvoering. De hervorming tot één politiezone is hier dan ook noodzakelijk. Vandaar dat ik opteer voor het Gentse beleid. Toch mag niet vergeten worden dat dit beleid enkel betrekking heeft op een gemeentelijk optreden ingeval van overlast, zodat een strafvervolging niet uitgesloten is.

322. Wat de onderwerpen legalisering en zelfregulering betreft, geef ik hierna in de algemene conclusie een hele uiteenzetting met persoonlijke feedback.

5.2 Algemene conclusie

323. Om een antwoord te kunnen formuleren op mijn onderzoeksvraag of België in de voetsporen van Nederland moet treden op het vlak van legalisering, heb ik een vergelijkende studie doorgevoerd tussen beide landen. Na analyse van het heersende prostitutiebeleid in Nederland na de opheffing van het bordeelverbod in 2000 kom ik tot de vaststelling dat dit allesbehalve een aanrader is. De legalisering had een reeks doelstellingen voor ogen, maar geen enkele heeft echt doorwerking in de praktijk gekend. Er is bijgevolg niet echt een betere bescherming van de Nederlandse prostituees aan te treffen. Denk hierbij aan het grote aantal buitenlandse prostituees die in het legaliseringproces vergeten werden, zodat zij hun toevlucht moesten zoeken in de illegaliteit. Zo vallen zij gemakkelijker ten prooi van de mensenhandelaars en andere criminele netwerken. Bovendien stel ik vast dat de regelgeving nogal wat verwarring schept wat dan weer de controle daarop bemoeilijkt. Eveneens valt het te betreuren dat het doel om de minderjarigen uit de

prostitutiesfeer te bannen, mislukt is. Door de legalisatie van de prostitutie van meerderjarigen kwam de prostitutie van minderjarigen in het illegale circuit terecht. Wel mag de legalisering niet volledig worden afgekraakt. Het feit dat het niet echt het verwachte resultaat opleverde, was vooral te wijten aan een gebrekkige voorbereiding. De invulling van het beleid werd gedelegeerd aan de gemeenten die meestal geen ervaring hadden inzake prostitutiebeleid. Dit zorgde dan ook voor de nodige spanningen. Algauw werd het duidelijk dat een dergelijk vergunningsbeleid niet in staat was om de illegale prostitutiepraktijken te verbannen. Het enige wat daarmee werd bereikt was een schisma tussen legale en illegale prostitutie. Tevens bestond er geen consistentie op het vlak van beleidsvoering in de gemeenten. Sommige verleenden geen vergunningen, andere weer wel. Dit heeft dan ook geleid tot twee verschuivingeffecten nl. de verschuiving van een gemeente met een streng beleid naar een locatie met een milder beleid en een transfer in de clandestiniteit. Bovendien concentreerde de politie zich teveel op de gereglementeerde bordelen, zodat ze het illegale circuit uit het oog verloor. Dit zal dan ook nefaste gevolgen hebben voor de problematiek mensenhandel die toch wel centraal stond in de legalisering. Na opsomming van al deze gevolgen kom ik tot het besluit dat het legalisatieproces toch zijn doel grotendeels mislopen heeft. A contrario heeft het zelfs bijgedragen tot een aanwakkering van de illegale prostitutie door de controle vooral te vestigen op de gereglementeerde prostitutiesector. Daarnaast legde het systeem van vergunningen zware voorwaarden aan de exploitanten op, zodat zij meer moesten investeren in hun zaak om zo een vergunning te kunnen bemachtigen[718]. Wie daar onrechtstreeks het slachtoffer van werd, was de prostituee. De klant voelde daar niks van, aangezien hij niet meer zou betalen dan gewoonlijk. Uit dit alles blijkt dus dat een legalisering an sich niet voldoende is. De manier waarop legalisering wordt geïmplementeerd, is even belangrijk voor de slaagkansen.

324. Vermits België nog niet klaar is voor een legalisering, omdat het nog steeds gebonden is door het VN-Mensenhandelverdrag, lijkt een systeem van zelfregulering een passend alternatief te zijn. Er dient te worden ingegrepen, omdat de publieke opinie reeds aan het afwijken is van de visie van het VN-Mensenhandelverdrag van 1950. Stilaan worden de activiteiten in de prostitutiesector meer en meer beschouwd als een normale economische activiteit. Dit standpunt kwam zelfs tot uiting in een uitspraak van het Hof van Justitie van 20 november 2001. Bovendien blijft de prostituee in een marginale positie zitten die gepaard gaat met mensonwaardige omstandigheden.

325. België zou zich voorlopig goed kunnen behelpen met een systeem van zelfregulering. Het zou een ideale oplossing bieden om de echte uitbuiters van gedwongen seksuele dienstverlening aan te

[718] J. BULCKE, *Zelfregulering als alternatief voor de legalisering van prostitutie?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2006-07, 26.

pakken. Er wordt dan gewerkt via de zgn. ‘scheiding der markten’ waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de malafide en bonafide seksuele markt. Op die manier kan het vervolgingsbeleid afgestemd worden op de meer problematische vormen binnen de sector. Hoewel de overheidsregulering geen gebrek had aan doeltreffendheid, werd nogal eens het verwijt gemaakt dat haar houding dubbelzinnig is. De normen opgelegd door de overheid verlenen onvoldoende rechtszekerheid. De naleving van zulke normen biedt deze actoren nog geen garantie dat ze vrij zullen zijn van enige vervolging. Bovendien passen de gemeenten deze normen ook arbitrair toe.

326. Er is dus nood aan meer stabiliteit, die eventueel kan bekomen worden door een zelfreguleringssysteem. Op die manier kan de dubbelzinnige houding van de overheid buiten spel worden gezet, doordat ze zelf eigen kwaliteitsnormen gaan uitwerken en zelf gaan instaan voor de handhaving ervan. Zelfregulering biedt dus voordelen aan alle partijen. De bonafide exploitant loopt geen gevaar meer op vervolging, hetgeen vroeger wel het geval was. De sekswerkers genieten van betere arbeidsomstandigheden en arbeidsvoorwaarden zoals recht op verlof, terugbetaalde medische controle, de nodige verzekeringen, etc. Tenslotte wordt de klant nu ook beschermd tegen een eventuele vervolging, omdat zij door de kwaliteitslabels weten dat de seksuele dienstverleners geen slachtoffers van mensenhandel zijn.

327. Ik ben het ermee eens dat zelfregulering een voorlopige ideale oplossing biedt om tegemoet te komen aan de ambigue houding van de overheid. De toestand waarin de prostituees nu verkeren is onbehoorlijk. Zelfregulering kan daar in grote mate aan tegemoet komen doordat het de prostituees betere arbeidsomstandigheden verschaft en beter kan inspelen op het handelen van zowel de prostituee als de exploitant. Bovendien vind ik het een goede zaak dat de politie zich meer zou concentreren op het malafide marksegment. Want dit was juist het probleem bij het vergunningsbeleid na de legalisering. De politie ging vooral controle uitoefenen op de gereglementeerde bedrijven en verloor daardoor het illegale circuit uit het oog. Het is juist daar dat de wanpraktijken plaatsvinden. Toch mag men volgens mij niet vergeten dat er inderdaad altijd enige ongelijkheid zal blijven bestaan. Hoe men het draait of keert de prostituee zullen altijd in een zwakkere positie verkeren en de exploitanten zullen er meestal als sterkere uitkomen. Het is dan ook heel moeilijk om de belangen van beide partijen met elkaar te verzoenen, aangezien ze

grotendeels contradictoir zijn. Desondanks leunt het zelfreguleringssysteem voorlopig het dichtst aan bij een afdoende oplossing. Het is natuurlijk niet hetzelfde als legalisering.

328. Tot slot wil ik het vraagstuk omtrent de strafbaarstelling van de klanten aanhalen. Het betreft een redelijk actueel onderwerp waar toch wel wat discussie over bestaat. Op dit moment worden er wel boetes opgelegd, maar dit gebeurt op gemeentelijke grondslag en maakt deel uit van de zgn. GAS (Gemeentelijk Administratieve Sancties). In Zweden daarentegen heeft de Wet Vrouwenvrede van 1999 een strafbaarstelling van klanten in het leven geroepen.

329. Uit de praktijk blijkt dat dergelijk systeem heel wat nadelen oplevert. Het is namelijk onmogelijk voor de klant om uit te maken of een prostituee het slachtoffer is van mensenhandel. Dit blijkt ook uit het aantal rechtszaken dat zeer beperkt is door de moeilijke bewijslevering. De straatprostitutie is er wel door verminderd, maar alles gaat zich voortaan ondergronds afspelen. Het Zweedse systeem zorgt er dan voor dat eerlijke klanten gechanteerd worden en trekt voornamelijk gevaarlijke klanten aan. In 2007 werd er een wetsvoorstel ingediend door Mevr. F. Piryns en Mevr. I. Durant die beiden ijverden voor een strafbaarstelling van klanten die zich wenden tot prostituees die het slachtoffer zijn van mensenhandel. Maar Mevr. Durant zal algauw in dat dit systeem geen oplossing bood, gezien de weinige rechtszaken die stranden omwille van het moeilijke bewijs. Bovendien was het voor de klant onmogelijk om te weten welke prostituees in de greep waren van een mensenhandelaar. Bovendien was uit het Zweedse systeem gebleken dat dit allesbehalve een oplossing bood. Het duwde de prostituees namelijk in de richting van de verborgen onderwereld. Naar mijn inziens is het Zweedse beleid te radicaal. Het beoogt wel een gelijkheid tussen mannen en vrouwen, maar juist daardoor creëert ze een ongelijkheid. Door zo een streng beleid te voeren, gaat het tafereel zich voortaan ondergronds afspelen waardoor de toestand van de prostituees nog meer in gevaar komt. Bovendien mag men niet alle klanten over dezelfde kam scheren. Door dergelijk Zweeds systeem moeten de eerlijke klanten het bekopen. Ik ben dan eerder voorstander van een zelfreguleringssysteem waarbij de bonafide klant nu bewust kiest voor een prostitutiehuis dat in het bezit is van een kwaliteitslabel. Zoals ik reeds eerder zei, is het vooral de bedoeling het illegale, malafide marktsegment aan te pakken.

Bibliografie

Wetgeving

Internationale Overeenkomst van Parijs 4 mei 1910 betreffende de beteugeling van den Vrouwenhandel, *BS* 20 augustus 1914.

Art. 1 en 2 van de Internationale Overeenkomst Vrouwenhandel 1910.

Internationale conventie inzake de bestrijding van de handel in meerderjarige vrouwen van 11 oktober 1933, *BS* 30 juni 1936.

Artikel 12 Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948, *BS* 31 maart 1949, 2.488.

Overeenkomst 21 maart 1950 ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van eens anders prostitutie, *BS* 13 augustus 1965.

Artikel 18 Europees Verdrag inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik.

Artikel 19 Europees Verdrag inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik

Artikel 20 Europees Verdrag inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik , 25 oktober 2007. Consulteerbaar op: www.juriwel.be/WebFiles/documenten/jongeren/verdrag%20_Raadvaneuropa_25.10.2007_seksueel euitbuiting%20van%20kinderen.pdf [20/04/2010].

Artikel 22bis Gw.

Art. 108 Gw.

Wet van 15 juni 1846 qui remplace les dispositions des articles 331,332, 333, 334 et 335 du Code pénal, *MB* 17 juni 1846.

Wet van 8 juni 1867 Strafwetboek, *BS* 9 juni 1867, err. 5 oktober 1867, 3.133.

Art. 379 Sw. Belgisch Strafwetboek van 1867.

Wet van 27 november 1891 tot beteugeling van de landloperij en de bedelarij, *BS* 3 december 1891, 3.533.

Art. 1 Wet Vrouwenhandel 1914.

Wet van 15 april 1920 op het opmaken van de kiezerslijsten voor de gemeente en waarin sommige bepalingen van de wet van 12 september 1895 worden gewijzigd, *BS* 18 april 1920.

Wet 25 mei 1936 tot goedkeuring van de Internationale Overeenkomst ter bestrijding van den handel in meerderjarige vrouwen en tot aanvulling van artikel 380 bis van het Strafwetboek, alsmede van artikel 2 der wet van 26 mei 1914 tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *BS* 29-30 juni 1936.

Wet 21 augustus 1948 tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie, *BS* 13-14 september 1948.

Artikel 2 Wet van 21 augustus 1948 ter bestrijding van mensenhandel en souteneurschap en tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie, *BS* 13 september 1948.

Art. 1 Wet 6 mei 1965 houdende goedkeuring van de Overeenkomst ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van eens anders prostitutie, en het Slotprotocol, ondertekend op 21 maart 1950, te New York, *BS* 13 augustus 1965.

Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 31 december 1980, 14.584.

Wet van 28 december 1983 betreffende het verstrekken van sterke dranken en betreffende het vergunningsrecht, *BS* 30 december 1983, 16.462.

Nieuwe Gemeentewet van 24 juni 1988, *BS* 3 september 1988, 12.482.

Wet 27 maart 1995 tot invoeging in het Strafwetboek van een artikel 380 quinquies en tot opheffing van artikel 380 quater, 2e lid, van hetzelfde Wetboek, *BS* 25 april 1995, 10.822.

Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel, *BS* 25 april 1995, 10.823.

Art. 2 Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en de kinderpornografie, *BS* 25 april 1995, 10.823.

Art. 3 van de Wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en de kinderpornografie, *BS* 25 april 1995, 10.823.

Wet 10 juli 1996 tot afschaffing van de doodstraf en tot wijziging van de criminele straffen, *BS* 1 augustus 1996, 20.598.

Wet van 13 mei 1999 tot invoering van gemeentelijke administratieve sancties, *BS* 10 juni 1999, 21.629.

Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijk bescherming van minderjarigen, *BS* 17 maart 2001, 8.495.

Wet van 2 januari 2001 betreffende diverse budgettaire maatregelen, *BS* 3 januari 2001, 81.

Wet van 10 augustus 2005 tot verruiming van de strafrechtelijke bescherming van de minderjarige, *BS* 2 september 2005, 38.462.

Wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, *BS* 2 september 2005, 38.454.

De wet van 10 augustus 2005 werd aangevuld door de Wet van 9 februari 2006 inzake huisjesmelkerij; Wet tot wijziging van het Strafwetboek met het oog op de versterking van de strijd tegen de praktijken van huisjesmelkers, *BS* 28 februari 2006 (tweede uitg.)).

Politiedecreten van 14 december 1789 en van 16-24 augustus 1790.

Decreet van 12 februari 2010 houdende instemming met het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, opgemaakt in Lanzarote op 25 oktober 2007, *BS* 4 maart 2010, 13.801.

KB 3 april 1953 tot samenordening van de wetsbepalingen inzake de slijterijen van gegiste dranken, *BS* 4 april 1953, 2.106.

COL12/99 Ministeriële richtlijn houdende het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel en kinderpornografie, 31 mei 1999 (inwerkingtreding 1 september 1999).

Gemeentelijk reglement van 16 februari 1948 op het vrouwelijk dienstpersoneel.

Art. 1 van het politiereglement uit 1948.

Art. 211 van het politiereglement van 19 december 1955.

Aanvullende verordening op de uitoefening van de prostitutie, goedgekeurd door de gemeenteraad op 17 mei 1993.

Art. 2 Gordijntjesreglement uitgevaardigd in 1993.

Reglement geschiktheidsverklaring raamprostitutiepand van 19 juni 2000 gewijzigd in 12 september 2005 en opgeheven 24 april 2006.

Parlementaire Stukken

Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel Opheffing algemeen bordeelverbod, *TK* 1996-97, 25 437.

Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *Parl.St.* Kamer 1912-13, nr.91, 574.

Memorie van toelichting bij het wetsvoorstel strekkende tot de afschaffing van de officiële reglementering der prostitutie, *Parl.St.* Kamer 1932-33, nr.95, 11.

Memorie van Toelichting bij het wetsvoorstel tot afschaffing van de officiële reglementering van de prostitutie, *Parl.St.* Kamer BZ 1946, nr. 249.

Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp strekkende tot invoeging in het strafwetboek van een artikel 380 quinquies en tot opheffing van artikel 380quater, tweede lid, van hetzelfde wetboek, *Parl.St.* Senaat 1994-95, nr.1246/1, 2.

Memorie van toelichting bij wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St.* Kamer 1998-99, nr. 49K1907/1, 22.

Wetsontwerp (J. LE JEUNE), *Parl.St.* Kamer, 1889-90, nr. 302.

Wetsvoorstel (J. LE JEUNE) inzake de politie van de zeden, *Parl.St*. Senaat 1899-1900, nr. 25.

Wetsontwerp tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *Parl.St.* Kamer 1912-13, nr.91.

Wetsontwerp tot goedkeuring van de Internationale Overeenkomst gesloten te Geneve op 11 october 1933, ter bestrijding van den handel in meerderjarige vrouwen, en tot aanvulling van artikel 380bis van het Strafwetboek alsmede van artikel 2 der wet van 26 mei 1914 tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *Parl.St*. Kamer 1934-35, nr. 139.

Wetsvoorstel tot afschaffing van de officiële reglementering van prostitutie, *Parl.St.* Kamer BZ 1946, nr.249, 16, voetnoot 1.

Voorstel (J. VANDE LANOTTE) tot oprichting van parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar een structureel beleid gericht tegen de internationale vrouwenhandel, *Parl.St.* Kamer 1991-92, nr. 673/1, 3.

Wetsvoorstel (J. VANDE LANOTTE) tot bestrijding van de mensenhandel, *Parl.St.* Kamer 1993-94, nr. 1381/1, 18.

Wetsvoorstel (V. DUA) tot regeling van de prostitutie, *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr. 1-958/1.

Wetsvoorstel (F. LOZIE) tot regeling van de prostitutie, *Parl.St.* Senaat 1999-2000, nr. 2-541/1.

Wetsvoorstel (A-M LIZIN en N. DE T'SERCLAES) tot invoeging van art 380 ter in het Strafwetboek over het betalen voor seksuele dienstverlening , *Parl.St*. Senaat 2000-01, nr. 2-856/1.

Wetsvoorstel (L. VANDENHOVE en S. NIMMEGEERS) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St*. Senaat BZ 2003, nr. 3-228/1.

Wetsontwerp (REGERING) tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, *Parl.St.* Kamer 2004-2005, 51K1560/001, 3.

WETSVOORSTEL (L. VANDENHOVE) houdende reglementering van de prostitutie, *Parl.St*. Kamer 2007-08, nr. 52K0222/001, 3.

Wetsvoorstel (N. LANJRI) resolutie over de strijd tegen de mensenhandel, *Parl.St.* Senaat 2008-09, nr.4-1155/1.

Verslag MAGNETTE bij het wetsontwerp houdende de strijd tegen de handel in blanke slavinnen, *Parl.St.* Senaat 1913-14, nr. 123. Consulteerbaar op: http://www.senate.be/www/?MIval=/index_senate&MENUID=22103&LANG=nl [20/02/2010].

Verslag BRIFAUT bij het wetsontwerp tot bestrijding van den handel in vrouwen en meisjes, *Parl.St.* Kamer 1913-14, nr. 268. Consulteerbaar op: . http://www3.dekamer.be/digidoc/DPS/K3063/K30631169/K30631169.pdf [20/02/2010].

Verslag CARTON DE WIART, *Parl.St.* Kamer 1935-36, nr.203, 2.

Verslag DEXTERS, *Parl.St.* Kamer 1946-47, nr.421, 3

Verslag SPAAK, *Parl.St.* Senaat 1947-48, nr.386, 6.

Verslag LANDUYT bij het wetsvoorstel tot bestrijding van de mensenhandel, *Parl.St.* 1993-94, nr. 1381/6, .2.

Verslag CAHAY-ANDRÉ en VERHOEVEN, *Parl.St.* Senaat 1994-95, nr. 1142/3, 23-24

Verslag D. VANPOUCKE, *Parl.St*. Kamer 1998-99, nr. 49K2031/004, 4.

Verslag J. VANDEURZEN bij het wetsontwerp betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *Parl.St*. Kamer 1999-2000, nr. 50K0695/009, 3.

Verslag THIJS en DE T SERCLAES, *Parl.St*. Senaat 1999-2000, nr. 2-152/1.

Verslag WILLEMS bij het wetsontwerp tot verruiming van de strafrechtelijke bescherming van de minderjarigen, *Parl.St.* Senaat 2004-05, nr. 3-1137/3.

Hand. Kamer 1946-47, 15 juli 1947, 31.

Hand. Kamer 1946-47, 15 juli 1947,29.

Hand. Senaat 1947-48, 15 juli 1948, 1710.

Rechtspraak

HvJ 20 november 2001, *Jur.* 2001, I, 8615.

Arbitragehof 11 mei 2005, nr. 92/2005, *BS* 24 juni 2005 (tweede uitgave) (uittreksel), 29.013.

Cass. 14 oktober 1935, *Pas.* 1935, I, 365.

Cass. 17 januari 1955, *Pas.* 1955, I, 505 en *Arr.Cass.*1955, 377.

Cass. 5 mei 1958, *Pas.* 1958, I, 975 en *Arr.Cass.* 1958, 692.

Cass. 3 januari 1962, *Pas.* 1962, I, 514.

Cass. 27 januari 1964, *Pas.* 1964, I, 561.

Cass. 2 oktober 1973, *Pas.* 1974, I, 112.

Cass. 2 oktober 1973, *Arr.Cass.* 1974, 115.

Cass. 2 oktober 1973, *RW* 1973-74, 1050.

Cass. 16 december 1974, *Pas.* 1975, I, 418 en *Arr.Cass.* 1975, 453.

Cass. 11 september 1979, *Pas.* 1980, I, 27 en *RW* 1979-80, 1247.

Cass. 4 september 1984, *Arr.Cass.* 1984-85, 1 en *Pas.* 1985, I, 1.

Cass. 21 november 1984, nr.3845, *Arr.Cass.* 1984-85, 408 en *Pas.* 1985, I, 365.

Cass. 8 september 1992, *Arr Cass*. 1991-92, 1082.

Cass. 28 februari 1995, AR P. 94.488.N, Procureur des Konings te Gent/ Johannesen.

Cass. 9 januari 1996, AR.P.95.0893.N.

Cass. (2e k.) 13 april 1999, AR. P.98.0898.N, Frateur, *Arr.Cass.* 1999, 489.

Cass. (2e k.) 22 juni 1999, AR P.99.0611.N, Morodi, *Arr.Cass.* 1999, 925.

Cass. 17 januari 2001, nr. AR P.00.1656.F.

Cass. (vakantiekamer) 24 juli 2001, AR P.01.0791.F, (M.), *Arr.Cass.* 2001, afl. 7, 1337.

Cass. (2e k.) 17 december 2003, AR P.03.1450.F, K.D., S.U., *Arr.Cass.* 2003, afl. 12, 2313.

Cass. (2e k.) 19 oktober 2004, AR P.04.1045.N, S.M. e.a. / PAG-ASA e.a., *Arr.Cass.* 2004, afl. 10, 1633.

Cass. 27 mei 2009, AR. P.2009.0240.F.

RvS 1 februari 2000, nr. 85.022.

RvS 6 juli 2001, nr. 97.515.

RvS 18 december 2001, nr. 101.937.

RvS 29 april 2003, nr. 118.852.

RvS 18 december 2003, nr. 126.563.

RvS (6e k.) 24 oktober 2006, nr. 164.031, *APM* 2006 (samenvatting), afl. 9, 194 en *Rev.dr.commun.* 2008 (samenvatting CASTIAU, V., LOMBAERT, B.), afl. 1, 41.

RvS 17 december 2009, nr. 199.002.

Luik 23 april 1987, *Rev.dr pén*. 1987, 862.

Antwerpen (8e k.) 6 oktober 1999, *Rechtspraak Mensenhandel* 2002, 256.

Antwerpen (10e k.) 7 maart 2000. Consulteerbaar op: http://www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=569 [27/04/2010].

Brussel (15e k.) 20 november 2000, *AJT* 2000-01, 454.

Antwerpen 2 juni 2004, *NJW* 2004, afl. 93, 1387, noot J. DEENE.

Bergen (3e k.) 5 oktober 2005, *JLMB* 2007, afl. 40, 1687.

Antwerpen (12e k.) 8 maart 2006, *RW* 2008-09, afl.29, 1225.

Brussel (12e k.) 30 januari 2009. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=587&select_page=68 [27/04/2010].

Antwerpen (14e k.) 19 maart 2009.Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=551 , 5 [27/04/2010].

Rb. Charleroi 25 maart 1988, *JT* 1988, 412**.**

Corr. Antwerpen (8e k. C.) 14 april 1999, *Rechtspraak Mensenhandel* 2002, 163.

Corr. Leuven 7 september 1999, *AM* 2000, 150, noot.

Corr. Gent (19e k.) 13 oktober 1999, *Rechtspraak Mensenhandel* 2002, 262.

Corr. Brussel (54e k.) 28 juni 2000. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=573 [27/04/2010].

Corr. Antwerpen (vakantiekamer) 4 augustus 2000. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=516 [27/04/2010].

Corr. Gent 20 juni 2005, nr. 2005/2279, *Huur* 2006, afl.2, 86.

Corr. Brussel (54ste k.) 9 mei 2007. Consulteerbaar op: http://www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=611&select_page=68 [27/04/2010].

Corr. Gent 10 oktober 2007, *T.Strafr*. 2008, 328.

Corr. Turnhout (13e k.) 21 januari 2008, CGKR jaarverslag Mensenhandel 2007. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/?action=publicatie_detail&id=25&thema=5 , 94-95. [27/04/2010].

Corr. Luik (8e k.) 11 februari 2009. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=rechtspraak_detail&id=601&select_page=68 [27/04/2010].

Rechtseer (boeken, tijdschriften)

Boeken

ALTINK, S., *Huizen van illusies: bordelen en prostitutie van middeleeuwen tot heden*, Antwerpen, Veen, 1983, 248 p.

BAELDE, J., BONTE, M. en VAN RUMST, S., "Prostitutiebeleid in Gent, Oostende, Sint-Truiden en Luik" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 359-410.

BULCKE, J., *Zelfregulering als alternatief voor de legalisering van prostitutie?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2006-07, 114 p.

CARLIER, F., "De cel Meprosch van de Gentse stadspolitie: een instrument voor een geïntegreerde aanpak van prostitutie en mensenhandel als prioritair aandachtspunt van het lokaal veiligheidsbeleid" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 11-26.

CARPENTIER, N. en VAN HOVE, E., "Hoofdstuk 8: Het prostitutiebeleid" *in Prostitutie in Antwerpen. Een onderzoek in opdracht van Payoke,* Antwerpen, UIA, 1997, 54 p.

CLAEYS, L., *Een geïntegreerde samenwerking ter bestrijding van de mensenhandel op het niveau van het Belgisch Federaal beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, 88 p.

DAALDER, A. L., *Het bordeelverbod opgeheven. Prostitutie in 2000-2001*, Den Haag, Ministerie van Justitie WODC, 2002, 58 p.

DAALDER, A. L., *Prostitutie in Nederland na opheffing van het bordeelverbod*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2007, 111 p. .

DE BACKER, M., DE WITTE, A. en UYTTENHOVE, G., "(Legale) uitbating van prostitutie" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 27-68.

DECALUWE, E., *Legalisering van prostitutie in Nederland: volgt België*, onuitg., Licentiescriptie Criminologische Wetenschappen, Universiteit Gent, 2001-02, 210 p.

DE COCK, P., WARD, E. en BOURDOUX, G., *Politie, mensenhandel en prostitutie*, Brussel, Politeia, 2006, 200 p.

DE CUYPER, G., *Politionele en justitiële strijd tegen mensenhandel*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 131 p.

DELBROUCK, I., "Bederf van de jeugd en prostitutie" in X, *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Kluwer, losbl., B 25 / 01-B 25 / 34.

DE MECHELEER, L., POUSSEUR, C. en DE VOLDER, K., *Van badhuis tot eroscentrum. Prostitutie en vrouwenhandel van de middeleeuwen tot heden. Informatiebrochure bij de gelijknamige tentoonstelling in het Algemeen Rijksarchief*, Brussel, Algemeen Rijksarchief, 1995, 78 p.

DE NAUW, N., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 284 p.

DE ROY, C., *De wet op de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: nieuwe strafbaarstellingen en grotere territoriale gelding* in AdvocatenPraktijk. Strafrecht 4, Mechelen, Kluwer, 2002, 50 p.

DE RUYVER, B., VAN EECKHOUTTE, W., VAN IMPE, K., DE SOMERE P. en DELCOUR, M., *Mensenhandel doorgelicht: de Filippijnen als casestudy, Antwerpen*, Maklu, 1999, 405 p.

DEVISSCHER, V., *Gedwongen prostitutie bij minderjarige meisjes in België*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 94 p.

FIJNAUT, C., *Prostitutie, vrouwenhandel en (vermeende) politiecorruptie in Antwerpen: de reactie van de overheid*, Leuven, Acco, 1994, 132 p.

FRANCQ, K., GAYSE, B., HEIRMAN,K., MEYFROOT, S. en VAN BAEVEGHEM, B., "Prostitutiebeleid in Nederland" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 411-526.

GILLIAUX, P., "La réglementation administrative de la prostitution en Belgique" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.), *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 273-301.

GROSSI, V., "Maatschappelijke dienstverlening aan prostituees- Payoke Antwerpen" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 103-122.

HAPPE, E., SPRUYT, K. en SUY, I., "Prostitutie, goede zeden en overlast" in G. VERMEULEN (ed.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 2183-228.

HIRSCH, M., "Le rapport des travaux de la section aspects pénaux" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.), *La prostitution: quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 435-441.

HIRSCH, M., "La répression de la prostitution et de son exploitition en Belgique" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.) *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 75-120.

HUTSEBAUT, F., "De wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen: een overzicht" in L. DUPONT, R. VERSTRAETEN en F. HUTSEBAUT (eds.), *Straf(proces)recht*, Brugge, Die Keure, 2001, 81-100.

JAGERS, A., *De strijd tegen de internationale mensenhandel in Nederland en België: Beent Nederland België bij?*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2004-05, 127.

LAMBEAU, P., "Le rapport des travaux de la section aspects administratifs" in P. VAN DER VORST en P. MARY (eds.), *La prostitution quarante ans après la convention de New York*, Bruxelles, Bruylant, 1992, 443-465.

MARTENS, K., "Stedelijk prostitutiebeleid: een grenzeloos beleidsdomein" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid: de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 137-148.

NUYTINCK, Y. en VAN ACKER, E., "Bederf van de jeugd en prostitutie van minderjarigen" in G. VERMEULEN (ed.), *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2001, 132-179.

OTTEN, L. en PEETERS, H.M.G., *Mensenhandel, de strafrechtelijke grens van exploitatie van prostitutie*, Utrecht, Wetenschapswinkel Rechten, 2006, 15 p.

REYNDERS, D, "Het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. Morival en K. VAN IMPE (eds.), Van *opjaagbeleid tot gedoogbeleid. De aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 39-46.

ROORDA, P.A., HAVERKAMP, G., NOORLANDER, E.A. en UFFEN, E. *Drugs achter de draaideur: informatie voor politie en justitie over verslaving en verslaafden*, Haarlem, De Toorts, 1989, 192 p.

SANTY, S., *Mensenhandel met het oog op seksuele exploitatie : een evaluatie van het Belgisch Beleid*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 121 p.

STEMVERS, F.A., *Meisjes van plezier: de geschiedenis van de prostitutie in Nederland*, Weesp, Fibula-Van Dishoeck, 1985, 172 p.

STERK-ELIFSON, C. en CAMPBELL, C.A., "The Netherlands" in N.J. DAVIS (ed.), *Prostitution: An international handbook on trends, problems and policies*, Westport (Conn.),Greenwood press, 1993, 403 p.

STEVENS, L., *Strafrecht en seksualiteit: de misdrijven inzake aanranding van de eerbaarheid, verkrachting, ontucht,, prostitutie, seksreclame, zedenschennis en overspel*, Antwerpen, Intersentia, 2002, 601 p.

TIBBAUT, M., *Mensenhandel in België: theorie en praktijk*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2001-02, var. p .

TOEBOSCH, E., *Het parlement anders bekeken*, Academia Press, Gent, 2006, 382 p.

VAN DER HELM, T., "Nieuwe regelgeving ten aanzien van prostitutiebedrijven en de gevolgen voor de gezondheidszorg voor de prostituees in Amsterdam. Een verslag van het project vertrouwensvrouw (migranten)prostitutie" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 79-96.

VANDE VELDE, L., DE VRIEZE, S. en DE PROOST, S., "Prostitutiebeleid in Antwerpen, Brussel en Charleroi" in G. VERMEULEN (eds.), *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 309-358.

VAN EETVELD G., *Stedelijk beleidsplan prostitutie: Verleden en heden in het Schipperskwartier*, onuitg. licentiescriptie Criminologische Wetenschappen Universiteit Gent, 2002-03, 137 p.

VENEKAMP-BREUER, M.V., "Relatieve beleidsvrijheid van de partners van het driehoeksoverleg" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 61-66.

VERBEKE, D., "Bescherming en bestraffing: de tweeslachtigheid van het sociaal recht" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 99-102.

VERCAMMEN-VAN DER VONDER, V., "Huis van ontucht of prostitutie", in A VANDEPLAS, P. ARNOU en S. VAN OVERBEKE (eds.), *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, 1995, 1-20.

VERMEULEN, G., "Woord vooraf" in G. VERMEULEN (ed.), *Strafrechtelijke bescherming van minderjarigen*, Antwerpen, Maklu, 2001, 3-4.

VERMEULEN, G., *Strenger en ook beter? Over de fragmentarische aanscherping van de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen in de Wet van 28 november 2000* in Gandaius Actueel VII, Mechelen, Kluwer, 2002, 1-27.

VERMEULEN, G. en ARNOU, L.,"Nieuwe Belgische Strafwetgeving tegen mensenhandel, mensensmokkel en huisjesmelkerij. Context en verkenning van de wet van 10 augustus" in L. ARNOU, J. DELMULLE, A. DE NAUW *et al*., *Strafrecht en strafprocesrecht* in *Postuniversitaire cyclus Willy Delva 32*, Mechelen, Kluwer, 2006, 53-104.

VERMEULEN, G., "Zelfregulering via kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector?" in G. VERMEULEN (ed.). *Betaalseksrecht: naar regulering of legalisering van niet-problematische prostitutie?*, Antwerpen, Maklu, 2007, 15-26.

VERMEULEN, G., "Publiek-private samenwerking in de prostitutiesector. Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen ter voorkoming van mensenhandel en van overlast inzake prostitutie?" in M. COOLS e.a. (eds.), *Overlast en de maatschappelijke aanpak ervan* in *Update in de criminologie nr.4*, Mechelen, Kluwer, 2008, 146.

VORRINK, R., "Justitiële aanpak gerelateerde criminaliteit" in A. MEHEUS, B. DE RUYVER, M. MORIVAL en K. VAN IMPE (eds.), *Van opjaagbeleid tot gedoogbeleid : de aanpak van prostitutie in Nederland en Vlaanderen doorgelicht*, Antwerpen, Maklu, 1999, 47-50.

X, *Prostitutie als realiteit*, s.l., 1996, 203 p.

Bovenkant formulier

Tijdschriften

BOES, M., "De Wet Gemeentelijke administratieve sancties", *T.Gem.* 2000, 115-147.

CLAEYS, E., "Repliek: Over legaliteit, rechterlijke interpretatie en leemtes in de strafwet", *T.Strafr*. 2001, 203-206.

DE CRAENE, G., "Vrouwenhandel", *Vrede* 1994, 29-30.

DIERICKX, A., "Back to the roots…Nood aan een terugkeer naar de fundamenten van het strafrecht" (noot onder Cass. 17 januari 2001), *T.Strafr*. 2001, 199-202.

GUILLEMIN, M., LUYCKX, A. en BOURDOUX, G., "De strijd tegen de mensenhandel de reclame voor diensten van seksuele aard en de bescherming van de minderjarigen in het domein van de seksualiteit", *Vigiles* 1995, afl. 3, 19-27.

KETELS, B. en VERMEULEN, G., "Tijd voor positieve actie op het vlak van seksuele dienstverlening door meerderjarigen", *Juristenkrant* 2008, afl. 178, 15.

KETELS, B. en VERMEULEN, G., "O tempora! O mores! Over het verhuren van panden voor prostitutie en de openbare orde en goede zeden", *T.Strafr.* 2008, 454-457.

KOOL, R., "Vrijheid, blijheid? Over het dilemma van de strafbare seksualiteit" in C. BIJLEVELD, A. DAALDER en E. LEUW (eds.) in *Seksuele delinquenten, Tijdschrift voor Criminologie*, nr. 45 – 4, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2003. www.criminologie.nl/tvc/thema_zeden.pdf , 338-353. [15/04/2010].

LUST, S., "Tippelen kan, maar niet overal", *Juristenkrant* 2002, afl. 54, 14.

TRAEST, P., "Rechts(on)zekerheid in materieel en formeel strafrecht en strafrechtelijk legaliteitsbeginsel", *RW* 1993-94, 1190-1207.

VAN DEN VONDER, V. en VAN EYNDE, M., "Het prostitutionele trio: prostituee, souteneur, klant", *RW* 1973-74, 625-642.

VAN GARSSE, G., "De administratieve politiebevoegdheid van de burgemeester", *TBP* 2001, 141-147.

VANMOL, M.J., "Moderne slavernij: vrouwenhandel en georganiseerde prostitutie", *Vrede* 2000, 30.

VERMEULEN, G. en DHONT, F., "Bescherming van minderjarigen via het strafrecht. Verdiensten en beperkingen van de Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen", *T. Straf*. 2002, 124-136.

VERMEULEN ,G, "Matroesjka's: 10 jaar later. Repressie en controle als speerpunten van het vernieuwde mensenhandelbeleid?", *Panopticon* 2005, 2, (1) 10.

Pand.b., V Prostitution, nr.25.

Internetbronnen

ALTINK, S., *Opheffing bordeelverbod, een onderneming voor prostituees*, Amsterdam, De Rode Draad, 2000, 15. Consulteerbaar op: http://rodedraad.nl/publicaties/brochures/2000-opheffing-bordeelverbod.html [10/04/2010].

ALTINK, S. en BOKELMAN, S., *Rechten van prostituees*, Amsterdam, De Rode Draad, 2006, 106. Consulteerbaar op: www.rodedraad.nl/fileadmin/user_upload/Rechten_van_prostituees.pdf [10/04/2010].

BLEKENDAAL, M., "Kellnerinnen gezocht. Loon F6,-. Te bevragen bij Van O. De handel in blanke slavinnen", *Historisch Nieuwsblad*, 2007, nr.7. Consulteerbaar op: hnieuwsblad.nl/00/hn/nl/154_162/artikel/6966/De_handel_in_blanke_slavinnen.html [20/03/2010].

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN RACISMEBESTRIJDING, Jaarverslag 1999. Consulteerbaar op: (www.antiracisme.be).

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN RACISMEBESTRIJDING, 'Strafwetboek-mensenhandel'. Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=wetgeving_detail&id=53&select_page=12 ,[20/04/2010].

CENTRUM VOOR GELIJKHEID VAN KANSEN EN RACISMEBESTRIJDING, Jaarverslag 2007. Mensenhandel en Mensensmokkel, 107. .Consulteerbaar op: www.diversiteit.be/index.php?action=artikel_detail&artikel=42 , [19/04/2010].

College van burgemeester en schepenen, zitting van vrijdag 5 februari 2010. Consulteerbaar op: http://notulus.antwerpen.be/rs-bin/RightSite.exe/getcontent/C2010001490.pdf?DMW_OBJECTID=090f45ab805086eb&DMW_FORMAT=pdf&fext=.pdf [30/04/2010].

COLLARD, W.L.A., *De 'handel in blanke slavinnen'*, 2009, [EBook #29371]. Consulteerbaar op: www.gutenberg.org/files/29371/29371-h/29371-h.htm [15/03/2010].

KONING BOUDEWIJNSTICHTING, 'Samenvatting van de aanbevelingen'. Consulteerbaar op: www.kbs-frb.be/uploadedFiles/KBS-FRB/Files/NL/PUB_1637_SYNON_Mensenhandel.pdf , 91-93 [15/03/2010].

KRAUS, S., Verboden en dus vogelvrij. Prostitutie-migratie. Hoofdstuk 5 uit "Vrouwen in het migratiebeleid", E-Quality, 2003. Consulteerbaar op: www.e-quality.nl/assets/e-quality/publicaties/2003/Migratiebeleid/H05.pdf , 50 [23/04/2010].

SROKA, S., *Prostitutie: roep om legalisering?*, Brussel, Rol en Samenleving vzw, maart 2003. Consulteerbaar op: www.rosadoc.be/pdf/juridische%20bijdrage/prostitutie.pdf [23/02/2010].

SROKA, S., *Prostitutie: recent wetsvoorstel*, Brussel, Rol en Samenleving vzw, juli 2003. Consulteerbaar op: www.rosadoc.be/pdf/juridische%20bijdrage/prostitutiebis.pdf , 2 [23/02/2010].

VAN GEEL, C., *Vlaanderen stemt in met 'Europees Verdrag over de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik*. Consulteerbaar op: www.legalworld.be/legalworld/content.aspx?id=25632&LangType=2067 [20/04/2010].

VAN LOON, T., *Een moraalwetenschappelijke analyse van het Belgische prostitutiebeleid: 1830 - 2007*, CEVI Working Paper, 2008. Consulteerbaar op: www.cevi-globalethics.ugent.be/index.php?id=14&type=file, 3 [20/03/2010].

VAST COMITE VAN TOEZICHT OP DE POLITIE, s.d., 'Jaarverslag 2001-Deel III'.Consulteerbaar op: www.comitep.be/2001/nl/2001Deel_3NL.htm#_Toc15092903 [12/03/2010].

X, "Het beroep…", Antwerpen, SOS Schipperskwartier, s.d.. Consulteerbaar op: www.sosschipperskwartier.be/beroep.htm [30/04/2010].

X, "Persmededeling i.v.m. Raad van State. Beroep bij de Raad van State tegen het concentratiereglement", Antwerpen, SOS Schipperskwartier, s.d.. Consulteerbaar op: www.sosschipperskwartier.be/beleid/raadvanstate_concentratiereglement.htm [30/04/2010].

X, "Mensenhandel 2000. Rapport Mensenhandel 2000. Hoofdstuk 2: Situatie op het terrein: knelpunten en aanbevelingen", Antwerpen, SOS Schipperskwartier, s.d. Consulteerbaar op: www.sosschipperskwartier.be/beroep/mensenhandel.htm [30/04/2010].

<u>Krantenartikels en andere bronnen</u>

G. J. PEELEN, "Invalspoorten van de duivel", *de Volkskrant*, 31 januari 1997. Consulteerbaar op: www.volkskrant.nl/archief_gratis/article709063.ece/Invalspoorten_van_de_duivel.

J. DE WIT, "Professor Vermeulen bekritiseert nieuwe wet op mensenhandel, *Gazet van Antwerpen*, 2 juni 2005. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/professor-vermeulen-bekritiseert-nieuwe-wet-op-mensenhandel.aspx. [19/04/2010].

D. HERMANS, “47 klanten van straatprostituees op heterdaad betrapt in Antwerpen. Boetes voor hoerenlopers missen effect niet”, *Het Nieuwsblad,* 27 juli 2006. Consulteerbaar op: www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=GG6VI7CS [19/04/2010].

J. DE WIT, “Prostitutie is een knelpuntberoep”, *Gazet van Antwerpen,* 13 januari 2008. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/prostitutie-is-een-knelpuntberoep-2.aspx [19/04/2010].

X, “Zweedse politicus eist jaar cel voor hoerenlopers”, *Het Laatste Nieuws,* 8 april 2008. Consulteerbaar op: www.hln.be/hln/nl/959/Bizar/article/detail/234570/2008/04/08/Zweedse-politicus-eist-jaar-cel-voor-hoerenlopers.dhtml [10/04/2010].

J. DE WIT, “Klanten prostituees worden niet strafbaar”, *Gazet van Antwerpen,* 20 november 2008. Consulteerbaar op: www.gva.be/nieuws/binnenland/klanten-prostituees-worden-niet-strafbaar.aspx [19/04/2010] .

X, “Nederlandse klanten van hoeren zonder vergunning strafbaar”, *Het Laatste Nieuws,* 9 december 2008. Consulteerbaar op: www.hln.be/hln/nl/960/Buitenland/article/detail/540405/2008/12/09/Nederlandse-klanten-van-hoeren-zonder-vergunning-strafbaar.dhtml [10/04/2010].

X, “HIV- besmette Gina heeft vijf kinderen bij vier vaders”, *Het Laatste Nieuws,* 5 februari 2009. Consulteerbaar op: www.hln.be/hln/nl/957/Belgie/article/detail/672022/2009/02/05/HIV-verslaafde-Gina-heeft-vijf-kinderen-bij-vier-vaders.dhtml [10/04/2010].

J. DE WIT, “Het veiligheidsprobleem in Brussel”, *Gazet van Antwerpen,* 5 februari 2010. Consulteerbaar op: www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/het-veiligheidsprobleem-in-brussel.aspx [19/04/2010].

Beroep: seks op leven en dood, 29 april 2009, Knack.

v